

Spolufinancovaný
Európskou úniou

PROGRAM
SLOVENSKO

ÚRAD VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

HODNOTENIE IMPLEMENTÁCIE ROZPOČTU PROGRAMU SLOVENSKO NA PODPORU INKLÚZIE MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNÍT

ZÁVEREČNÁ SPRÁVA
(verzia 2.0)

Spolufinancovaný
Európskou úniou

PROGRAM
SLOVENSKO

Bratislava, august 2026

ÚRAD VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

História dokumentu:

Verzia	Dátum	Popis
1.0	27. 7. 2026	Prvý návrh Záverečnej správy (verzia 1.0)
1.1	14. 8. 2026	Prvý návrh Záverečnej správy so zapracovanými pripomienkami (verzia 1.1)
2.0	25. 8. 2026	Záverečná správa (verzia 2.0)

Objednávateľ:

Úrad vlády Slovenskej republiky – Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky
pre rómske komunity

Zhotoviteľ:

Octigon, a. s.

Autori výstupov hodnotenia:

Za obsah, zistenia a odporúčania hodnotiacej správy je zodpovedný Zhotoviteľ. Vyjadrenia a názory uvedené v tejto správe sa nemusia nevyhnutne zhodovať s názormi Úradu vlády Slovenskej republiky/Úradu splnomocnenca vlády pre rómske komunity.

Obsah

Obsah.....	6
Zoznam použitých skratiek.....	8
Zoznam tabuliek.....	10
Úvod	11
Zhrnutie.....	13
1 Metodika hodnotenia	16
2 Analýzy a hlavné zistenia.....	19
2.1 Kompetencie a kapacity pre koordináciu inklúzie MRK v oblasti implementácie P SK (HO1).....	20
2.1.1 Kompetencie.....	20
2.1.2 Koordinačné mechanizmy.....	25
2.1.3 Kapacity.....	28
2.2 Efektívnosť implementácie alokácie MRK viacerými SO a prínos špecifickej alokácie v rámci CP2 a CP3 (HO2) 30	
2.2.1 Rámec hodnotenia.....	30
2.2.2 Rozdelenie alokácie MRK medzi štyri SO a jeho vplyv na implementačný mechanizmus.....	30
2.2.3 Koordinácia implementácie alokácie MRK medzi jednotlivými SO	33
2.2.4 Duplicita a komplementarita intervencií	35
2.2.5 Prínos špecifickej alokácie MRK v rámci CP2 a CP3	36
2.3 Podpora inklúzie MRK, spôsob evidovania počtov osôb MRK a určovania finančných prostriedkov (HO3 – HO5) 39	
2.3.1 ÚSVRK.....	39
2.3.2 MPSVR SR	74
2.3.3 MŠVVaM SR	98
2.3.4 MZ SR.....	111
2.4 Metódy a prístupy pre hodnotenie čistých efektov inklúzie MRK na úrovni projektov a aktivít (HO6)..	124
2.4.1 Časť 1 – Prehľad aktuálnej situácie: ako sa merajú a sledujú prínosy a čisté efekty pre MRK.....	124
2.4.2 Časť 2 – Obmedzenia a limity	130
2.4.3 Časť 3 – Príklady metód vhodných na sledovanie prínosov a čistých efektov	133
3 Závery	139
4 Odporúčania	148
5 Prílohy.....	152

Zoznam použitých skratiek

APZ	asistent/asistentka podpory zdravia
APZN	asistent/asistentka podpory zdravia v prostredí nemocníc
ARK	Atlas rómskych komunít
CP	cieľ politiky
CVTI SR	Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky
DOP	dopytový projekt
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EK	Európska komisia
ESF+	Európsky sociálny fond plus
EÚ	Európska únia
FTE	full time equivalent (ekvivalent plného úväzku)
GDPR	General Data Protection Regulation
HO	hodnotiaca otázka
JPÚ	jednoduché pozemkové úpravy
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MOPS	miestne občianske a preventívne služby
MPSC	misijno-pastoračné centrum
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MRK	Marginalizované rómske komunity
MŠVVaM SR	Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky
MU	merateľný ukazovateľ
MV	Monitorovací výbor
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
NEET	not in employment, education and training
NIVaM	Národný inštitút vzdelávania a mládeže
NP	národný projekt
PD	projektová dokumentácia
PO	programové obdobie
POP3	pomáhajúce profesie
P SK	Program Slovensko
PUŠD	predčasné ukončenie školskej dochádzky

RCVI	Register certifikovaných vzdelávacích inštitúcií
RIS	Rezortný informačný systém
RMPZ	Regionálny manažér/Regionálna manažérka podpory zdravia
RO	riadiaci orgán
RT	rozvojový tím
SO	sprostredkovateľský orgán
Stratégia	Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030
SZP	sociálne znevýhodňujúce prostredie
ŠC	špecifický cieľ
ŠVVP	špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby
ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚSVRK	Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity
ÚV SR	Úrad vlády SR
VÚDPaP	Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
ŽoNFP	žiadost' o nenávratný finančný príspevok

Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1: Nastavenie implementácie alokácie MRK štyrmi SO k 31. 12. 2025	31
Tabuľka č. 2: Portfólio ÚSVRK podľa ŠC – dvojrychlostná implementácia (k 31. 12. 2025).....	32
Tabuľka č. 3: Finančná alokácia ŠC RSO4.2.....	63
Tabuľka č. 4: Alokácia MPSVR SR	74
Tabuľka č. 5: Počet projektov MPSVR SR	75
Tabuľka č. 6: Prehľad DOP podľa výziev	76
Tabuľka č. 7: Finančná alokácia na ŠC ESO4.1	76
Tabuľka č. 8: Prehľad národných projektov implementovaných v rámci ESO4.1	77
Tabuľka č. 9: Typy aktivít podľa relevantnosti pre MRK	78
Tabuľka č. 10: Prehľad hodnotených NP implementovaných v rámci ŠC 4.8	83
Tabuľka č. 11: Prehľad hodnotených projektov v ŠC ESO 4.8 podľa charakteru MRK relevantnosti.....	84
Tabuľka č. 12: Prehľad merateľných ukazovateľov relevantných pre evidenciu MRK	86
Tabuľka č. 13: Prehľad spôsobu vyčíslenia MRK alokácie v hodnotených projektoch v rámci ŠC ESO 4.8	88
Tabuľka č. 14: Prehľad hodnotených projektov v rámci ŠC ESO 4.12	89
Tabuľka č. 15: Charakter previazania na MRK pri jednotlivých projektoch ŠC ESO 4.12.....	90
Tabuľka č. 16: Prehľad MU v rámci projektov v ŠC ESO4.12.....	93
Tabuľka č. 17: Spôsob vyčíslenia MRK podielu	96
Tabuľka č. 18: Výška zazmluvneného NFP	99
Tabuľka č. 19: Prehľad prijímateľov národných projektov.....	100
Tabuľka č. 20: Priradenie príznaku MRK – projekty MŠVVaM SR.....	100
Tabuľka č. 21: Kľúčové merateľné ukazovatele.....	106
Tabuľka č. 22: Prehľad spôsobu vyčíslňovania MRK podielu pre jednotlivé projekty.....	109
Tabuľka č. 23: Národný projekt Zdravé komunity.....	115
Tabuľka č. 24: NP Zdravé komunity – merateľné ukazovatele.....	119
Tabuľka č. 25: Všeobecná typológia prínosov podľa hodnotených projektov	134
Tabuľka č. 26: Prehľad navrhnutých metód podľa ich typu, dátovej náročnosti a vhodnosti v podmienkach SR.....	137
Tabuľka č. 27: Prehľad navrhnutých metód a konkrétnych podmienok, za ktorých sú v podmienkach SR vhodné	138

Úvod

Záverečnú správu k Hodnoteniu implementácie rozpočtu Programu Slovensko na podporu inklúzie marginalizovaných rómskych komunít predkladá Zhotoviteľ v rámci zmluvy o dielo a licenčnej zmluvy č. CEZ ÚV SR: 38/2026 uzatvorenej medzi Úradom vlády Slovenskej republiky (Objednávateľ) a spoločnosťou Octigon, a. s. Správa bola vypracovaná v súlade s Opisom predmetu zákazky, definovanými požiadavkami na obsah a štruktúru záverečnej správy.

Predmetom hodnotenia bola finančná alokácia špecificky určená na podporu inklúzie MRK. V programovom období 2021 – 2027 bolo na tento účel v rámci P SK vyčlenených 907 mil. EUR. Intervencie sú financované z EFRR a ESF+. Za implementáciu intervencií prostredníctvom cieľov politiky 2, 3, 4 zodpovedajú SO:

- Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity (ÚSVRK),
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (MPSVR SR),
- Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky (MŠVVaM SR),
- Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (MZ SR).

Hodnotenie sa zaoberá obdobím od 1. 6. 2023 do 31. 12. 2025.

Účelom hodnotenia bolo poskytnúť Objednávateľovi a relevantným aktérom odporúčania pre zlepšenie riadenia a implementácie časti P SK určenej na podporu inklúzie MRK. Hodnotenie sa zameralo na analýzu ŠC a intervencií určených na zlepšenie životných podmienok MRK, prínosov pre cieľovú skupinu, spôsob vykazovania osôb zapojených do aktivít a využitých zdrojov z alokácie. Dôležitou súčasťou bolo posúdenie kompetencií a kapacít ÚSVRK pre koordináciu podpory na inklúziu MRK.

Hodnotenie odpovedá na nižšie uvedené hlavné HO:

- 1) Má ÚV SR – ÚSVRK dostatočné kompetencie/kapacity pre koordináciu inklúzie MRK v oblasti implementácie P SK?
- 2) Je implementácia aktivít v rámci alokácie MRK naprieč viacerými SO efektívna? Má vyčlenenie špecifickej alokácie MRK v rámci CP2 a CP3 merateľný prínos pre rómske komunity?
- 3) Smerujú investície vykazované v rámci alokácie MRK skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK?
- 4) Akým spôsobom SO evidujú počty osôb MRK zapojených do jednotlivých aktivít?
- 5) Akým spôsobom SO určujú objem finančných prostriedkov z alokácie, ktoré boli využité na podporu MRK?
- 6) Akými metódami a prístupmi je vhodné hodnotiť čisté efekty inklúzie MRK na úrovni projektov a ich aktivít v rámci špecificky vyčlenenej a určenej alokácie zameranej na podporu aktivít MRK?

Výkon hodnotenia prebiehal od marca do augusta 2026. V júni sa uskutočnilo validačné stretnutie, na ktorom boli prezentované a diskutované predbežné zistenia. Návrhy a pripomienky účastníkov validačného stretnutia boli zohľadnené pri príprave záverečnej správy. Prvý návrh záverečnej správy bol predložený na pripomienkovanie dňa 27. júla 2026.

Veríme, že výstupy hodnotenia môžu slúžiť aj ako východisko pre nastavenie a sledovanie podpory MRK v novom programovom období 2027+.

Zhrnutie

HO1: Kompetencie a kapacity ÚSVRK pre koordináciu inklúzie MRK

ÚSVRK disponoval legislatívne silným koordinačným mandátom – zákon 575/2001, štatút splnomocnenca aj Partnerská dohoda mu pripisujú zodpovednosť za koordináciu celej alokácie 907 mil. EUR. Tento mandát však nebol pretavený do funkčných koordinačných nástrojov na úrovni P SK – zmluva o poverení SO neupravuje koordinačné úlohy. V implementačnej fáze ÚSVRK koordinuje účinne iba vlastnú alokáciu; voči ostatným SO sa koordinácia obmedzuje na posudzovanie súladu dopytových výziev s princípmi 3D. Formálne koordinačné platformy túto medzeru nezaplnili. Komisia pri MV pre MRK zasadala v hodnotenom období len štyrikrát a pokrýva len alokáciu ÚSVRK; Rada vlády pre inklúziu MRK vznikla až koncom roku 2025. Na úrovni P SK absentuje mechanizmus systematického sledovania implementácie celej alokácie 907 mil. EUR. Koordinácia inklúzie MRK tak funguje skôr reaktívne a parciálne. Kapacity ÚSVRK sa síce výrazne posilnili (z 53 miest v roku 2023 na 128 miest v roku 2025), no posilnenie sa sústredilo na implementačné kapacity SO. Odbor programovej jednotky, ktorý nesie koordinačnú funkciu voči ostatným SO, zostal poddimenzovaný – plánovaný stav 7 až 12 miest definovaný v cestovnej mape P SK nebol naplnený.

HO2: Efektívnosť implementácie alokácie MRK naprieč SO a prínos špecifickej alokácie v CP2 a CP3

Rozdelenie alokácie medzi štyri SO je vecne odôvodnené, alokácia však nebola programovaná ako koherentný celok. Intervencie v rámci CP2 a CP3 boli do alokácie MRK zahrnuté dodatočne, na základe negociácií s EK, čo sa premietlo do absencie uceleného rámca MU a metodicky neukotvených deliacich línií medzi súbežnými intervenciami rôznych SO v tej istej lokalite. Neharmonizovaná mzdová politika naprieč SO navyše prispieva k fluktuácii personálu. Napriek týmto slabším hodnotíme vyčlenenie špecifickej alokácie MRK v CP2 a CP3 ako opodstatnené – chráni prostriedky pre obce z ARK pred realokáciou, vnáša záväzné mechanizmy smerovania pomoci (podmienka ARK, lokalizačná príloha, metodológia 3D) a spolu so 100% financovaním sprístupňuje investície obciam, ktoré by v mainstreamových¹ výzvach neuspeli. Slabinou nie je prínos, ale jeho preukázateľnosť – MU nenesú etnickú ani lokalizačnú dimenziu (etnickú dimenziu nesie zavedený systém zberu „iných údajov“).

HO3: Smerovanie investícií do podpory inklúzie a kvality života MRK

Investície všetkých štyroch SO vytvárajú preukázateľné predpoklady pre inklúziu MRK, s rozdielnou intenzitou podľa SO a ŠC. Spoločným silným prvkom naprieč investičnými ŠC ÚSVRK je vstupné zacielenie cez podmienku ARK, mapovú prílohu s trasovaním infraštruktúry a metodológiu 3D; spoločnou štrukturálnou slabinou je asymetria medzi vstupným zacielením a výstupným overením – väzba na MRK sa posudzuje pred zazmluvnením, no po dokončení projektu sa reálne využívanie záväzne nesleduje. Táto medzera je prítomná pri RSO2.5, RSO2.6 aj RSO3.2. Najlepšie doložený dosah na MRK vykazuje ESO4.10 (MOPS, JPÚ); analyticky najsilnejší investičný mechanizmus má RSO4.3, kde podmienka nájomnej zmluvy priamo podmieňuje ukončenie projektu. K referenčnému dátumu nebola fyzicky dokončená žiadna stavba v rámci RSO2.5, RSO3.2, RSO4.2 ani RSO4.3 – ex-post overenie bude dátovo možné po

¹ Pojem „mainstream“ vychádza z terminológie použitej v Partnerskej dohode. Mainstreamové výzvy/projekty sa realizujú v rámci priorit/špecifických cieľov, ktoré nie sú riadené ÚSVRK, resp. pre ktoré podmienky poskytnutia príspevku neschvaľuje Komisia pre MRK pri MV.

dokončení stavieb, ktorých ťažisko SO očakáva v rokoch 2026 – 2027. Intervencie MPSVR SR a MŠVVaM SR smerujú do inklúzie MRK pri prevažne mainstreamovom nastavení, kde MRK figurujú ako súčasť širších znevýhodnených skupín; skutočný podiel prínosov pre MRK je systémovo podhodnotený, najmä v juhovýchodných regiónoch. Intervencie MZ SR (NP Zdravé komunity) sú výnimkou – MRK sú výlučnou cieľovou skupinou, intervencie prebiehajú priamo v teréne a ich dosah je doložený aj konkrétnymi výsledkami, napríklad zvýšením zaočkovanosti detí počas epidémie hepatitídy A v roku 2024.

HO4: Evidencia počtov osôb MRK

Evidencia zapojenia MRK funguje v maximálnom rozsahu prípustnom európskym právnym rámcom, no jej analytická sila sa medzi SO výrazne líši. Najrozvinutejší systém má ÚSVRK pri ESO4.10 – kombinácia ARK podmienky, MRK-špecifických MU, karty účastníka a funkcionality „iné údaje“ v ITMS nemá u ostatných SO ekvivalent. Pri investičných ŠC financovaných z EFRR sa evidencia opiera o iné nástroje – RSO2.5 disponuje priamym výsledkovým ukazovateľom počtu napojených MRK domácností, RSO2.6 a RSO3.2 sú v analyticky slabšej pozícii z dôvodu absencie MRK-špecifického výsledkového ukazovateľa. MPSVR SR eviduje počty MRK prevažne nepriamo – odvodením cez ARK a koeficient incidencie – čo vedie k systematickému podhodnocovaniu. MŠVVaM SR vedome uplatňuje ekosystémový prístup bez individuálnej etnickej evidencie. MZ SR využíva najprepracovanejší dvojúrovňový systém (MU explicitne zamerané na MRK doplnené vlastnou webovou aplikáciou), no nízke plnenie ukazovateľa PSKPR109 je dôsledkom kombinácie dobrovoľnosti súhlasu a oneskoreného spustenia zberu, nie nedostatočného výkonu v teréne. Spoločnou systémovou medzerou naprieč SO (s výnimkou MZ SR v NP Zdravé komunity) je absencia záväzného overenia dosahu na výstupe projektového cyklu a absencia kodifikovaných metodík identifikácie MRK príjemcov.

HO5: Určovanie objemu finančných prostriedkov využitých na MRK

ÚSVRK určuje objem výdavkov na MRK transparentným mechanizmom príznakov v ITMS2021+, no analytická sila atribúcie sa medzi ŠC líši. Pri ESO4.10, RSO4.2 a RSO4.3 je 100% atribúcia vecne správna a obhájitelná; pri RSO2.5 a RSO3.2 je formálne správna, no podmienená overením, ktoré zatiaľ neprebieha systematicky; pri RSO2.6 je atribúcia pri zberných dvoroch vecne najslabšie podložená. MPSVR SR určuje výšku MRK výdavkov odvodené a alikvotne, nie priamym meraním – metodické usmernenie RO č. 10 navyše nedefinuje metodiku výpočtu pre projekty s príznakom „čiastočne“, čo presné určenie objemu pri súčasnom nastavení robí metodicky nedosiahnuteľným; vykazovaný objem preto predstavuje skôr spodný odhad. MŠVVaM SR kombinuje priamu atribúciu pri projektoch s príznakom „áno“ s analytickým stanovením MRK-relevantnej časti pri mainstreamových projektoch. MZ SR vykazuje celú alokáciu NP Zdravé komunity ako podporu MRK bez potreby výpočtu podielu, čo je pri projekte s príznakom „áno“ a MRK ako výlučnou cieľovou skupinou vecne správne a plne obhájitelné.

HO6: Metódy hodnotenia čistých efektov inklúzie MRK

Pre hodnotenie čistých efektov inklúzie MRK je najvhodnejší zmiešaný, na teórii založený dizajn kombinujúci kontribučnú analýzu, kvázi-experimentálne porovnania s kontrolnou vzorkou a meraním pred/po, priebežný monitoring výsledkov a prepojenie administratívnych dát v medziach GDPR. Čisto experimentálne dizajny spravidla nie sú v tomto kontexte realizovateľné, ani etické. Využiteľné stavebné kamene už existujú – domáci kvázi-kontrafaktuál v prieskume zdravotnej gramotnosti NP Zdravé komunity a dynamické indikátory, ktoré si prijímatelia

zaviedli z vlastnej iniciatívy. Na tieto prvky možno nadviazať bez budovania dátovej infraštruktúry od začiatku. Pri interpretácii všetkých ukazovateľov je nevyhnutné explicitne zohľadňovať pravdepodobné podhodnotenie dosahu vyplývajúce z dobrovoľnosti etnickej sebadeklarácie.

1 Metodika hodnotenia

Na základe opisu predmetu zákazky (zadania) a dostupných informácií Hodnotiteľ vypracoval úvodnú správu, v ktorej zdefinoval hlavné metódy pre hodnotenie. Stručný popis aplikovaných metód uvádzame v nasledujúcom texte.

Desk-research

Metóda slúžila na spracovanie údajov a informácií z dostupných zdrojov (programová dokumentácia, výzvy, projektová dokumentácia, údaje o projektoch z ITMS2021+, atď.). Prostredníctvom desk-research Hodnotiteľ získal informácie potrebné pre vypracovanie základného evaluačného rámca, identifikáciu hodnotiacich metód a definovanie postupu prác. Primárnym cieľom bolo posúdenie podporených intervencií z pohľadu relevancie pre inklúziu MRK a spôsobu vykazovania príspevkov v praxi. Hodnotenie do veľkej časti využívalo existujúce informačné zdroje, preto bola metóda desk-research použitá pre zodpovedanie HO1 – HO6.

Teória zmeny

Teória zmeny zachytáva vnútornú logiku hodnotených intervencií vrátane podmienok, za ktorých fungujú a generujú prínosy pre cieľové skupiny. Prostredníctvom teórie zmeny Hodnotiteľ overil prepojenie medzi potrebami, vstupmi, aktivitami, výstupmi, výsledkami a cieľmi. Predmetná metóda umožnila overiť, do akej miery zvolený mechanizmus poskytovania príspevku reagoval na potreby MRK. Pre každý hodnotený ŠC bola vypracovaná samostatná teória zmeny, ktorá pozostáva z grafického znázornenia a textového opisu. Teórie zmeny sú uvedené v prílohe č. 1. Posúdenie teórie zmeny bolo primárne použité pre zodpovedanie HO2 a HO5 (t. j. smerovanie investícií do podpory inklúzie a kvality života MRK a určenie finančných prostriedkov využitých na podporu MRK).

Osobné pohovory so zástupcami SO

Účelom osobných pohovorov bola verifikácia postupov riadenia a implementácie ŠC na podporu MRK, stavu implementácie a spôsobu vykazovania príspevkov pre MRK. Osobné pohovory so zástupcami SO umožnili získanie dodatočných informácií potrebných na zodpovedanie HO a identifikáciu dôležitých aspektov implementácie, ktoré neboli zachytené vo fáze desk-research. V období máj – júl 2026 bolo vykonaných celkovo 9 osobných pohovorov a 1 písomné vyjadrenie so zástupcami SO, z každého pohovoru bol spracovaný stručný zápis. Prehľad pohovorov sa nachádza v prílohe č. 4 a stručné zápisy zo stretnutí sú uvedené v prílohe č. 5.

Analýza výziev a projektov

Na základe poskytnutých údajov bol Hodnotiteľ schopný pristúpiť k analýze vyhlásených výziev a podporených dopytových a národných projektov. Cieľom analýzy bolo posúdenie výziev/projektov z pohľadu:

- podpory inklúzie a kvality života MRK a vykazovania prínosov prostredníctvom zvolených MU a iných údajov (HO3),
- evidencie počtu osôb MRK zapojených do projektových aktivít (HO4),
- vykazovania finančných zdrojov z alokácie využitých na podporu inklúzie MRK (HO5).

V súlade s Opisom predmetu zákazky bola vykonaná detailná analýza vzorky 6 národných projektov a 30 dopytových projektov. Hodnotiteľ vykonal výber konkrétnych projektov (vzorky), analyzoval obsahové zameranie národných a dopytových projektov, a následne

realizoval individuálne online pohovory s prijímateľmi projektov. Postup pri výbere vzorky projektov je v prílohe č. 10. Individuálne pohovory boli realizované v mesiacoch jún a júl 2026. Pribeh hodnotenia bol ovplyvnený zníženou dostupnosťou a ochotou zástupcov prijímateľov zúčastniť sa pohovorov.

Spracovanie prípadových štúdií

Hodnotiteľ spracoval 2 prípadové štúdie v oblasti životného prostredia a dopravnej dostupnosti. Základným účelom prípadových štúdií bolo získanie informácií a ilustrácia príkladov intervencií na podporu MRK v rámci CP2 a CP3, vrátane spôsobu vykazovania prínosov pre MRK. Na spracovanie prípadových štúdií boli využité primárne informačné zdroje (individuálne pohovory) a sekundárne informačné zdroje (projektová dokumentácia). Prípadové štúdie slúžili predovšetkým na zodpovedanie HO2 a sú uvedené v prílohe č. 2 a 3.

Analýza kompetencií a kapacít ÚSVRK

Na zodpovedanie HO1 týkajúcej sa kompetencií a kapacít ÚSVRK pre koordináciu inklúzie MRK v oblasti implementácie P SK vykonal Hodnotiteľ samostatnú analýzu. Predmetom analýzy bola platná legislatíva, ktorá definuje kompetencie a úlohy vlády a ústredných orgánov štátnej správy. Ďalšou oblasťou bolo vymedzenie a fungovanie koordinácie inklúzie MRK na úrovni Partnerskej dohody a P SK. Na záver boli posúdené kapacity (ľudské zdroje) Úradu pre výkon úloh súvisiacich s implementáciou P SK. Posúdenie kompetencií a kapacít bolo vykonané aj vo vzťahu k hlavným fázam programového cyklu, konkrétne programovania, implementácie a monitorovania.

Validačné stretnutie

Na základe analýzy získaných údajov a informácií hodnotiteľ spracoval predbežné zistenia a závery. Na potvrdenie správnosti hlavných zistení a záverov s členmi pracovnej skupiny pre hodnotenie a relevantnými aktérmi sa 24. júna 2026 uskutočnilo online validačné stretnutie. Pred konaním stretnutia účastníci dostali k dispozícii text predbežných zistení a záverov, aby sa s nimi mohli v predstihu oboznámiť. Zástupcovia Hodnotiteľa stručne prezentovali zistenia a závery a následne mali účastníci možnosť vyjadriť sa k jednotlivým bodom počas riadenej diskusie. Návrhy a informácie získané v rámci validačného stretnutia Hodnotiteľ zohľadnil v záverečnej fáze hodnotenia pri príprave záverečnej hodnotiacej správy.

Mesačné stretnutia pracovnej skupiny pre hodnotenie

Pravidelné stretnutia pracovnej skupiny pre hodnotenie slúžili na informovanie o priebehu hodnotenia. Spoločné mesačné stretnutia relevantných aktérov prispeli k plynulej implementácii hodnotenia. Pravidelné informovanie o postupe prác na hodnotení do veľkej miery eliminovalo identifikované riziká (napr. dostupnosť údajov, kontaktovanie zástupcov SO, dostupnosť prijímateľov). ÚSVRK zabezpečoval organizáciu online stretnutí pracovnej skupiny pre hodnotenie a vypracovanie zápisov.

2 Analýzy a hlavné zistenia

2.1 Kompetencie a kapacity pre koordináciu inklúzie MRK v oblasti implementácie P SK (HO1)

2.1.1 Kompetencie

Legislatíva

Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o organizácii činnosti vlády“) definuje úlohy, zodpovednosti a kompetencie vlády a organizácií štátnej správy. Podľa predmetného zákona za koordináciu realizácie inklúzie MRK nesie zodpovednosť ÚV SR. Ten na plnenie súvisiacich úloh, vrátane plnenia funkcie národného kontaktného bodu, poveril do 31. júla 2026 výkonom ÚSVRK. Úrad bol samostatnou organizačnou zložkou ÚV SR zodpovednou za plnenie úloh pri výkone koordinácie podpory inklúzie MRK. ÚSVRK bol do 30. júna 2026 takisto poverený plniť úlohy SO v oblasti podpory inklúzie MRK. Splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity bol pre účely poskytovania príspevkov z fondov EÚ štatutárnym orgánom poskytovateľa, t. j. ÚV SR. Od 1. júla 2026 za koordináciu realizácie inklúzie MRK a plnenie úloh SO v oblasti podpory inklúzie MRK vo vzťahu k P SK zodpovedá ÚV SR.

To znamená, že kľúčová národná legislatíva v hodnotenom období jasne definovala hlavnú úlohu, resp. kompetenciu ÚSVRK – koordináciu realizácie inklúzie MRK. ÚSVRK bol na úrovni vlády a organizácií ústrednej štátnej správy kľúčový orgán pre koordináciu verejných politík a intervencií zameraných na inklúziu MRK.

Štatút splnomocnenca

Kompetencie Splnomocnenca pri výkone koordinácie podpory inklúzie MRK sú ďalej špecifikované v Štatúte splnomocnenca vlády pre rómske komunity. V rámci svojej pôsobnosti sa Splnomocnenec podieľa na tvorbe, realizácii a koordinácii politík vlády a politík EÚ, vrátane realizácie pomoci poskytovanej EÚ pri zlepšovaní postavenia rómskych komunít, najmä na procesoch inklúzie a integrácie Rómov do spoločnosti v kontexte stratégie Európa 2020 a Agendy 2030.

ÚSVRK plní nižšie uvedené vybrané úlohy:

- zabezpečuje úlohy ústredného orgánu štátnej správy pre koordináciu uskutočňovania inklúzie MRK,
- zabezpečuje úlohy sprostredovateľského orgánu v oblasti podpory inklúzie MRK, ak je úrad vlády uznesením vlády a na základe zmluvy poverený touto funkciou,
- zabezpečuje úlohy sprostredkovateľa vybraných komponentov Plánu obnovy a odolnosti (K6 pri realizácii reformy K6 R1 a K7 pri realizácii investície K7 I2),
- navrhuje a realizuje opatrenia v súčinnosti s ústrednými orgánmi štátnej správy, miestnymi orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy a mimovládnyimi organizáciami,
- koordinuje činnosť úradu s činnosťou ostatných útvarov úradu vlády a ďalších ústredných orgánov štátnej správy,
- koordinuje využitie finančných prostriedkov z fondov EÚ určených na integráciu Rómov, ich sociálnu inklúziu, znižovanie a prevenciu chudoby, sociálneho vylúčenia, začleňovania na trh práce, sociálnej ochrany, ochrany rodín, zvyšovania životnej úrovne, zvyšovania úrovne verejného zdravia a životného prostredia, vzdelávania, bývania, finančného

začlenenia, rovnakého zaobchádzania, presadzovania v spoločenskom a politickom systéme,

- v spolupráci so zainteresovanými inštitúciami a príslušnými orgánmi pripravuje, zadáva, koordinuje, monitoruje a vyhodnocuje programy zamerané na zlepšenie postavenia príslušníkov rómskych komunít v spoločnosti,
- navrhuje použitie a vyjadruje sa k použitiu prostriedkov štátneho rozpočtu a prostriedkov pomoci a podpory poskytovanej z fondov EÚ vyčlenených na riešenie záležitostí rómskych komunít, pokiaľ tieto priamo neimplementuje (mimo úloh SO pre P SK, sprostredkovateľa v rámci Plánu obnovy a odolnosti a koordinácie využívania zdrojov EÚ na integráciu Rómov).

To znamená, že Štatút splnomocnenca vlády pre rómske komunity jasne popisuje úlohy ÚSVRK pre oblasť koordinácie inklúzie MRK a riadenie domácich politík a politík EÚ, vrátane využívania finančných zdrojov EÚ na zvyšovanie kvality životných podmienok MRK. Dôležitou súčasťou úloh ÚSVRK je spolupráca a komunikácia s relevantnými aktérmi na národnej, regionálnej a miestnej úrovni ako predpoklad funkčnej koordinácie v praxi.

Partnerská dohoda

Partnerská dohoda je základným programovým dokumentom pre využívanie zdrojov politiky súdržnosti EÚ v programovom období 2021 – 2027. Obsahuje celkovú stratégiu krajiny pre napĺňanie cieľov politiky súdržnosti EÚ a popis implementačných mechanizmov, vrátane integrovaného a komplexného prístupu k inklúzii MRK.

Východiskom pre podporu MRK v programovom období 2021 – 2027 je Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 (ďalej len „Stratégia“). Prostredníctvom prijatia Stratégie a akčných plánov (Zamestnanosť, Vzdelávanie, Zdravie, Bývanie, Boj s protirómskym rasizmom a podpora participácie) splnilo Slovensko základnú podmienku pre využívanie zdrojov EÚ – vytvorenie národného strategického politického rámca pre integráciu Rómov. Stratégia slúžila vo fáze programovania P SK na identifikáciu relevantných intervencií pre inklúziu MRK. Celková alokácia podpory inklúzie MRK v programovom období 2021 – 2027 je 907 mil. EUR, zahŕňa financovanie intervencií v rámci troch CP:

- **CP2 (Zelenšia Európa):** vybrané aktivity na zlepšenie kvality vôd a zásobovanie pitnou vodou, čistenie odpadových vôd a aktivity v odpadovom hospodárstve,
- **CP3 (Prepojenejšia Európa):** podpora miestnej cestnej infraštruktúry v území s prítomnosťou MRK,
- **CP4 (Sociálnejšia Európa):** zlepšenie sociálno-ekonomickej integrácie rómskych komunít realizované formou komplexného integrovaného prístupu. Kľúčovým implementačným nástrojom sú integrované výzvy kombinujúce investičné a neinvestičné aktivity.

Kľúčovým implementačným nástrojom územného zacielenia je ARK 2019. Finančné zdroje z alokácie sú prioritne smerované do osídlení s prítomnosťou MRK, tzn. do obcí, ktoré sú uvedené v ARK.

Celková alokácia pre podporu MRK je implementovaná 4 sprostredkovateľskými orgánmi. Alokácia implementovaná ÚSVRK (399,5 mil. EUR) je určená špecificky na podporu inklúzie MRK, ostatné intervencie sú súčasťou tzv. mainstreamových politík, v ktorých MRK tvorí významnú, ale nie jedinú, cieľovú skupinu.

Na úrovni Partnerskej dohody má ÚSVRK formálnu zodpovednosť za koordináciu celej alokácie pre inklúziu MRK. Dokument obsahuje rámcový popis zabezpečenia koordinácie a uplatnenia

integrovaného a komplexného prístupu spolu s uvedením zodpovedností. Na druhej strane chýba bližší popis nastavenia a fungovania celkového mechanizmu koordinácie. Ku koordinácii má prispievať takisto Rada vlády pre inklúziu MRK, Komisia pri Monitorovacom výbore Programu Slovensko pre MRK a MV.

Program Slovensko

Zatiaľ čo Partnerská dohoda poskytuje prehľad ŠC určených na podporu MRK, P SK obsahuje detailný popis ŠC, vrátane opatrení, cieľových skupín, ukazovateľov výstupu a výsledku, a finančných alokácií. Na úrovni programu nie sú uvedené ďalšie informácie o koordinácii intervencií na inklúziu MRK a súvisiacich mechanizmoch.

Monitorovací výbor

MV pre P SK bol zriadený v súlade s požiadavkami legislatívy EÚ. Medzi hlavné úlohy MV patrí:

- skúma vykonávanie programu, posudzuje všetky skutočnosti, ktoré majú vplyv na pokrok programu dosiahnutý pri plnení jeho cieľov,
- schvaľuje metodiku a kritériá pre výber projektov vrátane ich zmien.

MV sa v rámci svojej činnosti a zasadnutí špecificky nevenoval téme využívania alokácie pre zvyšovanie kvality života MRK a koordinácie intervencií.

Komisia pri MV pre MRK

Za účelom posilnenia koordinácie inklúzie MRK v rámci P SK bola vytvorená Komisia pri MV pre MRK. Komisia prerokúva zabezpečenie synergií medzi EFRR a ESF+ v oblasti podpory MRK a navrhuje RO strategické rozhodnutia týkajúce sa riadenia programu, plnenia plánov kontrahovania, čerpania a dosahovania výsledkov. Prerokúva metodiku a kritériá pre výber projektov vrátane ich zmien a schvaľuje zámery národných projektov vrátane prijímateľov. Komisia je informovaná o harmonograme plánovaných výziev a ich zmenách, pričom MV je o výkone úloh komisie informovaný prostredníctvom zápisníc. Rozhodnutia Komisie sú záväzné len pre opatrenia, resp. výzvy, za ktorých implementáciu zodpovedá ÚSVRK. Na základe dostupných údajov hodnotenia programu registrujeme v hodnotenom období len 4 zasadnutia Komisie pri MV pre MRK; Komisia pri MV pre CP4 v rovnakom období zasadala 23-krát.

Rada vlády pre inklúziu MRK

Ako poradný orgán vlády SR mala posilniť koordináciu, prepojenie aktivít na strategickej úrovni a podporiť spoluprácu s regionálnymi a miestnymi aktérmi. V praxi však Rada vlády pre inklúziu MRK bola vytvorená až v závere roka 2025, čo znamená, že nemala možnosť prispieť k zvýšeniu kvality koordinácie intervencií na inklúziu MRK.

Napriek dôležitosti témy inklúzie MRK a výške finančnej alokácie momentálne na úrovni P SK neexistuje platforma, ktorá by sa špecificky venovala sledovaniu pokroku v implementácii všetkých opatrení určených na podporu MRK. Tento stav má za dôsledok, že na úrovni programu absentuje systematický zber údajov, pravidelná výmena informácií, priestor pre spoluprácu relevantných aktérov a zhodnocovanie poznatkov pre nastavenie podpory inklúzie v nasledujúcom programovom období.

Organizačný poriadok ÚSVRK

Organizačný poriadok ÚSVRK (v znení dodatku č. 3), ktorý predstavuje základný interný predpis úradu, uvádza nasledujúce organizačné usporiadanie a činnosti organizačných útvarov:

- Kanceláriu splnomocnenca,
- Mediálny odbor,
- Sekciu strategických politík,
- Sekciu implementácie projektov I.,
- Sekciu implementácie projektov II.,
- Sekciu európskych programov.

Sekcia strategických politík plní koncepčnú, monitorovaciu, programovaciu a podpornú funkciu v procesoch prípravy, tvorby, programovania, uskutočňovania a implementovania verejných politík inklúzie MRK na lokálnej úrovni. Plní tiež úlohy spojené s programovaním a hodnotením hlavných cieľov a priorít v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027 v oblasti MRK. Podľa organizačného poriadku sa koordinačná činnosť sekcie a jej odborov orientuje na národné politiky, resp. na regionálnu a miestnu úroveň.

Sekcia sa vnútorne člení na:

- Odbor inkluzívnych politík,
- Odbor regionálnej politiky a krízového manažmentu,
- Odbor programovej jednotky.

Sekcia vykonáva úlohy v oblasti inklúzie MRK na úrovni P SK, najmä vo fáze programovania a hodnotenia programu.

Sekcia európskych programov plní úlohu SO pre Program Slovensko 2021 – 2027 v súlade s písomným poverením dojednaným s RO. Realizuje v rozsahu vykonávanej pôsobnosti SO koordináciu činností a spoluprácu s Európskou komisiou a jej zložkami, Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky, Ministerstvom financií Slovenskej republiky, ako aj ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy, vyššími územnými celkami a obcami pri implementácii Programu Slovensko 2021 – 2027.

Sekcia európskych programov vykonávajúca úlohu SO sa člení na:

- Odbor programovania, hodnotenia, monitorovania a metodiky,
- Odbor posudzovania a výberu projektov,
- Odbor implementácie neinvestičných projektov sprostredkovateľského orgánu,
- Odbor implementácie investičných projektov sprostredkovateľského orgánu,
- Odbor auditu kontroly, nezrovnalosti a vykazovania,
- Organizačný odbor,
- Oddelenie finančnej kontroly na mieste.

Vnútoraná štruktúra sekcie európskych programov odráža hlavné procesy súvisiace s riadením a implementáciou P SK. Reaguje na prenesené úlohy RO na SO, koordinačná úloha vo vzťahu k implementácii P SK určenej na inklúziu MRK medzi nimi nie je. Výkon úloh SO podporuje aj Odbor regionálnej politiky a krízového manažmentu.

Sekcia implementácie projektov I. a sekcia implementácie projektov II. prostredníctvom vybraných opatrení zabezpečujú činnosti súvisiace s napĺňaním prioritného cieľa 4 – Aktívne začlenenie rómskych komúní Programu Slovensko v programovom období 2021 – 2027. Ďalej plnia úlohy prijímateľa podľa osobitného predpisu alebo partnera v programovom období

2021 – 2027 a zabezpečujú riadenie a koordináciu implementácie jednotlivých národných projektov, v ktorých ÚSVRK plní úlohy prijímateľa, a implementáciu národných projektov, v ktorých plní úlohy partnera.

Sekcia implementácie projektov I. sa organizačne člení na:

- Odbor Národného projektu Usporiadania právnych vzťahov k pozemkom,
- Odbor Národného projektu Rozvojových tímov,
- Odbor technickej pomoci Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky.

Sekcia implementácie projektov II. sa organizačne člení na:

- Odbor Národného projektu Misijno-pastoračných centier,
- Odbor Národného projektu Monitorovanie a hodnotenie.

Zmluva o poverení

Na základe zmluvy o poverení na vykonávanie časti úloh RO sprostredkovateľským orgánom a o zodpovednostiach súvisiacich s týmto poverením (ďalej len „zmluva o poverení“) je Úrad vlády SR poverený plniť úlohy SO v oblasti podpory inklúzie MRK v programovom období 2021 – 2027. Tieto úlohy v rámci P SK vykonával do 30. júna 2026 ÚSVRK. Splnomocnenec bol zároveň štatutárnym orgánom poskytovateľa na účely poskytovania príspevkov z fondov EÚ.

Hlavné úlohy SO vykonával v nasledujúcich oblastiach implementácie P SK:

Programovanie

- Zabezpečenie plnenia základnej podmienky – Národný strategický politický rámec integrácie Rómov
- Príprava zmien Programu Slovensko, metodiky a kritérií pre výber projektov

Riadiaca dokumentácia

- Príprava a zmena opisu systému riadenia a kontroly
- Príprava metodických príručiek a metodík zjednodušeného vykazovania výdavkov

Výzvy

- Príprava, vyhlasovanie, zmena a zrušenie výziev na predkladanie žiadostí a projektových zámerov
- Príprava schém štátnej pomoci a identifikácia synergických a komplementárnych účinkov pri príprave výzvy a projektových zámerov medzi fondmi EÚ, Mechanizmom na podporu obnovy a odolnosti a ostatnými nástrojmi EÚ a SR

Implementácia projektov

- Odborné hodnotenie a schvaľovanie žiadostí a projektových zámerov
- Rozhodovanie o žiadostiach o poskytnutí príspevku, vrátane rozhodovania o riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam
- Uzatváranie, zmena a ukončovanie zmlúv o NFP
- Kontrola projektov, monitorovanie ich realizácie a správa pohľadávok

Monitorovanie a hodnotenie

- Príprava podkladov pre monitorovací výbor a komisie pri monitorovacom výbore, účasť na zasadnutiach monitorovacieho výboru a komisií, výročné preskúmanie výkonnosti
- Príprava relevantných zadaní a realizácia hodnotení za relevantné oblasti, účasť na pracovných skupinách zriadených k hodnoteniu programu

Viditeľnosť, transparentnosť a komunikácia

- Usmerňovanie žiadateľov a prijímateľov, zabezpečenie viditeľnosti k projektom
- Príprava ročného komunikačného plánu
- Poskytovanie informácií o možnostiach získania podpory

Finančné riadenie a správa pohľadávok

- Príprava podkladov pre zostavovanie žiadostí o platbu a finančného plánu
- Vykonávanie finančných opráv, správa pohľadávok štátu a riešenie nezrovnalostí

Audity a kontroly

- Súčinnosť pri auditoch zo strany EK, EDA, NKÚ a iných orgánov
- Príprava vyjadrení a námietok k zisteniam

Informačný monitorovací systém

- Komunikácia a evidencia údajov v informačnom monitorovacom systéme

Horizontálne princípy

- Zabezpečenie súladu s horizontálnymi princípmi EÚ vrátane zásady „výrazne nenarušiť“ a odolnosti infraštruktúry voči zmene klímy

Zmluva o poverení na vykonávanie časti úloh RO sprostredkovateľským orgánom neobsahuje explicitné úlohy a kompetencie SO v oblasti koordinácie podpory inklúzie MRK v rámci P SK. Hlavné úlohy SO vykonávané na programovej úrovni zahŕňajú účasť na programovaní, monitorovaní a hodnotení v relevantných častiach P SK, a uplatňovaní horizontálnych princíпов. Ďalšie úlohy SO sú orientované na implementáciu zverených oblastí programu (ŠC/opatrení) a poskytovania príspevkov zo zdrojov EÚ.

2.1.2 Koordinačné mechanizmy

Programovanie

Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030 bola schválená vládou SR uznesením č. 181/2021. Predstavuje strategický dokument, ktorý definuje smerovanie verejných politík na Slovensku za účelom dosiahnutia viditeľnej zmeny v oblasti rovnosti a začleňovania Rómov. Stratégia definuje 5 prioritných oblastí, pre ktoré sú formulované globálne a čiastkové ciele. Tie sú napĺňané prostredníctvom tzv. akčných plánov na obdobie 3 rokov. Za prípravu Stratégie a akčných plánov v spolupráci so zodpovednými rezortmi zodpovedá sekcia strategických politík.

Vo fáze programovania Partnerskej dohody a P SK, Stratégia plnila 2 základné úlohy. Po prvé, slúžila na splnenie jednej zo základných podmienok pre využívanie zdrojov politiky súdržnosti EÚ – vytvorenie národného strategického politického rámca pre integráciu Rómov. Zároveň, spolu s akčnými plánmi, slúžila ako východisko pre programovanie intervencií na inklúziu MRK, ktoré mali byť financované zo zdrojov P SK. To znamená, že koordinovaný výber intervencií na

podporu inklúzie MRK vo fáze programovania mal zabezpečiť plynulý priebeh implementácie a napĺňanie cieľov Stratégie. Slovensko, resp. ÚSVRK definoval kľúčové intervencie, za ktorých implementáciu mal priamo zodpovedať približne na úrovni dnešnej alokácie (takmer 400 mil. EUR). Zástupcovia sekcie sa aktívne zapájali do činnosti relevantných komisií, poradných orgánov a pracovných skupín vo fáze programovania. Napriek deklarovanému významu témy podpory MRK a navýšeniu alokácie v porovnaní s predchádzajúcim programovým obdobím, táto alokácia pre komplexný prístup k inklúzii MRK bola považovaná zo strany Európskej komisie za nedostatočnú. Príčinou pre návrh nižšej alokácie pre podporu inklúzie MRK boli obavy z nedostatočnej absorpčnej kapacity žiadateľov/prijímateľov (obcí).

Na základe požiadaviek Európskej komisie bolo potrebné dodatočne identifikovať ŠC a opatrenia/aktivity s dostatočnou mierou relevancie k cieľom Stratégie, ktoré však boli pôvodne programované ako sektorové intervencie. V procese navyšovania alokácie, dotknuté SO najprv uviedli indikatívnu alokáciu určenú pre podporu inklúzie MRK. Avšak v ďalších fázach boli predmetné alokácie zahrnuté do alokácie pre inklúziu MRK s požiadavkou na ich sledovanie a vykazovanie. Tento prístup k navýšeniu alokácie v praxi spôsobuje problémy, najmä v prípade intervencií v rámci CP2 a CP3. Tie boli programované ako aktivity pre budovanie technickej infraštruktúry v kompetencii MŽP SR a MD SR, preto neobsahujú MU sledujúce prínosy pre MRK, napriek tomu, že za predmetnú alokáciu zodpovedá ÚSVRK. V tejto fáze sa negatívne prejavil aj fakt, že sekcia európskych programov, vykonávajúca funkcie SO, bola delimitovaná z Ministerstva vnútra až po 1. 1. 2024 a nemala možnosť vstupovať do procesov prípravy implementácie alokácie v kompetencii ÚSVRK.

Výzvy na predkladanie žiadostí

Výsledkom programovania alokácie pre inklúziu MRK v rámci P SK je situácia, kde napriek formálnym kompetenciám, ÚSVRK v implementačnej fáze dokáže efektívne koordinovať len časť alokácie. ÚSVRK uplatňuje komplexný prístup a implementuje integrované výzvy v rámci vlastnej alokácie. Predmetný prístup umožňuje koordinovať tematické zameranie podpory a zároveň realizovať súbor aktivít v obciach s prítomnosťou MRK na základe reálnych potrieb. V prípade NP a dopytových výziev v zodpovednosti ostatných SO nedochádza k aktívnej (cielenej) koordinácii od začiatku implementácie P SK. Aktuálne nastavenie je skôr orientované na dodatočné hľadanie prepojení, resp. zabezpečenie súladu s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie, ktoré má eliminovať negatívne vplyvy podporených projektov na MRK.

Postupy pre overenie súladu výzvy s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie (ďalej „princípy 3D“) sú uvedené v Metodickom dokumente RO P SK č. 9 k príprave výzvy (ďalej len „MP RO č. 9“). Podľa pokynu je SO (Poskytovateľ) pri predložení výzvy na posúdenie RO povinný informovať o použití špecificky vyčlenenej alokácie MRK. Zároveň v ITMS21+ v poli s názvom „Projekt so špecifickým určením pre MRK“ povinne vyberie zo zoznamu jednu z možností:

- „áno“ – ak bude výzva financovaná výhradne z alokácie so špecifickým určením pre MRK uvedenej v P SK,
- „nie“ – ak výzva nebude v žiadnej miere financovaná z alokácie so špecifickým určením pre MRK uvedenej v P SK,
- „čiastočne“ – ak bude výzva sčasti financovaná z alokácie so špecifickým určením pre MRK uvedenej v P SK.

MP RO č. 9 zároveň obsahuje postupy pre overenie súladu výzvy s princípmi 3D. Samotné overenie súladu vykonáva sekcia strategických politík, odbor programovej jednotky. Na základe predloženého návrhu výzvy ÚSVRK vypracuje stanovisko a navrhne poskytovateľovi vhodnú formu zapracovania podmienky súladu výzvy s princípmi 3D. ÚSVRK je oprávnený identifikovať potrebu svojej spoluúčasti pri príprave výzvy a navrhnúť poskytovateľovi vhodnú formu zapracovania podmienky súladu výzvy s princípmi 3D. Zástupcovia programovej jednotky sa podieľajú na príprave NP v kompetencii ÚSVRK prostredníctvom spracovania východiskových podkladov, odôvodnenia aktivít a nastavenia výberových kritérií.

V prípade NP poskytuje ÚSVRK svoju expertízu prostredníctvom účasti v pracovných skupinách zodpovedných za prípravu projektov. Pri vypracovaní projektových zámerov a konkrétnych NP v zodpovednosti ostatných SO má ÚSVRK možnosť ovplyvniť projekty prostredníctvom svojich odborných vstupov. V doterajšom priebehu implementácie P SK sa objavili pozitívne príklady intenzívnej spolupráce s rezortmi pri príprave dôležitých NP (napr. štipendiá pre rómskych žiakov). Na druhej strane, v niektorých prípadoch, napriek významu témy pre zlepšenie situácie MRK (napr. bývanie/bytová politika), sa spolupráca s rezortmi javí ako nedostatočná.

V implementačnej fáze prebieha pravidelná komunikácia s ostatnými SO na strategickú a operatívnu úroveň. K výmene dôležitých informácií dochádza takisto v rámci pravidelných stretnutí SO na úrovni generálnych riaditeľov, ktoré organizuje RO. Slabou stránkou nastaveného mechanizmu pre výmenu informácií je, že riešenia konkrétnych problémov sú ponechané na dotknuté SO bez aktívneho zapojenia a koordinácie RO.

Monitorovanie

V kontexte monitorovania rozlišujeme tri základné úrovne priebežného zberu a vykazovania údajov:

- úroveň Stratégie a akčných plánov,
- úroveň P SK,
- úroveň projektov.

Sekcia implementácie projektov II. (odbor Národného projektu Monitorovanie a hodnotenie.) pripravuje monitorovaciu správu plnenia akčných plánov. Monitorovacia správa je vyhotovená na základe údajov a informácií získaných od gestorov akčných plánov, ktoré sú prezentované na úrovni ŠC. Stav plnenia ŠC je doplnený o nezávislé posúdenie zo strany externých odborníkov. Za hlavný limitujúci faktor pri zbere a spracovaní údajov pre účely monitorovania považuje ÚSVRK absenciu údajov o MRK (etnických údajov). Na riešenie tohto problému bola nedávno vytvorená medzirezortná pracovná skupina pre zber etnických údajov.

Na základe vykonanej analýzy a osobných pohovorov konštatujeme, že aktuálne na úrovni P SK neexistuje mechanizmus na systematický zber údajov a informácií o pokroku v implementácii alokácie určenej na podporu inklúzie MRK. Takúto činnosť nevykonáva RO a ÚSVRK takouto kompetenciou vo vzťahu k P SK nedisponuje. Napriek deklarovanému významu témy inklúzie MRK uvedenej Partnerskej dohode, veľkosti alokácie a požiadavkám EK vo fáze programovania, dnes nie sú pravidelne zbierané a vyhodnocované údaje o intervenciách financovaných z alokácie 907 mil. EUR a ich prínosoch pre MRK. Tento stav oslabuje schopnosť zodpovedných inštitúcií tvoriť a implementovať politiky na zlepšenie životných podmienok pre MRK na základe faktov a objektívnych údajov. Dostupnosť kvalitných a konzistentných údajov by vytvorila lepšiu vyjednávaciu pozíciu Slovenska pri príprave nového programového obdobia, resp. ÚSVRK pri tvorbe domácich politík/stratégií.

Forme a procesom súvisiacim so zberom údajov na úrovni projektov sa venujú HO3 – HO5.

2.1.3 Kapacity

Kapacity ÚSVRK pre koordináciu inklúzie MRK v rámci P SK sa v období rokov 2023 – 2025 výrazne zvýšili. Na konci roku 2023 disponoval Úrad splnomocnenca celkovo 53² systematizovanými štátnozamestnaneckými miestami, ktoré sa podieľali na implementácii P SK: 7 miest na sekcii koncepcií, analýz a regionálnej podpory (aktuálne sekcia strategických politík) a 46 miest na sekcii európskych programov. Zmluva o poverení na vykonávanie časti úloh RO sprostredkovateľským orgánom (ÚSVRK) bola podpísaná v roku 2023.

V roku 2024 sa celkový počet vytvorených štátnozamestnaneckých miest zvýšil na 134, čo súviselo najmä s delimitáciou SO z Ministerstva vnútra SR. Sekcia programovania, monitorovania a hodnotenia politík (aktuálne sekcia strategických politík) mala k dispozícii 19 miest: odbor regionálnej politiky a krízového manažmentu 11,20, odbor programovej jednotky 7,00 a sekcia 0,80. Sekcia európskych programov vykonávajúca funkciu SO mala vytvorených 115 miest v nasledovnom delení:

- sekcia – 2 miesta,
- odbor programovania, hodnotenia, monitorovania a metodiky – 16 miest,
- odbor posudzovania projektov – 19 miest,
- odbor implementácie neinvestičných projektov SO – 20 miest,
- odbor implementácie neinvestičných projektov SO – 25 miest,
- odbor auditu, kontroly, nezrovnalostí a vykazovania – 5 miest,
- organizačný odbor – 16 miest,
- oddelenie finančnej kontroly na mieste – 8 miest,
- mediálny odbor (kancelária splnomocnenca) – 4 miesta.

Priemerná obsadenosť miest vytvorených na posudzovaných odboroch sekcie programovania, monitorovania a hodnotenia politík bola v roku 2024 približne 67 %. Na sekcii európskych programov bola priemerná obsadenosť na úrovni 84 %. Fungovanie príslušných organizačných útvarov bolo v tomto roku poznačené relatívne vysokou fluktuáciou, ktorá dosiahla takmer 30 %.

V nasledujúcom roku bol počet systematizovaných štátnozamestnaneckých miest na organizačných útvaroch zapojených do implementácie P SK mierne zredukovaný: na sekcii strategických politík o 1 miesto (spolu 18 miest) a na sekcii európskych programov o 5 miest (spolu 110 miest). V roku 2025 sa obsadenosť miest na sekcii strategických politík zvýšila na 79 %, zatiaľ čo na sekcii európskych programov ostala takmer nezmenená. Dôležitým zistením je, že kapacity (ľudské zdroje) sa v roku 2025 stabilizovali a výkon úloh nebol negatívne ovplyvnený vysokou fluktuáciou zamestnancov.

Aktuálny stav kapacít ÚSVRK je podľa vedúcich zamestnancov postačujúci na výkon zverených úloh súvisiacich s implementáciou alokácie pre inklúziu MRK. Za hraničné možno považovať ľudské zdroje, ktoré má k dispozícii odbor programová jednotka, ktorá v rámci P SK zodpovedá za overenie súladu dopytových výziev s princípmi 3D a momentálne sa aktívne podieľa aj na tvorbe nového programového obdobia. Aktuálny stav je spôsobený znížením počtu

² Vyjadrené v ekvivalente plného pracovného úväzku (full time equivalent)

pracovných miest na odbore a fluktuáciou, resp. odchodom niektorých zamestnankýň na materskú dovolenku.

2.2 Efektívnosť implementácie alokácie MRK viacerými SO a prínos špecifickej alokácie v rámci CP2 a CP3 (HO2)

2.2.1 Rámec hodnotenia

Zhodnotenie implementácie viacerými SO a prínos alokovaných prostriedkov z CP2 a CP3 pokrýva dve špecifické oblasti:

- Prvá smeruje k posúdeniu nastavenia procesu – implementačného mechanizmu ako celku. Je implementácia aktivít na podporu MRK rozdelená medzi štyri SO efektívna?
- Druhá časť hodnotí dosiahnutý výsledok. Má vyčlenenie špecifickej alokácie pre MRK v rámci CP2 a CP3 merateľný prínos pre rómske komunity?

Pre účely tohto hodnotenia je potrebné predovšetkým vymedziť význam pojmu **efektívnosť implementácie**. Predmetom tohto posúdenia nie je výkonnosť čerpania ani tempo zazmluvňovania. Implementácia P SK stále prebieha, takže súhrnné finančné ukazovatele vypovedajú predovšetkým o fáze implementačného cyklu, nie o kvalite implementácie.

Efektívnosťou implementácie sa pre účely tohto hodnotenia rozumie **schopnosť implementačného mechanizmu** (rozdeleného medzi štyri SO) **distribúovať finančné prostriedky** vyčlenené na podporu MRK **formou riadeného, koordinovaného a merateľného súboru aktivít s preukázateľným prínosom na cieľovú skupinu**.

V rámci hodnotenia efektívnosti implementácie budú posudzované tri roviny tejto problematiky:

- vecná logika rozdelenia kompetencií medzi SO a jej dôsledky pre implementačné úsilie (podkapitola 2.2.2),
- funkčnosť koordinačných mechanizmov vrátane rizika duplicit (podkapitoly 2.2.3 a 2.2.4)
- a mechanizmy, ktorými je pri investičných intervenciách v CP2 a CP3 zabezpečované, aby vyčlenená alokácia priniesla overiteľný úžitok príslušníkom MRK (podkapitola 2.2.5).

2.2.2 Rozdelenie alokácie MRK medzi štyri SO a jeho vplyv na implementačný mechanizmus

V rámci P SK bolo na podporu MRK celkovo vyčlenených približne 907 mil. EUR (zdroj EÚ). Táto alokácia však nebola umiestnená do samostatnej priority programu.

Tvoria ju rozpočtové položky relevantných ŠC programu: i) so špecifickým určením pre MRK a ii) bez takéhoto určenia, pričom sa zámerne nevytvárali samostatné MU pre MRK. Zacielenie alokácie sa malo zabezpečiť nastavením podmienok jednotlivých výziev v prospech MRK a v lokalitách s prítomnosťou MRK.

Príspevok programu k inklúzii MRK sa od začiatku sleduje sprostredkované cez príznak MRK priradený výzvam a projektom a nie prostredníctvom vlastných ukazovateľov výstupu a výsledku. Ako táto kapitola ukazuje nižšie, práve tu sa nachádza jeden z dôvodov, prečo implementáciu alokácie MRK nemožno na úrovni programu súhrnne vyčíslieť ani riadiť.

Implementácia opatrení pre MRK bola v tomto PO zverená štyrom SO. Deľba úloh sleduje vecné kompetencie rezortov, s výnimkou ÚSVRK:

- MPSVR SR implementuje intervencie trhu práce a sociálneho začlenenia,
- MŠVVaM SR intervencie inkluzívneho vzdelávania,
- MZ SR intervencie v oblasti zdravia.

Postavenie ÚSVRK je špecifické. Do kompetencie ÚSVRK boli politickým rozhodnutím vlády SR sústredené investičné alokácie EFRR určené pre MRK – vrátane alokácií vyčlenených zo ŠC v CP2 a CP3, ktoré by inak vecne patrili rezortom životného prostredia a dopravy.

ÚSVRK tak ako jediný SO implementuje portfólio naprieč tromi cieľmi politiky a dvomi fondmi: neinvestičné intervencie ESF+ (ESO4.10) a investičné intervencie EFRR (RSO4.2, RSO4.3, RSO2.5, RSO2.6, RSO3.2).

Samotné rozdelenie implementácie medzi viaceré SO hodnotíme ako vecne odôvodnené a z kapacitného hľadiska nevyhnutné. Objem a tematická šírka intervencií presahujú administratívne kapacity ktoréhokoľvek jednotlivého orgánu vrátane ÚSVRK. **Otázka efektívnosti sa preto nekladie voči rozdeleniu ako takému, ale voči tomu, či je takto rozdelená alokácia riadená ako celok.**

Výsledné rozdelenie implementácie zachytáva tabuľka č. 1. Z 358 výziev vyhlásených v P SK malo k referenčnému dátumu príznak MRK celkovo 35 výziev. Portfólio zazmluvnených projektov s príznakom MRK zahŕňa celkovo 888 projektov.

Tabuľka č. 1: Nastavenie implementácie alokácie MRK štyrmi SO k 31. 12. 2025

SO	Alokácia EÚ na podporu MRK (mil. EUR)	Výzvy s príznakom MRK	Zazmluvnené projekty s príznakom MRK	Zazmluvnené NFP – príznak „áno“ (mil. EUR)	Zazmluvnené NFP – príznak ČIASTOČNE (mil. EUR)
ÚV SR – ÚSVRK	426,5	13 (všetky „áno“)	736 (732 DOP + 4 NP)	269,45	–
MPSVR SR	320,5	17 (1 „áno“ + 16 „častočne“)	147 (135 DOP + 12 NP)	4,52	704,68
MŠVVaM SR	100,0	4 (3 „áno“ + 1 „častočne“)	4 (4 NP)	25,09	259,34
MZ SR	55,0	1 („áno“)	1 (1 NP)	58,16	–

Zdroj: ITMS2021+, exporty k 31. 12. 2025; alokácie EÚ podľa prehľadu hodnotených ŠC v Úvodnej správe (súčet 902,0 mil. EUR); na úrovni P SK sa alokácia na podporu MRK uvádza vo výške približne 907 mil. EUR. Zazmluvnené NFP zahŕňa zdroje EÚ a štátneho rozpočtu, alokácia len zdroj EÚ – hodnoty preto nie sú priamo porovnateľné a slúžia na rádobú ilustráciu.

Nastavenie implementácie vytvorilo dva zásadne odlišné režimy vykazovania alokácie MRK. Pre ÚSVRK a MZ SR nesú všetky výzvy a projekty príznak „áno“ a celé zazmluvnené NFP sa vykazujú v prospech MRK. Preto je tu možné implementáciu alokovaných prostriedkov priamo vyčíslit'.

Pre MPSVR SR a časť portfólia MŠVVaM SR však nesú projekty príznak „častočne“ a vykazované hodnoty sú celkovými hodnotami projektov určených pre širšie cieľové skupiny.

Dôsledok je viditeľný priamo v tabuľke. **Zazmluvnené NFP** projektov MPSVR SR s príznakom MRK (709,2 mil. EUR) **viac než dvojnásobne prevyšuje alokáciu MRK** tohto rezortu (320,5 mil. EUR) – nie preto, že by rezort alokáciu prekročil, ale preto, že podiel týchto prostriedkov

skutočne pripadajúci na MRK nie je na úrovni programu jednoznačne vyčísliteľný. **Jednotlivé SO tento podiel odhadujú vlastnými, navzájom nekompatibilnými metodikami.**

Pre hodnotenie efektívnosti implementácie opatrení ako celku to predstavuje **prvé podstatné zistenie**. Na úrovni programu ako celku **neexistujú jednotné postupy** pre zachytenie stavu implementácie, čiže toho, koľko z celkovej alokácie určenej na podporu MRK bolo reálne v prospech MRK zazmluvnené. Z toho dôvodu je riadenie implementácie prostriedkov pre MRK na programovej úrovni problematické.

Druhé zistenie sa týka vnútornej štruktúry implementácie. Podrobne ho popisuje tabuľka č. 2 na portfóliu projektov v gescii ÚSVRK, kde je vďaka jednotnému príznaku „áno“ finančný pokrok plne vyčísliteľný.

Implementácia alokácie MRK prebieha dvojrychlostne. Neinvestičné intervencie ESF+ sú v plnej realizácii (pri ESO4.10 dosahuje čerpanie 47,0 % zazmluvneného objemu³), zatiaľ čo investičné intervencie EFRR sa k referenčnému dátumu nachádzajú vo fáze prípravy a začiatku realizácie stavieb. Čerpanie piatich investičných portfólií ÚSVRK sa pohybuje od 0,0 % do 2,4 % a pri troch ŠC v CP2 a CP3 predstavuje súhrnne 0,28 mil. EUR zo 64,68 mil. EUR zazmluvneného NFP.

Tabuľka č. 2: Portfólio ÚSVRK podľa ŠC – dvojrychlostná implementácia (k 31. 12. 2025)

ŠC	Cieľ politiky	Fond	Zazmluvnené projekty	Zazmluvnené NFP (mil. EUR)	Čerpanie bez záloh (mil. EUR)	Podiel čerpania (%)
ESO4.10	CP4	ESF+	500 (496 DOP + 4 NP)	182,68	85,88	47,0
RSO4.2	CP4	EFRR	1 (DOP)	2,61	0,00	0,0
RSO4.3	CP4	EFRR	109 (DOP)	19,48	0,25	1,3
RSO2.5	CP2	EFRR	24 (DOP)	29,89	0,02	0,1
RSO2.6	CP2	EFRR	37 (DOP)	8,88	0,22	2,4
RSO3.2	CP3	EFRR	65 (DOP)	25,91	0,04	0,2
Spolu, z toho CP2 + CP3			736/126	269,45/64,68	86,41/0,28	32,1/0,4

Zdroj: ITMS2021+, exporty k 31. 12. 2025. Čerpanie: žiadosti o platbu typu refundácia, zúčtovanie zálohy a zúčtovanie predfinancovania v stave uhradená; zálohové platby nie sú zahrnuté.

Význam tohto zistenia pre HO2 nespočíva v pokroku – nízke čerpanie investičných ŠC je spôsobené predovšetkým časovými špecifikami investičného cyklu, nie zlyhaním implementácie.

Podstatné sú dva kvalitatívne dôsledky. Po prvé, **posúdenie prínosu špecifickej alokácie v CP2 a CP3 (podkapitola 2.2.5) sa v hodnotenom období nemôže opierať o realizované výstupy**, pretože tie k referenčnému dátumu takmer neexistujú. Musí sa opierať o posúdenie mechanizmov, ktorými je prínos pre MRK zabezpečovaný v nastavení výziev, v konaní o žiadostiach a v zmluvných podmienkach.

³ Obdobný obraz poskytujú aj neinvestičné intervencie ostatných SO – pri MPSVR SR približne tretina zazmluvneného objemu projektov s príznakom MRK, pri MŠVVA SR ťahá čerpanie bežiaci národný projekt POP3

Po druhé, **dvojrýchlostný profil zvyšuje nároky na koordináciu v čase**. Neinvestičné intervencie viacerých SO už niekoľko rokov pôsobia v tých istých lokalitách, do ktorých investičná časť podpory ešte len prichádza. Integrovaný účinok, ktorý bol dôvodom sústredenia sociálnej aj investičnej podpory MRK pod jeden SO, sa tak v hodnotenom období nemohol prejavíť a jeho dosiahnutie závisí od koordinačných mechanizmov posudzovaných v podkapitole 2.2.3.

Osobitnú pozornosť si v rámci hodnotenia efektívnosti implementácie projektov MRK vyžaduje história jej investičnej časti z CP2 a CP3.

Alokácie v ŠC RSO2.5, RSO2.6 a RSO3.2 nevznikli ako súčasť koncepcie samostatnej priority pre MRK. Boli dodatočne vyčlenené (politickým rozhodnutím) zo ŠC koncipovaných pre veľké „mainstreamové“ projekty rezortov životného prostredia a dopravy a ich implementácia bola zverená ÚSVRK. S pôvodným rezortným rámcom prevzali tieto ŠC aj sústavu MU (km komunikácií, kapacity vodovodov, plochy sanovaných skládok), ktorá nesleduje dimenziu MRK. SO (ÚSVRK) tento deficit kompenzuje evidenciou doplňujúcich údajov o projektoch nad rámec štandardných ukazovateľov.

Uvedené nastavenie nie je optimálne a pre budúce programové obdobie odporúčame sústrediť opatrenia pre MRK pod jednu prioritu s ukazovateľmi nastavenými cielene pre potreby MRK.

Genéza alokácie teda nie je len historickou okolnosťou. Priamo z nej vyplýva, že merateľnosť prínosu pre rómske komunity nebola do investičnej časti alokácie zabudovaná pri jej vzniku a musela byť zabezpečená dodatočne v implementačnej fáze.

2.2.3 Koordinácia implementácie alokácie MRK medzi jednotlivými SO

Ako bolo spomenuté v predošlej kapitole, rozdelenie kompetencií medzi štyri SO je samo osebe vecne odôvodnené. Jeho funkčnosť ako celku však závisí od toho, či medzi jednotlivými SO existujú mechanizmy, ktoré ich činnosť zosúladujú, zabraňujú prekryvaniu aktivít a umožňujú, aby sa investičná a neinvestičná podpora v tej istej cieľovej lokalite dopĺňali namiesto toho, aby boli implementované paralelne a bez vzájomného povedomia.

Koordinálny mandát ÚSVRK

ÚSVRK vystupuje voči ostatným SO v pozícii vecného gestora agendy MRK. Tento status však nemá dostatočnú oporu v programovej dokumentácii P SK. V praxi to znamená, že ÚSVRK vo vzťahu k P SK nemôže od ostatných SO vyžadovať reportovanie prínosov na MRK, ani dodržiavanie spoločnej metodiky. Koordinácia medzi SO tak prebieha na základe dobrej vôle zúčastnených strán, nie povinnosti a spoločných pravidiel. ÚSVRK sa o aktivitách ostatných SO dozvedá formálne prostredníctvom Komisií pri MV, najmä Komisie pri MV pre CP4, ktorej podpredsedom je splnomocnenec vlády pre RK, a tiež neformálne. Zároveň ÚSVRK nemá žiaden vynútiteľný dosah na prípravu výziev relevantných pre MRK naprieč programom. Nevynútiteľnosť koordinačného mandátu je relevantná pre celú alokáciu MRK. Týka sa nielen 426,5 mil. EUR v priamej gescii ÚSVRK, ale aj zvyšných približne 475,5 mil. EUR v gescii ostatných troch SO, nad ktorými ÚSVRK nemá nijaký nástroj kontroly a vplyvu.

Jedinou oblasťou, v ktorej ÚSVRK svoj koordinačný mandát naplno uplatňuje, je národná Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030. V rámci nej sa na strategickej úrovni prostredníctvom akčných plánov odpočtujú stanovené ciele. Monitorovanie napĺňania cieľov Stratégie 2030 v SR prebieha formou monitorovacej správy plnenia Akčných plánov

Stratégie 2030, ktorá je každoročne predkladaná vláde SR. Vypracúva ju analytická jednotka národného projektu Monitorovanie a hodnotenie (ÚSVRK).

Komisia pre MRK pri monitorovacom výbore

Formálnou platformou nadrezortnej koordinácie agendy MRK je Komisia pre MRK pri Monitorovacom výbore P SK (splnomocnenec vlády pre RK je jej predseda). V praxi však záväzne schvaľuje projektové zámery len v prioritách v gescii ÚSVRK, teda v rámci cieľa politiky 4. Zámery projektov MŠVVaM SR, MPSVR SR a MZ SR podliehajú schváleniu vo vlastných komisiách pre príslušné CP, nie v Komisii pre MRK. V dôsledku toho ani formálne zriadená nadrezortná platforma nemá reálny dosah na väčšinu alokácie MRK v programe.

Deliace línie medzi súbežnými intervenciami

V rovnakých lokalitách s populáciou MRK súbežne pôsobia **projekty** viacerých SO **s odlišnými cieľovými skupinami a náplňou práce**. Ide najmä o Rozvojové tímy a Miestne občianske a preventívne služby (ÚSVRK), Zdravé komunity (MZ SR) či pomáhajúce profesie v školách (MŠVVaM SR). **V praxi sa tieto intervencie stretávajú v tých istých obciach a s tými istými rodinami**. Výnimkou sú NP Rozvojové tímy I. a NP Terénna sociálna práca a komunitné centrá, medzi ktorými je deliaca línia vymedzená vopred a obojstranne. Výberové kritériá NP RT I. vylučujú obce zapojené do terénnej sociálnej práce a komunitných centier vrátane obdobia udržateľnosti výstupov, pričom podmienky zapojenia do NP TSP a KC zrkadlovo vylučujú lokality zapojené do národného projektu RT I.

Pri ostatných kombináciách súbežne pôsobiacich intervencií obdobné vymedzenie doložené nebolo.

Deliace línie sú tak vymedzované na úrovni jednotlivých národných projektov, prostredníctvom výberových kritérií a podmienok zapojenia, nie prostredníctvom nadrezortného metodického rámca. Takéto riešenie je účinné voči tej dvojici projektov, pre ktorú bolo vytvorené. Nezabezpečuje však pokrytie ostatných kombinácií súbežných intervencií a jeho vznik závisí od toho, či sa naň dva konkrétne SO dohodnú pri príprave konkrétneho projektu. **Metodické usmernenie, ktoré by deliace línie medzi súbežnými intervenciami vymedzovalo systémovo a naprieč všetkými štyrmi SO, chýba⁴.**

Riešenie sa preto v implementačnej praxi prenáša na lokálnu úroveň, kde si koordinátori jednotlivých projektov rozdelenie úloh vydiskutovávajú priamo medzi sebou. Tento mechanizmus funguje tam, kde sú vzájomné vzťahy dobré. V prípade obce z prípadovej štúdie je takýto model „zdola-nahor“ hodnotený ako funkčný, čo však nič nemení na skutočnosti, že nenahrádza potrebu jednotného metodického rámca. K priamemu prekryvaniu aktivít podľa zistení hodnotiaceho tímu nedochádza, pretože naprieč všetkými zainteresovanými SO prebieha neformálna komunikácia.

⁴ Jednotlivé SO túto problematiku riešia pomocou prílohy výzvy venovanej synergickým efektom: Povinnou prílohou každej výzvy je identifikácia synergických a komplementárnych účinkov. V prílohe sa identifikujú synergie i deliace línie a podlieha schváleniu gestora synergií (túto úlohu plní Sekretariát Riadiaceho výboru pre koordináciu a zabezpečenie synergických účinkov). Pri vypracovaní prílohy poskytovateľ vychádza zo Synergickej tabuľky, ktorá definuje jednotlivé synergie a deliace línie až na úroveň opatrení a aktivít a z aktuálnej verzie Harmonogramu plánovaných výziev. Výzvu nie je možné zverejniť bez stanoviska sekretariátu RV, vrátane určenia rizikovosti príznaku výzvy ITMS2021+ a akceptácie odpočtu poskytovateľa sekretariátom RV.

Riziko súbežného pôsobenia bez vzájomnej koordinácie (s negatívnymi následkami) **je však systémové a bez spoločného strednodobého plánu ho nemožno spoľahlivo vylúčiť, ani systematicky sledovať.**

Nejednotná mzdová politika porovnateľných pozícií

Nadrezortná koordinácia chýba aj v oblasti odmeňovania. Projekty rôznych SO zamestnávajú v komunitách porovnateľné pozície – koordinátorov, terénnych pracovníkov, asistentov. Ale za odlišných mzdových podmienok.

Rozdielne ohodnotenie vytvára medzi projektmi nežiaduce konkurenčné prostredie, v ktorom si kvalifikovaní pracovníci môžu vyberať projekty s vyššou odmenou. Tým destabilizujú projekty s nižšími mzdami a spôsobujú u nich vysokú fluktuáciu personálu. Najkonkrétnejšie je toto riziko doložené pri NP Zdravé komunity (MZ SR), kde fluktuácia koordinátorov dosiahla 21 % v roku 2024 a 24 % v roku 2025, s hlavnou príčinou v mzdovom nastavení – rast miezd asistentských pozícií (APZ, APZ senior a APZN) naviazaných na minimálnu mzdu prevyšuje rast odmeny koordinátorov, takže rozdiel medzi riadiacou a asistentskou pozíciou sa znižuje. Hodnotenie ŠC ESO4.12 (MPSVR SR) nezávisle potvrdzuje obdobný vzorec naprieč vlastným portfóliom projektov – fluktuáciu odborného personálu spájanú s mzdovým ohodnotením na úrovni priemeru až podpriemeru.

Dôsledky pre implementáciu projektov zameraných na MRK

Štyri opísané zistenia majú spoločný pôvod aj spoločný dôsledok. **Spoločným pôvodom je absencia záväzného nástroja, alebo subjektu, ktorý by zabezpečoval a formalizoval nadrezortnú koordináciu.**

Centralizácia celej agendy MRK pod jeden SO sa pri tomto zistení ponúka ako prvé riešenie, nie je však nevyhnutne najvhodnejšia. Každý zo štyroch rezortov disponuje odbornou príslušnosťou a administratívnymi kapacitami vo svojej oblasti, ktoré by centralizáciou nezískal žiadny iný orgán. Zistenia tejto podkapitoly preto smerujú skôr k potrebe posilnenia koordinačného, metodického a monitorovacieho mandátu naprieč existujúcim nastavením implementácie, než k zmene samotného rozdelenia kompetencií. Spôsob, akým by sa toto posilnenie malo premietnuť do praxe, je predmetom odporúčaní v kapitole 4 tohto dokumentu.

2.2.4 Duplicity a komplementarita intervencií

Duplicítne financovanie a duplicítne vykazovanie dosahu

Duplicítne vykazovanie dosahu na MRK predstavuje riziko, že tá istá osoba alebo domácnosť je súčasne evidovaná ako „využívajúca prínosy“ vo výkazoch viacerých projektov rôznych SO. Keďže sa súbežne realizujú projekty viacerých SO v rovnakých lokalitách s populáciou MRK a zároveň pracujú s rovnakou, alebo obdobnou cieľovou skupinou, **o počte skutočne zainteresovaných osôb z MRK na úrovni programu nemožno hovoriť s istotou.** Bez spoločnej platformy alebo strednodobého plánu koordinácie nie je možné toto riziko systematicky sledovať, ani mu predchádzať. Ide o priame pokračovanie zistenia týkajúceho sa absencie agregovaného vykazovania implementácie z podkapitoly 2.2.2, tentoraz nie na úrovni financií, ale na úrovni zapojených osôb.

Synergia a komplementarita intervencií

Súbežné pôsobenie viacerých SO v tej istej lokalite MRK má aj opačnú, funkčnú stránku. Vo viacerých špecifických cieľoch v gescii ÚSVRK je zdokumentovaná synergia medzi

neinvestičnými aj investičnými intervenciami implementovanými viacerými SO. Tá však vzniká výlučne z iniciatívy samotných prijímateľov na lokálnej úrovni.

Pri neinvestičných intervenciách ESO4.10 prijímatelia opakovane popisovali situáciu, kde súbežne pôsobili MOPS, terénna sociálna práca a komunitné centrá (NP v gescii MPSVR SR). To bolo zabezpečené ustálenou delbou pracovných úloh a vzájomnou operatívnou podporou (napr. sprevádzanie terénnych pracovníčok hliadkou MOPS, alebo súčinnosť pri práci so školami a rodinami).

Pri investičných ŠC je najsilnejšie doložená väzba medzi projektami zberných dvorov (RSO2.6) a terénnou zložkou ESO4.10. Členovia hliadok dohliadajú na poriadok pri veľkokapacitných kontajneroch a predchádzajú vzniku nových čiernych skládok. Rozvojové tímy vedú obyvateľov osídlení k triedeniu odpadu. Investičná a terénna zložka sa tak vzájomne podmieňujú. Bez zmeny správania má zberný dvor obmedzený environmentálny efekt a bez vybudovanej kapacity na odovzdanie odpadu nemá terénna práca praktické opodstatnenie. Presne tento vzorec potvrdzuje aj prípadová štúdia obce z prílohy záverečnej správy⁵ – zberný dvor, projekt miestnej komunikácie a miestne občianske a preventívne služby fungujú v jednej obci ako súčasť jedného, zdola koordinovaného zámeru.

Osobitným typom komplementarity je väzba medzi jednoduchými pozemkovými úpravami (JPÚ, ESO4.10) a nadväzujúcimi investíciami do vody, ciest a bývania. Právne vysporiadanie pozemkov je predpokladom stavebného povolenia pre investičné aktivity. Táto sekvencia funguje ako reálna previazanosť medzi jednotlivými ŠC, ale jej realizácia závisí od časovania jednotlivých výziev, nie od programovo garantovanej nadväznosti.

Pri ŠC RSO4.2 (školská infraštruktúra) je zdokumentovaná potenciálna väzba na mäkké intervencie MŠVVaM SR (NP POP3) len ako možnosť, nie ako fungujúca prax. Ide o jediný zdieľaný ŠC v portfóliu ÚSVRK, kde investičnú aj mäkkú zložku riadia dva rôzne SO bez formalizovanej spolupráce.

Spoločným menovateľom všetkých opísaných prípadov je, že vznikajú zdola, z iniciatívy prijímateľov alebo koordinátorov na mieste.

2.2.5 Prínos špecifickej alokácie MRK v rámci CP2 a CP3

ŠC RSO2.5, RSO2.6 a RSO3.2 v gescii ÚSVRK vznikli dodatočným vyčlenením finančných prostriedkov zo ŠC určených pre projekty v oblasti životného prostredia a dopravy.

Ak by k presunu nedošlo, tieto prostriedky by sa rozdeľovali v bežných rezortných výzvach. Obec z ARK by v nich súťažila s inými obcami a žiadna podmienka by nezaručovala, že sa investícia dostane do územia s MRK.

Presun alokácie tento mechanizmus mení v dvoch rovinách.

- rezervuje definovaný objem prostriedkov pre vymedzený okruh oprávnených území (a žiadateľov),
- a súčasne ho chráni pred realokáciou na administratívne jednoduchšie mainstreamové projekty v priebehu implementácie.

Systém „rezervácie“ prostriedkov v prospech MRK zároveň realizuje princíp explicitného, nie však exkluzívneho zamerania, ktorý patrí k základom európskeho politického rámca inklúzie

⁵ Prípadová štúdia obce Iňačovce

Rómov⁶. Intervencie sú v tomto prípade explicitne zamerané na MRK (osobitná alokácia, podmienka ARK, lokalizačné prílohy), ich výstupy však neslúžia výlučne im. Infraštruktúra zostáva k dispozícii celej obci a mechanizmus 1:1 pri RSO2.5 tento pomer priamo inštitucionalizuje. Takéto nastavenie znižuje riziko stigmatizácie podpory aj politický odpor na lokálnej úrovni, čím zvyšuje priechodnosť projektov obecnými zastupiteľstvami.

Súčasne treba uviesť, že prínos vyčlenenia nespočíva v dodatočných zdrojoch, keďže alokácie boli vyčlenené z existujúcich ŠC programu, ale v garancii nasmerovania existujúcich zdrojov k rómskej populácii.

Presun alokácie do gescie ÚSVRK upravil podmienky v prospech MRK v dvoch oblastiach.

Po prvé, priniesol záväzné mechanizmy smerovania intervencií pre MRK priamo do podmienok výziev:

- podmienku zaradenia obce v ARK ako predpoklad oprávnenosti,
- povinnú lokalizačnú prílohu žiadosti, ktorá trasuje zámer voči osídleniu MRK,
- záväznú prílohu k metodológii 3D (desegregácia, degetoizácia, destigmatizácia),
- pri projektoch niektorých investičných ŠC aj číselné pravidlo podielu investície v prospech MRK. Pri RSO2.5 platí mechanizmus 1:1 (najmenej 50 % investície musí smerovať priamo k MRK), pri RSO3.2 sa trasa posudzuje ako binárna podmienka a pri bytových projektoch RSO4.3 je pre MRK určených 30 až 50 % bytov.

Po druhé, presun týchto finančných prostriedkov pre MRK sprístupnil investície aj obciam, ktoré by s najväčšou pravdepodobnosťou v mainstreamových výzvach neuspeli, alebo by mali sťaženú možnosť uspieť. Kľúčovým motivačným faktorom je aj ponuka 100% financovania pre obce z ARK aj v prípade investičných projektov.

Merateľnosť prínosu

Posúdenie merateľnosti vyžaduje rozlíšiť dve roviny. **Prvou je overiteľnosť zamerania ex ante**. Tá je v implementačnom systéme zabezpečená dostatočne. Prepojenie zámeru/aktivít na prostredie MRK sa dokladá lokalizačnými prílohami žiadosti a posudzuje sa v konaní o žiadosti o NFP.

Druhou rovinou je vykazovateľnosť dosahu ex post. Teda schopnosť monitorovacieho systému preukázať, že dokončený výstup komunite reálne slúži. **Tá zabezpečená nie je**. Sústava MU bola prevzatá z mainstreamových projektov (pozri podkapitola 2.2.2) a nenesie etnickú ani lokalizačnú dimenziu.

Prípadové štúdie tento rozpor dokladajú v oboch skúmaných cieľoch politiky. Dôkaz o dosahu na MRK existuje v projektovom spise, do vykazovaných údajov sa však nepremieta, a to ani pri intervenciách, ktorých užívateľmi sú výlučne príslušníci MRK.

Systém pritom pracuje s územným proxy prístupom, ktorý je v podmienkach právnej neprípustnosti etnickej evidencie (čl. 9 GDPR) jedinou legálne dostupnou cestou. Príslušnosť k cieľovej skupine sa aproximuje zaradením obce alebo lokality (v ktorej sa intervencia realizuje) do ARK 2019⁷. Toto obmedzenie platí v celej EÚ a nemožno ho pripisovať nastaveniam v SR.

⁶ Spoločné základné zásady inklúzie Rómov (zásada č. 2 – explicitné, ale nie exkluzívne cielenie), pripojené k záverom Rady EÚ z 8. 6. 2009; premietnuté aj do Strategického rámca EÚ pre rovnosť, začlenenie a účasť Rómov 2020 – 2030

⁷ ARK pritom eviduje nielen samostatné rómske osídlenia oddelené od súvislej zástavby obce, ale aj obce ako celok tam, kde Rómovia tvoria výrazný podiel obyvateľstva bez vyčlenenej samostatnej lokality (30 a viac % z celkového počtu obyvateľstva obce). Aj tieto obce sú teda oprávnenými žiadateľmi.

Proxy prístup má však svoje limity. Vypovedá o dostupnosti výstupu pre komunitu, nie o jeho skutočnom využívaní, a nezachytáva distribúciu úžitku vnútri obce.

Čiastočne tento problém rieši zber „Iných údajov“, ktoré sa zbierajú tak isto ako MU prostredníctvom ITMS a vykazujú sa na konci projektu. Sú povinné pre každý investičný projekt, tematicky presne zacielené a udávajú počet obyvateľov z MRK, ktorí využívajú výstupy a výsledky každého projektu.

Paradoxným dôsledkom je, že program má najslabšiu dôkaznú pozíciu práve tam, kde je prínos najhmatateľnejší. Hodnota investície pre komunitu je zrejmá na mieste (vizuálne, hmatateľne), no voči SO/RO a Európskej komisii zostáva **štatisticky nepreukázaná.**

2.3 Podpora inklúzie MRK, spôsob evidovania počtov osôb MRK a určovania finančných prostriedkov (HO3 – HO5)

2.3.1 ÚSVRK

2.3.1.1 Špecifický cieľ ESO4.10: Podpora sociálno-ekonomickej integrácie MRK

2.3.1.1.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

ŠC ESO4.10 – Podpora sociálno-ekonomickej integrácie marginalizovaných komunit, ako sú napríklad Rómovia (ďalej aj „ESO4.10“) je zaradený do priority 4P6 „Aktívne začlenenie rómskych komunit“ Programu Slovensko (P SK) a financovaný z ESF+ (MRR).

Program Slovensko vymedzuje pre ESO4.10 desať typov akcií: (1) integrovaný komplexný prístup v lokalitách Atlasu rómskych komunit 2019 (ARK 2019), (2) preventívno-informačné programy, (3) pozemkové úpravy a legalizácia obydlií, (4) aktivizácia rómskych dievčat a žien, (5) aktivizácia mladých ľudí v MRK, (6) inštitucionálna podpora MVO, (7) desegregácia a sociálna súdržnosť, (8) zber a aktualizácia dát o MRK, (9) budovanie kapacít samospráv a (10) rozvoj pracovných zručností.

Intervencie sú realizované prostredníctvom **NP** s priamym určením prijímateľa formou uzatvorenej výzvy a prostredníctvom **DOP**, projektov predkladaných na základe verejnej výzvy pre žiadateľov. K referenčnému dátumu (31. december 2025) boli zazmluvnené štyri NP:

- NP Rozvojové tímy I. (NP RT I; PSK-UV-002-2023-NP-ESF+; 59,2 mil. EUR),
- NP Monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík zameraných na rómsku populáciu, predovšetkým marginalizované rómske komunity – I. fáza (NP MaHIP I; PSK-UV-003-2023-NP-ESF+; 3,3 mil. EUR),
- NP Asistencia obciam s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit pri usporiadaní právnych vzťahov k pozemkom pod osídleniami (NP APVP; PSK-UV-004-2023-NP-ESF+; 17,3 mil. EUR),
- NP Komplexný systém podpory marginalizovaných rómskych komunit prostredníctvom misijnno-pastoračných centier (NP MPSC; PSK-UV-012-2024-NP-ESF+; 4,5 mil. EUR).

Pre DOP boli vyhlásené tri výzvy:

- Miestne občianske a preventívne služby (PSK-UV-001-2023-DV-ESF+; 82,0 mil. EUR),
- Miestne občianske a preventívne služby II. (PSK-UV-011-2024-DV-ESF+; 1,1 mil. EUR),
- Podpora usporiadania právnych vzťahov k pozemkom v obciach s prítomnosťou MRK formou jednoduchých pozemkových úprav (PSK-UV-005-2024-DV-ESF+; 8,9 mil. EUR).

2.3.1.1.2 Finančná alokácia na ŠC ESO4.10

Celková alokácia EÚ zdroja pre ESO4.10 predstavuje **202 mil. EUR** (ESF+, MRR). K referenčnému dátumu bolo alokovaných celkovo 187,3 mil. EUR (93,2 % celkovej výšky pridelených prostriedkov).

Zazmluvnené prostriedky EÚ dosiahli výšku 154,9 mil. EUR (76,7 % z celkovej alokácie). Úroveň kontrahovania pri DOP výzvach (MOPS, JPÚ) dosiahla 95 % alokovaných prostriedkov. Schválené a preplatené ŽoP (zdroj EŠIF) bez poskytnutých záloh predstavujú objem finančných prostriedkov vo výške 75,0 mil. EUR (37,1 % alokácie; 100 % pre MRK).

2.3.1.1.3 Počet a typy projektov

K referenčnému dátumu (31. december 2025) bolo v rámci ESO4.10 zazmluvnených **500 projektov** (4 NP + 496 DOP). Štyri zazmluvnené NP pokrývajú kľúčové systémové aktivity: **NP Rozvojové tímy I.** (PSK-UV-002-2023-NP-ESF+) – terénna koordinácia integrácie MRK v obciach z ARK; **NP Monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík zameraných na rómsku populáciu, predovšetkým marginalizované rómske komunity – I. fáza** (PSK-UV-003-2023-NP-ESF+) – systémový zber a analýza dát o MRK; **NP APVP** (PSK-UV-004-2023-NP-ESF+) – právna a koordinačná pomoc obciam pri JPÚ; **NP MPSC** (PSK-UV-012-2024-NP-ESF+) – podpora marginalizovaných komunít prostredníctvom misijnno-pastoračných centier.

DOP sú koncentrované v troch výzvach: **PSK-UV-001-2023-DV-ESF+ MOPS** (421 projektov), **PSK-UV-005-2024-DV-ESF+ JPÚ** (65 projektov) a **PSK-UV-011-2024-DV-ESF+ MOPS II.** (10 projektov).

2.3.1.1.4 Geografický dosah a pokrytie Atlasu rómskych komunít

DOP projekty ESO4.10 sú realizované v **441 unikátnych obciach** na území Slovenska, s výraznou koncentráciou v troch krajoch s najvyššou hustotou rómskych komunít. **Prešovský kraj** vykazuje najvyšší počet (215 projektov v 156 obciach), nasleduje **Košický kraj** (167 projektov, 143 obcí) a **Banskobystrický kraj** (118 projektov, 109 obcí). Tieto tri kraje spolu pokrývajú **89 % projektov a 92 % zapojených obcí**. Ostatné kraje majú marginálne zastúpenie zodpovedajúce nižšej koncentrácii MRK.

Geografické pokrytie národných projektov je nasledujúce: **NP RT I.** bol realizovaný v 60 obciach vybraných z ARK 2019 na základe „segregačného indexu“ (kritériá: 500 – 5000 obyvateľov, zaradenie do ARK 2019, vylúčenie obcí z NP TSP a KC). **NP APVP** je geograficky zameraný na obce s nelegálnymi osídleniami MRK – geografická podmienka je zakotvená v definícii cieľovej skupiny. **NP MaHIP I** a **NP MPSC** majú celoslovenský charakter; oprávnená cieľová skupina je výhradne MRK naprieč celým územím SR.

2.3.1.1.5 Teória zmeny ŠC ESO4.10

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny sú uvedené v prílohe.

2.3.1.1.6 Smerujú investície ESO4.10 skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK? (HO3)

2.3.1.1.6.1 Podporuje implementačný mechanizmus MRK? (Podotázka HO3.1)

Cieľové skupiny

DOP: Oprávnenými žiadateľmi výziev MOPS a MOPS II. sú výlučne obce a mestá zaradené do ARK 2019. Cieľová skupina je vymedzená ako občania MRK. Výzva JPÚ je zameraná na obce s nelegálnymi MRK osídleniami, oprávnené aktivity priamo súvisia s pozemkovými vzťahmi pod osídleniami s MRK – cieľová skupina je teda výlučne MRK.

NP: Cieľová skupina všetkých štyroch NP je výhradne MRK, definovaná v schválených ŽoNFP a kontrolovaná prostredníctvom zmluvy o NFP. ÚSVRK uplatňuje model uzatvorenej výzvy s priamym určením prijímateľa, čím je MRK zacielenie zabudované do projektového dizajnu.

Územná oprávnenosť/geografické zameranie

Primárnym geografickým kritériom DOP výziev je zaradenie obce do ARK 2019. ARK 2019 eviduje 825 obcí, v rámci ktorých sa nachádza 1 052 lokalít alebo osídlení s prítomnosťou MRK s rôznou mierou marginalizácie. V obciach, kde Rómovia tvoria podstatnú časť z celej populácie obce ($\geq 30\%$) sa samostatná lokalita v rámci obce nevyčleňuje a oprávnenou jednotkou je celá obec. Podmienka geografickej oprávnenosti plní funkciu zabezpečenia MRK dosahu na obecnej úrovni.

Implementačný mechanizmus na úrovni výzvy však nerozlišuje intenzitu marginalizácie – obec s počtom osôb z MRK tesne nad hranicou zaradenia do ARK a obec s rozsiahlym segregovaným osídlením majú v rámci DOP výziev rovnakú oprávnenosť. Absencia váhového kritéria zohľadňujúceho intenzitu marginalizácie je identifikovateľnou medzerou v nastavení výzvy. Podobný nástroj ÚSVRK reálne uplatňuje pri výbere obcí pre NP Rozvojové tímy I., kde sa okrem zaradenia do ARK 2019 využíva aj viackritériálny bodovací systém s kritériami rôznej váhy. Do podmienok DOP výziev však zatiaľ obdobný mechanizmus premietnutý nie je.

Osobné pohovory s prijímateľmi zároveň identifikovali druhú stranu tej istej mince. Obce s pokročilou integráciou MRK (zamestnanosť, štandard bývania) vnímajú, že nastavenie kritérií zvýhodňuje obce s najhlbšou marginalizáciou. A to aj v prípadoch, keď je otázna efektívnosť takto alokovanej podpory. Z ich pohľadu je úspešnosť integrácie paradoxne penalizovaná (obmedzený prístup k výzvam pre tzv. 60-ku a k zdrojom na nadväzujúcu infraštruktúru).

Oprávnené aktivity a prepojenie na Stratégiu rovnosti, inklúzie a participácie Rómov 2030

Oprávnené aktivity výziev MOPS zahŕňajú terénnu sociálnu prácu, preventívno-informačné programy, zdravotnú asistenciu, mediáciu a komunitné aktivity – všetky sú typologicky viazané na potreby MRK a majú priame väzby na prioritné oblasti Stratégie 2030 (vzdelávanie, zamestnateľnosť, bývanie, zdravie, boj s protirómskym rasizmom a participácia). Výzva JPÚ rieši legalizáciu osídlení MRK – priamy prínos k priorite bývania v Stratégii. NP sú navrhnuté v súlade s akčnými plánmi Stratégie 2030.

Aktívne zapojenie/participácia MRK

Kľúčovým prvkom výziev MOPS je záväzný MU **PSKPO130** (Počet zamestnancov z MRK poskytujúcich asistenčné služby). K 31. 12. 2025 bolo jeho plnenie na úrovni 101,8 % (2 078 zamestnancov; plán 2 042). PSKPO130 je jedným z mála MU v portfóliu ESO4.10, ktorý priamo meria reálne zapojenie MRK. Zároveň generuje pracovné príležitosti pre príslušníkov MRK. Nie všetky výzvy ESO4.10 sú nastavené s analogickým mechanizmom – napríklad výzva JPÚ a NP MaHIP I ekvivalentný nástroj nemajú.

Vykonané pohovory s prijímateľmi projektov MOPS potvrdili, že podmienka minimálneho podielu zamestnancov z MRK (50 %) sa v praxi výrazne prekračuje – väčšina obcí vo vzorke zamestnala výhradne príslušníkov MRK (100 %). Obce evidovali vysoký dopyt po týchto pozíciách (v jednom prípade 30 až 40 uchádzačov na jedno výberové konanie). Príslušnosť k MRK preukazujú kombináciou písomného čestného vyhlásenia zamestnanca (sebadeklarácia), potvrdením starostu, resp. znalosťou komunity.

Časť obcí zámerne obsadzovala ponúknuté pozície v rámci projektu staršími pracovníkmi z MRK v preddôchodkovom veku. Tí boli síce na štandardnom trhu práce iba ťažko umiestniteľní, ale v prostredí MRK komunity požívali autoritu a úctu, čo uľahčilo napĺňanie cieľov projektu. V mestskom prostredí sa naopak potvrdila kariérna mobilita, kde najschopnejší členovia hliadok po určitom čase odchádzajú a umiestňujú sa v rámci štandardného trhu práce.

Implementačný mechanizmus ÚSVRK pre ESO4.10 **čiastočne efektívne podporuje MRK**. Silnými prvkami implementačného mechanizmu sú podmienka geografickej oprávnenosti (ARK 2019), zamestnanecká podmienka (PSKPO130) pri DOP MOPS a v prípade NP zameranie sa na cieľové skupiny výhradne z MRK. Všetky tri prvky boli empiricky potvrdené pohovormi s prijímateľmi.

Štruktúrnou slabinou zostáva absencia formálnej podmienky minimálneho podielu **osôb z MRK medzi cieľovými skupinami projektu** a absencia váhového kritéria intenzity marginalizácie v rámci obcí ARK. Praktický dosah tejto slabiny je však pri MOPS zmierňovaný charakterom aktivít realizovaných priamo v osídleniach MRK a faktickým 100-percentným zastúpením MRK medzi zamestnancami hliadok.

2.3.1.1.6.2 Administratívne postupy, komunikácia a technická podpora – zistenia zo stretnutí s prijímateľmi

Príprava žiadostí o NFP – Menšie obce si prípravu ŽoNFP a obsluhu ITMS2021+ takmer bez výnimky zabezpečujú prostredníctvom externých projektových manažérov, spravidla na dlhodobý paušál pokrývajúci celé projektové portfólio obce. Väčšie samosprávy (mestá, obce s vlastnými projektovými oddeleniami) žiadosti spracúvajú vlastnými kapacitami. Externí konzultanti zároveň plnia funkciu informačného kanála – obce sa o pripravovaných výzvach často dozvedajú práve od nich.

Administratívna záťaž počas realizácie – Prijímatelia hodnotia administratívnu záťaž projektov MOPS ako zvládnuteľnú. Viacerí ju explicitne označili za nižšiu v porovnaní s inými typmi projektov aj s predchádzajúcim programovým obdobím (menej povinných príloh k ŽoP). Pozitívne je hodnotený režim zálohových platieb – prostriedky sú na účte obce spravidla do týždňa od predloženia žiadosti, čo výrazne znižuje tlak na likviditu obcí v porovnaní s refundáciou. Najzdĺhavejším administratívnym bodom je kontrola verejného obstarávania, ktorá sa pri projektoch s dodatkami k zmluvám predlžuje na niekoľko mesiacov.

Komunikácia a technická podpora ÚSVRK – Hodnotenie komunikácie s ÚSVRK je konzistentne pozitívne. Prijímatelia oceňujú dostupnosť pridelených projektových manažérov (telefonické aj mailové konzultácie), distribúciu metodických pokynov a príručiek, ústretovosť pri riešení nejasností a bezproblémový priebeh kontrol na mieste. ÚSVRK zároveň proaktívne avizoval pripravované výzvy smerom k obciam s prítomnosťou MRK, čo viaceré obce uviedli ako impulz na podanie žiadosti.

Identifikované problémy – (1) Nastavenie prvého hodnotiaceho kola výzvy MOPS obmedzené na menej rozvinuté okresy vylúčilo obce s preukázateľnou potrebou v okresoch mimo tohto zoznamu. Nedostatok bol korigovaný v nasledujúcom kole so spätnou refundáciou výdavkov. (2) Najčastejšie deklarovaným problémom je neistota kontinuity – absencia záväznej informácie o termíne a podmienkach nástupníckej výzvy MOPS v čase, keď projekty priebežne končia. (3) Mzdové ohodnotenie členov hliadok na úrovni minimálnej mzdy je prijímateľmi vnímané ako nedostatočné vzhľadom na charakter práce.

2.3.1.1.6.3 Sú výstupy ŠC ESO4.10 skutočne využívané MRK? (Podotázka HO3.2)

Merateľné ukazovatele na úrovni projektov

Proxy indikátory naznačujú reálny dosah na MRK:

- PSKPO130 = 101,8 % (2 078 MRK zamestnancov),
- PSKPR094 (asistenčné hodiny) = 149,7 % (13,3 mil. hodín),
- PSKPO145 (MRK obce) = 100 % (60/60).

Avšak žiadny dostupný MU priamo nesleduje **počet osôb z MRK zapojených do aktivít projektu** – čo nie je zlyhanie ÚSVRK, ale dôsledok európskeho právneho rámca (GDPR, čl. 9).

Negatívnym zistením zostáva PSKPSRI08 (JPÚ výstupy) na 9,7 % – napriek zazmluvneniu 65 DOP projektov a NP APVP bolo k referenčnému dátumu ukončených iba 9 zo 108 plánovaných JPÚ konaní (PSKPR125 = 8,3 %). **Najkritickejšia potreba MRK** (legalizácia bývania) tak zostáva s výrazne oneskoreným a zatiaľ len čiastkovým merateľným výsledkom.

Karta účastníka projektu/intervenčná karta

Karta účastníka projektu zachytáva demografické údaje o účastníkoch vrátane príslušnosti k menšine (ESF+ MU COEECO15 – Menšiny vrátane marginalizovaných komunít, ako sú napríklad

Rómovia). Intervenčná karta (vyššia úroveň) sa uplatňuje pri dlhodobej práci s klientom. Pre ESO4.10 je relevantnosť karty účastníka limitovaná zákazom zberu etnických dát – kolónka „menšina“ je vyplňaná dobrovoľne. Pri NP Rozvojové tímy I. sa karta účastníka aktívne využíva s mierou vyplnenosti na úrovni 99 % (vyššie 22 000 klientov k marcu 2026). Pri DOP MOPS sa karta účastníka systematicky nevyužíva – dosah na MRK sa preukazuje prostredníctvom záväzného MU PSKPO130 a čestných vyhlásení zamestnancov.

Zistenia zo stretnutí s prijímateľmi (júl 2026)

Reálne využívanie výstupov MOPS – Počet projektov MOPS vo vzorke poskytuje konzistentný obraz o výstupoch využívaných priamo príslušníkmi MRK aj majoritou. Opakujúce sa typy prínosov: dohľad nad verejným poriadkom a prevencia konfliktov v osídleniach, bezpečnosť detí na priechodoch pri školách, sprevádzanie terénnych sociálnych pracovníčok a poštových doručovateľiek do osídlení (v jednej obci bola pošta pred nasadením hliadky doručovaná do osídlenia len obmedzene pre opakované napadnutia psami), asistencia pri výplate sociálnych dávok, súčinnosť pri odchyte túlavých psov, prevencia čiernych skládok a dohľad pri veľkokapacitných kontajneroch, podpora školskej dochádzky a včasná detekcia mimoriadnych udalostí. Prijímatelia sa zhodujú, že bez hliadok by sa časť verejných služieb do osídlení fakticky nedostala.

Zamestnanecký rozmer ako samostatný prínos – MOPS funguje ako reálny nástroj zamestnanosti MRK nad rámec formálneho plnenia PSKPO130. Obce cielene obsadzovali pozície aj staršími pracovníkmi z MRK, pre ktorých hliadka predstavovala možnosť dôstojne dopracovať do dôchodku. V mestskom prostredí sa potvrdila kariérna mobilita smerom k iným, predtým nedostupným zamestnaniam. Pozícia člena hliadky má v komunitách sociálnu prestíž. O miesta je trvalý záujem a obce evidujú žiadosti o zamestnanie aj priebežne počas realizácie projektov.

Limity identifikované prijímateľmi:

- Mzdové ohodnotenie na úrovni minimálnej mzdy je vnímané ako nedostatočné a je zdrojom sociálneho napätia v komunite – zamestnanie člena hliadky je predmetom závidosti a v dvoch prípadoch boli doložené ciele akty marenia práce hliadok zo strany členov vlastnej komunity (úmyselné zakladanie čiernych skládok, upchávanie kanalizácie, podpaľovanie pneumatík v období výpadku služby).
- Pracovná náplň je rigidná – členovia hliadok nemôžu byť zapojení do fyzického odstraňovania čiernych skládok či iných operatívnych potrieb obce, čo obce s rozsiahlymi komunitami vnímajú ako nevyužitý potenciál.
- Kapacitná poddimenzovanosť – pri komunitách s viac ako tisíc príslušníkmi MRK je 8 až 12 členov hliadky nepostačujúcich na pokrytie všetkých lokalít.

Kontinuita ako kľúčové riziko intervencie – Projekty MOPS končili priebežne od januára do augusta 2026, pričom obce s intenzívnym režimom služieb (víkendové príplatky) vyčerpali alokáciu skôr. V čase osobných pohovorov nebola vyhlásená nástupnícka výzva. Časť obcí financuje hliadky v redukovanom počte z vlastných rozpočtov⁸, časť služby prerušila. Skúsenosti z predchádzajúcich výpadkov medzi projektmi dokumentujú rýchly návrat negatívnych javov. Prerušenie pôsobenia hliadok medzi výzvami a programovými obdobiami je z pohľadu prijímateľov najzávažnejším systémovým nedostatkom inak vysoko hodnotenej intervencie.

⁸ Doložený prípad obce financujúcej 8 z pôvodných 12 členov od januára 2026

2.3.1.1.7 Akým spôsobom ÚSVRK eviduje počty osôb MRK zapojených do aktivít ESO4.10?

Právny rámec a systémové obmedzenie

Nariadenie (EÚ) 2016/679 (GDPR), čl. 9, klasifikuje rasový alebo etnický pôvod ako osobitnú kategóriu osobných údajov, ktorej spracovanie je možné len na základe výslovného súhlasu dotknutej osoby. Systematický zber takýchto údajov zo strany prijímateľov vo vzťahu ku klientom je preto vylúčený. Toto obmedzenie nie je špecifikom ÚSVRK ani Slovenska – ide o **systémový výzvu celého nastavenia implementácie fondu ESF+** pri sledovaní dosahu na etnické menšiny naprieč EÚ.

ÚSVRK preto uplatňuje legálne prípustný **proxy prístup** pozostávajúci z kombinácie špecifických MU pre MRK a geografickej podmienky oprávnenosti.

Systém sledovania – MU: Z 13 MU viazaných na ESO4.10 sú **dva priamo špecifické pre MRK:**

- PSKPO130 – Počet zamestnancov z MRK poskytujúcich asistenčné služby;
- PSKPO145 – Obce s prítomnosťou MRK, v ktorých sa realizuje projekt.

PSKPO130 sleduje MRK ako **aktívnych poskytovateľov** – nie príjemcov služieb, čím meria zapojenie MRK v pracovnoprávnom vzťahu. K 31. 12. 2025 plán prekročený na **101,8 % (2 078 z 2 042)**. PSKPO145 sleduje geografický dosah na MRK obce. Plán bol splnený na **100 % (60/60 ARK obcí)**.

Ostatné MU (napr. PSKPSRI09 – 16 597 účastníkov inkluzívnych služieb, 60,4 % plánu) sledujú všetkých účastníkov bez etnického rozlíšenia – tieto hodnoty sú relevantným proxy ukazovateľom dopytu, avšak nie priamou evidenciou osôb MRK.

Výsledkový MU **PSKPR126 Počet opatrení podporujúcich MRK** (plán 15, skutočnosť 1; 6,7 %) sleduje systémové opatrenia, nie počet osôb z MRK zapojených do aktivít projektu.

Spôsob evidencie v praxi

Prijímatelia vykazujú hodnoty MU prostredníctvom monitorovacích správ v systéme ITMS2021+. Pre PSKPO130 sú prijímatelia povinní viesť evidenciu zamestnancov z radov MRK v projektovej dokumentácii. Ich identifikácia prebieha na základe dobrovoľného sebaidentifikačného vyhlásenia pracovníka alebo na základe znalosti prijímateľa o členoch komunity. V praxi sa popri potvrdení starostu štandardne vyžaduje aj písomné čestné vyhlásenie zamestnanca o príslušnosti k MRK (sebadeklarácia), a to spravidla už pri výberovom konaní. Formálny metodický dokument však naďalej abscentuje.

Druhý spôsob zabezpečenia prehľadu o zapojení MRK predstavuje **evidencia prostredníctvom karty účastníka**.

Pre evidenciu účastníkov je v gescii ÚV SR predpísaný programový MU **PSKPSRI09** (Účastníci, ktorí využívajú inkluzívne, sociálne, vzdelávacie, osvetové a podporné služby), ktorého hodnoty sa vykazujú ku koncu realizácie projektu a naplňajú sa prostredníctvom karty účastníka projektu. V rámci ESO4.10 je naviazaný na NP RT I. a NP MPSC.

Pri NP RT I. je miera vyplnenia karty účastníka 99 %. Pri DOP MOPS sa karta účastníka systematicky nevyužíva. **Tento ukazovateľ eviduje účastníkov bez etnického rozlíšenia**, príslušnosť k MRK teda nezachytáva ani prostredníctvom dobrovoľnej sebaidentifikácie. ÚSVRK popri štandardných MU aktívne využíva aj funkcionality „iné údaje“ v ITMS2021+ na štatistické

sledovanie aktivít, ktoré štandardné ukazovatele nezachytávajú (napr. krízové intervencie koordinátorov, dobrovoľnícke aktivity).

2.3.1.1.8 Akým spôsobom ÚSVRK určuje objem finančných prostriedkov využitých na podporu MRK?

ÚSVRK určuje objem finančných prostriedkov pre MRK prostredníctvom systému **MRK príznaku** v ITMS2021+. Každý výzve a projektu je pri zazmluvnení priradený atribút MRK s hodnotami „áno“/„nie“/„čiastočne“. Hodnota príznaku sa odvíja od charakteru intervencie: „áno“ = projekt je výhradne určený pre MRK; „čiastočne“ = projekt čiastočne prispieva k MRK inklúzii; „nie“ = projekt nesúvisí s MRK.

Príznak sa priraduje **na úrovni výzvy** (ÚSVRK ako SO ho nastavuje pri príprave výzvy) a automaticky preberá každý projekt zazmluvnený v danej výzve. Pre všetkých **500 projektov ESO4.10 je príznak MRK „áno“**. Celá zazmluvnená a čerpaná alokácia ESO4.10 sa teda vykazuje ako výdavok v prospech MRK.

Reťazec finančného vykazovania a aktuálne hodnoty: Príznak „áno“ pri výzve → „áno“ pri projekte → 100 % ŽoNFP zazmluvnených prostriedkov → 100 % schválených ŽoP sa eviduje ako MRK výdavok. K 31. 12. 2025 to predstavuje: **EÚ alokácia P SK – 202,0 mil. EUR (100 % MRK); zazmluvnené EÚ – 154,9 mil. EUR (76,7 % alokácie, 100 % MRK); ŽoP schválené EÚ bez záloh – 75,0 mil. EUR (37,1 % alokácie, 100 % MRK).**

Finančné vykazovanie je teda **plne automatizované** – nevyžaduje žiadny manuálny výpočet podielu MRK výdavkov, keďže pri ESO4.10 príznak „áno“ jednoznačne určuje 100% zaradenie do výdavkov na MRK. Systém je auditovateľný prostredníctvom exportov z ITMS2021+ (ŽoNFP, ŽoP, RO_Projekty s atribútom MRK „áno“).

MRK príznak „áno“ sa priraduje na základe **charakteru intervencie (nastavenie podmienok výzvy/NP)**, nie na základe verifikácie, že výstupy projektu **skutočne majú dosah na MRK na individuálnej úrovni**. To možno charakterizovať ako **identifikovaný limit zavedeného mechanizmu**.

Inými slovami, finančné vykazovanie na úrovni 100 % pre MRK **vychádza z predpokladu**, že vo výzve s príznakom MRK „áno“ slúžia výstupy výhradne pre účely MRK. **Nevychádza z priamej evidencie** počtu osôb z MRK zapojených do aktivít projektu (tú systém sledovať nemôže; pozri HO4).

2.3.1.1.9 Synergia a komplementarita s intervenciami CP2, CP3 a CP4

ESO4.10 (CP4) vykazuje na lokálnej úrovni funkčnú synergiu s neinvestičnými intervenciami iných SO. V obciach so súbehom MOPS, terénnej sociálnej práce a komunitných centier (NP v gescii MPSVR SR) prijímatelia popisujú ustálenú delbu úloh a vzájomnú operatívnu podporu (sprevádzanie terénnych pracovníčok hliadkou, súčinnosť pri práci so školami a rodinami). Táto synergia však vzniká zdola, z iniciatívy samospráv, bez jednotného metodického rámca (to korešponduje so zisteniami k HO2 o absencii nadrezortnej koordinácie).

Vo vzťahu k investičným ŠC v gescii ÚSVRK (CP2, CP3) plní ŠC ESO4.10 (konkrétne projekty JPÚ) funkciu predpokladu nadväzujúcich investícií. Vysporiadané pozemky sú podmienkou legálnej výstavby infraštruktúry a bývania. Pohovory identifikovali sekvenčný nesúlad medzi

ukončováním konaní JPÚ a časovaním investičných výziev⁹. Zdokumentovaný je prípad obce, ktorá pre neskoré ukončenie JPÚ nestihla podať žiadosť do výzvy na miestne komunikácie (RSO3.2). Programový mechanizmus garantovanej nadväznosti (JPÚ → infraštruktúra → bývanie) v súčasnom nastavení chýba.

2.3.1.2 Špecifický cieľ RSO2.5: Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva

2.3.1.2.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

ŠC RSO2.5 – Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva (ďalej aj „RSO2.5“) je zaradený do priority 2P2 „Zelené, klimatické a modré investície“ Programu Slovensko a financovaný z EFRR (MRR).

ÚSVRK v rámci RSO2.5 podporuje výstavbu a modernizáciu vodovodných sietí, kanalizačných sietí a čistiarní odpadových vôd (ČOV) v obciach z ARK 2019. Cieľom je zabezpečiť prístup k pitnej vode a sanitácii pre obyvateľov vrátane príslušníkov MRK, ktorí žijú bez základnej infraštruktúry. Nad rámec klasickej sieťovej infraštruktúry podporuje ÚSVRK aj zriaďovanie **výdajníkov pitnej vody** priamo v osídleniach MRK – **ide o špecifikum výziev ÚSVRK, ktoré výzvy v gescii rezortu životného prostredia neobsahujú.**

Intervencie sú realizované výlučne formou DOP prostredníctvom dvoch integrovaných výziev EFRR, ktoré spoločne pokrývajú všetky investičné ŠC ÚSVRK:

- Integrovaná výzva – Podpora investičných aktivít ako komplexného rozvoja obcí z ARK pre obce NP Rozvojové tímy (PSK-UV-006-2024-DV-EFRR, alokácia RSO2.5: 33,0 mil. EUR);
- Integrovaná výzva – Podpora investičných aktivít obcí (PSK-UV-007-2024-DV-EFRR, alokácia RSO2.5 – 13,5 mil. EUR).

2.3.1.2.2 Finančná alokácia na ŠC RSO2.5

Celková alokácia EÚ zdroja (EFRR, MRR) pre RSO2.5 v rámci P SK v gescii ÚSVRK predstavuje 46,6 mil. EUR (33,0 mil. EUR z PSK-UV-006-2024-DV-EFRR a 13,5 mil. EUR z PSK-UV-007-2024-DV-EFRR).

K referenčnému dátumu (31. december 2025) bolo zazmluvnených 29,9 mil. EUR NFP (64,2 % alokácie EÚ).

Objem schválených ŽoP (prostriedky EÚ) bez zarátania poskytnutých záloh je 0,013 mil. EUR (0,03 % alokácie). Prakticky nulové čerpanie odráža skutočnosť, že fyzická realizácia investičných projektov sa spravidla začína s odstupom 12 – 18 mesiacov od zazmluvnenia. Väčšina projektov bola zazmluvnená v roku 2025 a ťažisko stavebnej realizácie SO očakáva v rokoch 2026 – 2027. V prípade výpadku rizikových projektov disponuje rozsiahlym zásobníkom rýchlo realizovateľných projektov miestnych komunikácií, do ktorých možno prostriedky presmerovať. Riziko dekomitmentu považuje SO (ÚSVRK) za akceptovateľné.

2.3.1.2.3 Počet a typy projektov

V rámci ŠC RSO2.5 v gescii ÚSVRK bolo k referenčnému dátumu zazmluvnených celkovo 24 DOP.

⁹ Bol zdokumentovaný prípad obce, ktorá pre neskoré ukončenie JPÚ nestihla podať žiadosť do výzvy na miestne komunikácie (RSO3.2).

Kľúčovým zistením ohľadom dopytu potenciálnych prijímateľov po aktivitách RSO2.5 je, že k júnu 2026 boli podporené všetky žiadosti predložené v rámci opatrenia 2.5, ktoré splnili podmienky poskytnutia príspevku. Zásobník bol vyprázdnený a v opatrení zostali voľné finančné prostriedky. Dopyt obcí po vodárenskej infraštruktúre teda nepresiahol dostupnú alokáciu. To je v rozpore s požiadavkou na financovanie miestnych komunikácií (opatrenie 3.2.4). Tam bola požadovaná suma v rámci predložených žiadostí niekoľkonásobne vyššia ako alokované finančné prostriedky.

Nízka absolútna hodnota zazmluvnených projektov (24) pri celkovej alokácii 46,6 mil. EUR odráža vysokú investičnú náročnosť vodárenských stavieb. Priemerná výška plánovaného rozpočtu projektu realizovaného v rámci RSO2.5 (cca 1,25 mil. EUR) je najvyššia spomedzi všetkých investičných ŠC implementovaných ÚSVRK.

2.3.1.2.4 Geografický dosah a pokrytie Atlasu rómskych komunít

Projekty RSO2.5 sú realizované v 23 unikátnych obciach (24 miest realizácie – 1 obec realizuje 2 projekty). Zastúpené sú všetky tri kraje s najvyššou hustotou MRK – Košický kraj (10 obcí), Prešovský kraj (8 obcí) a Banskobystrický kraj (5 obcí).

Primárnym geografickým kritériom oprávnenosti (obdobne ako pri ostatných investičných ŠC v gescii ÚSVRK) je zaradenie obce do ARK 2019. Implementačný mechanizmus výziev však explicitne neobsahuje podmienku fyzického napojenia časti obce s výskytom MRK (osídlenia, lokality) na budovanú infraštruktúru.

Realizácia projektu v ARK obci teda automaticky neznamená, že vodovodná alebo kanalizačná sieť bude vybudovaná v tej časti obce, kde žijú MRK.

ÚSVRK o. i. zaviedol tzv. „motivačný“ mechanizmus – obec, ktorá investuje do lokality s MRK, získava „právo“ investovať ekvivalentnú sumu aj mimo nej. Tento mechanizmus bol konzultovaný s EK a zavedený na základe konkrétnej empirickej skúsenosti, kedy predchádzajúca výzva (kde bola podmienka výlučnej väzby na lokalitu s MRK) skončila po siedmich kolách s čerpaním na úrovni polovice celkovej vyčlenenej alokácie. Starostovia viacerých obcí jednoducho nevedeli zabezpečiť v obecných zastupiteľstvách schválenie projektu, z ktorého nemá prínos aj majorita.

Tento „motivačný“ mechanizmus teda zo svojej podstaty predpokladá a legalizuje, že časť zo schválených finančných prostriedkov bude smerovať mimo časti obce s osídlením MRK.

To však automaticky vedie k oslabeniu väzby medzi alokáciou na MRK (deklarovaných 100 %) a reálnym, fyzickým dosahom na MRK. Ide o analytický dôsledok mechanizmu 50:50. Ten dovoľuje vo výzvach (v ktorých sa uplatňuje) znížiť smerovanie investície priamo pre MRK až na úroveň 50 % z celkových schválených prostriedkov projektu. Zvyšok môže legálne smerovať k majorite.

2.3.1.2.5 Teória zmeny RSO2.5

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny sú uvedené v prílohe.

2.3.1.2.6 Smerujú investície RSO2.5 skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK? (HO3)

2.3.1.2.6.1 Podporuje implementačný mechanizmus MRK? (Podotázka HO3.1)

Cieľové skupiny

Oprávnenými žiadateľmi DOP výziev PSK-UV-006-2024-DV-EFRR a PSK-UV-007-2024-DV-EFRR pre RSO2.5 sú výlučne obce zaradené do ARK 2019. Na rozdiel od ESO4.10 nie sú cieľovou skupinou výlučne príslušníci MRK – **vodárenská a kanalizačná infraštruktúra slúži celej obci**.

Dosah na MRK závisí od fyzickej polohy infraštruktúry v rámci obce a ďalších faktorov.

Územná oprávnenosť/geografické zameranie

Podmienka geografickej oprávnenosti (ARK 2019) garantuje, že projekty sú realizované v obciach s prítomnosťou MRK. Výzvy neobsahujú explicitnú podmienku fyzického napojenia MRK časti obce na budovanú infraštruktúru.

Napriek tomu je v súčasnosti proces nastavený tak, že do značnej miery eliminuje uvedené riziko. Každá ŽoNFP musí obsahovať mapovú prílohu so zakreslením obydľí MRK a trasovania navrhovanej infraštruktúry a hodnotiteľ žiadosti počas hodnotiaceho procesu tento súlad overuje (vrátane dodatočného dopytovania). Súčasťou každej ŽoNFP je aj záväzná príloha k tzv. 3D metodológii (desegregácia, degetoizácia, destigmatizácia). To v praxi znamená, že projekt musí prispieť aspoň v jednom princípe a nezhoršiť zvyšné dva. Dodržanie deklarovaného trasovania sa teda overuje administratívne a počas realizácie projektu aj fyzicky počas výkonu kontroly na mieste. Pri nesúlade hrozí krátenie poskytnutých finančných prostriedkov, resp. odstúpenie od zmluvy. Overovací mechanizmus teda existuje.

Oprávnené aktivity a prepojenie na Stratégiu 2030

Oprávnené aktivity RSO2.5 priamo adresujú prioritu „Bývanie“ v Stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 (ďalej „Stratégia 2030“), ktorá identifikuje absenciu prístupu k pitnej vode a sanitácii ako kľúčovú bariéru inklúzie MRK.

Na rozdiel od ESO4.10 neexistuje záväzná podmienka zamestnávania MRK pri realizácii infraštruktúrnych projektov.

Zamestnávanie osôb z MRK je pri infraštruktúrnych projektoch zabezpečené prostredníctvom povinnosti uplatniť sociálny aspekt vo verejnom obstarávaní, ktorú ÚSVRK stanovil ako podmienku pre investičné projekty nad určenú finančnú hranicu (≥200 000€). Plnenie tejto podmienky je monitorované prostredníctvom tzv. „iných údajov“ a v prípade jej nedodržania penalizované.

Na rozdiel od ESO4.10, kde je zamestnávanie osôb z MRK predmetom samostatného merateľného ukazovateľa s cieľovou hodnotou (PSKPO130), v prípade infraštruktúrnych ŠC sa vykazuje až na konci realizácie projektu prostredníctvom tzv. „iných údajov“.

Kľúčovým faktorom absorpcie je 100% financovanie – ÚSVRK je jediným SO v P SK, ktorý pri investičných projektoch nevyžaduje spolufinancovanie obce (u ostatných SO predstavuje minimálna výška vlastných prostriedkov hodnotu 8 % z celkovej alokácie). Podľa vyjadrenia SO práve táto výhoda motivovala obce realizovať investície v prospech MRK, ktoré by pri štandardnom spolufinancovaní obecné zastupiteľstvá nepodporili.

2.3.1.2.6.2 Administratívne postupy, komunikácia a technická podpora – zistenia zo stretnutí s prijímateľmi

Osobné pohovory s prijímateľmi investičných projektov (vrátane obcí s vodárenskými zámermi v prípravnej fáze) priniesli k administratívnym postupom výziev PSK-UV-006/007 nasledujúce zistenia:

- Pripravenosť projektovej dokumentácie rozhoduje o schopnosti obce reagovať na výzvu. Obce, ktoré mali PD a stavebné povolenie pripravené vopred, dokázali na výzvu reagovať okamžite. Ostatné narážajú na zdĺhavé konania.
- Externí projektoví manažéri plnia funkciu informačného kanála – viaceré obce sa o výzvach ÚSVRK dozvedeli práve od nich. Obce oceňujú, že výzvy ÚSVRK na rozdiel od výziev rezortu životného prostredia neobsahujú nízke finančné limity a umožňujú aj obstaranie techniky.
- Podmienky prevzaté z logiky environmentálnych výziev v gescii MŽP SR nie sú „šité“ na mieru MRK a v praxi môžu pôsobiť ako bariéra. Dokladá to prípad obce, ktorá zvažovala podanie žiadosti na výstavbu kanalizácie. Výzva vyžadovala napojenie na existujúcu ČOV do troch rokov. Obec však kanalizáciu rieši spoločne v združení ôsmich obcí, pričom celkové investičné náklady dosahujú 2,5 až 3 mil. EUR. Splnenie trojročnej lehoty preto vyhodnotila ako nereálne a od zámeru odstúpila.¹⁰
- Prevádzková udržateľnosť je tiež otvorenou otázkou. Prijímatelia viacnásobne upozornili na riziko, že vo výrazne marginalizovaných komunitách nebudú domácnosti schopné hradiť vodné a stočné. Vybudovaná infraštruktúra tak nemusí byť reálne využívaná v plnom rozsahu, resp. môže dôjsť k jej znehodnoteniu.¹¹

2.3.1.2.6.3 Sú výstupy ŠC RSO2.5 skutočne využívané MRK? (Podotázka HO3.2)

Merateľné ukazovatele na úrovni projektov

K referenčnému dátumu tohto dokumentu majú v rámci ŠC RSO2.5 všetky výstupové MU nulovú hodnotu. To zodpovedá štádiu implementácie – fyzická výstavba infraštruktúry prebieha s časovým odstupom od zazmluvnenia projektu.

Plánované hodnoty MU sú napriek tomu relatívne ambiciózne – PSKPRCO30 (distribučné potrubia vody): 20 km; PSKPRCO31 (kanalizácia): 27 km; PSKPRCO32 (kapacita ČOV): 9 038 PE.

Kľúčovým výsledkovým MU je z hľadiska dosahu na MRK ukazovateľ PSKPSRI06 (Populácia MRK pripojená na zásobovanie vodou) – plán 12, skutočnosť 0.

Ukazovateľ sa naplňa až po skutočnom pripojení nehnuteľnosti na základe zmluvy o pripojení – nejde o odhad, ale o dokladovaný počet domácností. To z neho robí jeden z metodicky najsilnejších nástrojov sledovania dosahu na MRK pri investičných projektoch. Zároveň to vysvetľuje nulové hodnoty (žiadna investícia ešte nebola dokončená) aj opatrnosť žiadateľov pri nastavovaní cieľových hodnôt. Interpretáciu, že nízky plán odráža primárne smerovanie investícií k majorite, preto nemožno z tohto ukazovateľa spoľahlivo vyvodiť.

ÚSVRK okrem toho používa aj ďalší nástroj následného overenia. Pri investičných projektoch sú povinne zavedené tzv. iné údaje, ktoré na konci realizácie, resp. v období udržateľnosti kvantifikujú reálny počet pripojených osôb z MRK – nie celkový počet obyvateľov obce.

2.3.1.2.7 Akým spôsobom ÚSVRK eviduje počty osôb MRK zapojených do aktivít RSO2.5? (HO4)

ÚSVRK sleduje v rámci ŠC RSO2.5 dosah na MRK najmä prostredníctvom:

- MRK príznaku „áno“ (všetkých 24 projektov);
- podmienky geografickej oprávnenosti ARK 2019;

¹⁰Informácia získaná prostredníctvom vykonaných osobných pohovorov s prijímateľmi.

¹¹Výhrada formulovaná prijímateľom v rámci stretnutia; systémové overenie nebolo v rámci hodnotenia možné.

- MU PSKPSRI06 – jediného priameho MRK-špecifického MU pre RSO2.5;
- mapovej prílohy ŽoNFP so zakreslením obydľí MRK a trasovania infraštruktúry;
- tzv. iných údajov, ktoré v období realizácie a udržateľnosti kvantifikujú reálny počet pripojených osôb z MRK.

MU PSKPSRI06 sa vykazuje na základe uzatvorených zmlúv o pripojení jednotlivých nehnuteľností, s lokalizáciou umožňujúcou priradenie k lokalite s populáciou MRK.

Pre infraštruktúrne projekty (financované z EFRR) neexistuje ekvivalent karty účastníka (ESF+). Absencia nástrojov špecificky zacielených na MRK má systémovú príčinu. MU boli prevzaté z logiky rezortu životného prostredia, ktorá dimenziu MRK nesleduje. Kombinácia zmlúv o pripojení (PSKPSRI06) a „iných údajov“ tento deficit čiastočne kompenzuje.

2.3.1.2.8 Akým spôsobom ÚSVRK určuje objem finančných prostriedkov využitých na podporu MRK? (HO5)

ÚSVRK určuje objem výdavkov na MRK prostredníctvom systému MRK príznaku v ITMS2021+. Všetkých 24 projektov RSO2.5 má príznak MRK „áno“, čo znamená, že celkové finančné vykazovanie v prospech MRK by malo byť na úrovni 100 %.

Formálne je k 31. 12. 2025 zazmluvnený celkový NFP vo výške 29,9 mil. EUR (100 % MRK). ŽoP EÚ bez záloh 0,013 mil. EUR (100 % MRK).

Pre RSO2.5 je analytická otázka reálnosti 100% vykazovania v prospech MRK komplikovanejšia ako pri ESO4.10. Neinvestičné aktivity ESO4.10 sú zo svojej podstaty zamerané na MRK, zatiaľ čo vodárenská infraštruktúra slúži celej obci. Princíp 1:1 túto otázku ďalej komplikuje. Pri výzvach s týmto mechanizmom musí priamo k MRK smerovať najmenej 50 % investície – zvyšok môže záväzne a legálne smerovať k majorite, pričom celá suma projektu sa vykazuje ako výdavok na podporu MRK. Vykazovanie 100 % je tak pri projektoch využívajúcich mechanizmus 1:1 systémovo neúplné.

Mechanizmus MRK príznaku je transparentný a auditovateľný, avšak neoveruje fyzický dosah infraštruktúry na MRK.

2.3.1.2.9 Synergia a komplementarita s intervenciami CP2, CP3 a CP4

Integrované výzvy PSK-UV-006/007 spájajú v jednej výzve vodu, odpadové hospodárstvo, miestne komunikácie a školskú infraštruktúru. Pre obce ide o nástroj komplexného rozvoja s jednotnými pravidlami. Realizácia oprávnených aktivít v rámci RSO2.5 má priamu väzbu na realizáciu projektov JPÚ (ESO4.10). Vysporiadané pozemky sú predpokladom trasovania sietí do osídlení a následnej legalizácie obydľí. Sekvenčný nesúlad medzi ukončovaním JPÚ a časovaním investičných výziev, dokumentovaný pri miestnych komunikáciách, sa preto analogicky týka aj vodárenskej infraštruktúry.

Vo vzťahu k CP2 je otvoreným problémom koordinácia s výzvami rezortu životného prostredia. Kanalizačné riešenia obcí z ARK sú často aglomeračné (združenia obcí, spoločné ČOV) a presahujú rámec aj finančné možnosti výziev zameraných na MRK. Podmienky prevzaté z logiky environmentálnych výziev v gescii MŽP SR (napojenie na existujúcu ČOV v stanovenej lehote) pôsobia v prostredí malých obcí ako bariéra.

2.3.1.3 Špecifický cieľ RSO2.6: Podpora prechodu na obehové hospodárstvo

2.3.1.3.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

ŠC RSO2.6 – Podpora prechodu na obehové hospodárstvo (ďalej aj „RSO2.6“) je zaradený do priority 2P2 P SK a financovaný z EFRR. Ide o investičný ŠC zameraný na budovanie kapacít triedeného zberu odpadu a sanáciu nelegálnych skládok, ktoré sa v mimoriadnej miere vyskytujú v blízkosti osídlení MRK.

ÚSVRK v rámci RSO2.6 podporuje dva typy aktivít:

- výstavbu a modernizáciu zariadení na triedený zber odpadu (zberné dvory) v obciach z ARK;
- sanáciu nelegálnych skládok odpadu na pozemkoch v blízkosti alebo priamo v osídleniach MRK;
- budovanie stojísk, najmä na triedený zber odpadu.

Intervencie v rámci tohto ŠC sú realizované výlučne formou DOP projektov prostredníctvom dvoch integrovaných výziev:

- PSK-UV-006-2024-DV-EFRR (alokácia RSO2.6: 5,9 mil. EUR);
- PSK-UV-007-2024-DV-EFRR (alokácia RSO2.6: 5,3 mil. EUR).

Popri sanácii skládok umožňujú výzvy ÚSVRK obciam obstarat' pri zberných dvoroch aj techniku (napr. štiepkovač, vlečku, čelný nakladač) a doplnkové stavby (menšie hangáre na uskladnenie techniky). Pohovory s prijímateľmi toto potvrdili ako výraznú pridanú hodnotu oproti paralelným výzvam MŽP SR, ktoré financovanie techniky štandardne neumožňujú a limitujú výšku podpory na 150 tis. EUR.¹²

2.3.1.3.2 Finančná alokácia na ŠC RSO2.6

Celková alokácia EÚ (EFRR, MRR) pre RSO2.6 predstavuje 11,2 mil. EUR. **Ide o najmenšiu alokáciu spomedzi investičných ŠC implementovaný prostredníctvom ÚSVRK.**

K referenčnému dátumu boli schválené všetky predložené žiadosti v rámci opatrenia (ktoré splnili podmienky poskytnutia príspevku) a v zásobníku nezostal ani jeden projekt.

Zazmluvnených bolo celkovo 8,9 mil. EUR NFP (79 % alokácie), čo predstavuje druhú najvyššiu mieru kontrahovania spomedzi všetkých ŠC v gescii ÚSVRK. Objem schválených ŽoP (prostriedky EÚ) bez zarátania poskytnutých záloh predstavuje sumu 0,529 mil. EUR (4,7 % alokácie).

¹²Informácia získaná prostredníctvom vykonaných pohovorov s prijímateľmi.

2.3.1.3.3 Počet a typy projektov

K referenčnému dátumu bolo zazmluvnených 37 projektov RSO2.6 (výlučne DOP). Relatívne nízky počet zazmluvnených projektov má pri oboch typoch aktivít odlišné príčiny.

Pri sanáciách bol záujem žiadateľov nízky aj napriek skutočnosti, že sanácia skládok je vo všeobecnosti oprávnená výhradne vo väzbe na MRK.

Žiadateľov odrádzala kombinácia dvoch podmienok výzvy. Maximálna výška príspevku bola 120 tis. EUR a zároveň platila povinnosť odstrániť celú skládku. Pri skládkach, ktoré sa pri osídleniach vrstvia celé roky, je takáto suma na úplné odstránenie nedostačujúca. Projekt bol preto pre obce ekonomicky nerealizovateľný.

Toto zistenie nezávisle potvrdzujú aj stretnutia s prijímateľmi. Obce odhadujú náklady na likvidáciu dlhoročných čiernych skládok vo svojom katastri v priemere na 150 až 300 tis. EUR, teda na násobok limitu výzvy.

Pri zberných dvoroch znižovali záujem dva faktory. Výzva sa časovo prekrývala s výzvou MŽP SR na rovnaký typ zariadení a podmienku dlhodobej udržateľnosti prevádzky vyhodnocovali menšie obce ako ťažko splniteľnú.

Na základe získaných vyjadrení od zástupcov SO boli po revízii alokácií podporené všetky žiadosti v rámci opatrenia, ktoré splnili podmienky poskytnutia príspevku. V opatrení nezostal žiadny zásobník schválených žiadostí (na rozdiel od miestnych komunikácií, opatrenie 3.2.4). Nízky počet projektov je dôsledkom nastavenia podmienok výzvy, ktoré časť potenciálnych žiadateľov odradilo od predloženia žiadosti.

2.3.1.3.4 Geografický dosah a pokrytie Atlasu rómskych komunít

Projekty RSO2.6 sú realizované v 34 unikátnych obciach (37 projektových miest; 3 obce majú každá po dva projekty). Dominujú tri kraje: Prešovský kraj (15 obcí), Košický kraj (11 obcí) a Banskobystrický kraj (6 obcí). Trenčiansky a Nitriansky kraj sú zastúpené po jednej obci.

Geografická distribúcia reflektuje koncentráciu nelegálnych skládok v blízkosti osídlení MRK v regiónoch s najvyššou hustotou MRK.

2.3.1.3.5 Teória zmeny RSO2.6

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny sú uvedené v prílohe.

2.3.1.3.6 Smerujú investície RSO2.6 skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK? (HO3)

2.3.1.3.6.1 Podporuje implementačný mechanizmus MRK? (Podotázka HO3.1)

Cieľové skupiny

Oprávnenými žiadateľmi sú obce zaradené do ARK. Aktivita „sanácia nelegálnych skládok“ má priamejší dosah na MRK, pretože nelegálne skládky sa typicky nachádzajú na pozemkoch v bezprostrednej blízkosti osídlení MRK.

Aktivita „zberné dvory“ má širší dosah na celú obec. Zberný dvor je zariadením pre všetkých obyvateľov, jeho prínos pre MRK sa preto neposudzuje podľa polohy, ale podľa dostupnosti pre obyvateľov MRK – vrátane tých, ktorí nežijú v jednej koncentrovanej lokalite.

Užívateľmi projektových výstupov sú pri oboch aktivitách obyvatelia obce. Rozdiel je vo vymedzení okruhu užívateľov – pri sanácii ho určuje poloha odstránenej skládky, pri zbernom dvore spádovosť celej obce.

Územná oprávnenosť a špecifickosť pre MRK

Podmienka lokalizácie obce v ARK je rovnaká ako pri ostatných investičných ŠC. Vo všeobecnosti je aktivita „sanácie skládok“ typologicky bližšia priamemu dosahu na MRK, pretože nelegálne skládky sa spravidla nachádzajú v blízkosti MRK. Napriek tomu, podmienky definované vo výzvach nevyžadujú, aby bola sanovaná skládka explicitne situovaná v časti obce s populáciou MRK.

Väzba na MRK je však zabudovaná hlbšie, v samotnej oprávnenosti aktivity. Sanácia skládok je z prostriedkov EŠIF oprávnená len vo väzbe na MRK. Mimo tejto väzby je financovanie vylúčené. Otázkou preto nie je, či väzba na MRK existuje, ale ako sa jej naplnenie overuje.¹³

Naplnenie väzby sa posudzuje počas odborného hodnotenia ŽoNFP. Podľa vyjadrenia SO sa lokalita sanovanej skládky posudzuje vo väzbe na populáciu, ktorá z jej odstránenia profituje. Prísnosť tohto posudzovania SO ilustroval na príklade kontajnerových stojísk (súvisiaca aktivita odpadového hospodárstva v integrovaných výzvach). Stojisko musí stáť v bezprostrednej blízkosti osídlenia a vzdialenosť 500 metrov SO výslovne odmietol ako nepostačujúcu, pretože obyvateľov k jeho využívaniu efektívne nenúti.¹⁴

Ide však o hodnotiteľskú prax, ktorú SO opísal na osobnom pohovore. V dostupnej dokumentácii výziev nebol identifikovaný písomný postup, ktorý by toto posúdenie štandardizoval. Tento rozdiel je podstatný pre závery k HO4 a pre odporúčania.

Pri zberných dvoroch je hodnoteným kritériom dostupnosť pre celú populáciu MRK v obci vrátane tej rozptýlenej (integrovanej), nie len fyzická blízkosť k jednej lokalite.

Oprávnené aktivity a prepojenie na Stratégiu 2030

Sanácia nelegálnych skládok aj budovanie kapacít triedeného zberu nadväzujú na environmentálne ciele Stratégie 2030.

Nelegálne skládky pri osídleniach MRK patria k najviditeľnejším prejavom environmentálnej nerovnosti. Zberné dvory riešia iný, hoci súvisiaci problém. Vytvárajú kapacitu na legálne odovzdanie objemného a stavebného odpadu. Z pohovorov s prijímateľmi však vyplynulo, že tento typ odpadu nie je v marginalizovaných osídleniach hlavným zdrojom environmentálnej záťaže. Tým je zmesový komunálny odpad a čierne skládky, ktoré z neho vznikajú (podrobnejšie v ďalšej časti kapitoly).

2.3.1.3.6.2 Administratívne postupy, komunikácia a technická podpora – zistenia zo stretnutí s prijímateľmi

Stretnutia s prijímateľmi projektov RSO2.6 (obce Lňačovce a Rudňany, zberné dvory) priniesli nasledujúce zistenia:

- **Proces refundácie oprávnených nákladov je zdĺhavý a pre prijímateľov môže predstavovať finančné riziká.** Niektoré obce majú stále nepreplatené ŽoP aj niekoľko mesiacov po predložení záverečnej monitorovacej správy a vykonaní kontroly na mieste, pričom dôvod pretrvávajúceho oneskorenia nebol prijímateľovi oznámený.

¹³ Interné stretnutie so SO ÚSVRK, 26. 3. 2026.

¹⁴ Stretnutie so SO ÚSVRK, 18. 6. 2026.

- Kľúčové zistenie k reálnemu environmentálnemu dosahu – **zberné dvory podporené z výziev ÚSVRK slúžia najmä na veľkoobjemový a stavebný odpad**, ktorého odovzdanie je spravidla spoplatnené. **Hlavným zdrojom environmentálnej záťaže pri marginalizovaných osídleniach je však zmesový komunálny odpad** ktorý pri nedostatočnej kapacite kontajnerov a neuhrádzaní poplatkov končí na čiernych skládkach. Nahromadené skládky z minulých rokov pritom obce z vlastných zdrojov zlikvidovať nedokážu. Práve na tento typ záťaže bola vo výzvach určená aktivita sanácií. Lenže **nastavenie podmienok výzvy** (maximálny príspevok 120 tis. EUR pri povinnosti odstrániť celú skládku) **väčšinu žiadateľov odradili**.

2.3.1.3.6.3 Sú výstupy ŠC RSO2.6 skutočne využívané MRK? (Podotázka HO3.2)

Merateľné ukazovatele na úrovni projektov

K referenčnému dátumu bola dosiahnutá hodnota merateľného ukazovateľa PSKPO144 (Plocha skládok, kde bola odstránená nelegálna skládka) na úrovni 2 213 m² (9,8 % z plánovanej hodnoty vo výške 22 477 m²).

Ďalšie dva proxy MU, ktoré je v tomto prípade možné použiť, dosiahli nasledovné hodnoty:

- MU PSKPR139 (Počet obyvateľov s lepšími podmienkami triedenia odpadu) – plán 74 862, skutočnosť 79 (0,1 %).
- PSKPRCO107 (Investície do zariadení triedeného zberu) – plán 8,9 mil. EUR, dosiahnutá hodnota - 0.

ŠC RSO2.6 nemá výsledkový MU s exaktne uvedeným priamym dopadom na MRK.

Kombinácia hodnôt umožňuje jednu doplňujúcu interpretáciu. Keďže investície do zariadení triedeného zberu boli k referenčnému dátumu nulové (PSKPRCO107 = 0), žiadny podporený zberný dvor nebol ešte v prevádzke. Nenulová hodnota PSKPR139 (79 obyvateľov) preto s najväčšou pravdepodobnosťou zodpovedá populácii pri dokončených sanáciách skládok, nie užívateľom zberných dvorov.

Zároveň je nutné pripomenúť, že aj napriek skutočnosti že pre ŠC RSO2.6 neexistuje žiaden výsledkový MU, používa ÚSVRK aj ďalší nástroj následného overenia. Pri investičných projektoch sú povinne zavedené tzv. „iné údaje“, ktoré na konci realizácie, resp. v období udržateľnosti kvantifikujú reálny počet osôb z MRK využívajúcich výstupy a výsledky projektu.

Záver HO3.2

RSO2.6 vykazuje najvyšší pokrok fyzickej realizácie spomedzi investičných ŠC ÚSVRK. PSKPO144 (9,8 % plnenie) potvrdzuje reálnu realizáciu sanácií.

Odpoveď na podotázku HO3.2 má dve roviny. Prvou je merateľnosť. Priamy dosah na populáciu MRK sa prostredníctvom súčasných MU overiť nedá. Absencia výsledkových MU zameraných špecificky na MRK zostáva systémovou medzerou.

Druhou, závažnejšou rovinou je vecná relevancia výstupov. **Pri sanáciách výstupy preukázateľne vznikajú a slúžia osídleniam s MRK. Rozsah plánovanej podpory, ako aj dosiahnutých hodnôt (22 477 m² vz. 2 213 m²), je však proti veľkosti problému s nelegálnymi skládkami odpadu tohto typu v SR zanedbateľný.**

Pri zberných dvoroch nebol k referenčnému dátumu v prevádzke ani jeden, čiže otázka ich používania obyvateľstvom z MRK je irelevantná. Napriek tomu treba podotknúť, že aj po ich

spustení bude prínos pre MRK limitovaný tým, že prijímajú kategóriu odpadu, ktorú osídlenia produkujú len okrajovo.

Reálny environmentálny dosah RSO2.6 na MRK tak stojí predovšetkým na sanáciách. Teda na aktivite, ktorú obmedzujúce nastavenie podmienok výzvy utlmilo najviac.

2.3.1.3.7 Akým spôsobom ÚSVRK eviduje počty osôb MRK zapojených do aktivít RSO2.6? (HO4)

ÚSVRK sleduje MRK dosah RSO2.6 prostredníctvom:

- MRK príznaku „áno“ (všetkých 37 projektov);
- podmienky lokalizácie v ARK;
- charakteru aktivity – sanácia skládok je zo svojej podstaty viazaná na lokality pri osídleniach MRK;
- posúdenie dostupnosti zberného dvora pre populáciu MRK v obci v rámci hodnotenia ŽoNFP.

2.3.1.3.8 Akým spôsobom ÚSVRK určuje objem finančných prostriedkov využitých na podporu MRK? (HO5)

Mechanizmus MRK príznaku je rovnaký ako pri ostatných ŠC.

Všetkých 37 projektov RSO2.6 má príznak MRK „áno“, čo znamená 100% vykazovanie v prospech MRK. K 31. 12. 2025 – zazmluvnené NFP = 8,9 mil. EUR (100 % MRK); ŽoP EÚ bez záloh = 0,529 mil. EUR (100 % MRK).

Vecná opodstatnenosť tohto vykazovania je pri oboch aktivitách odlišná. Pri sanáciách je silná, pretože skládka je viazaná na osídlenie MRK a celá investícia do jej odstránenia slúži v prospech MRK. Pri zberných dvoroch stojí na dostupnosti pre obyvateľov MRK, nie na výlučnosti, keďže zariadenie slúži celej obci. Na rozdiel od RSO2.5, kde mechanizmus 1:1 výslovne stanovuje minimálny podiel investície smerujúci k MRK, pri RSO2.6 žiadne kvantifikačné pravidlo neexistuje. Celá suma projektu sa zaraďuje do výdavkov na MRK bez toho, aby bol podiel v prospech MRK akokoľvek vymedzený.

Mechanizmus MRK príznaku je transparentný a auditovateľný. Otázka reálnosti 100% MRK atribúcie je pri RSO2.6 menej sporná ako pri RSO3.2, ale stále vyžaduje lepšie analytické ukotvenie.

ÚSVRK určuje objem výdavkov v prospech MRK prostredníctvom systému príznaku MRK v ITMS2021+. Všetkých 37 projektov RSO2.6 nesie príznak „áno“, čo zodpovedá 100% vykazovaniu zazmluvnených NFP a schválených žiadostí o platbu v prospech MRK.

Analytická váha tejto atribúcie nie je pri oboch typoch aktivít rovnaká. Pri sanáciách skládok je 100% vykazovanie v prospech MRK vecne odôvodnené. Ak je skládka situovaná v blízkosti osídlenia MRK, celá investícia do jej sanácie slúži MRK prostrediu.

Pri zberných dvoroch rovnaké vykazovanie formálne obstoí, vecne je však slabšie podložené. Zberný dvor slúži celej obci bez ohľadu na to, kde obyvatelia MRK žijú. Osobné pohovory navyše ukazujú, že prijíma kategóriu odpadu, ktorá je pre osídlenia MRK okrajová.

2.3.1.3.9 Synergia a komplementarita s intervenciami CP2, CP3 a CP4

Integrované výzvy PSK-UV-006/007 spájajú RSO2.6 s ostatnými investičnými intervenciami ÚSVRK (voda, komunikácie, školská infraštruktúra) v jednom administratívnom rámci. Analogicky ako pri RSO2.5 platí, že prevzaté podmienky a MU majú pôvod v nastavení implementácie v rámci rezortu životného prostredia, ktorá však dimenziu MRK nesleduje. Táto systémová príčina absencie výsledkových MU zameraných výlučne na MRK bola potvrdená aj na validačnom stretnutí (24. 6. 2026).

Vecná previazanosť s ostatnými ŠC ÚSVRK je pri RSO2.6 slabšia než pri RSO2.5, kde existuje sekvenčná väzba na projekty JPÚ. **Sanácie skládok a zberné dvory sú relatívne samostatné intervencie.**

O to silnejšia je však doložená väzba na neinvestičné terénne aktivity v rámci ŠCESO4.10. Členovia hliadok MOPS dohliadajú na poriadok pri veľkokapacitných kontajneroch a predchádzajú vzniku nových čiernych skládok. Rozvojové tímy vedú obyvateľov osídlení s populáciou MRK k triedeniu odpadu a obce pri nájomných bytoch uplatňujú motivačné programy naviazané na správne nakladanie s odpadom. Investičná a terénna zložka sa tak vzájomne podmieňujú. Bez zmeny správania má zberný dvor obmedzený efekt a bez vybudovanej možnosti a kapacity na odovzdanie odpadu nemá terénna práca praktické opodstatnenie. Toto prepojenie však vzniká na lokálnej úrovni (obce), nie ako programovo koordinovaný zámer.¹⁵

2.3.1.4 Špecifický cieľ RSO3.2: Rozvoj a posilňovanie udržateľnej mobility (miestna úroveň)

2.3.1.4.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

ŠC RSO3.2 – Rozvoj a posilňovanie udržateľnej mobility (ďalej aj „RSO3.2“) je zaradený do priority 3P3 „Prepojenejší región“ Programu Slovensko a financovaný z EFRR (MRR). Ide o investičný ŠC zameraný na výstavbu a modernizáciu MK v obciach z ARK 2019. Cieľom je zlepšiť fyzickú dostupnosť osídlení s rómskou populáciou a znížiť tým ich bariéry v mobilite.

RSO3.2 je po ESO4.10 a RSO4.3 tretím najväčším ŠC ÚSVRK z hľadiska počtu podporených projektov (65) a zaznamenal najvyššiu mieru kontrahovania spomedzi všetkých investičných ŠC (84,9 % z alokácie).

Intervencie sú realizované výlučne formou DOP. Vyhlásené boli dve integrované výzvy:

- PSK-UV-006-2024-DV-EFRR (alokácia RSO3.2: 17,7 mil. EUR);
- PSK-UV-007-2024-DV-EFRR (alokácia RSO3.2: 12,8 mil. EUR).

2.3.1.4.2 Finančná alokácia na ŠC RSO3.2

Celková alokácia EÚ (EFRR, MRR) pre RSO3.2 predstavuje **30,5 mil. EUR**. K referenčnému dátumu bolo zazmluvnených 25,9 mil. EUR NFP (84,9 % alokácie). Ide o najvyššie kontrahovanie spomedzi všetkých investičných ŠC ÚSVRK.

Schválené a refundované ŽoP (zdroj EŠIF) bez poskytnutých záloh predstavujú objem finančných prostriedkov vo výške 0,038 mil. EUR (0,12 % alokácie). Takmer nulové čerpanie je konzistentné s investičným charakterom projektov, keďže fyzická výstavba ciest prebieha s výrazným časovým odstupom od zazmluvnenia.

¹⁵ Pohovory s prijímateľmi (MOPS a zberné dvory), júl 2026.

Väčšina projektov naprieč investičnými ŠC ÚSVRK bola zazmluvnená v roku 2025. SO očakáva ťažisko stavebnej realizácie v rokoch 2026 – 2027, pričom miestne komunikácie hodnotí ako „rýchle projekty“ nevyžadujúce rozsiahle projektové dokumentácie, ani zdĺhavé stavebné konania.

2.3.1.4.3 Počet a typy projektov

K referenčnému dátumu bolo zazmluvnených 65 projektov RSO3.2 (výlučne DOP) – najviac spomedzi investičných ŠC ÚSVRK.

RSO3.2 je jediným opatrením v gescii ÚSVRK, kde dopyt zo strany obcí systematicky a výrazne prevyšuje dostupnú alokáciu. K referenčnému dátumu chýbalo v opatrení na pokrytie zásobníka takmer 60 mil. EUR. Len vo výzve PSK-UV-007-2024-DV-EFRR bolo predložených 232 projektov, z toho 145 zostalo v zásobníku; vo výzve PSK-UV-006-2024-DV-EFRR to bolo 56 predložených projektov, 11 v zásobníku. Ide o jediné opatrenie zo všetkých investičných ŠC ÚSVRK, kde zásobník aj po revízii alokácií zostal naplnený. V rámci ostatných investičných opatrení (vrátane RSO2.5 a RSO2.6) sa podarilo zásobník k referenčnému dátumu „vyprázdniť“. Pretrvávajúci vysoký dopyt to týchto aktivitách potvrdili aj priamo prijímatelia počas vykonaných stretnutí.

Vysoký záujem obcí je konzistentný s faktom, že cesty patria k najatraktívnejším obecným investíciám. SO tento predpoklad na osobnom pohovore potvrdil a otvorene zhodnotil aj vlastný podiel na vzniknutom nepomere medzi ponukou a dopytom. Podmienky výziev nastavoval ústretovo, pretože sa na základe skúsenosti z predchádzajúceho obdobia obával nízkeho záujmu. V spojení so 100 % financovaním, ktoré žiadny iný SO pri investičných projektoch neponúka, viedla táto ústretovosť k tomu, že dopyt mnohonásobne prekročil plánovanú alokáciu na opatrenie. SO deklaroval, že pri opakovanom nastavovaní podobných výziev by bol pri miestnych komunikáciách prísnejší.

2.3.1.4.4 Geografický dosah a pokrytie Atlasu rómskych komunít

Projekty RSO3.2 sú realizované v **64 unikátnych obciach** (65 projektových miest; 1 obec má 2 projekty). Ide o najširšie geografické pokrytie spomedzi všetkých investičných ŠC v gescii ÚSVRK.

Dominujúce lokality sú nasledovné: Košický kraj (22 obcí), Prešovský kraj (21 obcí), Banskobystrický kraj (10 obcí) a Nitriansky kraj (8 obcí).

Relatívne vysoký počet realizovaných projektov v Nitrianskom kraji v okresoch Levice, Nové Zámky, Komárno, Topoľčany a Šaľa potvrdzuje, že lokality s MRK (uvedené v ARK) s potrebou cestnej infraštruktúry sa nevyskytujú výlučne na východnom a strednom Slovensku.

V Trenčianskom, Trnavskom a Žilinskom kraji sa realizuje po jednom projekte, čo zodpovedá marginalite populácie MRK v týchto regiónoch podľa ARK.

2.3.1.4.5 Teória zmeny RSO3.2

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny sú uvedené v prílohe.

2.3.1.4.6 Smerujú investície RSO3.2 skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK? (HO3)

2.3.1.4.6.1 Podporuje implementačný mechanizmus MRK? (Podotázka HO3.1)

Cieľové skupiny

Oprávnenými žiadateľmi sú výlučne obce zaradené do ARK, pričom **miestne komunikácie slúžia celej obci**.

Dosah na MRK závisí od trasy komunikácie. Iba v prípade, že rekonštruovaná, alebo novopostavená komunikácia fyzicky vedie k osídleniu MRK, alebo prechádza cez toto osídlenie, je možné ju klasifikovať ako aktivitu s priamym dosahom na MRK.

Užívateľmi projektových výstupov sú obyvatelia obce bez rozdielu, pretože komunikáciu využíva každý, kto po nej prechádza. Práve preto nesie hlavnú váhu zacielenia jej trasa. Tá určuje, či medzi užívateľov patria aj obyvatelia osídlenia MRK.

Územná oprávnenosť a riziko vytesnenia

Podmienka lokalizácie miesta realizácie projektu v ARK garantuje realizáciu v obci s rómskou komunitou.

Väzba trasy na osídlenie MRK nie je podmienkou oprávnenosti žiadateľa – obec zostáva oprávnená bez ohľadu na to, kde komunikáciu plánuje. Je však podmienkou vecného hodnotenia žiadosti. Trasa musí spájať osídlenie so službou (pozri Teória zmeny). Toto rozlíšenie je pre výklad celej kapitoly kľúčové. Podmienky oprávnenosti nám dávajú odpoveď na otázku, kto smie žiadať, ale zhodnotenie trasy odpovedá na otázku, čo bude podporené.

Budovanie a rekonštrukcia cestnej infraštruktúry zostáva politicky mimoriadne atraktívnou témou pre starostov. Politická atraktivita pritom pôsobí dvoma smermi súčasne. Vytvára motiváciu presadiť projekt v majoritnej časti obce a zdôvodniť ho dodatočne – a zároveň motivuje obce k rýchlej realizácii.

Oprávnené aktivity a prepojenie na Stratégiu 2030

Výstavba a modernizácia miestnych komunikácií priamo reaguje na jednu z kľúčových bariér inklúzie MRK – fyzické oddelenie rómskych osád od centra obce a od verejných služieb.

Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 túto bariéru explicitne identifikuje v rámci opatrenia Mobilita.

Z hľadiska hodnotenia je preto kľúčovým nástrojom MU PSKPR138, ktorý sleduje podiel projektom podporených komunikácií skutočne smerujúcich k MRK osídleniam. Tým umožňuje aspoň čiastočne overiť, či investícia fyzicky dosahuje MRK, alebo zostáva v majoritnej časti obce. **Spomedzi všetkých MU RSO3.2 je PSKPR138 jediným, ktorý tento dosah zachytáva priamo a špecificky pre MRK.**

2.3.1.4.6.2 Administratívne postupy, komunikácia a technická podpora – zistenia zo stretnutí s prijímateľmi

Stretnutie s prijímateľmi prinieslo k administratívnym postupom výziev PSK-UV-006/007 pre RSO3.2 nasledujúce zistenia:

- Kontrola na mieste pri miestnych komunikáciách má dvojstupňový charakter – administratívnu kontrolu súladu dokumentácie (preloženej na SO a archivovanej prijímateľom) a fyzické premeranie vybudovanej komunikácie (tzv. pasportizácia). Prijímateľ kontrolný proces hodnotí ako štandardný, „nič nad rámec“ oprávnených požiadaviek.¹⁶

¹⁶Pohovor s prijímateľom, obec Rudňany, 7. 7. 2026.

- Obce v praxi dofinancujú časti komunikácií z vlastných zdrojov nad rámec zazmluvnenej sumy – pri kontrole na mieste v Rudňanoch bolo zistené, že reálne vybudovaná dĺžka komunikácie presahuje rozsah financovaný z projektu, keďže obec chcela zabezpečiť komplexné dokončenie diela.
- Zdĺhavý proces refundácie po ukončení aktivít, predložení všetkých požadovaných dokumentov a aj po vykonanej kontrole na mieste pretrváva (rovnaká situácia ako pri zberných dvoroch, pozri kapitolu RSO2.6). Prijímatelia opakovane žiadali promptnejšie preplácanie žiadostí o platbu, s odôvodnením, že dlhé čakanie núti menšie obce viazať vlastné zdroje alebo si zobrať úver na predfinancovanie realizácie.
- Sprievodným javom úspešnej realizácie je aj sociálny/politický tlak zo strany komunity MRK. Prijímateľ napríklad potvrdil, že po vybudovaní komunikácie v jednej rómskej lokalite obce vznikol bezprostredný dopyt po analogickom riešení aj v druhej lokalite s MRK tej istej obce. Investícia teda generuje ďalší legitímny dopyt, ktorý presahuje možnosti jedného projektu.

2.3.1.4.6.3 Sú výstupy ŠC RSO3.2 skutočne využívané MRK? (Podotázka HO3.2)

Merateľné ukazovatele na úrovni projektov

K referenčnému dátumu tohto dokumentu bola fyzická realizácia komunikácií v rámci RSO3.2 stále v procese realizácie. Žiadna miestna komunikácia nebola k 31. 12. 2025 dokončená, a všetky výstupové MU preto vykazujú nulovú hodnotu. Plánované hodnoty stanovených MU sú pre PSKPO141 (nové MK) 19 km, PSKPO142 (modernizované MK) 18 km a PSKPRCO46 (rekonštruované cesty) 56 km. **Ide o ukazovatele stavebného rozsahu. Merajú, koľko sa postaví, nie komu to bude slúžiť.**

ÚSVRK okrem toho používa aj ďalší nástroj následného overenia. Pri investičných projektoch sú povinne zavedené tzv. „iné údaje“, ktoré na konci realizácie, resp. v období udržateľnosti kvantifikujú reálny počet osôb z MRK využívajúcich výstupy a výsledky projektu.

Zistenia zo stretnutí s prijímateľmi

Terénne poznatky z pohovorov poskytujú prvé priame doklady mimo systému ukazovateľov. V obci Rudňany stojí komunikácia v lokalite s rómskym osídlením priamo pred obecnými nájomnými bytmi. Podľa vyjadrenia prijímateľa a aj po kontrole projektovej dokumentácie je zrejmé, že ju využívajú výhradne príslušníci MRK. Obec navyše dielo z vlastných zdrojov rozšírila nad rámec projektu. Podrobnejšie prípad dokumentuje prípadová štúdia RSO3.2.

2.3.1.4.7 Akým spôsobom ÚSVRK eviduje počty osôb MRK zapojených do aktivít RSO3.2? (HO4)

Na rozdiel od projektov ŠC ESO4.10, kde regulácia EÚ pre ESF+ ukladá prijímateľom povinnosť evidovať individuálnych účastníkov prostredníctvom karty účastníka, projekty financované z EFRR takúto povinnosť nemajú.

Hodnotiacu otázku HO4 je preto pre RSO3.2 potrebné interpretovať inak – nie ako otázku, koľko osôb MRK sa zúčastnilo na aktivitách, ale akými nástrojmi ÚSVRK preukazuje, že vybudované komunikácie sú pre MRK dostupné a relevantné.

Táto zmena formulácie nie je len formálna. **Cestná infraštruktúra je zo svojej podstaty anonymná** – miestnu komunikáciu využíva každý, kto ňou prechádza, bez ohľadu na etnickú príslušnosť. Evidencia „počtu osôb MRK zapojených do aktivít RSO3.2“ v doslovnom zmysle preto nie je ani technicky, ani metodologicky zmysluplná.

Relevantnou je však otázka na lokalizáciu a funkciu vybudovanej infraštruktúry – **vedie komunikácia k MRK osídleniu, alebo ňou segregované osídlenie naďalej ostáva fakticky neobslúžená?**

Na zodpovedanie tejto otázky disponuje ÚSVRK štyrmi nástrojmi, pričom ich analytická sila sa výrazne líši:

- MRK príznak „áno“ pri všetkých 65 projektoch je administratívnym zápisom v ITMS2021+, nie dôkazom fyzického dosahu na MRK.
- Podmienka zaradenia obce do ARK garantuje prítomnosť MRK v obci, nie však to, že komunikácia k MRK osídleniu skutočne vedie (tento rozdiel bol podrobne analyzovaný v rámci HO3.1).
- Tretí nástroj, MU PSKPR138, je spomedzi uvedených jediný, ktorý sa reálne dotýka priestorovej/fyzickej väzby medzi pozemnou komunikáciou a lokalitou MRK. Jeho metodika výpočtu si však vyžaduje overenie. Kľúčovou otvorenou otázkou zostáva, či hodnota PSKPR138 vychádza zo sebahodnotenia prijímateľa (určí si to sám starosta), alebo z nezávislej verifikácie zo strany SO.
- Štvrtým nástrojom je administratívne a odborné hodnotenie ŽoNFP. SO pri ňom overuje, či trasa miestnej komunikácie spája lokalitu MRK so službami. Tento nástroj sa používa pred zazmluvnením. V zmluve o NFP zakotvený nie je a taktiež spôsob jeho použitia naprieč všetkými 65 projektmi hodnotiteľ overiť nemohol.

RSO3.2 nemá ani jeden priamy výsledkový nástroj s overenou metodikou. Disponuje však ex ante vecným hodnotením trasy pri posudzovaní ŽoNFP, ktoré pri jednom terénne overenom prípade (obec Rudňany) preukázateľne fungovalo. Bez systematického overenia jeho dôslednosti naprieč celým portfóliom a bez objasnenia metodiky PSKPR138 zostane otázka reálneho dosahu na MRK po dokončení všetkých 65 projektov len čiastočne zodpovedaná.

2.3.1.4.8 Akým spôsobom ÚSVRK určuje objem finančných prostriedkov využitých na podporu MRK? (HO5)

Objem výdavkov smerujúcich k MRK eviduje ÚSVRK prostredníctvom MRK príznaku v ITMS2021+. Všetkých 65 projektov RSO3.2 nesie príznak „áno“, čo zodpovedá stopercentnému vykazovaniu celej zazmluvnenej sumy v prospech MRK. **Formálne je tento postup správny – príznak „áno“ je priamym dôsledkom splnenia podmienky oprávnenosti (zaradenie obce do ARK), nie svojvoľným priradením.**

Z hľadiska finančného vykazovania je však RSO3.2 najťažšie obhájitelným prípadom spomedzi všetkých ŠC ÚSVRK.

Nie preto, že by opodstatnenosť a trasovanie žiadostí boli nesprávne alebo neúplne hodnotené pri ich predložení, ale pre úplnú absenciu kvantifikácie výsledkov po fyzickom a finančnom ukončení projektu. MRK príznak je binárny atribút na úrovni projektu. Celá zazmluvnená suma je zaradená do výdavkov na MRK bez ohľadu na to, aký podiel investície v rámci projektu fyzicky smeroval k osídleniu MRK a aký k majoritnej časti obce.

Na rozdiel od RSO2.5, kde PSKPSRI06 aspoň čiastočne zachytáva skutočný dosah na rómske komunity na úrovni výsledkov, RSO3.2 takýto ukazovateľ nemá – PSKPR138 je jediným potenciálnym nástrojom, no k referenčnému dátumu nevykazuje žiadnu hodnotu a jeho metodika zostáva neoverená.

Na rozdiel od RSO2.5 tu tiež neplatí mechanizmus 1:1 s explicitne definovaným minimálnym podielom pre MRK – vecné hodnotenie trasy pri ŽoNFP funguje ako binárna podmienka (projekt/časť projektu vyhovuje alebo nevyhovuje), nie ako kvantifikovaný podiel.

2.3.1.4.9 Synergia a komplementarita s intervenciami CP2, CP3 a CP4

RSO3.2 má priamu väzbu na ŠC ESO4.10 (projekty JPÚ). Právne vysporiadanie pozemkov je predpokladom pre vydanie stavebného povolenia na komunikáciu prechádzajúcu cez alebo pri MRK osídlení. Konkrétny dokumentovaný prípad (obec Vikartovce, kapitola ESO4.10) potvrdzuje, že pri oneskorení ukončení JPÚ konania obec nestihla podať žiadosť do výzvy na miestne komunikácie v rovnakom kole – investičná nadväznosť sa prerušila a obec musí čakať na ďalšiu príležitosť.

Rozsiahly zásobník relatívne rýchlo realizovateľných projektov miestnych komunikácií umožňuje SO presmerovať prostriedky z prípadne rizikových alebo meškajúcich projektov iných ŠC. Táto funkcia je popísaná aj v kapitolách RSO2.5 a RSO2.6.

2.3.1.5 Špecifický cieľ RSO4.2: Zlepšenie rovnakého prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania

2.3.1.5.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

ŠC RSO4.2 – Zlepšenie rovnakého prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania prostredníctvom rozvoja dostupnej infraštruktúry (ďalej aj „RSO4.2“) – je zaradený do priority 4P2 „Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie“ Programu Slovensko a financovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR).

RSO4.2 je zdieľaným ŠC – primárnym SO pre vzdelávaciu infraštruktúru v P SK je MIRRI SR. V gescii MŠVVaM SR je v rámci RSO4.2 vyhlasovanie výziev v oblasti systému poradenstva a

prevencie ("podpora kvality a dostupnosti poskytovanej starostlivosti v systéme poradenstva a prevencie"). ÚSVRK implementuje v rámci RSO4.2 dve výzvy zamerané priamo na MRK:

- PSK-UV-008-2024-DV-EFRR „Rozšírenie kapacít základných škôl v obciach s prítomnosťou MRK v Bratislavskom samosprávnom kraji“ – výzva pre VRR; oprávneným územím je výlučne Bratislavský kraj;
- PSK-UV-010-2024-DV-EFRR „Kvalitné a dostupné vzdelávanie pre žiakov z MRK prostredníctvom investícií do infraštruktúry základných škôl“ – výzva MRR; pokrýva všetky kraje SR okrem Bratislavského.

Oprávnenými žiadateľmi sú výlučne obce. Oprávnenými aktivitami sú výstavba, prístavba a rekonštrukcia základných škôl za účelom rozšírenia kapacity a zlepšenia podmienok pre inkluzívne vzdelávanie žiakov z MRK. RSO4.2 je jediným ŠC v portfóliu ÚSVRK zahŕňajúcim VRR a zároveň jediným, v ktorom ÚSVRK vystupuje ako SO pre ŠC, ktorého hlavným vyhlasovateľom v P SK je iné ministerstvo.

2.3.1.5.2 Finančná alokácia na ŠC RSO4.2

Tabuľka č. 3: Finančná alokácia ŠC RSO4.2

Výzva	Fond	Región	Alokácia EÚ	Alokácia SR	Celkom
PSK-UV-008-2024-DV-EFRR	EFRR	VRR (BSK)	4 999 669 EUR	7 499 504 EUR	12 499 173 EUR
PSK-UV-010-2024-DV-EFRR	EFRR	MRR	15 000 000 EUR	2 647 059 EUR	17 647 059 EUR
Celkom RSO4.2 (ÚSVRK)			19 999 669 EUR	10 146 563 EUR	30 146 232 EUR

Zdroj: ITMS2021+

Celková alokácia (EÚ + SR) pre obe výzvy ÚSVRK predstavuje 30,1 mil. EUR: PSK-UV-008-2024-DV-EFRR (VRR) 12,5 mil. EUR (z toho EÚ zdroj 5,0 mil. EUR), PSK-UV-010-2024-DV-EFRR (MRR) 17,6 mil. EUR (z toho EÚ zdroj 15,0 mil. EUR). Rozdielna štruktúra spolufinancovania odráža kategóriu regiónov. Pri VRR je miera spolufinancovania z prostriedkov EÚ 40 %, pri MRR 85 %.

Zazmluvnené EÚ zdroje k 31. 12. 2025 dosahujú **1 044 282 EUR** (5,2 % alokácie EÚ). To predstavuje najnižšiu mieru kontrahovania spomedzi všetkých ŠC ÚSVRK. K referenčnému dátumu nebola schválená ani jedna ŽoP.

2.3.1.5.3 Počet a typy projektov

K referenčnému dátumu bol zazmluvnený **1 DOP** z výzvy PSK-UV-008-2024-DV-EFRR: 401402B259 – „Prístavba a rekonštrukcia ZŠ Veľké Leváre“, prijímateľ Obec Veľké Leváre, zazmluvnené NFP 2 610 705 EUR (EÚ zdroj 1 044 282 EUR), stav: Zmluva uzavretá. V rámci výzvy PSK-UV-008-2024-DV-EFRR boli predložené 2 ŽoNFP; jeden projekt bol zazmluvnený, druhý nie.

Výzva PSK-UV-010-2024-DV-EFRR (MRR, alokácia EÚ 15 mil. EUR) nevykazuje k referenčnému dátumu žiadny zazmluvnený projekt. Podané ŽoNFP pritom predstavujú celkový objem 24,8 mil. EUR NFP – výrazne viac, než je disponibilná alokácia výzvy. Záujem žiadateľov teda preukázateľne existuje.

2.3.1.5.4 Geografický dosah a pokrytie Atlasu rómskych komunit

RSO4.2 v gescii ÚSVRK pokrýva k referenčnému dátumu jednu obec v jednom kraji. Ide o obec Veľké Leváre (Bratislavský kraj, okres Malacky). Táto geografická situácia je priamym dôsledkom nulového zazmluvnenia v PSK-UV-010-2024-DV-EFRR.

Veľké Leváre sú obcou so segregovanou rómskou komunitou v oblasti Záhorskej nížiny, zaradené do ARK, mimo tradičných krajov so významným osídlením obyvateľstva z MRK (KK, PK, BBK).

2.3.1.5.5 Teória zmeny RSO4.2

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny sú uvedené v prílohe.

2.3.1.5.6 Smerujú investície RSO4.2 skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK? (HO3)

2.3.1.5.6.1 Podporuje implementačný mechanizmus MRK? (Podotázka HO3.1)

Implementačný mechanizmus RSO4.2 sa od ostatných investičných ŠC v gescii ÚSVRK odlišuje v jednom podstatnom prvku – **podmienka oprávnenosti nie je viazaná výlučne na zaradenie obce do ARK, ale zahŕňa aj záväzok realizácie inkluzívnych opatrení prispievajúcich k desegregácii** (PSKPSOI18). Táto dvojstupňová väzba – geografia a pedagogická inklúzia – je analyticky silnejšia ako jednoduchá orientácia na geografickú lokalizáciu (ARK), ktorú používajú RSO2.5, RSO2.6 a RSO3.2.

Obe výzvy podmieňujú oprávnenosť žiadateľa prítomnosťou MRK v obci. PSK-UV-008-2024-DV-EFRR je teritoriálne obmedzená na BSK, kde MRK komunity existujú, no ich počet a koncentrácia sú nižšie ako v MRR. PSK-UV-010-2024-DV-EFRR pokrýva celú MRR, čo zodpovedá geografickému rozloženiu MRK na Slovensku.

V porovnaní s implementačnými pravidlami iných ŠC v gescii ÚSVRK stojí za pozornosť aj spôsob, aký je prijímateľ zaviazaný vykonať aktivity v prospech MRK. Pri projekte RSO4.2 je väzba na MRK prenesená do merateľného ukazovateľa (PSKPSOI18), ktorý je súčasťou zmluvy o NFP.

Zo všetkých investičných ŠC ÚSVRK tak jedine projekty RSO4.2 obsahujú záväzok voči MRK aj po zazmluvnení – neplnenie inkluzívnych opatrení je porušením zmluvných podmienok.

2.3.1.5.6.2 Administratívne postupy, komunikácia a technická podpora

Vzorka osobných pohovorov s prijímateľmi DOP neobsahovala žiadny projekt RSO4.2 – jediný zazmluvnený projekt (Veľké Leváre) do nej zaradený nebol a výzvy PSK-UV-008/010 neboli predmetom stretnutí so SO. Pre záverečnú správu z toho vyplýva, že administratívna stránka RSO4.2 zostáva neoverená. Jediné dostupné administratívne zistenie je samotný stav zazmluvňovania opísaný vyššie.

2.3.1.5.6.3 Sú výstupy ŠC RSO4.2 skutočne využívané MRK? (Podotázka HO3.2)

K referenčnému dátumu nie je dokončený žiadny projekt RSO4.2. Jediný zazmluvnený projekt (obec Veľké Leváre) je vo fáze realizácie. Všetky MU vykazujú nulovú dosiahnutú hodnotu:

- PSKPSOI18 – Inkluzívne opatrenia prispievajúce k desegregácii (VÝSTUP): plán 4, dosiahnuté 0;

- PSKPRCO67 – Kapacita tried v nových/modernizovaných vzdelávacích zariadeniach (VÝSTUP): plán 188, dosiahnuté 0;
- PSKPSRI18 – Účastníci využívajúci inkluzívne opatrenia v oblasti vzdelávania (VÝSLEDOK): plán 500, dosiahnuté 0.

2.3.1.5.7 Akým spôsobom ÚSVRK eviduje počty osôb MRK zapojených do aktivít RSO4.2? (HO4)

Keďže RSO4.2 je financovaný z EFRR, povinnosť evidovať individuálnych účastníkov sa naň nevzťahuje. HO4 je preto potrebné transformovať na základe iného princípu. Nie koľko príslušníkov MRK sa zapojilo do aktivít, ale akými nástrojmi ÚSVRK preukazuje, že investície do školskej infraštruktúry slúžia žiakom z MRK.

ÚSVRK disponuje tromi nástrojmi s výrazne rozdielnou analytickou silou. **Podmienka lokalizácie v ARK garantuje prítomnosť MRK v obci**, nie však zloženie žiackej populácie konkrétnej školy. Škola v obci z ARK môže slúžiť prevažne majorite, alebo môže byť desegregovanou inštitúciou. Podmienka „ARK“ tieto scenáre nerozliši.

Závazok inkluzívnych opatrení PSKPSOI18 je analyticky silnejší. Predpokladá aktívny prínos projektu k vzdelávacej inklúzii MRK, nielen jeho fyzickú lokalizáciu v ARK obci.

Výsledkový MU PSKPSRI18 (Účastníci využívajúci inkluzívne opatrenia, plán 500) **je potenciálne jediným výsledkovým MU v investičnom portfóliu ÚSVRK, ktorý môže zachytiť MRK dosah na úrovni osôb** – jeho hodnota závisí od metodiky výpočtu a dôslednosti implementácie inkluzívnych opatrení.

Validačné stretnutie (24. 6. 2026) klasifikáciu potvrdilo v širšom rámci. Pri investičných projektoch EFRR implementačný systém štandardne nepredpisuje overenie individuálneho dosahu na MRK a výsledkové ukazovatele zamerané výlučne na MRK existujú len pri RSO2.5 (PSKPSRI06) a RSO4.2 (PSKPSRI18). Súčasne platí, že pri investičných projektoch ÚSVRK vedie tzv. iné údaje, ktoré v období udržateľnosti kvantifikujú reálny dosah na osoby z MRK.

V porovnaní s ostatnými investičnými ŠC ÚSVRK je situácia RSO4.2 z hľadiska HO4 analyticky priaznivejšia. Mechanizmus obsahuje prvky (PSKPSOI18, PSKPSRI18), ktoré môžu poskytnúť čiastočnú evidenciu MRK dosahu.

Obdobne ako u iných investičných ŠC v gescii ÚSVRK, okrem uvedeného používa ÚSVRK aj ďalší nástroj následného overenia. Pri investičných projektoch sú povinne zavedené tzv. „iné údaje“, ktoré na konci realizácie, resp. v období udržateľnosti kvantifikujú reálny počet osôb z MRK využívajúcich výstupy a výsledky projektu.

2.3.1.5.8 Akým spôsobom ÚSVRK určuje objem finančných prostriedkov využitých na podporu MRK? (HO5)

ÚSVRK určuje objem výdavkov v prospech MRK prostredníctvom systému príznaku MRK v ITMS2021+. Zazmluvnený projekt 401402B259 nesie príznak „áno“, čo zodpovedá 100% vykazovaniu zazmluvneného EÚ zdroja (1 044 282 EUR) v prospech MRK. ŽoP schválené k referenčnému dátumu sú nulové.

Vecná opodstatnenosť 100% vykazovania je pri RSO4.2 silnejšia než pri RSO3.2. Poskytnutie finančných prostriedkov je viazané na lokalizáciu obce z ARK a ich refundácia je podmienená inkluzívnymi opatreniami zakotvenými v zmluve o NFP. Podmienkou, aby tento model sledovania účelnosti vynaložených prostriedkov v prospech MRK v praxi fungoval je, aby

rozšírenú kapacitu skutočne využívali žiaci z MRK. A to závisí od zloženia žiackej populácie podporenej školy a od jej desegregačnej praxe. Tieto skutočnosti príznak MRK nesleduje.

2.3.1.5.9 Synergia a komplementarita s intervenciami CP2, CP3 a CP4

Primárnu zodpovednosť v oblasti vzdelávacej infraštruktúry v rámci opatrenia RSO4.2 má MIRRI SR.

Prirodzeným doplnkom investícií do školskej infraštruktúry sú malé intervencie ESF+ v gescii MŠVVaM SR (napr. NP POP3 – pomáhajúce profesie), ktoré pôsobia v školách vrátane obcí z ARK.

Prepojenie medzi rozšírením kapacity školy a personálnou podporou inkluzívneho vzdelávania však nie je programovo koordinované. Ide o dve samostatné línie implementácie, ktoré sú riadené dvoma rôznymi SO.

V rámci gescie ÚSVRK existuje potenciálna väzba na neinvestičné intervencie ESO4.10 – rozvojové tímy pracujú so školami a rodinami v 60 prioritných obciach a hliadky MOPS podporujú školskú dochádzku (doprovod detí, riešenie záškoláctva). Ani jedna z týchto väzieb nie je pri výzvach RSO4.2 formalizovaná.

Systémové riešenie, relevantné aj pre projekty RSO4.2, existuje. V budúcom programovom období treba sústrediť investičné opatrenia špecificky zamerané na MRK pod jednu prioritu s merateľnými ukazovateľmi nastavenými cielene pre potreby MRK.

2.3.1.6 Špecifický cieľ RSO4.3: Zlepšenie podmienok bývania v obciach s prítomnosťou MRK

2.3.1.6.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

Bývanie predstavuje v kontexte MRK osobitnú výzvu, odlišnú od všetkých ostatných ŠC v portfóliu ÚSVRK. Segregované osídlenia s obydliami nespĺňajúcimi ani minimálne štandardy, absenciou pitnej vody, kanalizácie a riadneho prístupu k obecnej infraštruktúre sú viditeľným prejavom vylúčenia, ktoré sa reprodukuje z generácie na generáciu. Investícia do bytovej infraštruktúry preto nezvyšuje len materiálnu kvalitu života, ale ovplyvňuje aj zdravotný stav a vzdelávacie príležitosti detí.

ŠC RSO4.3 – Zlepšenie podmienok bývania v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít (ďalej aj „RSO4.3“) – je zaradený do priority 4P6 „Aktívne začlenenie rómskych komunít“ Programu Slovensko a financovaný z EFRR. ÚSVRK je jediným SO pre RSO4.3.

RSO4.3 je najambicióznejším a zároveň realizačne najnáročnejším ŠC v investičnom portfóliu ÚSVRK.

Jeho celková alokácia vo výške 71,7 mil. EUR (zdroj EÚ) je väčšia ako súčet všetkých alokovaných prostriedkov na špecifické ciele RSO3.2 (30,5 mil. EUR), RSO2.5 a RSO2.6 dohromady. Táto veľkosť zodpovedá rozsahu problému. Podľa ARK 2019 žije približne 18 % obyvateľov osídlení v subštandardných obydliach, teda v chatrčiach, dreveniciach alebo unimobunkách. Takmer tretina obydľí v uvedených osídleniach je postavená nelegálne, 22 % osôb z MRK nemá vo

svojom obydľí prístup k vode a 39 % nemá k dispozícii žiadnu formu odvádzania odpadových vôd¹⁷.

ÚSVRK implementuje v rámci RSO4.3 tri výzvy s výrazne odlišným zameraním:

- PSK-UV-006-2024-DV-EFRR – integrovaná výzva pre 60 prioritných RT obcí (MRR); bytová infraštruktúra je jednou z viacerých oprávnených oblastí, alokácia RSO4.3 predstavuje 9,2 mil. EUR;
- PSK-UV-007-2024-DV-EFRR – integrovaná výzva pre ostatné obce z ARK (MRR); alokácia RSO4.3 je 18,5 mil. EUR;
- PSK-UV-009-2024-DV-EFRR – „Výzva pre zlepšenie podmienok bývania v obciach z Atlasu rómskych komunít“; alokácia 44 mil. EUR (zdroj EÚ) – hlavný nástroj riešenia bytovej núdze MRK v P SK.

Oprávnenými žiadateľmi sú výlučne obce zaradené do ARK 2019. Spektrum oprávnených aktivít zahŕňa výstavbu, prestavbu a rekonštrukciu bytových jednotiek, výstavbu nájomných bytov, zabezpečenie súvisiacej infraštruktúry (vodovod, kanalizácia, ČOV) v priamej väzbe na bytové projekty, ako aj vypracovanie projektovej dokumentácie pre budúce bytové projekty. **Práve táto posledná kategória** (projektová dokumentácia) **tvorí k referenčnému dátumu prevažnú väčšinu zazmluvneného portfólia.**

2.3.1.6.2 Finančná alokácia na ŠC RSO4.3

Celková alokácia EÚ pre RSO4.3 predstavuje 71,7 mil. EUR v troch výzvach. PSK-UV-006 (9,2 mil. EUR, zazmluvnené 8,9 mil. EUR, t. j. 96,7 %), PSK-UV-007-2024-DV-EFRR (18,5 mil. EUR, zazmluvnené 7,8 mil. EUR, t. j. 42,1 %) a PSK-UV-009-2024-DV-EFRR (44,0 mil. EUR, k referenčnému dátumu bez zazmluvnenia). Celkovo je zazmluvnených 16,7 mil. EUR (23,3 %). Čerpanie dosahovalo k referenčnému dátumu výšku 183,6 tis. EUR (0,26 % alokácie).

Finančné údaje RSO4.3 majú na prvý pohľad rozporuplný charakter. Ide o ŠC s najvyššou alokáciou v investičnom portfóliu ÚSVRK a súčasne o jeden z finančne najmenej pokročilých (miera zazmluvnenia 23,3 % a čerpanie 0,26 %).

Najväčší podiel na uvedenom stave implementácie má výzva PSK-UV-009-2024-DV-EFRR – jej alokácia 44 mil. EUR, teda 61 % celkovej alokácie ŠC, zostávala k 31. 12. 2025 **bez zazmluvneného projektu.** Výzva bola vyhlásená na jar 2024 a uzavretá koncom roka 2024. Prijatých bolo 51 ŽoNFP v celkovej hodnote takmer 79 mil. EUR NFP, čo je takmer dvojnásobok alokácie.

V čase tvorby tohto dokumentu (mimo sledovaného obdobia) došlo k výraznému pozitívnemu posunu v implementácii tohto ŠC. K júnu 2026 boli všetky schválené projekty zazmluvnené, alebo v procese zazmluvnenia. Projekty zo zásobníka prechádzajú do nástupníckej výzvy PSK-UV-015, ktorej vyhlásenie SO plánuje na obdobie jún – júl 2026.

2.3.1.6.3 Počet a typy projektov

K referenčnému dátumu bolo zazmluvnených 109 DOP v rámci výziev PSK-UV-006-2024-DV-EFRR (25 projektov) a PSK-UV-007-2024-DV-EFRR (84 projektov). Žiadny projekt v rámci výzvy PSK-UV-009-2024-DV-EFRR. Celkové zazmluvnené NFP dosahujú 19,5 mil. EUR, z čoho EÚ zdroj predstavuje 16,7 mil. EUR.

¹⁷ Atlas rómskych komunít 2019

Z ich celkového počtu je 82 (takmer tri štvrtiny) projektov zameraných na PD. Ide o projekty, ktorých výstupom je vypracovanie technickej dokumentácie pre budúcu bytovú výstavbu, nie samotná bytová infraštruktúra. Celkový zazmluvnený NFP pre projekty PD dosahuje 7,5 mil. EUR, kým pre fyzickú realizáciu stavieb a infraštruktúry 12,0 mil. EUR. Zo 109 zazmluvnených projektov teda len 27 predstavuje priamy fyzický výstup pre MRK vo forme stavebných alebo infraštruktúrnych aktivít.

Projekty PD sú legitímnym a nevyhnutným krokom pred fyzickou realizáciou. Bez projektovej dokumentácie nie je možné získať stavebné povolenie a bez stavebného povolenia nemôže byť vybudovaný ani jeden byt. **Cesta od PD projektu k fyzickej realizácii však bežne trvá tri až päť rokov a takmer vždy závisí od úspechu v nadväzujúcich výzvach.**

Medzi 27 fyzickými infraštruktúrnymi projektmi dominuje vodárenská a kanalizačná infraštruktúra (vodovody, kanalizácie, ČOV) v bytovom kontexte. **Priamo „bytové“ projekty (výstavba alebo rekonštrukcia bytových jednotiek) sú zastúpené len marginálne.**

Výnimkou je projekt „ČOV a kanalizácia Lemešany“ s NFP 8,0 mil. EUR, ktorý sám tvorí 41 % celkovej zazmluvnenej alokácie pre fyzickú infraštruktúru. Bez neho by bol priemer zostávajúcich 26 projektov len okolo 153 tis. EUR, čo zodpovedá skôr menším projektom riešiacim pripojenia jednotlivých obydľí než komplexnej bytovej výstavbe.

Toto portfólio odráža dlhodobý problém bytovej politiky pre MRK na Slovensku. **Investičná kapacita malých obcí z ARK nestačí na realizáciu veľkých bytových projektov.** Zároveň, samotná príprava projektovej dokumentácie je pre mnohé obecné úrady kapacitne enormne náročná. **Výsledkom je, že peniaze určené na bytovú infraštruktúru končia vo fáze prípravy, nie vo fáze realizácie.**

2.3.1.6.4 Geografický dosah a pokrytie Atlasu rómskych komunít

Zazmluvnené projekty RSO4.3 pokrývajú k referenčnému dátumu celkovo 90 obcí v 27 okresoch a v 5 krajoch (všetky MRR). Koncentrácia projektov v Prešovskom kraji (45 projektov) a Banskobystrickom kraji (36 projektov) zodpovedá hustote MRK osídlenia v týchto regiónoch podľa ARK 2019. Košický kraj s 21 projektmi je v pomere k počtu ARK obcí pomerne slabo zastúpený.

Kľúčovým geografickým zistením je dominancia okresu Rimavská Sobota: 25 projektov v 17 obciach. Tento okres dlhodobo patrí medzi oblasti s najvyššou koncentráciou MRK na Slovensku. Relatívne vysoká aktivita v tomto okrese naznačuje jednak väčšiu pripravenosť miestnych samospráv, jednak možnú podporu zo strany rozvojových tímov, ktoré v okrese pôsobia.

Ďalšie výraznejšie zastúpené okresy sú Bardejov (9 projektov), Prešov (8), Rožňava (7) a Košice-okolie (5).

2.3.1.6.5 Teória zmeny RSO4.3

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny sú uvedené v prílohe.

2.3.1.6.6 Smerujú investície RSO4.3 skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK? (HO3)

2.3.1.6.6.1 Podporuje implementačný mechanizmus MRK? (Podotázka HO3.1)

Implementačný mechanizmus RSO4.3 existuje v troch variantoch. Spoločným menovateľom všetkých troch výziev je podmienka zaradenia obce do ARK – čím je garantované, že investície smerujú do obcí s preukázateľnou prítomnosťou MRK. Táto podmienka je v kontexte bývania silnejšou zárukou dosahu na MRK ako pri cestnej infraštruktúre. Bytový projekt v lokalite s populáciou MRK obce má oveľa priamejšiu väzbu na konkrétne domácnosti MRK než rekonštrukcia cesty v tej istej obci, ktorá môže viesť kamkoľvek.

Zároveň výzvy na bývanie obsahujú odstupňovanú podmienku minimálneho percenta bytov určených pre MRK. Percento sa odvíja od podielu MRK na obyvateľstve obce. Pri obciach s podielom MRK nad 50 % musí byť pre MRK určená polovica bytov. Spodná hranica je 30 %. Spomedzi všetkých investičných ŠC ÚSVRK ide o jediné explicitné kvantifikačné pravidlo viažuce podiel výstupov na podiel MRK na celkovej populácii.

PSK-UV-006-2024-DV-EFRR funguje ako integrovaná výzva pre 60 obcí (NP RT I) a dosahuje 96,7 % mieru zazmluvnenia. Tento relatívny úspech je čiastočne vysvetliteľný štruktúrou výzvy. Obciam bola prostredníctvom aktivít NP RT I poskytnutá asistencia pri príprave projektov. Ide o jasný príklad toho, že integrácia viacerých ŠC znižuje administratívnu záťaž aj súvisiace náklady. Zároveň, promotívna štruktúra výzvy (skladba oprávnených aktivít) umožňovala zazmluvniť aj relatívne malé projekty (projekty PD). Výsledkom je realizácia veľkého počtu projektov, ktorá však odráža predovšetkým prípravnú fázu, nie samotnú bytovú výstavbu.

PSK-UV-007-2024-DV-EFRR pre ostatné obce z ARK vykazuje mieru zazmluvnenia 42,1 % (10,7 mil. EUR z alokácie zostáva k referenčnému dátumu nezazmluvnených). Táto výzva je po skúsenostiach s UV-006 určitým indikátorom absorpčnej kapacity obcí mimo podpory z NP RT I. Bez aktívnej asistencie sa miera zazmluvnenia výrazne znižuje, aj keď ide o rovnako náročné aktivity na prípravu a realizáciu.

V rámci PSK-UV-009-2024-DV-EFRR bolo predložených 51 ŽoNFP s celkovou hodnotou takmer 79 mil. EUR. Záujem o projekty v rámci tejto výzvy je teda preukázateľný. K referenčnému dátumu zatiaľ nebol zazmluvnený žiadny projekt. Pre zvýšenie objektivity tohto hodnotenia však treba spomenúť, že v tom čase prebiehali jednotlivé hodnotiace kolá, ktoré boli následne úspešne ukončené. Zazmluvňovanie prebehlo v priebehu roka 2026 a úspešné projekty zo zásobníka (nepodporené len v dôsledku nedostatočnej výšky alokovaných finančných prostriedkov na výzvu) prechádzajú do „nástupníckej“ výzvy PSK-UV-015 (pozri sekciu Finančná alokácia).

2.3.1.6.6.2 Administratívne postupy, komunikácia a technická podpora – zistenia zo stretnutí s prijímateľmi

Vzorka pohovorov pokryla aj projekty RSO4.3, zistenia preto vypovedajú o prípravnej fáze portfólia, nie o výstavbe.

Krátke lehoty projektov PD narážajú na reálnu dĺžku konaní na Slovensku. Obec s PD projektmi pre kanalizáciu s ČOV a miestne komunikácie musela žiadať o predĺženie termínu, lebo v obci súbežne prebiehali pozemkové úpravy a rekonštruovala sa spoločná úradovňa stavebného úradu, čo stavebné konania spomalilo. Prijímateľ otvorene pomenoval riziko: ak termín nestihne, hrozí mu vrátenie už vynaložených a preplatených prostriedkov.¹⁸

Pripravenosť obcí sa buduje aj nad rámec projektu. Obec pripravujúca výstavbu ČOV s kapacitou 3 100 ekvivalentných obyvateľov (odhad investície ~2 mil. EUR) má právoplatné územné rozhodnutie, finalizuje vodoprávne povolenie a plánuje verejné obstarávanie so

¹⁸ Osobný pohovor s prijímateľom PD projektov (miestne komunikácie, kanalizácia s ČOV), júl 2026

zmluvou o dielo s odkladacou podmienkou – zhotoviteľ bude vysúťažený vopred a zmluva nadobudne účinnosť až po získaní financovania. Ide o príklad vysokej projektovej pripravenosti, ktorá čaká výlučne na vyhlásenie nadväzujúcej výzvy; z vlastného rozpočtu obec investíciu tohto rozsahu financovať nedokáže.¹⁹

Kapacitná deľba práce je ustálená, obce koordinujú prípravu vlastnými zamestnancami (identifikácia potrieb, podklady, administratíva), odborné činnosti (projektovanie, externý manažment, ITMS2021+) zabezpečujú dlhodobu spolupracujúci externí dodávatelia vyberaní cez verejné obstarávanie. Väčšia obec so skúseným úradom zvládla prípravu žiadosti prevažne vo vlastnej réžii.²⁰

2.3.1.6.6.3 Sú výstupy ŠC RSO4.3 skutočne využívané MRK? (Podotázka HO3.2)

Stav MU k 31. 12. 2025: PSKPSOI02 (dokumentácie, štúdie): plán 137/skut. 13 (9,5 %); PSKPRCO65 (kapacita bývania): plán 644/skut. 0; PSKPSOI17 (potrubia): plán 20,19 km/skut. 0; PSKPRCO32 (kapacita ČOV): plán 2 050/skut. 0; PSKPSRI08 (domácnosti so zlepšenými bytovými podmienkami): plán 20 377/skut. 2 385 (11,7 %); PSKPRCR67 (používatelia bývania): plán 662/skut. 0; PSKPSRI16 (populácia napojená na čistenie odpadových vôd): plán 4 869/skut. 0; PSKPSRI14 (populácia napojená na zásobovanie vodou): plán 1 008/skut. 0.

Pri RSO4.3 k referenčnému dátumu dosiahnutý čiastočný realizačný pokrok. Schválené ŽoP bez záloh dosahujú 183,6 tis. EUR, čo síce predstavuje iba zlomok zazmluvnených prostriedkov, ale naznačuje, že niekoľko projektov je vo fáze fyzickej realizácie.

Výsledkový MU PSKPSRI08 – Počet domácností, ktorým sa zlepšili bytové podmienky – vykazuje skutočnú hodnotu 2 385 pri plánovanej hodnote 20 377 (11,7 %). Tento údaj si vyžaduje interpretačnú obozretnosť. Ak by sme ho brali nominálne, 2 385 domácností so zlepšenými bytovými podmienkami by bolo pozoruhodným výsledkom v kontexte nulových fyzických bytových výstupov (PSKPRCO65 = 0). Dôvod je metodický: PSKPSRI08 zaznamenáva aj domácnosti, ktorým sa podmienky zlepšili prostredníctvom súvisiacej infraštruktúry (vodovod, kanalizácia), nie len cez nové bytové jednotky. Ak je vodovod privedený k MRK osídleniu, môže to byť zarátané ako zlepšenie bytových podmienok aj bez jediného nového bytu.

Z hľadiska hodnotenia HO3.2 je teda odpoveď jednoznačná: k 31. 12. 2025 nebola vybudovaná ani jedna nová alebo zrekonštruovaná bytová jednotka financovaná z RSO4.3.

2.3.1.6.7 Akým spôsobom ÚSVRK eviduje počty osôb MRK zapojených do aktivít RSO4.3? (HO4)

Evidenčná otázka je pri RSO4.3 paradoxne jednoduchšia ako pri RSO3.2, ale súčasne zahŕňa **metodicky citlivú** dilemu.

Jednoduchšia preto, lebo bývanie je inherentne službou. Ak je nájomný byt vybudovaný a obývaný v lokalite s MRK, vieme pomerne presne určiť, komu slúži. Zložitejšia preto, lebo v podmienkach slovenských obcí z ARK je hranica medzi „bytovým projektom pre MRK“ a „bytovým projektom v obci s MRK“ skutočne nejasná.

ÚSVRK disponuje tromi „štandardnými“ nástrojmi evidencie dosahu na MRK.

¹⁹ Osobný pohovor s prijímateľom PD projektu (ČOV), júl 2026

²⁰ Osobný pohovor s prijímateľmi PD projektov, júl 2026

Prvým je MRK príznak „áno“ pri všetkých 109 projektoch – administratívne označenie, nie overenie fyzického dosahu.

Druhým je podmienka „ARK“ – garantuje realizáciu v obci s MRK, čo je pri bytových projektoch silnejšia väzba ako pri cestách, ale stále neumožňuje rozlíšiť, či konkrétnu bytovú jednotku bude obývať domácnosť z MRK.

Tretím, najrelevantnejším, je ukazovateľ PSKPSRI08 (ak je metodicky nastavený tak, aby sledoval priamo MRK domácnosti a nie všetky domácnosti v dosahu projektu).

Okrem toho, SO sleduje dosah na MRK pri bytových projektoch prostredníctvom uzavretých nájomných zmlúv. Identifikáciu príslušnosti nájomníkov k MRK vykonáva obec, ktorá komunitu pozná.

Rozhodujúci je štvrtý nástroj. Ide o podmienku ukončenia projektu. Bytový projekt nemožno ukončiť, kým nie je uzavretá minimálne polovica nájomných zmlúv na byty určené pre MRK. Spomedzi všetkých ŠC ÚSVRK financovaných z EFRR ide o jediný ex-post nástroj viazaný na ukončenie projektu – asymetria medzi vstupom a výstupom projektového cyklu, ktorá je slabinou RSO2.6 a RSO3.2, je pri bytovej zložke RSO4.3 eliminovaná.

V minulých programových obdobiach sa vyskytli prípady, keď byty postavené v ARK obciach s deklarovaným cieľom zlepšiť podmienky MRK v skutočnosti slúžili iným skupinám obyvateľov. Mechanizmus nájomných zmlúv s podmienkou ukončenia projektu je priamou odpoveďou na túto skúsenosť. Jeho limitom zostáva, že identifikácia nájomníkov ako príslušníkov MRK stojí na posúdení obce – bez písomnej metodiky, obdobne ako pri zamestnancoch MOPS (pozri kapitolu ESO4.10).

Pri infraštruktúrnych projektoch v bytovom kontexte sa uplatňuje vykazovanie cez zmluvy o pripojení, zhodné s RSO2.5.

Pri projektoch PD je dosah na MRK z povahy veci odložený do realizačnej fázy.

ÚSVRK okrem toho používa aj ďalší nástroj následného overenia. Pri investičných projektoch sú povinne zavedené tzv. „iné údaje“, ktoré na konci realizácie, resp. v období udržateľnosti kvantifikujú reálny počet osôb z MRK využívajúcich výstupy a výsledky projektu.

2.3.1.6.8 Akým spôsobom ÚSVRK určuje objem finančných prostriedkov využitých na podporu MRK? (HO5)

ÚSVRK určuje objem výdavkov v prospech MRK prostredníctvom systému MRK príznaku v ITMS2021+. Všetkých 109 zazmluvnených projektov RSO4.3 nesie príznak „áno“, čo zodpovedá 100% vykazovaniu zazmluvnených prostriedkov v prospech MRK.

Vecná opodstatnenosť 100% vykazovania sa líši podľa typu projektu. Pre priame bytové projekty v lokalitách s MRK je vecne odôvodnená – ak je byt vybudovaný v lokalite s osídlením MRK a obývaný domácnosťou z MRK, vynaložené prostriedky idú jednoznačne v prospech MRK. Odstupňovaná podmienka percenta bytov pre MRK (30 – 50 %) však súčasne znamená, že časť bytov môže byť záväzne určená majorite – vykazovanie celej sumy projektu na MRK je preto pri bytových projektoch systémovo neúplné, analogicky k mechanizmu 1:1 pri RSO2.5.

Pre projekty PD je situácia komplikovanejšia. Projektová dokumentácia je nevyhnutný predpoklad budúcej stavby, ale sama o sebe domácnostiam s MRK nijako neslúži. Jej prínos pre MRK je podmienený tým, či bude nasledujúci projekt (bytová výstavba) skutočne realizovaný a či sa dostane k MRK.

Pre infraštruktúrne projekty (vodovod, kanalizácia, ČOV) v obciach z ARK platí podobná argumentácia ako pri RSO2.5 a RSO2.6. Infraštruktúra slúži celej obci, nie výlučne MRK, a 100% vykazovanie je preto vecne najsilnejšie tam, kde je infraštruktúra fyzicky situovaná priamo v osídlení s populáciou MRK.

2.3.1.6.9 Synergia a komplementarita s intervenciami CP2, CP3 a CP4

Projekty RSO4.3 sú naviazané na viaceré intervencie ÚSVRK. JPÚ (ESO4.10) vysporiadava pozemky, projekty PD pripravujú dokumentáciu, infraštruktúrne zložky (voda, kanalizácia – RSO2.5) vytvárajú technické predpoklady a bytová výstavba sekvenciu uzatvára.

Osobné pohovory preukázali existenciu uvedenej sekvencie v praxi. Prijímatelia s ukončenými pozemkovými úpravami nadviazali projektmi PD a momentálne očakávajú vyhlásenie výzvy (nástupnícka výzva PSK-UV-015) na bytovú výstavbu.

Návrh SO vyhlasovať výzvy na PD s ročným predstihom pred realizačnými výzvami je síce oneskorenou (vzhľadom na pokročilú fázu implementácie programu v tomto PO), ale predsa len vítanou systémovou odpoveďou na praktické skúsenosti prijímateľov.

Rozdiel v miere zazmluvnenia medzi PSK-UV-006-2024-DV-EFRR (96,7 %) a PSK-UV-007-2024-DV-EFRR (42,1 %) dokladá existenciu pozitívnych synergických efektov s NP RT I. Asistencia rozvojových tímov pri príprave projektov je merateľným absorpčným faktorom. Pre budúce programové obdobie z toho vyplýva, že projektová podpora obcí nie je doplnkom investičných výziev, ale ich podmienkou.

2.3.2 MPSVR SR

MPSVR SR je v Programe Slovensko 2021 – 2027 sprostredkovateľským orgánom pre intervencie v oblasti trhu práce, aktívneho začlenenia, sociálnej integrácie a dostupnosti služieb. Pri podpore MRK je významné najmä z hľadiska zamestnatelnosti, aktivačných opatrení, sociálneho začlenenia a znižovania rizika chudoby a sociálneho vylúčenia.

Postavenie MPSVR SR vyplýva z implementačnej štruktúry programu, v ktorej RO – MIRRI SR – deleguje časť úloh na sprostredkovateľské orgány a zo Zmluvy o poverení na vykonávanie časti úloh RO sprostredkovateľským orgánom a o zodpovednostiach súvisiacich s týmto poverením č. 607/2023 zo dňa 12. 5. 2023. MPSVR SR zabezpečuje prípravu a implementáciu intervencií s prierezovým významom pre sociálnu a pracovnú inklúziu znevýhodnených skupín vrátane osôb z MRK.

Pre MRK sú v gescii MPSVR SR relevantné tri ŠC: ESO4.1, ESO4.8 a ESO4.12.

- ŠC ESO4.1 podporuje prístup k zamestnaniu a aktivačným opatreniam vrátane podpory mladých ľudí, dlhodobo nezamestnaných, znevýhodnených skupín a neaktívnych osôb. Pre MRK je dôležitý najmä pri zvyšovaní zamestnatelnosti, pracovnej aktivity a prechode na trh práce; relevantná je aj podpora SZČ a sociálneho hospodárstva.
- ŠC ESO4.8 podporuje aktívne začlenenie, rovnosť príležitostí, nediskrimináciu, aktívnu účasť a zamestnatelnosť. V prostredí MRK prepája sociálnu inklúziu s pracovnou aktivizáciou a vytvára podmienky na postupné zapájanie osôb zo znevýhodneného prostredia do vzdelávacích, aktivačných alebo pracovných trajektórií.
- ŠC ESO4.12 podporuje sociálnu integráciu osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí. Pre MRK je relevantný najmä pri dostupných integračných službách a opatreniach reagujúcich na viacnásobné znevýhodnenie cieľovej skupiny.

Implementačné portfólio MPSVR SR tvorí **12 NP a 135 DOP**.

Tabuľka č. 4: Alokácia MPSVR SR

Priorita	Špecifický cieľ	Zdroj EÚ	Podiel na alokácii MPSVR SR
4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce	ESO4.1 Zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu	120 500 000 EUR	37,60 %
4P4 Záruka pre mladých	ESO4.1 Zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam	10 000 000 EUR	3,12 %
4P4 Záruka pre mladých	ESO4.12 Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením	5 000 000 EUR	1,56 %
4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby	ESO4.8 Podpora aktívneho začlenenia	50 000 000 EUR	15,60 %
4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby	ESO4.12 Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením	135 000 000 EUR	42,12 %
Spolu		320 500 000 EUR	100,00 %

Zdroj: ITMS2021+

Celková alokácia EÚ zdroja na aktivity relevantné pre MRK v gescii MPSVR SR je **320 500 000 EUR**. Najväčší podiel má priorita 4P5 „Aktívne začlenenie a dostupné služby“ – **185 000 000**

EUR (57,72 %). Priorita 4P1 „Adaptabilný a prístupný trh práce“ tvorí **120 500 000 EUR (37,60 %)** a priorita 4P4 „Záruka pre mladých“ **15 000 000 EUR (4,68 %)**.²¹

2.3.2.1 ŠC ESO4.1 Zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podporou sociálneho hospodárstva

2.3.2.1.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

ŠC ESO4.1 je v gescii MPSVR SR zameraný na zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre UoZ, najmä mladých ľudí, dlhodobo nezamestnaných, znevýhodnené skupiny a neaktívne osoby. Zahŕňa aj podporu SZČ a sociálneho hospodárstva ako nástrojov pracovnej integrácie osôb so zníženými šancami na otvorenom trhu práce.

V PSK je ŠC ESO4.1 implementovaný v prioritách 4P1 a 4P4. V prioritě **4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce** podporuje zamestnanosť, zamestnatelnosť, aktiváciu znevýhodnených UoZ, rozvoj zručností a sociálnu ekonomiku. V prioritě **4P4 Záruka pre mladých** sa zameriava najmä na mladých ľudí v situácii NEET alebo ohrozených NEET, s dôrazom na aktiváciu, poradenstvo, rozvoj zručností a prechod na trh práce.

Pre MRK má ŠC ESO4.1 význam najmä v pracovnej inklúzii osôb vystavených riziku dlhodobej nezamestnanosti, nízkej kvalifikácie, slabších pracovných návykov a obmedzeného prístupu k individualizovaným službám zamestnanosti. Podpora zahŕňa najmä finančné stimuly pre zamestnávanie, tvorbu pracovných miest, poradenstvo, rekvalifikácie, rozvoj digitálnych a pracovných zručností, integračné podniky a nástroje sociálnej ekonomiky.

Podporované aktivity zahŕňajú najmä finančné príspevky na pracovné miesta pre znevýhodnených UoZ a mladých ľudí v situácii NEET, podporu SZČ, absolventskú prax, individualizované poradenstvo, rekvalifikácie, rozvoj zručností, informačné a konzultačné služby pre subjekty sociálnej ekonomiky a podporu registrovaných integračných sociálnych podnikov. Osobitne relevantné sú intervencie prepájajúce zamestnávanie znevýhodnených osôb so sociálnou ekonomikou a lokálnym rozvojom.

2.3.2.1.2 Počet a typy projektov

V hodnotenom období bolo podľa poskytnutých údajov v rámci ŠC ESO4.1 identifikovaných sedem NP, 121 DOP v prioritě 4P1 a 131 DOP v prioritě 4P4. Keďže medzi prioritami existuje prekryv, počet unikátnych DOP v ŠC ESO4.1 predstavuje 131 projektov.

Tabuľka č. 5: Počet projektov MPSVR SR

Typ projektu	Počet zrealizovaných projektov	Poznámka
Národné projekty	7	Identifikované projekty s väzbou na ESO4.1 podľa poskytnutej projektovej tabuľky
DOP v prioritě 4P1	121	Údaj podľa poskytnutých údajov MPSVR SR
DOP v prioritě 4P4	131	Údaj podľa poskytnutých údajov MPSVR SR

²¹ <https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2025/03/Program-Slovensko.pdf>

Unikátne DOP po zohľadnení prekryvu	131	Projekty sa medzi prioritami 4P1 a 4P4 nepočítajú duplicitne
-------------------------------------	-----	--

Zdroj: verejná časť ITMS2021+

Prehľad DOP podľa výziev ŠC ESO4.1 (zdroj údajov ITMS2021+ verejná časť)

Tabuľka č. 6: Prehľad DOP podľa výziev

ŠC	Výzva	Počet zrealizovaných DOP	Vyčlenené finančné prostriedky za zdroj EÚ
ESO4.1	PSK-MPSVR-021-2024-DV-ESF+	59	21 718 622 EUR ²²
ESO4.1	PSK-MPSVR-034-2025-DV-ESF+	72	32 896 266 EUR ²³
Spolu podľa výziev		131	54 614 888 EUR

Zdroj: verejná časť ITMS21+

V rámci hodnotených NP pre ŠC ESO4.1 nebol identifikovaný projekt s príznakom MRK „áno“. Všetky identifikované NP v tomto špecifickom celi majú príznak MRK „čiastočne“. Znamená to, že projekty nie sú nastavené ako výlučne MRK-cielené intervencie, ale osoby z MRK môžu byť súčasťou širších cieľových skupín, najmä znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie, mladých ľudí v situácii NEET, zraniteľných osôb alebo osôb podporovaných prostredníctvom sociálnej ekonomiky.

2.3.2.1.3 Finančná alokácia na ŠC ESO4.1

Alokácia EÚ zdroja na aktivity relevantné pre MRK v ŠC ESO4.1 je spolu 130 500 000 EUR, z toho 120 500 000 EUR v prioritě 4P1 a 10 000 000 EUR v prioritě 4P4.

Tabuľka č. 7: Finančná alokácia na ŠC ESO4.1

Priorita	Špecifický cieľ	Alokácia EÚ	Podiel na alokácii ŠC ESO4.1
4P1 Adaptabilný a prístupný trh práce	ESO4.1	120 500 000 EUR	92,34%
4P4 Záruka pre mladých	ESO4.1	10 000 000 EUR	7,66%
Spolu		130 500 000 EUR	100,00%

Zdroj: <https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2025/03/Program-Slovensko.pdf>

Celková výška oprávnených výdavkov identifikovaných NP s väzbou na ŠC ESO4.1 je podľa poskytnutých údajov 389 978 127,54 EUR. Údaj nemožno interpretovať ako objem prostriedkov priamo určených na MRK, keďže projekty pokrývajú širšie cieľové skupiny a v niektorých prípadoch viac priorít alebo ŠC.

Pre lepšiu orientáciu je nižšie uvedený prehľad identifikovaných **NP** implementovaných v rámci ESO4.1, s uvedením schválenej výšky NFP, príznaku MRK a obdobia realizácie na základe poskytnutých ŽoNFP.

²² Zdroj údajov: <https://portal.itms21.sk/vyhlasena-vyzva/?id=3119>

²³ Zdroj údajov: <https://portal.itms21.sk/vyhlasena-vyzva/?id=3663>

Tabuľka č. 8: Prehľad národných projektov implementovaných v rámci ESO4.1

Názov projektu/Prijímateľ NFP	Kód výzvy/Kód projektu	Celkové oprávnené výdavky (EUR)	Príznak MRK	Realizácia
NP Individualizovaný a komplexný prístup (ďalej NP Poradenstvom k zamestnaniu) Ústredie PSVR	PSK-MPSVR-026-2023-NP-ESF+/ NFP401400DWW4	41 601 756,00	Čiastočne	1/2024– 12/2028
NP Finančné stimuly pre zamestnanosť (ďalej NP Finančné stimuly) Ústredie PSVR	PSK-MPSVR-004-2024-NP-ESF+/ NFP401400FHL1	176 018 818,76	Čiastočne	3/2024– 12/2029
NP Príspevky integračným podnikom (ďalej NP PFPIP) Ústredie PSVR	PSK-MPSVR-011-2024-NP-ESF+/ NFP401401FHB5	102 720 000,00	Čiastočne	3/2024– 12/2029
NP Zručnosti pre trh práce (ďalej NP ZpTP) Ústredie PSVR	PSK-MPSVR-032-2024-NP-ESF+/ NFP401400FGL4	30 227 460,94	Čiastočne	3/2024– 3/2026
NP Inštitút sociálnej ekonomiky II (ďalej NP NP ISE II) IA MPSVR SR	PSK-MPSVR-012-2023-NP-ESF+/ NFP401401DWQ1	18 384 959,82	Čiastočne	1/2024– 11/2028
NP Ľudia a hrady – krok k sociálnej ekonomike (ďalej NP Ľudia a hrady) Ústredie PSVR + ÚV SR (ÚSVRK)	PSK-MPSVR-030-2024-NP-ESF+/ NFP401401FGK7	12 541 574,55	Čiastočne	5/2024– 12/2025
NP Aktivácia mladých NEET pre digitálnu dobu (ďalej NP Aktivácia mladých NEET) Digitálna koalícia	PSK-MPSVR-062-2025-NP-ESF+/ NFP401404F044	8 483 557,47	Čiastočne	1/2025– 9/2027
Spolu NP		389 978 127,54 EUR		

Zdroj: Autori

Celková schválená suma identifikovaných NP dosahuje podľa dostupných údajov 389 978 127,54 EUR. Tento údaj nemožno interpretovať ako objem prostriedkov priamo určených na MRK – projekty pokrývajú širšie cieľové skupiny a v niektorých prípadoch viac priorít alebo ŠC. MRK sú sekundárnou cieľovou skupinou vo všetkých NP, a ich sledovanie je nastavené iba v NP Ľudia a hrady.

2.3.2.1.4 Geografický dosah a väzba na Atlas rómskych komunít

Hodnotené projekty v rámci ŠC ESO4.1 majú prevažne celoslovenský územný rozsah. Ako miesta realizácie sú uvádzané všetky kraje SR. Konkrétne okresy alebo obce spravidla nie sú špecifikované; reálny územný dosah závisí od zapojenia úradov práce, výberu účastníkov, zamestnávateľov, integračných podnikov a subjektov sociálnej ekonomiky.

Väzba na ARK nie je pri väčšine projektov nastavená ako explicitný územný filter alebo podmienka výberu lokalít. Potenciálny prínos pre MRK vyplýva skôr z tematického zamerania na znevýhodnené skupiny na trhu práce než zo systematického zacielenia na lokality identifikované v Atlase.

Výraznejšia väzba na MRK a ARK je identifikovaná pri projekte **NP Ľudia a hrady**, kde sa odporúča, aby osoby z MRK (ak sa NP realizuje v lokalitách ARK 2019) tvorili aspoň 60 % z celkového počtu účastníkov projektu (z počtu osôb cieľovej skupiny zapojených do aktivít projektu). V prípade, že sa lokalita nachádza mimo ARK, táto podmienka neplatí.

2.3.2.1.5 Typy aktivít podľa relevantnosti pre MRK

V rámci ŠC ESO4.1 sú realizované rôzne typy aktivít s odlišnou mierou priamej relevantnosti pre osoby z MRK. Nasledujúca tabuľka sumarizuje identifikované typy akcií, ich charakteristiku a hodnotenie MRK relevantnosti vychádzajúce z analýzy ŽoNFP.

Tabuľka č. 9: Typy aktivít podľa relevantnosti pre MRK

Kód typu akcie	Popis aktivity/Nástroj	Relevantnosť pre MRK	Projekt
401401E40100011/102	Individualizovaný a komplexný prístup – poradenstvo ZUoZ, asistencia pri identifikácii nástrojov APTP (MRR aj VRR)	Vysoká	NP Poradenstvom k zamestnaniu
401401E40100031/122	Udržateľné PM pre ZUoZ – fin. príspevky zamestnávateľom + podpora pri zapracovaní	Vysoká	NP Finančné stimuly
401401E40100041/132	Príspevky na SZČO pre ZUoZ – podpora vstupu do zárobkovej činnosti	Stredná	NP Finančné stimuly
401401E40100051/142	Príspevky integračným podnikom – vyrovnávací (§19b) a umiestňovací príspevok (§19a) zák. 112/2018	Vysoká	NP PFPIP
401401E40100061	Informačné a konzultačné činnosti pre subjekty SE (Inštitút SE, Regionálne centrá SE)	Stredná/Vysoká	NP ISE II, NP Ľudia a hrady
401401E40100081	Profesijné poradenstvo pre UoZ na úradoch práce	Stredná	NP Poradenstvom k zamestnaniu
401401E40100162	Absolventská prax – pracovná skúsenosť pre absolventov v rizikovej situácii	Stredná	NP Finančné stimuly
401404E40100011/072	Individualizovaná podpora mladých NEET (4P4) – aktivizácia, poradenstvo, prechod na trh práce	Stredná	NP Aktivácia mladých NEET
401404E40100082	Udržateľné PM pre mladých NEET – fin. príspevky zamestnávateľom	Stredná	NP Finančné stimuly
Rekvalifikácie a rozvoj zručností	Vzdelávanie, rekvalifikácie a rozvoj digitálnych a pracovných zručností pre nízkokvalifikovaných ZUoZ vrátane MRK	Vysoká (MRK)	NP ZpTP

Zdroj: Autori

Najvyššiu priamu relevantnosť pre MRK vykazujú **aktivity individualizovaného poradenstva (NP Poradenstvom k zamestnaniu), finančné príspevky na tvorbu pracovných miest pre ZUoZ (NP Finančné stimuly) a príspevky integračným podnikom (NP PFPIP)**. Tieto nástroje priamo znižujú bariéry pri zamestnávaní znevýhodnených osôb vrátane MRK a vytvárajú medzistupienok medzi marginalizáciou a otvoreným trhom práce.

Osobitné postavenie má **NP Ľudia a hrady**, kde zamestnávanie osôb z MRK pri obnove národných kultúrnych pamiatok vytvára pracovnú skúsenosť v reálnom prostredí a je priamo previazané s **NP ISE II**, keďže podniky sociálnej ekonomiky fungujú dlhodobo ako zamestnávateľ znevýhodnených osôb.

Aktivity rekvalifikácií a rozvoja zručností (**NP ZpTP**) majú potenciálne vysokú relevanciu pre MRK, keďže nízka formálna kvalifikácia je jednou z hlavných štrukturálnych bariér zamestnanosti MRK. Ich skutočný dosah závisí od geografického zacielenia a od praxe výberu účastníkov na úradoch práce.

Spoločným obmedzením aktivít ESO4.1 je absentujúca explicitná podmienka zacielenia na MRK (okrem NP Ľudia a hrady) a závislosť od dobrovoľnej sebaidentifikácie prostredníctvom ukazovateľa EECO15, čo systematicky podhodnocuje skutočný dosah na MRK.

2.3.2.1.6 Teória zmeny – ŠC ESO4.1

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny s vyhodnotením sú uvedené v prílohe.

2.3.2.1.7 Smerujú investície vykazované v rámci alokácie MRK skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK?

Teoretické východiská

Zodpovedanie podotázky 3.1 Podporuje implementačný mechanizmus MRK?

Všetkých sedem identifikovaných NP, ako aj obidve dopytovo-orientované výzvy v gescii MPSVR SR v rámci ŠC ESO4.1, má v ITMS2021+ príznak MRK „častočne“; žiaden z nich nie je vedený s príznakom „áno“. Osoby z MRK teda nie sú v ESO4.1 primárnou cieľovou skupinou vymedzenou etnickou príslušnosťou, ale tvoria súčasť širších cieľových skupín definovaných znevýhodnením na trhu práce – najmä znevýhodnených a dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie, nízkokvalifikovaných osôb, neaktívnych osôb a mladých ľudí v situácii NEET, v ktorých sú osoby z MRK nadmerne zastúpené.

Mieru relevancie „častočne“ určuje SO kvalifikovaným odhadom, ktorý vychádza z údajov o nezamestnanosti v obciach s vyšším podielom obyvateľstva z MRK; priemerný podiel sa podľa SO pohybuje rádovo v jednotkách percent v jednotlivých krajoch, s výnimkou Bratislavského kraja, kde je zanedbateľný. Témy priamo a explicitne zamerané na MRK sa pritom indikujú odlišne než všeobecné témy trhu práce, pri ktorých sa vychádza z odhadu. Implementačný mechanizmus ESO4.1 tak vo väčšine projektov nezakotvuje zacielenie na MRK prostredníctvom výziev s MRK-špecifickými kritériami výberu lokalít, ale prostredníctvom tematického zamerania na skupiny, v ktorých sú osoby z MRK zastúpené.

Výnimkou je **NP Ľudia a hrady**, ktorý predstavuje najpriamejšie previazanie s MRK v celom portfóliu ESO4.1. Partnerom projektu je Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity s gesciou nad monitoringom strategického súladu a metodickým usmerňovaním zapájania MRK, takisto sleduje plnenie MU, metodiky usmerňuje a vyhodnocuje zber dát a realizuje monitoring zameraný na vyhodnotenie výsledkov projektu. Zároveň sleduje aj dodržiavanie podmienky zapojenia MRK do aktivít projektu, pokiaľ sa realizuje v lokalite spadajúcej do ARK 2019 (cieľová hodnota 60 % z celkového počtu osôb cieľovej skupiny zapojených do aktivít projektov).²⁴ Pre NP ISE II a NP PFPIP je ARK využívaný skôr ako kontextuálny zdroj informácií – explicitné podmienenie výberu lokalít ARK nie je nastavené. Projekt sa opiera o Stratégiu rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030.²⁵ Na prevádzkovej úrovni prijímateľ s Atlasom sám

²⁴ „V priebehu hodnoteného obdobia sa plnenie tejto podmienky menilo, pričom v prípade štyroch hodnotených subjektov (hrady Divín, Šášov, Brekov a kaštieľ Jelšava) nebolo odporúčanie v určitých fázach projektu naplnené. Tieto skutočnosti boli u dotknutých subjektov ovplyvnené viacerými faktormi. Do projektu boli zapojené všetky dostupné osoby z cieľovej skupiny, ktoré prejavili záujem a splňali potrebné osobnostné a kvalifikačné predpoklady. Napriek dodatočnému oslošovaniu ďalších uchádzačov o zamestnanie (ďalej len „UoZ“) z prostredia MRK, nepodarilo sa zabezpečiť ich aktívnu participáciu.“

Zdroj:

https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1135/np_ludia_a_hrady_analyza_final.pdf?csrt=175945036932955872
1

Zhrnutie rozhovoru so zástupcami SO (sekcia ESF), 2. 7. 2026 (v predchádzajúcom projekte Ľudia a hrady dosiahol podiel osôb z MRK 64 %).

²⁵ Žiadosť o NFP NP Ľudia a hrady – krok k sociálnej ekonomike

nepracuje – rozhodujúca je preň poloha kultúrnej pamiatky a evidenciu súvisiacu s MRK zabezpečuje partner projektu.

Aplikácia v praxi

Zodpovedanie podotázky 3.2 Sú výstupy využívané MRK?

Pri prevažnej časti projektov vyplýva prínos pre osoby z MRK nepriamo – z tematického zamerania na skupiny znevýhodnené na trhu práce, nie z explicitného zacielenia na MRK alebo z výberu lokalít podľa ARK. Okrem NP Ľudia a hrady vykazujú najvyššiu priamu relevantnosť pre MRK aktivity individualizovaného poradenstva (NP Poradenstvom k zamestnaniu), finančné príspevky na tvorbu pracovných miest pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie (NP Finančné stimuly) a príspevky integračným podnikom (NP PFPIP), ktoré znižujú bariéry pri zamestnávaní znevýhodnených osôb vrátane osôb z MRK. Rekvalifikácie a rozvoj zručností (NP ZpTP) majú pre MRK potenciálne vysokú relevantnosť, keďže nízka formálna kvalifikácia je jednou z hlavných štrukturálnych bariér ich zamestnanosti; ich skutočný dosah však závisí od geografického zacielenia a od praxe výberu účastníkov.²⁶

Doplňujúci pohľad k reálnemu využitiu výstupov poskytuje dopytovo-orientovaná zložka, ku ktorej sa viaže väčšina realizovaných rozhovorov s prijímateľmi. Zástupcovia prijímateľov DOP realizovaných na východnom Slovensku odhadujú výrazne vysoký podiel osôb z MRK medzi klientmi – rádovo na úrovni 80 – 90 %, resp. ako prevažujúcu cieľovú skupinu.²⁷ Tieto odhady sú jednozdrojové a majú ilustratívny charakter, keďže nie sú podložené systematickou evidenciou etnickej príslušnosti; napriek tomu naznačujú, že reálny dosah dopytových intervencií na MRK na území s vysokou prítomnosťou MRK je pravdepodobne podstatne vyšší, než napovedá samotný príznak „čiastočne“. Ilustratívnym prípadom tohto je DOP Inklúzia neaktívnych osôb na Zemplíne, ktorý sa realizuje v okresoch s výraznou prítomnosťou MRK (Humenné, Medzilaborce, Snina, Stropkov, Košice-okolie) a zástupca prijímateľa odhaduje podiel osôb z MRK medzi klientmi približne na 90 %.

Najpriamejšie preukázateľné využitie výstupov osobami z MRK je pri NP Ľudia a hrady, kde zamestnávanie osôb z MRK pri obnove kultúrnych pamiatok vytvára pracovnú skúsenosť v reálnom prostredí; v aktuálnom NP Ľudia a hrady (2024 – 2025) dosiahlo priemerné zastúpenie osôb z MRK medzi pracovníkmi 64 % (z celkového počtu 575 podporených osôb), pričom projektový zámer odporúča v lokalitách zaradených do ARK podiel osôb z MRK aspoň 60 %. Podľa povýkonového monitoringu ÚSVRK (dáta Sociálnej poisťovne k 30. 11. 2025) sa z celkového počtu 575 osôb uplatnilo na trhu práce 72 osôb (12,5 %), 335 osôb (58,3 %) sa vrátilo do evidencie uchádzačov o zamestnanie a pri 168 osobách je stav neznámy. Spoločným obmedzením naprieč portfóliom ostáva, že pri projektoch s nepriamou relevantnosťou nemožno využitie výstupov osobami z MRK priamo overiť, keďže príslušnosť k MRK sa na individuálnej úrovni neeviduje.

Transparentnosť vykazovania a inkluzivita aktivít

Transparentnosť vykazovania – Transparentnosť je zabezpečená prostredníctvom monitorovacieho systému ITMS2021+, evidencie cez MU a kartu účastníka a cez verejne dostupné dokumenty (výzvy, ŽoNFP, zmluvy o poskytnutí NFP zverejnené v Centrálnom registri zmlúv). Limitom transparentnosti je, že pri projektoch s príznakom „čiastočne“ nie je finančná

²⁶ Bod 1.1.5 (Typy aktivít podľa relevantnosti pre MRK); žiadosti o NFP dotknutých NP (IKP – NFP401400DWW4, Finančné stimuly – NFP401400FHL1, Príspevky integračným podnikom – NFP401401FHB5, Zručnosti pre trh práce – NFP401400FGL4).

²⁷ Ide o jednozdrojové odhady respondentov, ktoré majú ilustratívny charakter a nie sú podložené systematickou evidenciou etnickej príslušnosti.

atribúcia na MRK riešená na úrovni jednotlivého projektu jednotným spôsobom a podiel MRK sa na programovej úrovni sleduje len nepriamo; tejto otázke sa venuje časť o objeme finančných prostriedkov.

Inkluzivita aktivít – Inkluzivita vyplýva z mainstreamového nastavenia intervencií. Cieľové skupiny sú definované cez znevýhodnenie na trhu práce, nie cez etnickú príslušnosť, čím sa znižuje riziko segregácie a stigmatizácie; výzvy zároveň podmieňujú oprávnenosť súladom s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie.²⁸ Pri NP Ľudia a hrady má podpora podobu dočasného vyrovnávacieho opatrenia formou zamestnávania osôb z MRK. Limitom inkluzivity zostáva, že bez explicitného zacielenia na MRK (s výnimkou NP Ľudia a hrady) a pri závislosti od dobrovoľnej sebaidentifikácie je reálny dosah na MRK neistý a pravdepodobne podhodnotený.

2.3.2.1.8 Akým spôsobom SO evidujú počty osôb MRK zapojených do jednotlivých aktivít?

Úroveň 1 – merateľné ukazovatele projektu

Na úrovni MU projektu sa etnická príslušnosť spravidla nesleduje. Zdravotné postihnutie či etnicita a pod. sú citlivé údaje, ktoré klient nemusí uviesť; povinné sú iba tam, kde je od tohto statusu priamo odvodený nárok na konkrétny príspevok (napr. príspevok pre osoby so zdravotným postihnutím na chránenom pracovisku). Zapojenie cieľových skupín sa vykazuje prostredníctvom ukazovateľov, ktoré merajú počet zapojených osôb bez rozlíšenia príslušnosti k MRK – napríklad počet osôb cieľovej skupiny zapojených do aktivít projektu alebo počet účastníkov, ktorí úspešne ukončili intervenciu a sú v čase odchodu zamestnaní.²⁹ Výnimkou je NP Ľudia a hrady, ktorý ako jediný sleduje zapojenie MRK v lokalitách, ktoré spadajú do ARK. V oblasti podpory sociálnych podnikov sa podľa SO vykazuje približne 70% podiel osôb z MRK, pričom podmienkou zapojenia osoby do projektu (a čerpania súvisiaceho príspevku) je, že daná osoba je zamestnaná – táto skutočnosť sa po vstupe do projektu už nemení, čo môže pôsobiť zavádzajúco pri interpretácii ukazovateľov (osoba je vykázaná ako „zamestnaná“ bez ohľadu na predchádzajúci dlhodobý stav mimo trhu práce).

Úroveň 2 – karta účastníka a štruktúra cieľových skupín

Karta účastníka je vyžadovaná pri projektoch s primárnou cieľovou skupinou fyzických osôb – zahŕňa údaje o trvalom pobyte, zamestnaneckom statuse, dosiahnutom vzdelaní a veku (osobitne sa sleduje kategória nad 55 a do 30 rokov). Karta účastníka neobsahuje samostatnú položku etnickej príslušnosti. Príslušnosť k menšine je nepovinný, dobrovoľne poskytovaný údaj v zmysle spoločného ukazovateľa na úrovni nariadenia EÚ; je súčasťou širšej kategórie znevýhodnenia, ktorú účastník sám uvedie, a SO z neho nerobí číselný export pre Európsku komisiu. Pri projektoch zameraných na nízkoprahové služby a poradne sa používa zjednodušená karta klienta s menším rozsahom údajov, pričom osobitne sa raz na konci realizácie zaznamenáva údaj o menšinách ako celku, nielen o MRK (pozri časti k ŠC 4.8 a ŠC 4.12).

Na strane prijímateľov sa podiel osôb z MRK určuje odhadom, nie systematickou evidenciou; viacerí zástupcovia prijímateľov zároveň uviedli, že posúdenie etnickej príslušnosti nepovažujú

²⁸ Výzva PSK-MPSVR-021-2024-DV-ESF+ (Krok za krokom II.), bod 5 – Podmienky poskytnutia príspevku (súlad projektu s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie).

²⁹ Bod 1.1.5 (Typy aktivít podľa relevantnosti pre MRK); žiadosti o NFP dotknutých NP (IKP – NFP401400DWW4, Finančné stimuly – NFP401400FHL1, Príspevky integračným podnikom – NFP401401FHB5, Zručnosti pre trh práce – NFP401400FGL4); Príloha č. 2 zmlúv o poskytnutí NFP (MU projektu).

za jednoznačné a nepokladajú sa za kompetentných ju určovať. Pri NP Ľudia a hrady prijímateľ účastníkov na rómsku príslušnosť nezisťuje a túto časť evidencie zabezpečuje partner projektu (ÚSVRK). Kvalitu údajov znižuje nekonzistentné manuálne zadávanie názvov sídiel do formulárov; pri jednej z agend bolo podľa SO potrebné ručne opraviť veľkú časť z približne 17 000 záznamov. Systémovým limitom zostáva absencia jednotného kľúča na prepojenie databáz – pracovná skupina pre etnické dáta podľa SO zatiaľ nedospela ku konkrétnemu záveru.

2.3.2.1.9 Akým spôsobom SO určujú objem finančných prostriedkov z alokácie, ktoré boli využité na podporu MRK?

Alokácia na podporu MRK má charakter indikatívnej hodnoty a určuje sa na úrovni kategórie regiónu, nie na úrovni jednotlivých obcí či okresov (s výnimkou vymedzeného počtu transformujúcich sa okresov). Objem prostriedkov využitých v prospech MRK sa nestanovuje ako konkrétne „euro na jednotlivca“, ale alikvotne – zoznam trvalých pobytov účastníkov sa priradzuje k obciam evidovaným v ARK, počet osôb z týchto obcí sa násobí koeficientom incidencie výskytu MRK v danej obci a z takto vypočítaného počtu osôb sa alikvotne vykazuje príslušný podiel celkových výdavkov projektu ako výdavky v prospech MRK. Pôvodná metodika vykazovala osobu zo sídla zaradeného v Atlase ako celú osobu z MRK; po jej aktualizácii na koeficient incidencie došlo k výraznému poklesu vykazovaných počtov, najmä vo väčších sídlach. SO pritom z opatrnosti indikuje len minimálny nevyhnutný objem alokácie a nezvyšuje ho smerom nahor, aby predišiel problémom s následným vykázaním podľa prísnejšej metodiky. Skutočné číslo je navyše známe až po ukončení projektu, keďže vykazovanie zapojených osôb predbieha čerpanie finančných prostriedkov v dôsledku systému zálohových platieb a následného zúčtovania s časovým posunom. Indikatívna alokácia pre MRK sa vo výzve uvádza len pri sumách presahujúcich približne jeden milión EUR (pozri časti k ŠC 4.8 a ŠC 4.12).

Rámec vykazovania ovplyvnil aj presun gescie prostriedkov s indikáciou MRK. Na základe rozhodnutia na úrovni vlády prešli prostriedky s indikáciou MRK pod gesciu Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, v dôsledku čoho MPSVR SR v rámci EFRR aktuálne nevykazuje prostriedky s indikáciou MRK a tieto zostávajú evidované iba v rámci ESF+. Keďže ŠC ESO4.1 je financovaný z ESF+, vykazovanie jeho MRK dimenzie zostáva v pôsobnosti SO. Podľa vyjadrení SO predstavuje objem prostriedkov s príznakom MRK v gescii rezortu rádovo stovky miliónov EUR, pričom prevažná časť je alokovaná v prioritách zameraných primárne na majoritnú populáciu, ku ktorej sa príznak MRK priradzuje až následne podľa dosahu; tieto rádové údaje majú ilustratívny charakter a je potrebné ich overiť voči Programu Slovensko a oficiálnym finančným prehľadom.

Súhrnne platí, že pri absencii možnosti evidovať etnickú príslušnosť je presné určenie objemu prostriedkov využitých na podporu MRK metodicky nemožné; vykázaný objem predstavuje štatistický odhad odvodený od územia a koeficientu incidencie, ktorý z povahy veci systematicky podhodnocuje skutočný dosah.

2.3.2.2 Špecifický cieľ ESO4.8: Podpora aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnatelnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín

2.3.2.2.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

ŠC ESO4.8 je v gescii MPSVR SR implementovaný v prioritě 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby. Je zameraný na podporu aktívneho začlenenia osôb v nepriaznivej sociálnej situácii, posilnenie ich účasti v spoločnosti, zlepšenie prístupu k službám a podporu zamestnateľnosti znevýhodnených skupín.

V kontexte MRK je ŠC ESO4.8 relevantný najmä prostredníctvom aktivít zameraných na komunitné centrá a podporu osôb v nepriaznivej sociálnej situácii. Intervencie reagujú na potrebu dostupných služieb v komunitách, individuálneho sprevádzania, podpory pri riešení sociálnych problémov a posilňovania predpokladov na aktívne začlenenie. Súčasťou portfólia je aj resocializačná intervencia zameraná na osoby vo výkone trestu alebo po výkone trestu, ktorej väzba na MRK je skôr nepriamou súčasťou širšej podpory znevýhodnených osôb.

Podporované aktivity zahŕňajú najmä činnosť komunitných centier, nízkoprahových denných centier a nízkoprahových sociálnych služieb pre deti a rodinu, ako aj informačno-poradenské služby, vzdelávacie a resocializačné programy, digitalizáciu vybraných služieb, evaluáciu a vzdelávanie odborného personálu.

2.3.2.2 Počet a typy projektov

V rámci ŠC ESO4.8 boli identifikované dva NP. Oba sú zaradené v prioritě 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby a majú príznak MRK „čiastočne“. DOP neboli pri tomto špecifickom celi identifikované.

Tabuľka č. 10: Prehľad hodnotených NP implementovaných v rámci ŠC 4.8

Názov projektu	Kód výzvy	Typ projektu	Priorita	ŠC	Príznak MRK	Výška celkových oprávnených výdavkov (zdroje EÚ + štátny rozpočet)
Terénna sociálna práca a komunitné centrá (ďalej NP Spolu pre komunity)	PSK-MPSVR-001-2023-NP-ESF+	NP	4P5	ESO4.8	Čiastočne	96 141 812,20 EUR
Šanca na návrat 2	PSK-MPSVR-002-2023-NP-ESF+	NP	4P5	ESO4.8	Čiastočne	17 997 236,98 EUR

Zdroj: ITMS2021+

NP Spolu pre komunity má vo vzťahu k MRK výraznejšiu vecnú a územnú relevanciu, keďže MRK sú súčasťou cieľovej skupiny a projekt sleduje lokality, v ktorých sa vykonávajú intervencie v prospech obyvateľov MRK. Projekt Šanca na návrat 2 nie je dizajnovaný ako MRK – cieľená intervencia; ŽoNFP však MRK výslovne zahŕňa do rozšíreného vymedzenia cieľovej skupiny a do tematického zamerania časti aktivít. Jeho prínos pre MRK môže byť len nepriamy, ak sa medzi klientmi nachádzajú osoby z MRK.

2.3.2.2.3 Finančná alokácia na ŠC ESO4.8

Finančná alokácia EÚ zdroja vyčlenená na podporu aktivít relevantných pre MRK v rámci ŠC ESO4.8 predstavuje 50 000 000 EUR a je sústredená v prioritě 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby.³⁰

Celková výška oprávnených výdavkov identifikovaných národných projektov s väzbou na ŠC ESO4.8 predstavuje 114 139 049,18 EUR³¹.

2.3.2.2.4 Geografický dosah a väzba na Atlas rómskych komunít

Projekty v rámci ŠC ESO4.8 majú celoslovenský alebo nadregionálny dosah. Najvýraznejšiu väzbu na MRK má NP Spolu pre komunity, ktorý je realizovaný na celom území SR a zahŕňa intervencie v lokalitách v prospech obyvateľov MRK. Z hľadiska väzby na ARK ide o najrelevantnejšiu intervenciu v rámci ŠC ESO4.8, keďže výkon komunitných služieb je prakticky viazaný na konkrétne komunity a lokality.

Projekt Šanca na návrat 2 má skôr inštitucionálny a tematický územný dosah, keďže sa zameriava na osoby vo výkone trestu alebo po výkone trestu a na odborný personál. Väzba na ARK pri tomto projekte nie je identifikovaná ako územný mechanizmus zacielenia. Ide o nepriamu relevanciu cez širšiu cieľovú skupinu osôb v nepriaznivej sociálnej situácii.

2.3.2.2.5 Teória zmeny na úrovni ŠC ESO4.8

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny s vyhodnotením sú uvedené v prílohe.

2.3.2.2.6 Smerujú investície vykazované v rámci alokácie MRK skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK?

Teoretické východiská

Odpoveď na túto otázku závisí od troch čiastkových predpokladov: (i) či implementačný mechanizmus (výzvy, ŽoNFP, príznak MRK, metodika) vytvára predpoklad pre smerovanie prostriedkov k MRK; (ii) či sú výstupy reálne využívané cieľovou skupinou MRK; a (iii) či je vykazovanie transparentné a aktivity inkluzívne. Tieto tri roviny hodnotíme oddelene v podotázkach 3.1 a 3.2 a v časti o transparentnosti a inkluzivite.

Zodpovedanie podotázky 3.1 Podporuje implementačný mechanizmus MRK?

V systéme ITMS2021+ majú projekty v gescii MPSVR SR v rámci ŠC ESO4.8 priradený príznak MRK nasledovne:

Tabuľka č. 11: Prehľad hodnotených projektov v ŠC ESO 4.8 podľa charakteru MRK relevantnosti

Projekt	ŠC/Priorita	Príznak MRK v ITMS	Charakter MRK relevantnosti
NP Spolu pre komunity	ESO4.8 + ESO4.12/4P5	Čiastočne	MRK sú výslovne uvedené medzi oprávnenými cieľovými skupinami; primárnou cieľovou skupinou sú širšie vymedzené osoby v nepriaznivej sociálnej situácii a klienti KC
Šanca na návrat 2	ESO4.8/4P5	Čiastočne	Plošný nástroj pre osoby vo výkone a po výkone trestu; MRK nie sú samostatne vyčlenené, prejavujú sa len vo vykazovaní

Zdroj: ITMS2021+

31 Suma 114 139 049,18 EUR pozostáva z 96 141 812,20 EUR priradených k NP Spolu pre komunity v ESO4.8 a 17 997 236,98 EUR za NP Šanca na návrat 2.

Na rozdiel od niektorých projektov iných rezortov nie je ani jeden z projektov MPSVR SR v rámci ESO4.8 dedikovaným projektom s príznakom „áno“ – oba majú príznak „častočne“. To znamená, že podiel MRK sa v nich vždy určuje odvodené, nie automatickým vykázaním celej alokácie ako MRK-relevantnej.

Desk research potvrdzuje, že výzvy MPSVR SR zakotvujú MRK relevantnosť na viacerých úrovniach. Výzva pre NP Spolu pre komunity výslovne uvádza príslušníkov MRK a klientov komunitných centier medzi oprávnenými cieľovými skupinami v rámci ESO4.12 aj ESO4.8; doručovacia adresa poskytovateľa odkazuje na Oddelenie posudzovania projektov sociálneho začlenenia a MRK, čo potvrdzuje existenciu administratívnej štruktúry rezortu vo vzťahu k MRK. Zároveň platí, že príslušnosť k MRK je v týchto výzvach jednou z viacerých cieľových skupín, nie výlučnou.

Z hľadiska implementačného mechanizmu je dôležitý aj spôsob, akým alokácia s indikáciou MRK vznikla. Podľa vyjadrenia zástupcu SO má indikatívny charakter, určuje sa na úrovni kategórie regiónu a vychádza z počtu obyvateľov MRK v sídlach Atlasu a z miery nezamestnanosti, prepočítaných podľa kraja; po prechode na koeficient incidencie výskytu MRK došlo k výraznému poklesu vykazovaných počtov. Metodické zastrešenie a schvaľovanie výziev vo vzťahu k MRK je previazané s princípom 3D, ktorého agendu za rezort zastrešuje ÚSVRK. Vo výzve na NP Šanca na návrat 2 MRK síce nie sú explicitne vymenované ako cieľová skupina, avšak spomínajú sa v ŽoNFP pri opise hlavnej aktivity projektu, kde je jednoznačne uvedené, že sú súčasťou termínu „fyzické osoby v nepriaznivej sociálnej situácii“, na ktoré sa projekt zameriava. Zároveň sú príslušníci MRK spomínaní aj pri popise východiskovej situácie, kde sa deklaruje, že príslušníci MRK tvoria vysoký podiel väzňov, čo je vysoko relevantné pre daný projekt.

Aplikácia v praxi

Uvedené nastavenia výziev vytvárajú nevyhnutný predpoklad pre smerovanie investícií k MRK, samy osebe však negarantujú reálny dosah – ten závisí od toho, do akej miery sa intervencie realizujú v lokalitách s prítomnosťou MRK a či sú výstupy cieľovou skupinou využívané, čomu sa venuje podotázka 3.2.

Zodpovedanie podotázky 3.2 Sú výstupy využívané MRK?

Transformácia zámerov do praxe prebieha odlišne podľa charakteru jednotlivých projektov.

NP Spolu pre komunity je z oboch projektov najpriamejšie previazaný s MRK. Výstupmi sú fungujúce služby terénnej sociálnej práce a komunitných centier, klienti využívajúci tieto služby a lokality s intervenciami v prospech obyvateľov MRK. Reálne využitie výstupov je zabezpečené predovšetkým charakterom intervencií – služby sú poskytované priamo v komunitách vrátane lokalít s prítomnosťou MRK. Desk research (skoršia odborná štúdia) pritom dokumentuje, že koncentrácia týchto služieb je najvyššia práve vo východoslovenských regiónoch s najväčším zastúpením MRK a naopak nízka v západných a najmenších lokalitách. Reálny dosah na MRK je teda podmienený územným rozložením služieb.

Projekt Šanca na návrat 2 je plošný nástroj zameraný na osoby vo výkone a po výkone trestu odňatia slobody; MRK v ňom nie sú samostatne vyčlenené, hoci ako bolo vyššie uvedené, tvoria významný podiel osôb z cieľovej skupiny projektu. Príslušnosť klientov k MRK sa tu nesleduje a dosah na MRK je preto možné odhadovať iba nepriamo.

Spoločným limitujúcim faktorom oboch projektov je, že osoby z MRK sú vo väčšine aktivít vedľajšou, nie primárnou cieľovou skupinou, a že sa neidentifikujú individuálne podľa etnicity.

To reálne využitie výstupov osobami z MRK neznižuje, obmedzuje však jeho priamu merateľnosť.

Transparentnosť vykazovania a inkluzivita aktivít

Transparentnosť vykazovania – Transparentnosť je zabezpečená prostredníctvom monitorovacieho systému ITMS2021+ (monitorovacie správy prijímateľov), evidencie cez MU a kartu účastníka, ako aj cez verejne dostupné dokumenty (výzvy, ŽoNFP). Osobitným transparentným prvkom je Komisia pri Monitorovacom výbore pre MRK a Komisia pri Monitorovacom výbore pre Cieľ 4, ktorých zápisy sú verejné; podľa vyjadrenia SO sa v Komisii pri MV pre MRK konkrétne projekty MPSVR SR v praxi neprerokujú. Transparentnosť vykazovania podielu MRK je obmedzená tým, že sa využíva odvodený spôsob jeho výpočtu (koeficient incidencie, alikvótny podiel), ktorý nesleduje konkrétne „MRK euro“ na jednotlivca, a časový posun medzi vykázaním osôb a čerpaním prostriedkov.

Inkluzivita aktivít – Inkluzivita vyplýva z nastavenia intervencií. Cieľová skupina je definovaná široko (osoby ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením, fyzické osoby v nepriaznivej sociálnej situácii, príslušníci MRK, klienti komunitných centier), čím sa predchádza vyčleňovaniu na základe etnického pôvodu. Namiesto individuálnej etnickej identifikácie sa uplatňuje prístup zameraný na dostupnosť služieb v komunite; MRK sú súčasťou širšej oprávnenej cieľovej skupiny, nie jej izolovanou podmnožinou.

2.3.2.2.7 Akým spôsobom SO evidujú počty osôb MRK zapojených do jednotlivých aktivít?

Mechanizmus evidencie počtov osôb MRK v projektoch MPSVR SR v rámci ESO4.8 je odvodený a viacúrovňový. Vychádza z toho, že MRK nie sú vo väčšine aktivít priamou cieľovou skupinou a že etnicita sa individuálne nezisťuje. Nasledujúce dve úrovne opisujú, čo sa reálne eviduje.

Úroveň 1 – merateľné ukazovatele projektu

Priamou cieľovou skupinou a účastníkmi projektu v zmysle nariadenia EP a Rady č. 2021/1060 sledovanou prostredníctvom MU sú v oboch projektoch poskytovatelia služieb (osoby poskytujúce sociálne alebo asistenčné služby). Pri NP Spolu pre komunity je projektovým výsledkovým ukazovateľom aj MU PSKPSRI22 „Klienti, ktorí využili služby“ naviazaný na klientov TSP, a teda na ŠC ESO 4.12, a vyplnenú kartu účastníka, avšak etnicita sa nesleduje ako povinný údaj a príslušnosť k MRK sa dá určiť cez proxy ukazovatele (miesto bydliska a ARK). Podľa vyjadrenia SO má MPSVR SR jediný vlastný špecifický ukazovateľ vzťahujúci sa na MRK – PSKPSRI32 „Lokality, v ktorých sa vykonávajú intervencie v prospech obyvateľov MRK“ naviazaný na činnosť KC, a teda na ŠC ESO 4.8. Popri tom sa uplatňuje spoločný ukazovateľ Európskej komisie EECO15 „Menšiny (vrátane marginalizovaných komunít, ako sú napríklad Rómovia)“, ktorý sa vyplní v karte účastníka a sleduje sa prostredníctvom tzv. iných údajov.

V NP Šanca na návrat 2 sa cez projektové výsledkové ukazovatele sleduje aj „Počet účastníkov, ktorí úspešne ukončili intervenciu projektu“ (PSKPSRI05), opäť sa to však týka všetkých účastníkov projektu, pričom sa cez kartu účastníka nesleduje ich etnicita, ani príslušnosť k MRK.

Tabuľka č. 12: Prehľad merateľných ukazovateľov relevantných pre evidenciu MRK

Kód MU	Názov merateľného ukazovateľa	Cieľová hodnota	Zdroj dát
PSKPSRI32	Lokality, v ktorých sa vykonávajú intervencie v prospech obyvateľov MRK	165 – MRR 10 – VRR	ITMS/monit. správy

Kód MU	Názov merateľného ukazovateľa	Cieľová hodnota	Zdroj dát
EECO15	Menšiny (vrátane marginalizovaných komunit, napr. Rómovia); pri ESO4.12 vedené ako iný údaj	N/A	Karta účastníka/iné údaje

Zdroj: Schválené ŽoNFP (merateľné ukazovatele projektu); Zoznam povinných merateľných ukazovateľov a iných údajov (príloha č. 3 výziev).

Pre hodnotenie je zásadné, že EECO15 je ukazovateľom bez cieľovej hodnoty zameraným na menšiny, nie výlučne na MRK – z jeho hodnôt nemožno s určitosťou tvrdiť, že ide o osoby z MRK a že u MPSVR SR dosahuje nízke hodnoty. Nízke hodnoty však nie sú indikátorom nízkeho reálneho dosahu, ale dôsledkom nastavenia povinnosti vyplňať tento údaj (vzniká najmä pri projektoch cielených výslovne na danú skupinu, čo projekty MPSVR SR nie sú, keďže cieľové skupiny sú vymedzené širšie ako menšiny a problematiku MRK má v gescii ÚSVRK).

Úroveň 2 – karta účastníka a štruktúra cieľových skupín

Karta účastníka sa vyžaduje pri projektoch s primárnou cieľovou skupinou fyzických osôb a zisťuje údaje o trvalom pobyte, zamestnaneckom statuse, dosiahnutom vzdelaní a veku; pre nízkoprahové služby sa používa zjednodušená karta s menším rozsahom údajov. Karta neobsahuje priamu informáciu o etnickej príslušnosti; etnicita, resp. príslušnosť k menšine, je dobrovoľným, nepovinným údajom v zmysle spoločného ukazovateľa na úrovni nariadenia EÚ. Absencia priamej evidencie osôb z MRK cez kartu účastníka je štrukturálnou vlastnosťou mainstreamového nastavenia, nie nedostatkom konkrétného projektu.

Toto nastavenie potvrdzuje a dokresľuje vyjadrenie prijímateľa NP Spolu pre komunity, podľa ktorého sa v dátových systémoch projektu na žiadnej úrovni nezbiera identifikátor založený na etnicite. V spojení s obmedzeniami vyplývajúcimi z ochrany osobných údajov (osobitná kategória údajov podľa čl. 9 GDPR) tak dobrovoľná sebaidentifikácia systémovo produkuje podhodnotenie skutočného dosahu na MRK. Tento smer skreslenia sa zhoduje so smerom vyplývajúcim z opatrného indikovania alokácie, čím ide o zistenie podložené dvomi na sebe nezávislými mechanizmami.

Reálny podiel MRK sa preto eviduje nepriamo: pri projektoch realizovaných ústredím sa zoznam trvalých pobytov účastníkov priradzuje k obciam evidovaným v ARK a počet osôb z týchto obcí sa násobí koeficientom incidencie výskytu MRK v danej obci. Spoľahlivosť tohto postupu je podmienená kvalitou manuálne zadávaných názvov sídiel; podľa vyjadrenia SO ide o slabé miesto (preklepy, chýbajúca diakritika, neoficiálne názvy), na ktoré sa plánuje reagovať harmonizáciou údajov cez jedinečné kódy sídiel. Uvedený rozsah problému (ilustrovaný údajom o rádovo tisícoch záznamov vyžadujúcich ručnú opravu) uvádzame ako tvrdenie z jedného zdroja; vecné jadro – závislosť spoľahlivosti vykazovania od kvality geografických údajov – je však metodicky robustné.

2.3.2.2.8 Akým spôsobom SO určujú objem finančných prostriedkov z alokácie, ktoré boli využité na podporu MRK?

V prípade MPSVR SR ide v rámci ESO4.8 prevažne o mainstreamové projekty s čiastočnou MRK relevantnosťou, pri ktorých sa objem prostriedkov v prospech MRK neurčuje ako dedikovaná suma na jednotlivca, ale odvodená. Prehľad spôsobu vyčíslenia MRK podielu:

Tabuľka č. 13: Prehľad spôsobu vyčíslenia MRK alokácie v hodnotených projektoch v rámci ŠC ESO 4.8

Projekt	NFP (EUR)	Príznak MRK v ITMS	Spôsob vyčíslenia MRK podielu
NP Spolu pre komunity	96 141 812,20	Čiastočne	Podiel MRK sa určuje odvodené – priradením trvalých pobytov k obciam Atlasu a prenasobením koeficientom incidencie výskytu MRK; z takto vypočítaného počtu osôb sa alikvótne vykazuje podiel celkových výdavkov ako výdavky v prospech MRK
Šanca na návrat 2	17 997 236,98	Čiastočne	Plošný nástroj; MRK sa iba vykazuje, samostatne nevyčlenené; podiel v prospech MRK je odhadový

Zdroj: Autori

Podľa vyjadrenia SO sa nesleduje konkrétne „MRK euro“ na jednotlivca – z odvodeného počtu osôb z MRK sa alikvótne vykazuje príslušný podiel celkových výdavkov projektu. Finálne číslo je známe až po ukončení projektu, pričom vykazovanie osôb (vstup do projektu) predbieha čerpanie prostriedkov, keďže systém funguje na princípe zálohových platieb a následného zúčtovania s časovým posunom rádovo mesiacov; ukazovateľ čerpania preto v priebežných odpočtoch systémovo zaostáva za ukazovateľom zapojených osôb.

Osobitným rizikom finančnej atribúcie je nepredvídateľnosť indikovanej alokácie, ktorú zástupca SO ilustroval opatrným, minimalistickým indikovaním a príkladom administratívnej straty časti alokácie pre komunitné centrá. Pre interpretáciu je rozhodujúce, že celý mechanizmus – indikatívna alokácia určená na úrovni kategórie regiónu, opatrné indikovanie a odvodené alikvótne vykazovanie – smeruje k tomu, že vykázaný objem prostriedkov v prospech MRK predstavuje skôr spodný odhad než horný.

2.3.2.3 Špecifický cieľ ESO4.12 Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí

2.3.2.3.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

ŠC ESO4.12³² je zameraný na podporu sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí. V gescii MPSVR SR je implementovaný v dvoch prioritách Programu Slovensko – v prioritě 4P4 Záruka pre mladých a v prioritě 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby. Z hľadiska finančného a vecného rozsahu je ťažisko podpory sústredené najmä v prioritě 4P5.

³² ŠC ESO4.12 Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí

V kontexte MRK je ŠC ESO4.12 relevantný najmä vzhľadom na kumuláciu chudoby, sociálneho vylúčenia, nepriaznivej sociálnej situácie, zadlženosti, problémov v rodinnom prostredí a obmedzenej dostupnosti odborných služieb. Podpora smeruje na osoby ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, domácnosti v hmotnej núdzi, FO v nepriaznivej sociálnej situácii, deti v núdzi, mladých dospelých odchádzajúcich z ústavnej starostlivosti, osoby so zdravotným postihnutím, seniorov, sociálne znevýhodnené rodiny s deťmi a príslušníkov marginalizovaných komúní vrátane MRK.

Podporované aktivity zahŕňajú najmä terénnu sociálnu prácu, komplexné dlhové poradenstvo, poradensko-psychologické služby pre jednotlivcov, páry a rodiny, budovanie siete komplexných odborných poradenských služieb a podporu sociálneho bývania. Spoločným cieľom intervencií je zlepšiť dostupnosť služieb pre osoby v sociálnom vylúčení a posilniť ich schopnosť riešiť sociálne, finančné, rodinné alebo bytové problémy.

2.3.2.3.2 Počet a typy projektov

V rámci ŠC ESO4.12 boli identifikované štyri NP a jeden DOP. NP sú sústredené v prioritě 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby a majú prevažne charakter služieb sociálnej integrácie, poradenstva a odbornej podpory. DOP je zameraný na oblasť bývania a predstavuje špecifickejšie zacielenú intervenciu s priamym významom pre MRK.

Väčšina národných projektov má vo vzťahu k MRK príznak „častočne“, keďže osoby z MRK sú zahrnuté v širších cieľových skupinách osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením. DOP DOMov na dosah má príznak MRK „áno“ a predstavuje špecifickejšie zacielenú intervenciu v oblasti bývania.

2.3.2.3.3 Finančná alokácia na ŠC ESO4.12

Finančná alokácia EÚ zdroja vyčlenená na podporu aktivít relevantných pre MRK v rámci ŠC ESO4.12 predstavuje spolu 140 000 000 EUR. Z toho 5 000 000 EUR je alokovaných v rámci priority 4P4 Záruka pre mladých a 135 000 000 EUR³³ v rámci priority 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby. Vecné ťažisko implementácie je sústredené najmä v prioritě 4P5, kde sú zaradené hodnotené NP a DOP DOMov na dosah.

Celková výška oprávnených výdavkov identifikovaných projektov s väzbou na ŠC ESO4.12 predstavuje 212 479 762,79 EUR.

Tabuľka č. 14: Prehľad hodnotených projektov v rámci ŠC ESO 4.12

Názov projektu	Kód výzvy	Typ projektu	Priorita	ŠC	Príznak MRK	Celková výška oprávnených výdavkov
Terénna sociálna práca a komunitné centrá (ďalej NP Spolu pre komunity)	PSK-MPSVR-001-2023-NP-ESF+	NP	4P5	ESO4.12	Častočne	154 587 265,98 EUR
Bezplatné poradenské činnosti v oblasti dlhov (ďalej NP BDP II)	PSK-MPSVR-008-2023-NP-ESF+	NP	4P5	ESO4.12	Častočne	7 653 971,26 EUR
Rodinné poradne II (ďalej NP ROPO II)	PSK-MPSVR-009-2023-NP-ESF+	NP	4P5	ESO4.12	Častočne	1 286 508,10 EUR
Sieť odborného poradenstva (ďalej NP SOP)	PSK-MPSVR-046-2024-NP-ESF+	NP	4P5	ESO4.12	Častočne	44 435 995,80 EUR

³³ <https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2025/03/Program-Slovensko.pdf>

DOMov na dosah	PSK-MPSVR-040-2024-DV-ESF+	DOP	4P5	ESO4.12	Áno	4 516 021,65 EUR ³⁴
----------------	----------------------------	-----	-----	---------	-----	--------------------------------

Zdroj: ITMS2021+

2.3.2.3.4 Geografický dosah a väzba na Atlas rómskych komunít

Projekty v rámci ŠC ESO4.12 majú prevažne celoslovenský alebo nadregionálny dosah. NP sú nastavené najmä ako sieť sociálnych a poradenských služieb dostupných vo viacerých regiónoch SR; konkrétne obce alebo lokality MRK spravidla nie sú uvedené ako hlavný územný filter. Najvýraznejšiu väzbu na MRK má NP Spolu pre komunity, ktorý pracuje s intervenciami v lokalitách v prospech obyvateľov MRK. Ostatné NP majú skôr tematickú väzbu na MRK cez cieľové skupiny osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, medzi ktoré patria aj príslušníci MRK. DOP DOMov na dosah má príznak MRK „áno“ a predstavuje adresnejšiu intervenciu v oblasti bývania. Väzba na ARK nie je pri väčšine projektov použitá ako systematický územný mechanizmus zacielenia. Najvýraznejšie je ARK využívaný v NP Spolu pre komunity (výber obcí prebiehal na základe ARK 2019 a indexu potrebnosti a slúžil aj na mapovanie štrukturálnych nerovností a dostupnosti služieb pre obyvateľov MRK) a DOP DOMov na dosah (využil dáta z ARK 2019 na odôvodnenie alarmujúceho stavu bývania a zameriaval sa na obce s rómskymi osídleniami identifikovanými v Atlase). Okrem týchto projektov sa ARK spomína aj v ŽoNFP pri NP SOP, v ktorom sa plánuje aktívna spolupráca s TSP, ktorí pôsobia priamo v lokalitách ARK, aby oslovili klientov zažívajúcich viacgeneračnú chudobu.

2.3.2.3.5 Teória zmeny na úrovni ŠC ESO4.12

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny spolu s vyhodnotením sú uvedené v prílohe.

2.3.2.3.6 Smerujú investície vykazované v rámci alokácie MRK skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK?

1.4.1 Teoretické východiská a implementačný mechanizmus (podotázka 3.1 – Podporuje implementačný mechanizmus MRK?)

Implementačný mechanizmus je vo všetkých sledovaných projektoch nastavený tak, aby zacielenie na MRK bolo preukázateľné už na úrovni výziev a ŽoNFP. Miera a spôsob previazania na MRK sa však medzi projektmi líšia, čo zachytáva nasledujúci prehľad.

Tabuľka č. 15: Charakter previazania na MRK pri jednotlivých projektoch ŠC ESO 4.12

Projekt	ŠC/priorita	Príznak MRK	Charakter previazania na MRK
NP Spolu pre komunity	ESO4.8 a ESO4.12/4P5	Čiastočne	Výkon priamo v lokalitách MRK vybraných podľa ARK a indexu potrebnosti TSP; klienti tvoria prevažne osoby z prostredia MRK
BDP II	ESO4.12/4P5	Čiastočne	MRK ako jedna zo širších cieľových skupín osôb ohrozených chudobou, zadlžením a sociálnym vylúčením
ROPO II	ESO4.12/4P5	Čiastočne	MRK ako súčasť širších cieľových skupín rodín v nepriaznivej sociálnej situácii
SOP	ESO4.12/4P5	Čiastočne	Integrácia dlhového a rodinného poradenstva do poradní komplexnej pomoci
DOP DOMov na dosah	ESO4.12/4P5	Áno	Cieľová skupina vymedzená priamo ako príslušníci MRK; asistovaná svojpomocná výstavba

³⁴ Zmluva o NFP k projektom

Zdroj: Autori

Výzvy a ŽoNFP preukázateľne zakotvujú relevantnosť pre MRK: zacielenie cez ARK a index potrebnosti TSP (NP Spolu pre komunity), naviazanie na Stratégiu rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030³⁵ (všetky projekty) a pri dopytovej výzve Bývanie na dosah aj priame vymedzenie cieľovej skupiny príslušníkov MRK spolu s povinným posúdením princípu 3D. Pri štyroch projektoch s príznakom „čiastočne“ nie sú osoby z MRK určené ako výlučná primárna cieľová skupina, ale ako súčasť širších skupín osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením; pri DOP DOMov na dosah s príznakom „áno“ je cieľová skupina vymedzená priamo ako príslušníci MRK.

³⁵Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 a jej akčné plány.

Aplikácia v praxi (podotázka 3.2 – Sú výstupy využívané MRK?)

NP Spolu pre komunity (TSP a KC) – Ide o najväčšiu a najpriamejšie previazanú intervenciu. Klienti terénnej sociálnej práce a komunitných centier tvoria podľa odhadu SO prevažne (rádovo 80 – 90 %) osoby z prostredia MRK. Lokality sú vyberané podľa ARK a indexu potrebnosti TSP, pričom MRK-špecifický ukazovateľ PSKPSRI32 vyjadruje 175 lokalít s intervenciami v prospech obyvateľov MRK (naviazanie na ŠC ESO 4.8, teda činnosť KC). Podpora sa poskytuje priamo v prirodzenom prostredí klienta; prijímateľ zaviedol nový metodický údaj – „mieru ohrozenia klienta“ – na aktívne vyhľadávanie najrizikovejších osôb bez ohľadu na to, či sa samy prihlásia. Reálne využitie výstupov je tak vysoké, jeho účinnosť však limituje absencia nadväzujúcich služieb a infraštruktúry v niektorých lokalitách.

Bezplatné poradenské činnosti (BDP II) – Poradenstvo má multidisciplinárny charakter (ekonomické, právne a psychologické). Pre reálne využívanie výstupov osobami z MRK je kľúčové prepojenie so sieťou komunitných centier a terénnou sociálnou prácou. Klient z MRK v sprievode terénneho sociálneho pracovníka je ochotnejší komunikovať o svojej finančnej situácii a prijímať odporúčania, čo zástupcovia prijímateľa označili za obzvlášť efektívne. V predchádzajúcom projekte sa k MRK dobrovoľne identifikovalo 1 912 osôb z približne 18 000 klientov, pričom skutočný počet je pravdepodobne vyšší; vyšší dopyt sa predpokladá v regiónoch s vyšším zastúpením MRK (najmä Prešovský kraj). Poradne zároveň plnia odľahčovaciu funkciu voči Centru právnej pomoci.

Rodinné poradne II (ROPO II) – Projekt poskytuje poradensko-psychologické služby pre jednotlivcov, páry a rodiny; osoby z MRK sú súčasťou širších cieľových skupín rodín v nepriaznivej sociálnej situácii, u ktorých riešenie rodinných konfliktov, medzigeneračnej komunikácie a nestability prostredia vytvára predpoklady pre sociálnu integráciu.³⁶

Sieť odborného poradenstva (SOP) – Projekt predstavuje integračný stupeň spájajúci dlhové a rodinné poradenstvo do 46 poradní komplexnej pomoci s riešením „pod jednou strechou“ a zavádza pozíciu sprievodcu s osobnou skúsenosťou pre rodiny s dieťaťom so zdravotným znevýhodnením.³⁷ Zjednotenie pod označenie „poradne komplexnej pomoci“ zároveň zmierňuje stigmatizujúci účinok pôvodného názvu „dlhové poradenstvo“, ktorý časť klientov vnímala ako prekážku vyhľadania pomoci.

DOP DOMov na dosah (výzva DOP Bývanie na dosah) – Jediná intervencia s príznakom MRK „áno“. Ide o asistovanú svojpomocnú výstavbu metodikou Housing Ready (osвета a nábor → sporenie → úver → výstavba). Kľúčová je spolupráca so Slovenskou sporiteľňou a SIH, vďaka ktorým klient môže získať úver s fixnou úrokovou sadzbou, ktorý je výhodnejší než bežný spotrebný úver. K dátumu podania žiadosti organizácia svojpomocne postavila a skolaudovala 35 domov a do procesu je zapojených takmer 200 sporiacich klientov; cieľom je sprístupniť legálne bývanie 200 rodinám. Výstavba prebieha v mieste alebo blízkosti pôvodného bydliska klientov, čím sa naplňuje princíp 3D (napr. lokalita Veľký Šariš, kde siedmi klienti nadobudli pozemky). Model má výrazný multiplikačný efekt – klienti vkladajú vlastné úspory a úver, čím sa verejné zdroje znásobujú súkromnou investíciou klienta do vlastného bývania, a postupne sa stávajú menej závislými od sociálnych dávok.

Spoločným menovateľom je, že reálne využitie výstupov je zabezpečené charakterom intervencií realizovaných priamo v prostredí MRK a účinným využívaním ARK ako nástroja

³⁶NP Rodinné poradne II (ROPO II), kód ŽoNFP NFP401405DVK1.

³⁷NP Sieť odborného poradenstva (SOP), kód ŽoNFP NFP401405B738.

overenia zacielenia; spoločným východiskovým dokumentom je Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 a jej akčné plány.

Transparentnosť vykazovania a inkluzivita aktivít

Transparentnosť vykazovania – Údaje o projektoch a čerpaní sú evidované v ITMS21+ a v monitorovacích správach; odborní pracovníci vedú kartu účastníka, resp. spisovú dokumentáciu klienta a vykazovanie prebieha formou zjednodušeného vykazovania (mzdové listy násobené hodinovou sadzbou). Výzvy a ŽoNFP sú verejne dostupné a implementáciu kontroluje SO. Transparentnosť oslabujú prevádzkové obmedzenia – pri NP Spolu pre komunity absentuje jednotný softvér na zber dát (Excel neumožňuje plnohodnotné sledovanie) a rozdelenie riadenia na vecnú sekciu a projektovú kanceláriu zvyšuje administratívnu náročnosť. Podrobný reporting výhradne o MRK alokácii RO, ÚSVRK ani EK nepožadujú; prijímatelia evidujú prácu s MRK skôr pre vlastné potreby.

Inkluzivita aktivít – Inkluzívny charakter je daný priestorovým (ekosystémovým) prístupom cez ARK, ktorý umožňuje smerovať služby do prostredia MRK bez individuálnej etnickej evidencie, čím sa znižuje riziko stigmatizácie. Projekty sú realizované v súlade s princípom 3D (pri bytovej intervencii výstavba v mieste bydliska, nie segregované presúvanie) a s horizontálnymi princípmi Charty základných práv EÚ. Limitom inkluzivity je závislosť od súčinnosti samospráv (postoj starostu a zastupiteľstva výrazne ovplyvňuje priebeh aktivít), od ochoty a pripravenosti klientov a od pretrvávajúcich predsudkov a diskriminácie, ktoré prijímatelia opakovane uvádzajú ako bariéru.

2.3.2.3.7 Akým spôsobom SO evidujú počty osôb MRK zapojených do jednotlivých aktivít?

Zo zákona nie je možné oficiálne evidovať príslušnosť osoby k MRK – etnicita sa priamo neregistruje. Identifikácia sa preto opiera o dobrovoľnú sebaidentifikáciu a o priestorové (proxy) dáta, pričom kľúčovým nástrojom je ARK 2019. Na rozdiel od mainstreamových vzdelávacích intervencií, kde sú osoby z MRK vedľajšou cieľovou skupinou, sú v ŠC ESO4.12 klienti spravidla priamou cieľovou skupinou – karta účastníka, resp. karta klienta sa preto vyplňa pre samotných prijímateľov služby; príznak MRK však nie je jej systematickou súčasťou. Evidencia prebieha na dvoch úrovniach.

Úroveň 1 – merateľné ukazovatele projektu

Na tejto úrovni sa vykazujú dosiahnuté hodnoty voči cieľom v ITMS21+. Kľúčové ukazovatele naprieč projektmi zachytáva nasledujúci prehľad.

Tabuľka č. 16: Prehľad MU v rámci projektov v ŠC ESO4.12

Kód MU	Názov ukazovateľa	Cieľové hodnoty podľa projektov	Typ MU
PSKPSRI22	Klienti, ktorí využili služby	Spolu pre komunity: 80 000; BDP II: 30 000; ROPO II: 22 568; SOP: 39 000; DOP DOMov na dosah: 330	Výsledkový
PSKPSOI32	Počet osôb poskytujúcich sociálne alebo asistenčné služby	Spolu pre komunity: 1 660 (1 000 TSP + 660 KC); BDP II: 184; ROPO II: 358; SOP: 407; DOP DOMov na dosah: 51 ³⁸	Výstupový

Zdroj: Autori

³⁸ Hodnota je za celý projekt NP Spolu pre komunity, a za ŠC 12 je to len 1 000. Schválená ŽoNFP rozdeľuje ukazovateľ nasledovne: ESO4.12: 966 osôb v MRR + 34 osôb vo VRR = 1 000 osôb a ESO4.8: 630 osôb v MRR + 30 osôb vo VRR = 660 osôb.

Z uvedených ukazovateľov zachytávajú cieľovú skupinu a personál bez etnického rozlíšenia výsledkový MU PSKPSRI22 (klienti) a výstupový MU PSKPSOI32 (personálne kapacity). V NP Spolu pre komunity je síce aj MRK-špecifický ukazovateľ, ten je však naviazaný na ŠC ESO4.8. a vzťahuje sa na lokality a nie na osoby (PSKPSRI32 „Lokality, v ktorých sa vykonávajú intervencie v prospech obyvateľov MRK“); a inak len spoločný ukazovateľ EECO15; povinnosť vyplíňať EECO15 sa viaže najmä na projekty cielené vyslovene na danú cieľovú skupinu, čo MPSVR SR nemá, keďže problematika MRK je v gescii ÚSVRK a cieľové skupiny projektov MPSVR SR sú definované širšie, nielen na MRK.³⁹

³⁹ Písomné stanovisko SO – MPSVR SR k merateľným ukazovateľom ŠC ESO4.12 (jediný špecifický ukazovateľ PSKPSRI32; spoločný ukazovateľ EECO15 sledovaný prostredníctvom iných údajov).

Úroveň 2 – karta účastníka/karta klienta a štruktúra cieľových skupín

Spoločný ukazovateľ EECO15 (Menšiny vrátane marginalizovaných komunít, ako sú napríklad Rómovia) sa vyplňa v karte účastníka; pri ŠC ESO4.12 sa sleduje prostredníctvom tzv. iných údajov a zaznamenáva sa spravidla raz, na konci realizácie projektu.⁴⁰ Keďže je viazaný na dobrovoľnú sebaidentifikáciu a zároveň sleduje menšiny všeobecne (nielen MRK), nedá sa s istotou tvrdiť, že ide o osoby z MRK, a jeho hodnoty systematicky podhodnocujú skutočný dosah.

Konkrétne mechanizmy zberu sa medzi projektmi líšia. Pri poradenských projektoch (BDP II, ROPO II, SOP) sa karta účastníka vyplňa pre klientov na základe rodného čísla, čím sa zabezpečuje unikátnosť (opakovaná návšteva toho istého klienta sa nezapočítava); zaznamenáva sa meno, priezvisko, rodné číslo, dátum narodenia, pohlavie, dosiahnuté vzdelanie, znevýhodnenie a adresa trvalého pobytu. Uvedenie príznaku MRK nie je povinné a závisí od dobrovoľnej sebaidentifikácie; geografické členenie klientov z MRK sa systematicky nezbieralo. Pri NP Spolu pre komunity má evidencia terénnej sociálnej práce podobu zjednodušeného zoznamu (jeden riadok na klienta so základnými znakmi – pohlavie, prezývka, lokalita, dátum vstupu a výstupu), pričom príznak MRK sa nezbiera. Prijímateľ vedie podrobnejší interný zber pre potreby optimalizácie a realizuje ročné mapovanie, ktoré poskytuje aktuálnejší obraz o komunite než Atlas rómskych komunít z roku 2019; odhad počtu zapojených osôb z MRK vie spracovať porovnaním lokalít projektu s atlasom. Pri DOP DOMov na dosah eviduje prijímateľ klientov vo vlastnej aplikácii (elektronická karta klienta) a člení ich podľa fázy zapojenia (náborový, sporiaci, stavajúci, dostavaný, skolaudovaný); interný ratingový systém (napr. kvalita bývania, zamestnanosť) aktualizovaný približne raz za pol roka až rok slúži na sledovanie reálneho posunu klienta.

Pri identifikácii osôb a lokalít MRK sa SO aj prijímatelia opierajú o ARK; dopad na MRK sa v prípade mainstreamových projektov dopočítava štatisticky cez podiel obyvateľov MRK v obci trvalého pobytu klienta zaznamenananej v ARK. Zásadným obmedzením celého systému je absencia legislatívnej definície príslušnosti k MRK a limity ochrany osobných údajov, v dôsledku ktorých možno dosah na MRK stanoviť len nepriamym odhadom.

Prepočet a kvalita dát – Nepriama identifikácia sa opiera o priradenie obce trvalého pobytu účastníka k sídlam zaradeným v ARK a o následný prepočet koeficientom incidencie výskytu MRK v danej obci; kým pôvodná metodika považovala každú osobu zo sídla zaradeného v atlase za osobu z MRK, aktualizovaná metodika tento počet výrazne znížila, najmä vo väčších sídlach. Pri špecifickom ciele zameranom na nízkoprahové služby (poradne) sa namiesto plnej karty účastníka používa zjednodušená karta klienta s menším rozsahom údajov. Spoľahlivosť evidencie oslabuje nekonzistentné manuálne zadávanie názvov sídiel (preklepy, chýbajúca diakritika, staré alebo neúplné názvy, absentujúce mestské časti okrem Bratislavy a Košíc); pri jednom z odpočtov bolo potrebné ručne opraviť značnú časť z približne 17 000 jedinečných záznamov v agende poradní, pričom ako riešenie sa pripravuje harmonizácia údajov prostredníctvom jedinečných kódov sídiel. Prepojenie rezortných databáz zatiaľ limituje absencia jednotného kľúča; problematike sa aktuálne venuje medzirezortná pracovná skupina pre etnické dáta, ktorá zatiaľ nedospela k jednotnému riešeniu.

⁴⁰ Písomné stanovisko SO – MPSVR SR k merateľným ukazovateľom ŠC ESO4.12 (jediný špecifický ukazovateľ PSKPSRI32; spoločný ukazovateľ EECO15 sledovaný prostredníctvom iných údajov).

2.3.2.3.8 Akým spôsobom SO určujú objem finančných prostriedkov z alokácie, ktoré boli využité na podporu MRK?

Vznik a povaha alokácie – V P SK je približne 907 mil. EUR s príznakom MRK (áno/čiastočne), z čoho iba menšia časť je v priamej gescii ÚSVRK a zvyšok je alokovaný v prioritách adaptability, aktívneho začlenenia, sociálnych služieb a záruky pre mladých – primárne pre majoritnú populáciu, ku ktorej sa príznak MRK priraduje podľa dopadu. Výška a rozdelenie alokácie sú určené na úrovni Programu Slovensko a strategických dokumentov, nie rozhodnutím SO na úrovni jednotlivých výziev. Poistkami zacielenia sú princíp 3D v gescii ÚSVRK (pri dopytovej výzve Bývanie na dosah zapracovaný do podmienok a posudzovaný v konaní) a participatívna príprava výziev formou verejnej konzultácie so zapojením aktérov z terénu (prístup zdola nahor).

V prípade MPSVR SR ide prevažne o mainstreamovú alokáciu – finančné záväzky voči MRK sú súčasťou celkovej alokácie rezortu, nie samostatne vyčleneným balíkom. Na úrovni ŠC ESO4.12 predstavuje alokácia zdroja EÚ pre MRK 140 mil. EUR (5 mil. EUR v prioritě 4P4 a 135 mil. EUR v prioritě 4P5).⁴¹ Spôsob vyčíslenia sumy pripadajúcej na MRK sa odvíja od príznaku relevancie projektu.

Tabuľka č. 17: Spôsob vyčíslenia MRK podielu

Projekt	NFP (EUR)	Príznak MRK	Spôsob vyčíslenia MRK podielu
NP Spolu pre komunity	250 729 078,18 (z toho ESO4.12: 154 587 265,98; ESO4.8: 96 141 812,20)	Čiastočne	Bez projektového mechanizmu; podiel MRK vyčíslený alikvotným dopočtom cez koeficient incidencie výskytu MRK v obci (ARK)
Bezplatné poradenské činnosti (BDP II)	7 653 971,26	Čiastočne	Rozpočet na celý projekt bez alokácie na cieľové skupiny; podiel MRK alikvotným dopočtom cez koeficient incidencie (ARK)
Rodinné poradne II (ROPO II)	1 286 508,10	Čiastočne	Ako vyššie
Sieť odborného poradenstva (SOP)	44 435 995,80	Čiastočne	Ako vyššie; štatistický dopočet cez podiel MRK v obci podľa ARK
DOP DOMov na dosah (výzva Bývanie na dosah)	4 516 021,65	Áno	Celá alokácia projektu evidovaná ako podpora MRK

Zdroj: Autori

Pri projekte s úplným zacielením (DOP Bývanie na dosah, príznak „áno“) sa celá alokácia projektu vykazuje ako vynaložená na podporu MRK. Pri štyroch NP s príznakom „čiastočne“ neexistuje v ITMS21+ mechanizmus, ktorý by automaticky prepočítaval MRK podiel na úrovni projektu; podiel pripadajúci na MRK SO vyčísľuje alikvotným dopočtom – počet osôb z obcí zaradených v ARK sa násobí koeficientom incidencie výskytu MRK a zodpovedajúci podiel výdavkov sa vykáže ako výdavky v prospech MRK (spoločný ukazovateľ EECO15 pritom zachytáva počet osôb z menších len na základe dobrovoľnej sebaidentifikácie, pričom nejde iba o MRK, ale širšie spektrum menších). Zástupcovia prijímateľa BDP II potvrdili, že rozpočet je nastavený na celý projekt bez špecifickej alokácie na jednotlivé cieľové skupiny, a na výšku časti pripadajúcej na MRK preto nevedeli odpovedať; rovnako pri NP Spolu pre komunity sa príznak MRK do rozdelenia rozpočtu nepretavuje. Metodicky sa MRK podiel dopočítava analyticky –

⁴¹ Program Slovensko 2021 – 2027; alokácia zdroja EÚ pre MRK v rámci ŠC ESO4.12.

porovnaním obce trvalého pobytu klienta s ARK a odhadom percentuálneho podielu obyvateľov MRK v danej obci (uplatňované napr. pri Sieti odborného poradenstva).

Metodické usmernenie RO č. 10 definuje postupy tvorby a vykazovania MU, neobsahuje však metodiku výpočtu finančného podielu projektov s príznakom „čiasťočne“, ktorý by bolo možné vykazovať ako alokáciu výlučne pre MRK.⁴² Dodatočným faktorom je nepredvídateľnosť alokácie (zníženie a postupné uvoľňovanie NFP pri NP Spolu pre komunity), ktorá sťažuje dlhodobé plánovanie a vykazovanie. Osobitosťou portfólia je aj to, že najväčší projekt (NP Spolu pre komunity) má dvojgesčné zaradenie (ESO4.8 a ESO4.12) a jediný MRK-špecifický ukazovateľ PSKPSRI32 je pritom evidovaný na jeho komponente v ŠC ESO4.8, čo komplikuje čisté priradenie MRK-špecifického výstupu k ŠC ESO4.12.

Metodika určenia a vykazovania MRK podielu – Podľa zástupcu SO, MPSVR SR alokácia pre MRK neurčuje na úrovni obcí ani okresov, ale na úrovni kategórie regiónu (VRR vs. MRR). Pôvodný výpočet vychádzal z počtu obyvateľov MRK v sídlach zaradených v ARK a z miery nezamestnanosti v týchto sídlach, prepočítaných na percentuálny podiel podľa kraja. Kým pôvodná metodika považovala osobu zo sídla zaradeného v Atlase za stopercentnú osobu z MRK, aktualizovaná metodika zaviedla koeficient incidencie výskytu MRK v danej obci, čo viedlo k výraznému poklesu vykazovaných počtov, najmä vo väčších sídlach. Sumu pripadajúcu na MRK tak SO vyčísluje alikvotne – zoznam trvalých pobytov účastníkov sa priraduje k obciam z Atlasu, počet osôb sa násobí koeficientom incidencie a zodpovedajúci podiel celkových výdavkov projektu sa vykáže ako výdavky v prospech MRK, bez sledovania „MRK eura“ na jednotlivca. Konečná hodnota je známa až po ukončení projektu, pričom vykazovanie zapojených osôb predbieha čerpanie pre systém zálohových platieb a časový posun zúčtovania (rádovo 6 – 12 mesiacov).⁴³ Toto platí pre všetky ŠC v gescii MPSVR SR.

Konzervatívne indikovanie alokácie – Objem indikovaný pre MRK je zámerne stanovený na minimálnej nevyhnutnej úrovni; SO ho z opatrnosti nezvyšuje smerom nahor, aby predišiel problémom pri následnom vykazovaní podľa prísnejšej aktualizovanej metodiky. Indikatívna alokácia pre MRK sa vo výzve uvádza len pri sumách presahujúcich približne 1 mil. EUR; miera „čiasťočne“ pri projektoch predstavuje kvalifikovaný odhad založený na údajoch o nezamestnanosti v obciach s vyšším podielom obyvateľstva MRK (rádovo 3 – 7 % podľa kraja, so zanedbateľným podielom v Bratislavskom kraji). Vykazovaný objem prostriedkov v prospech MRK je tak podhodnotený z dvoch strán – konzervatívnym indikovaním alokácie na strane zdrojov aj dobrovoľnou sebaidentifikáciou na strane osôb.

⁴² Metodické usmernenie RO Programu Slovensko č. 10 (verzia 2.1) k tvorbe a vykazovaniu MU.

⁴³ Zápis zo stretnutia so zástupcom SO – MPSVR SR (odbor monitorovania a programovania), 30. júna 2026 (k určeniu alokácie a vykazovaniu pre MRK).

2.3.3 MŠVVaM SR

MŠVVaM SR je v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027 SO pre intervencie v oblasti kvalitného a inkluzívneho vzdelávania, podpory rovného prístupu k vzdelávaniu a znižovania vzdelávacích nerovností. V kontexte podpory MRK zabezpečuje najmä opatrenia zamerané na inkluzívne vzdelávanie, predchádzanie segregácii, podporu úspešného ukončenia vzdelávania a vytváranie podmienok pre rovný prístup detí a žiakov zo znevýhodnených skupín ku kvalitnému vzdelávaniu.

Postavenie MŠVVaM SR ako SO vyplýva z implementačnej štruktúry Programu Slovensko, v ktorej RO – MIRRI SR – deleguje výkon časti svojich úloh na SO; rozsah delegovaných úloh je vymedzený v zmluve o vykonávaní časti úloh RO sprostredkovateľským orgánom (poverovacej zmluve). Orgány zodpovedné za koordináciu, riadenie, kontrolu a audit fondov politiky súdržnosti v programovom období 2021 – 2027 boli určené uznesením vlády SR č. 329 z 27. mája 2020⁴⁴.

V gescii MŠVVaM SR je pre podporu MRK relevantný ŠC ESO4.6 – Podpora rovného prístupu ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora jeho úspešného ukončenia. Tento ŠC je v Programe Slovensko implementovaný v dvoch prioritách: v prioritě 4P2 „Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie“ a v prioritě 4P4 „Záruka pre mladých (Zamestnanosť mladých ľudí)“.

Celková alokácia EÚ zdroja špecificky vyčlenená na podporu aktivít MRK v gescii MŠVVaM SR predstavuje 99 999 800 EUR. Z toho 87 334 000 EUR je vyčlenených v rámci priority 4P2 „Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie“ a 12 665 800 EUR v rámci priority 4P4 „Záruka pre mladých (Zamestnanosť mladých ľudí)“⁴⁵.

2.3.3.1 Špecifický cieľ ESO4.6: Podpora rovného prístupu ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu

2.3.3.1.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

ESO4.6 je zameraný na podporu rovného prístupu, najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a na podporu jeho úspešného ukončenia⁴⁶. V rámci **priority 4P2** predstavuje hlavnú vzdelávaciu líniu zameranú na inkluzívne vzdelávanie, desegregáciu a podporu žiakov zo znevýhodnených skupín. V rámci **priority 4P4** je rovnaký špecifický cieľ realizovaný v kontexte prevencie predčasného ukončovania školskej dochádzky a znižovania rizika prechodu mladých ľudí do situácie NEET.

Čo sa týka podpory MRK je ESO4.6 zameraný predovšetkým na znižovanie vzdelávacích nerovností, podporu inkluzívneho vzdelávania, predchádzanie segregácii a podporu úspešného ukončovania vzdelávania detí a žiakov zo znevýhodnených skupín.

Podporované aktivity zahŕňajú najmä stabilizáciu pomáhajúcich profesií v školách, podporu školských podporných tímov a pedagogických asistentov, pilotné overovanie desegregačných opatrení, vytvorenie systému včasného varovania pred predčasným ukončením školskej

⁴⁴ Partnerská dohoda SR na roky 2021 – 2027, kap. Implementačná štruktúra; Uznesenie vlády SR č. 329 z 27. mája 2020.

⁴⁵ <https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2026/04/sfc2021-PRG-2021SK16FFPR001-4.1-1.pdf>

⁴⁶ Celé znenie ŠC ESO4.11 v súlade s P SK je: Podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím.

dochádzky a podporu prechodu vybraných žiakov zo špeciálneho do hlavného vzdelávacieho prúdu.

2.3.3.1.2 Počet a typy projektov

V rámci implementácie ŠC ESO4.6 v hodnotenom období boli identifikované štyri NP.

V rámci priority 4P2 sú zaradené tri NP: *Podpora pomáhajúcich profesií 3*, *Príležitosť pre všetkých* a *Podpora vzdelávacích príležitostí*. V rámci priority 4P4 je zaradený NP *Vytvorenie a overenie systému včasného varovania pred predčasným ukončením školskej dochádzky a adresnej podpory žiakov v systéme poradenstva a prevencie*.

Portfólio tvoria tri intervencie s priamym špecifickým určením pre MRK – *Príležitosť pre všetkých* a *Podpora vzdelávacích príležitostí* a *Projekt zameraný na systém včasného varovania pred predčasným ukončením školskej dochádzky* – a jednu intervenciu s čiastočným určením pre MRK – *Podpora pomáhajúcich profesií 3*. Dôvodom pre čiastočnú alokáciu je, že ide o širšiu inkluzívnu intervenciu zameranú na stabilizáciu podporných kapacít v školách a rieši systémový problém, pričom MRK sú zraniteľnou skupinou v rámci širšej sekundárnej cieľovej skupiny žiakov, na ktoré je v projekte kladený dôraz.

2.3.3.1.3 Finančná alokácia na ŠC ESO4.6

Finančná alokácia EÚ zdroja špecificky vyčlenená na podporu aktivít MRK v rámci ŠC ESO4.6 predstavuje 99 999 800 EUR. V rámci priority 4P2 ide o alokáciu 87 334 000 EUR a v rámci priority 4P4 o alokáciu 12 665 800 EUR⁴⁷.

Celková zazmluvnená suma v identifikovaných projektoch predstavuje 284 432 089,73 EUR⁴⁸. Pre lepšiu orientáciu je nižšie uvedený prehľad jednotlivých projektov, v ktorom je pri každom projekte jasne uvedená výška zazmluvneného NFP.

Tabuľka č. 18: Výška zazmluvneného NFP

Názov projektu	Kód výzvy	Kód projektu	Typ proj.	Priorita	Špecifický cieľ	Zazmluvnená výška NFP (zdroje EÚ + štátny rozpočet)	Príznak MRK
Príležitosť pre všetkých	PSK-MSVVM-012-2024-NP-ESF+	401402A173	NP	4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie	ESO4.6	6 902 780,64 EUR	Áno
Podpora pomáhajúcich profesií 3 (POP3)	PSK-MSVVS-001-2023-NP-ESF+	401402DLC8	NP	4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie	ESO4.5; ESO4.6	259 342 852,86 EUR (z toho pre MRK – 65 272 000 EUR zo zdrojov EÚ)	Čiastočne
Vytvorenie a overenie systému včasného varovania pred predčasným ukončením školskej dochádzky a adresnej podpory žiakov	PSK-MSVVM-010-2024-NP-ESF+	401404A199	NP	4P4 Záruka pre mladých (Zamestnanosť mladých ľudí)	ESO4.6	7 672 788,20 EUR	Áno

⁴⁷ <https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2026/04/sfc2021-PRG-2021SK16FFPR001-4.1-1.pdf>

⁴⁸ Zmluva o poskytnutí NFP pre NP PUŠD, POP3, PVP a PPV

v systéme poradenstva a prevencie (PUŠD)							
Podpora vzdelávacích príležitostí (PVP)	PSK-MSVVM-031-2025-NP-ESF+	401402D099	NP	4P2 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie	ESO4.6	10 513 668,03 EUR	Áno

Zdroj: Autori

Pre úplnosť nižšie uvádzame doplnujúci prehľad prijímateľov jednotlivých NP a maximálneho obdobia ich realizácie (s možnosťou predĺženia v zmysle podmienok výziev).

Tabuľka č. 19: Prehľad prijímateľov národných projektov

Názov projektu	Prijímateľ	Maximálne obdobie realizácie
Príležitosť pre všetkých (PPV)	MŠVVaM SR	Do 30. 6. 2027
Podpora pomáhajúcich profesií 3 (POP3)	NIVaM	Do 31. 12. 2026
Podpora vzdelávacích príležitostí (PVP)	MŠVVaM SR Partneri: NIVaM a VÚDPaP	Do 31. 12. 2027
Systém včasného varovania pred PUŠD	VÚDPaP	Do 30. 9. 2028

Zdroj: Autori

2.3.3.1.4 Geografický dosah a väzba na Atlas rómskych komunít

Hodnotené projekty v rámci ŠC ESO4.6 majú celoslovenský územný rozsah. V projektových žiadostiach sú ako miesta realizácie uvedené všetky kraje SR – Bratislavský, Trnavský, Trenčiansky, Nitriansky, Žilinský, Banskobystrický, Prešovský a Košický kraj. Projekty zároveň nešpecifikujú miesta realizácie na úrovni konkrétnych okresov alebo obcí; ich reálny územný dosah závisí od výberu zapojených škôl, pilotných lokalít, zriaďovateľov a cieľových skupín v rámci implementácie. Väzba na ARK je v jednotlivých projektoch odlišná (pozri časť 1.3.1).

2.3.3.1.5 Teória zmeny na úrovni ŠC ESO4.6

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny spolu s vyhodnotením sú uvedené v prílohe.

2.3.3.1.6 Smerujú investície vykazované v rámci alokácie MRK skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK?

Teoretické východiská

Zodpovedanie podotázky 3.1 Podporuje implementačný mechanizmus MRK?

V systéme ITMS21+ majú projekty v gescii MŠVVaM SR priradený príznak MRK nasledovne:

Tabuľka č. 20: Priradenie príznaku MRK – projekty MŠVVaM SR

Projekt	ŠC/Priorita	Príznak MRK v ITMS	Charakter MRK relevantnosti
POP3 – Podpora pomáhajúcich profesií 3	ESO4.5 + ESO4.6/4P2	Čiastočne	Oprávnenou cieľovou skupinou sú: (i) deti, predovšetkým tie, ktoré navštevujú materské školy vrátane detí v núdzi, žiaci ZŠ a SŠ vrátane žiakov so ŠVVP v zmysle platnej legislatívy a (ii) Rómovia, najmä z MRK (ARK). Školy sú oprávnenými užívateľmi projektu.

PPV – Príležitosť pre všetkých	ESO4.6/4P2	Áno	Dedikovaný desegregačný projekt; výber pilotných lokalít podľa 6 kritérií vrátane typológie segregácie, súdnych konaní, monitorovania rizika segregácie a ARK 2019 ako jedného z kritérií
NP PUŠD	ESO4.6/4P4	Áno	MRK ako explicitná podskupina; primárnou cieľovou skupinou sú PZ a OZ
PVP – Podpora vzdelávacích príležitostí	ESO4.6/4P2	Áno	Projekt priamo rieši nadmerné zaradovanie žiakov z MRK/SZP do špeciálneho prúdu vo vzdelávaní

Zdroj: Autori

Výzvy MŠVVaM SR pre tieto projekty preukázateľne zakotvujú MRK relevantnosť na viacerých úrovniach. Výzva pre PPV (PSK-MSVVM-012-2024-NP-ESF+) definuje výber pilotných lokalít prostredníctvom šiestich kritérií: i. typológia segregačných praktík podľa Metodickej príručky desegregácie, ii. predmet prebiehajúcich súdnych konaní vo veci segregácie rómskych žiakov, iii. výsledky monitorovania rizika segregácie ZŠ, iv. výstupy inšpekčnej činnosti ŠŠI, v. zapojenie lokality do iných NP zameraných na MRK a vi. regionálny princíp obcí s podielom obyvateľov z MRK podľa ARK 2019.⁴⁹ Výzva pre PVP (PSK-MSVVM-031-2025-NP-ESF+) priamo reaguje na žalobu EK voči SR týkajúcu sa diskriminácie rómskych detí v školstve a sekundárnu cieľovú skupinu projektu tvorí práve táto populácia. Výzva pre NP PUŠD (PSK-MSVVM-010-2024-NP-ESF+) definuje MRK ako osobitnú podskupinu žiakov v riziku PUŠD, pričom systém včasného varovania je konštruovaný tak, aby citlivejšie zachytával faktory PUŠD charakteristické pre prostredie MRK. Výzva pre POP3 (PSK-MSVVS-001-2023-NP-ESF+) zaraďuje medzi oprávnenú cieľovú skupinu Rómov, najmä z MRK (podľa ARK).

Tieto nastavenia výziev a podmienky v nich obsiahnuté vytvárajú nevyhnutný predpoklad pre smerovanie investícií k podpore inklúzie MRK, a to napriek tomu, že projekty nemajú osoby z prostredia MRK určené ako priamu (primárnu) cieľovú skupinu v zmysle účastníkov projektu sledovaných cez kartu účastníka.

Z hľadiska implementačného mechanizmu je dôležitý aj spôsob, akým alokácia s príznakom MRK vznikla. Podľa vyjadrení zástupcov opýtaných SO bola alokácia s príznakom MRK výsledkom politických rokovaní na národnej úrovni a negociácií s Európskou komisiou. Celková suma vo výške približne 907 mil. EUR určená na podporu MRK bola výsledkom politického kompromisu medzi SR a EK, pričom rozhodnutie o jej výške a rozdelení prišlo z úrovne RO (MIRRI SR). MŠVVaM SR ako SO o výške alokácie pre MRK nerozhodovalo – pridelenú sumu následne „napĺňalo“ konkrétnymi aktivitami. Alokácia pre MRK je pritom súčasťou celkovej alokácie rezortu, nie samostatným finančným balíkom.

Metodické zastrešenie a schvaľovanie výziev podlieha tzv. Princípu 3D (desegregácia, degetoizácia, destigmatizácia), ktorý je v gescii ÚSVRK; ich stanovisko k výzvam je povinné. Tento mechanizmus predstavuje ďalšiu poistku zameranosti intervencií na inklúziu MRK.

Z hľadiska flexibility alokácie sa využíva článok 63 všeobecného nariadenia (CPR), ktorý umožňuje financovať potreby aj v rozvinutejšom regióne (VRR) z alokácií určených pre MRR, ak prispievajú k cieľom ŠC (napr. lokalita Plavecký Štvrtok).

Aplikácia v praxi

Zodpovedanie podotázky 3.2 Sú výstupy využívané MRK?

Transformácia zámerov do praxe prebieha odlišným spôsobom v závislosti od charakteru jednotlivých projektov, čo odráža systematickú diferenciáciu medzi projektmi s priamou a nepriamou MRK relevantnosťou.

Projekt PPV (Príležitosť pre všetkých) je zo sledovaných projektov najpriamejšie previazaný s MRK. Operuje vo vybraných pilotných lokalitách (ich maximálny počet bol stanovený na 15,

⁴⁹ ZónFP PPV (NFP401402A173), sekcia 7.3, podaktivita C2 – Návrhy pilotných lokalít. Kritériá výberu pilotných lokalít sú definované v šiestich bodoch: (1) typológia segregačných praktík v bežnom vzdelávacom prúde podľa Metodickej príručky desegregácie (MŠVVŠ SR, 2023); (2) predmet prebiehajúcich súdnych konaní a rozsudkov súdov SR vo veci segregácie rómskych žiakov na ZŠ; (3) výsledky monitorovania rizika segregácie pre ZŠ za šk. rok 2022/2023; (4) výstupy z inšpekčnej činnosti Štátnej školskej inšpekcie; (5) zapojenie lokality do iných NP a výziev zameraných na zlepšenie životných podmienok obyvateľov z MRK; (6) regionálny princíp obcí s podielom obyvateľov z MRK podľa ARK 2019.

aktuálne sa realizuje v 13), pričom výber lokalít sa opiera o šesť vyššie uvedených kritérií definovaných v ŽoNFP vrátane regionálneho princípu zapojenia obcí s podielom obyvateľov z MRK podľa ARK. Intervencie vo forme lokálnych desegregačných projektov sa realizujú priamo v komunitách s prítomnosťou MRK. Lokálny tím (lokálni manažéri desegregácie, regionálni koordinátori, odborníci na riešenie konfliktov) pôsobí priamo v teréne a spolupracuje s miestnymi pracovnými skupinami, do ktorých sú zapojení aj zástupcovia rómskych komunít. Predpokladaným výstupom projektu je Rámcový manuál desegregačných projektov vrátane prípadových štúdií z konkrétnych lokalít s MRK.

Úspech projektu v praxi závisí od súčinnosti „trojuholníka“ škola – rodičia – samospráva; ak jedna z týchto zložiek nefunguje (napr. nezáujem samosprávy), implementácia desegregácie je v danej lokalite ohrozená, pričom kľúčovú úlohu pri sietovaní aktérov často zohráva jedna osoba – lokálny administrátor. PPV má pilotný charakter a slúži na overenie, či sú desegregačné plány funkčnou cestou k odstráneniu segregačných praktík v slovenskom školstve. Od septembra 2025 sa v rámci 13 lokalít (Bratislava – Podunajské Biskupice, Detva, Drahňov, Lučenec, Ostrovany, Rakúsy, Sady nad Torysou, Stará Ľubovňa, Terňa, Trebišov, Vyškovce nad Ipľom, Zlaté Klasy, Zvolen) reálne realizuje 17 lokálnych desegregačných projektov vybraných z katalógu 36 nástrojov, s priamym dosahom na vyše 600 zamestnancov a zamestnankýň a viac než 6 000 žiakov a žiačok. Konkrétnym príkladom reálneho desegregačného dopadu je presun 36 žiakov II. stupňa z obce Malý Slivník (predtým sústredených v jednej škole v Terne) od novembra 2025 do piatich základných škôl v Prešove, zabezpečený v koordinácii NP PPV, mesta Prešov a RÚŠS vrátane školského autobusu a sprevádzajúcich osôb z miestnej komunity. Projekt bol v máji 2026 prezentovaný ako príklad dobrej praxe na odbornej konferencii MOSTY MEDZI NAMI v Lučenci, zameranej na implementáciu desegregačných aktivít v Banskobystrickom kraji.⁵⁰

Projekt PVP (Podpora vzdelávacích príležitostí) je MRK-relevantný najmä tým, že vedľajšia cieľová skupina je identifikovaná aj podľa miesta bydliska vo väzbe na ARK a diagnostický nástroj RR Screening je špecificky vyvinutý pre žiakov z MRK a SZP.

Partnerom a odborným garantom projektu PVP je VÚDPaP v spolupráci s rezortom MŠVVaM SR, ktorý je hlavným prijímateľom a NIVaM – tiež v pozícii partnera projektu. Jadrom projektu je rediagnostika (odborné pretestovanie) detí umiestnených v špeciálnych školách s diagnózou ľahkého mentálneho postihnutia (variant A) s cieľom zistiť, či tam boli zaradené oprávnené; pre deti spôsobilé na vzdelávanie v bežnom prúde majú vzniknúť adaptačné triedy. Podľa zistení zo stretnutia so SO naráža implementácia na viaceré bariéry – najväčšou je získavanie súhlasov rodičov s testovaním (obavy z prechodu do bežnej školy, vyšších nárokov či dlhšieho dochádzania), ďalej kritický nedostatok psychológov a špeciálnych pedagógov na trhu práce. V dôsledku náročnosti terénnej práce došlo k časovému sklzu a realizácia projektu sa bude predlžovať o 12 mesiacov. K jeseni 2025 bola dokončená prvá podaktivita (zmapovanie počtu žiakov s diagnózou ľahkého mentálneho postihnutia v špeciálnom vzdelávaní) a vyškolení odborníci na testovanie nástrojom RR Screening; realizácia sa nachádza vo fáze celoslovenského pretestovania s cieľom pretestovať 2 500 žiakov do júna 2026, čo zodpovedá cieľovej hodnote MU PSKPR093 pre PVP.

Projekt NP PUŠD (Systém včasného varovania) sa zameriava na predchádzanie predčasnemu ukončovaniu školskej dochádzky, pričom žiaci z MRK sú identifikovanou rizikovou skupinou.

⁵⁰ MŠVVaM SR – informácie o projektoch a výsledkoch (podklad poskytnutý SO, jún 2026); webová stránka <https://www.minedu.sk/39814-sk/narodne-projekty/>

Oblasní koordinátori pôsobia prioritne v oblastiach s vysokým podielom žiakov v riziku PUŠD, medzi ktoré patria aj školy navštevované žiakmi z MRK. Metodické materiály a vzdelávania pre PZ a OZ majú byť navrhované aj s ohľadom na osobitosti práce so žiakmi z MRK a SZP.

Prijímateľom projektu NP PUŠD je VÚDPaP, ktorému rezort školstva agendu delegoval na základe jeho odborných kompetencií; na projekte spolupracujú odborníci z MŠVVaM SR a NIVaM. Projekt je financovaný v plnom rozsahu (100 %) z alokácie vyčlenenej pre MRK a v ITMS21+ je vedený s príznakom „áno“; počas schvaľovania došlo k technickým úpravám pri zmene formulárov zámerov NP (prechod zo štyroch kategórií na tri), výsledný stav však potvrdzuje plné zacielenie na MRK. Zacielenie na túto skupinu podčiarkujú aj štatistiky predčasného ukončovania školskej dochádzky vyslovene pre MRK (EU-SILC MRK). Téma PUŠD je popri NP riešená aj lokálne v rámci iniciatívy Catching-up Regions v Banskobystrickom a Prešovskom kraji, kde je zastúpenie MRK najvýraznejšie a problém najviditeľnejší. Motiváciou projektu je rozsah problému na celoštátnej úrovni – ročne predčasne ukončí školskú dochádzku približne 14 000 žiakov, z ktorých približne 80 % zostáva nezamestnaných, čo štát podľa odhadov ročne stojí približne 50 mil. EUR. Projektový tím tvorí 31 odborníkov vrátane 20 oblastných koordinátorov, ktorí pôsobia priamo na 20 pilotných školách v Košickom, Prešovskom, Bratislavskom a Trnavskom kraji; v záverečnej fáze (školský rok 2027/2028) sa poznatky z pilotných škôl premietnu do vzdelávania približne tisíc pedagogických a odborných zamestnancov na Slovensku.

Projekt POP3 (Pomáhajúce profesie 3) pôsobí plošne v školách celej SR. Podmienky pre zapojenie materských škôl, ktoré vzdelávajú deti z NP PRIM II (projekt zameraný na MRK), obsahujú osobitný kľúč pre počet pedagogických asistentov nastavený práve pre školy s minimálne 5 deťmi z MRK. Odporúčaným kritériom pri obsadzovaní pracovných pozícií asistentov v MŠ z NP PRIM II je ovládanie materinského jazyka detí z MRK, preferenčne sa majú na pozície zamestnávať rómskych uchádzačov. Aj bez toho, že by projekt sledoval MRK ako primárnu cieľovú skupinu, jeho výstupy prostredníctvom pomáhajúcich profesií priamo dosahujú školy a triedy s deťmi a žiakmi z MRK. Cieľom projektu POP3 v rámci špecifického cieľa ESO4.6 je prostredníctvom pôsobenia vybraných pozícií pedagogických, odborných a nepedagogických zamestnancov (pedagogický asistent, školský podporný tím, pomocný vychovávateľ, rodičovský asistent) zabezpečiť v školách rovnosť príležitostí vo vzdelávaní, a to najmä pre zraniteľné skupiny žiakov vrátane príslušníkov MRK. Oprávnenými výdavkami projektu sú podľa výzvy jednotkové náklady na podporené pozície a paušálna sadzba na nepriame výdavky; nástroj je tak svojím nastavením zameraný na stabilizáciu a zjednotenie financovania pomáhajúcich profesií, ktoré boli dovtedy hradené z viacerých projektov (vrátane NP PRIM II v gescii ÚSVRK). V školách v obciach zaradených do ARK sa v POP3 v súlade s výzvou uplatňuje rovnakým spôsobom ako inde, teda financovaním miezd podporených pozícií, bez osobitnej zložky cielenej výlučne na deti a žiakov z MRK.

POP3 podľa opýtaných predstaviteľov SO predstavuje preklenovaciu fázu vo financovaní pomáhajúcich profesií – ide o posledný projekt, z ktorého sú tieto pozície hradené z EÚ zdrojov, pričom následne majú prejsť pod financovanie zo štátneho rozpočtu v súlade s reformami Plánu obnovy (financovanie pozícií priamo z projektu sa končí v auguste 2026). Podľa informácií od zástupcov SO sa v rámci tohto prechodu z pôvodných 4 350 pozícií pomáhajúcich profesií financovaných z projektu POP3 plánuje zachovať v projekte (t. j. naďalej financovaných z EÚ zdrojov) už len 350 pozícií, zatiaľ čo zvyšné pozície majú prejsť pod financovanie zo štátneho rozpočtu. Osobitnou pozíciou sú rodičovskí asistenti, prevzatí z predchádzajúceho NP PRIM (v gescii ÚSVRK) s cieľom zabezpečiť kontinuitu pomoci priamo z prostredia komunity; ide o zamestnávanie osôb z MRK ako dočasné vyrovnávacie opatrenie (forma preferenčného

zamestnávania). Keďže táto pozícia nemá priamu oporu v zákone, jej nastavenie pripravoval rezort v úzkej spolupráci s ÚSVRK a do budúcnosti ju bolo potrebné legislatívne ošetriť cez termín „komunitný a výchovný asistent“, ktorý slovenská legislatíva pozná⁵¹. V teréne zároveň dochádza k prekryvaniu s inými projektami, ktoré sú zamerané na podobné oblasti (napr. rozvojové tímy ÚSVRK), čo niekedy vedie k súťaži o tých istých zamestnancov.

Napriek projektmi je spoločným limitujúcim faktorom skutočnosť, že **žiaci a deti z MRK sú vedľajšou cieľovou skupinou** – nie sú teda monitorovaní prostredníctvom karty účastníka ESF+, čo sťažuje priame overenie dosahu intervencií na konkrétne osoby z MRK. Evidencia využívania výstupov cieľovou skupinou MRK je preto menej priama ako v prípade dedikovaných projektov, ako je NP Zdravé komunity v gescii MZ SR.

Reálne využitie výstupov projektov je zabezpečené predovšetkým charakterom intervencií – aktivít realizovaných na školách, ktoré jednoznačne zasahujú MRK ako nepriamu cieľovú skupinu. Tieto projekty priamo vychádzajú z problémov, ktorým osoby z MRK čelia v každodennom živote a sú pripravované v úzkej spolupráci s odborníkmi na danú problematiku tak, aby adresovali potreby MRK a cielili na zlepšenie ich situácie v oblasti inklúzie a prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu. Účinným mechanizmom na zaistenie podpory MRK je predovšetkým využívanie ARK ako spôsobu na overenie oprávnenosti aktivít. V prípade projektu **POP3** je ARK spomínaný ako zdroj údajov pre sekundárnu cieľovú skupinu Rómov, predovšetkým z MRK. V prípade **PPV** je spád obce do ARK jedným zo šiestich kritérií pre výber pilotných lokalít. V prípade **PVP** je ARK uvedený ako zdroj informácií slúžiaci na vytypovanie žiakov z MRK na základe ich bydliska pre projektovú podaktivitu č. 1. V projekte **NP PUŠD** sa v projektovej dokumentácii ARK priamo neuvádza, podľa SO je však dôležitým zdrojom informácií pri identifikácii zapojených škôl.

Jedným z východiskových dokumentov, o ktoré sa všetky hodnotené projekty v ŽoNFP opierajú je aj Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 a jej Akčné plány, čo podčiarkuje snahu o napĺňanie cieľov v tejto oblasti prostredníctvom týchto projektov.

Transparentnosť vykazovania a inkluzivita aktivít

Transparentnosť vykazovania – Transparentnosť je zabezpečená prostredníctvom monitorovacieho systému ITMS2021+ (monitorovacie správy prijímateľov), evidencie cez MU a kartu účastníka projektu, ako aj cez verejne dostupné dokumenty (výzvy, ŽoNFP, zoznamy zapojených škôl a, pri projekte PPV, zverejnený zoznam pilotných lokalít). Vykazované údaje overuje SO (MŠVVaM SR) po posúdení RO a navyše ich konfrontuje s vlastnými zdrojmi - Rezortný informačný systém (RIS), dáta Centra vedecko-technických informácií (CVTI SR). Špecifikom je, že podrobný reporting výhradne o implementácii MRK alokácie zatiaľ nepožaduje RO, ÚSVRK ani EK a nie je definovaný v dokumentoch; SO ho napriek tomu sleduje z vlastnej iniciatívy pre potreby interného monitoringu.

Inkluzivita aktivít – Inkluzivita vyplýva zo samotného nastavenia intervencií. Cieľová skupina je definovaná tak, aby sa predišlo vyčleňovaniu detí na základe etnického pôvodu – namiesto individuálnej etnickej identifikácie sa uplatňuje ekosystémový prístup zameraný na inklúziu celej triedy a školy a priestorové zacielenie cez ARK (v spojení s pojmami SZP a ŠVVP), čím sa znižuje riziko segregácie a stigmatizácie. Pri projekte PVP smeruje podpora k návratu nesprávne zaradených žiakov do hlavného vzdelávacieho prúdu (proti-segregačný účinok), pri projektoch POP3 a PPV sa podpora poskytuje v zmiešanom prostredí bez vyčleňovania detí z MRK.

⁵¹ <https://www.minedu.sk/podporne-cinnosti-a-komunitny-a-vychovny-asistent/>

Limitom inkluzivity zostáva závislosť od súčinnosti „trojuholníka“ škola – rodičia – samospráva (PPV) a od ochoty rodičov (PVP), bez ktorej môže byť dosah na časť cieľovej skupiny oslabený.

2.3.3.1.7 Akým spôsobom SO evidujú počty osôb MRK zapojených do jednotlivých aktivít?

Mechanizmus evidencie počtov osôb MRK v projektoch MŠVVM SR sa zásadne líši od prístupu uplatneného v NP Zdravé komunity (MZ SR), kde sú osoby z MRK priamou cieľovou skupinou sledovanou cez kartu účastníka. V projektoch MŠVVM SR nie je cieľová skupina definovaná podľa etnickej príslušnosti alebo príslušnosti k MRK. Cieľové skupiny sú definované charakterom intervencie (napr. pedagogickí a odborní zamestnanci, zamestnanci verejnej správy, a pod. v závislosti od konkrétneho projektu), pričom intervencie môžu zároveň prispievať k podpore osôb z MRK. Toto nastavenie sa odráža aj v monitorovacích mechanizmoch projektov.

Identifikácia MRK pre účely projektov je metodicky náročná. Ako bolo zdôraznené na stretnutí so SO, v školskom systéme neexistuje legislatívna definícia, ktorá by umožňovala priamo označiť konkrétneho žiaka za príslušníka MRK či rómskeho etnika; zákonné limity ochrany osobných údajov bránia určovaniu príslušnosti k rómskej etnicite, kým osoba nevykoná samoidentifikáciu. Identifikácia žiakov z MRK sa preto realizuje cez nepriame (proxy) ukazovatele a priestorové dáta.

Školský systém namiesto etnicity pracuje s pojmami SZP a ŠVVP, pričom väčšina detí z týchto prostredí sa v praxi stotožňuje s cieľovou skupinou MRK. Kľúčovým nástrojom je ARK, ktorý SO označuje za „alfu a omegu“ pri určovaní, či škola alebo aktivita spadá pod alokáciu MRK: ak sa škola nachádza v lokalite s prítomnosťou MRK podľa ARK, považuje sa to za splnenie podmienky pre intervenciu. Tento prístup nesie riziko, že do evidencie sa môžu dostať aj lokality alebo školy s minimálnym počtom detí z MRK, keďže príslušnosť lokality k ARK sama osebe nezaručuje, že výstupy intervencie skutočne v prevažnej miere využívajú deti z MRK.

Podľa SO sa v hodnotených projektoch uplatňuje prístup zameraný na zmenu ekosystému na školách – zameranie na MRK nie je definované cez jednotlivcov (napr. cez rodné čísla detí), ale cez vplyv intervencie na celý ekosystém školy; cieľom je inklúzia celej triedy, resp. školy, aby sa predišlo segregácii a stigmatizácii detí na základe ich pôvodu.

Úroveň 1 – merateľné ukazovatele projektu

Priamou cieľovou skupinou, a teda aj účastníkmi projektu v zmysle Nariadenia EP a Rady č. 2021/1060, sú vo všetkých štyroch projektoch MŠVVM SR pedagogickí a odborní zamestnanci, prípadne aktéri v oblasti vzdelávania a zamestnanci štátnej správy a samosprávy. Títo účastníci sú sledovaní prostredníctvom karty účastníka a vykazovaní cez MU projektu v ITMS21+. Kľúčové MU projektu sú:

Tabuľka č. 21: Kľúčové merateľné ukazovatele

Kód MU	Názov merateľného ukazovateľa	Cieľová hodnota (relevantné projekty)	Zdroj dát
PSKPR093	Počet osôb ovplyvnených intervenciou	PPV: 5 000; PVP: 2 500; PUŠD: 3 600	ITMS/monit. správy
PSKPO132	Podporené zamestnané osoby vrátane SZČO (priama CS: PZ/OZ)	PPV: 620; PVP: 26; PUŠD: 1 020	ITMS/monit. správy

PSKPSRI02	Zamestnané osoby, ktoré úspešne ukončili intervenciu	PPV: 550; PVP: 26; PUŠD: 918	ITMS/monit. správy
PO087/ PO086	Počet FTE pomáhajúcich profesií/FTE ŠDK (POP3)	POP3: 5 500 FTE/450 FTE	ITMS/monit. správy

Zdroj: Schválené ŽoNFP (sekcia 10 – Merateľné ukazovatele projektu); výzvy PSK-MSVVM

Tieto ukazovatele zachytávajú predovšetkým rozsah priamej cieľovej skupiny (PZ/OZ, zamestnanci samospráv) a dosah intervencií, nie priame počty žiakov alebo detí z MRK. Výnimkou je ukazovateľ PSKPR093 (Počet osôb ovplyvnených intervenciou), ktorý zachytáva aj sekundárnu cieľovú skupinu vrátane žiakov a detí z MRK, avšak bez etnického rozlíšenia, pričom zdrojom údajov pre tento MU sú predovšetkým záznamy zapojených škôl, ale aj štatistické databázy, vrátane CVTI.

Úroveň 2 – karta účastníka a štruktúra cieľových skupín

V projektoch MŠVVaM SR realizovaných v programovom období 2021 – 2027 sú účastníkmi projektu najčastejšie pedagogickí a odborní zamestnanci, prípadne ďalší aktéri vzdelávacieho systému, ktorí sa podieľajú na implementácii systémových zmien. Deti a žiaci v mnohých národných projektoch nepredstavujú účastníkov projektu, ale osoby ovplyvnené intervenciou, a preto sa pre nich karta účastníka nevypĺňa. Výzva pre **POP3** to explicitne deklaruje: „Oprávnená cieľová skupina definovaná v rámci výzvy nepredstavuje účastníkov projektu, osoby cieľovej skupiny nebudú sledované spoločnými merateľnými ukazovateľmi ESF+ prostredníctvom karty účastníka.“ Deti a žiaci vrátane žiakov z MRK, v prospech ktorých pomáhajúce profesie pôsobia, nie sú účastníkmi projektu, ale osobami ovplyvnenými intervenciou, a preto sa na nich nevzťahuje monitorovanie prostredníctvom karty účastníka

V prípade projektu **PPV** je situácia podobná – primárnou cieľovou skupinou sledovanou cez kartu sú PZ/OZ a zamestnanci samospráv zahrnutí do školení a vzdelávacích aktivít. Deti a žiaci vrátane žiakov z MRK, v prospech ktorých sa desegregačné aktivity realizujú, nie sú účastníkmi projektu, ale osobami ovplyvnenými intervenciou, a preto sa na nich nevzťahuje monitorovanie prostredníctvom karty účastníka.

Pre projekt **PVP** je primárnou cieľovou skupinou zachytávanou kartou účastníka 26 psychológov zaškolených v nástroji RR Screening (PSKPO132). Vedľajšou cieľovou skupinou sú žiaci zo SZP/MRK pretestovaní nástrojom RR Screening (cieľ: 2 500 žiakov – PSKPR093), pričom títo žiaci nie sú sledovaní kartou účastníka na individuálnej úrovni, ale evidovaní súhrnne v rámci vykazovania výsledkového ukazovateľa.

Pre projekt **NP PUŠD** je primárnou cieľovou skupinou, tzn. účastníkmi projektu, 1 020 PZ a OZ v SPaP (PSKPO132), sekundárnou (osobami ovplyvnenými intervenciou) sú žiaci vrátane žiakov z MRK a SZP (PSKPR093 – 3 600 žiakov). Evidencia MRK žiakov v rámci tohto projektu sa primárne zakladá na školách zapojených do pilotného overovania systému včasného varovania – školy sú vyberané aj s ohľadom na podiel žiakov z MRK.

Skutočnosť, že údaje o osobách z MRK nie sú v týchto projektoch získavané prostredníctvom karty účastníka, nevyplýva z osobitného prístupu k MRK, ale z metodiky monitorovania ESF+, podľa ktorej sa karta účastníka vypĺňa výlučne pre účastníkov projektu. V projektoch MŠVVaM SR sú účastníkmi najčastejšie pedagogickí a odborní zamestnanci alebo ďalší aktéri systému vzdelávania. Dopad intervencií na deti a žiakov vrátane osôb z MRK sa preto sleduje prostredníctvom ukazovateľov zameraných na osoby ovplyvnené intervenciou a prostredníctvom administratívnych zdrojov údajov. Dosah na MRK je preto možné odhadovať

len nepriamo – cez počty žiakov v zapojených školách, podiel škôl v lokalitách ARK alebo počet desegregačných intervencií v konkrétnych lokalitách.

Toto metodické nastavenie potvrdili aj zistenia zo stretnutia so zástupcami SO. V predchádzajúcom programovom období boli v niektorých projektoch deti a žiaci definovaní ako priama cieľová skupina projektu. Skúsenosti z implementácie však ukázali, že pri systémovo orientovaných národných projektoch je metodicky korektnejšie považovať za účastníkov projektu osoby, ktoré zabezpečujú implementáciu zmien (napr. pedagogických a odborných zamestnancov), zatiaľ čo deti a žiaci predstavujú osoby ovplyvnené intervenciou. Tomu zodpovedá aj nastavenie monitorovania v programovom období 2021 – 2027. V súlade s nastavením intervencie je sledovaný ukazovateľ „počet osôb ovplyvnených intervenciou“ a počet podporených pracovných miest (FTE), pričom efekt sa posudzuje cez vplyv na celý ekosystém školy a triedy, čo je plne v súlade s cieľom podporovať inklúziu vo vzdelávaní. Rodné čísla detí sa napriek tomu v niektorých projektoch v praxi spracúvajú, avšak nie na účely vykazovania MU MRK. Podľa zástupcov NP POP3 projekt eviduje cez rodné čísla celkový počet detí zapojených do intervencie (cca 130 000 osôb), pričom identifikuje príznak hmotnej núdze a ŠVVP; ide o interné monitorovanie dosahu projektu zo strany prijímateľa, nie o vykazovanie voči merateľným ukazovateľom ESF+. ⁵²

Hlavným zdrojom overovania údajov sú záznamy zapojených škôl, RIS a dáta z CVTI SR, ktoré umožňujú prepojiť zoznamy škôl s počtami žiakov bez potreby duplicitného zberu dát od prijímateľov. Na tomto základe rezort vykonáva pravidelné odpočty pre Stratégiu rovnosti, inklúzie a participácie Rómov a jej akčné plány, a to až na úroveň konkrétnych škôl a pozícií. Limitom monitorovania je obmedzenie zo strany EK, ktorá v rámci podpory MRK neumožňuje financovať asistentov v špeciálnych školách; rezort to vníma ako prekážku pri skvalitňovaní vzdelávania detí, ktoré sú v týchto školách umiestnené oprávnené a ktoré takisto potrebujú podporu.

2.3.3.1.8 Akým spôsobom SO určujú objem finančných prostriedkov z alokácie, ktoré boli využité na podporu MRK?

V prípade MŠVVaM SR ide o mainstreamovú alokáciu – finančné záväzky voči MRK sú súčasťou celkového záväzku 507,5 mil. EUR podľa Partnerskej dohody. Podľa tabuľky č. 18 uvedenej v Jednotnom metodickom dokumente tvorby MU a dimenzií intervencií, verzia 2.0, je pre ESO4.6 v rámci priority 4P2 (kam spadá POP3, PPV a PVP) špecificky určená alokácia pre MRK a výška zdrojov EÚ na 87 334 000 EUR a v rámci priority 4P4 (kam spadá NP PUŠD) na 12 665 800 EUR.

V prípade MŠVVaM SR ide prevažne o mainstreamové projekty s rôznou mierou MRK relevantnosti, pri ktorých finančná atribúcia na MRK nie je v ITMS21+ riešená na úrovni projektu jednotným spôsobom. Tri z projektov (**NP PUŠD, PVP a PPV**) majú príznak MRK v ITMS21+ „**áno**“, čiže celá alokácia je určená a v súlade s tým, aj vykazovaná pre MRK. Projekt **POP3** má príznak MRK v ITMS21+ „**častočne**“, keďže zahŕňa aktivity financované z viacerých špecifických cieľov. Časť projektu financovaná zo špecifického cieľa ESO4.5 (podpora školských digitálnych koordinátorov) nie je viazaná na MRK alokáciu, zatiaľ čo relevantná časť financovaná z ESO4.6 je predmetom vykazovania vo vzťahu k MRK. Výška alokácie určenej pre MRK bola stanovená analyticky na základe identifikácie zapojených škôl v lokalitách ARK a príslušných jednotkových nákladov.

⁵²Zápis zo stretnutia hodnotiteľa so zástupcami NP POP3 (Podpora pomáhajúcich profesií 3) zo dňa 12. 6. 2026

Prehľad spôsobu vyčísľovania MRK podielu pre jednotlivé projekty:

Tabuľka č. 22: Prehľad spôsobu vyčísľovania MRK podielu pre jednotlivé projekty

Projekt	NFP (EUR)	Príznak MRK v ITMS	Spôsob vyčíslenia MRK podielu
PPV – Príležitosť pre všetkých	6 902 780,64	Áno	Celá alokácia je automaticky vykazovaná ako MRK-relevantná; dedikovaný desegregačný projekt zameraný na lokality ARK
PVP – Podpora vzdelávacích príležitostí	10 513 668,03	Áno	Celá alokácia je automaticky vykazovaná ako MRK-relevantná; projekt priamo rieši zaraďovanie žiakov z MRK/SZP
NP PUŠD	7 672 788,20	Áno	Celá alokácia je automaticky vykazovaná ako MRK-relevantná; projekt sa z veľkej časti týka žiakov zo SZP a je štatisticky podložené (EU-SILC MRK), že problém je akútny najmä, čo sa týka osôb z MRK
POP3	259 342 852,86	Čiastočne*	Financovanie pomáhajúcich profesií slúži aj MRK žiakom, 65 272 000 je vo výzve alokovaných zo zdrojov EÚ na MRK

Zdroj: Autori

Spôsob výpočtu sumy pre projekt POP3 spresnili zástupcovia SO na stretnutí – alokácia pre MRK (cca 65 mil. EUR v rámci ŠC ESO4.6) bola stanovená analyticky na základe jasne stanovenej metodiky – porovnaním zoznamu zapojených škôl s dátami z ARK a vynásobením jednotkovým nákladom na danú pozíciu. ARK je pritom pre rezort kľúčovým nástrojom pri určovaní podielu financií pre MRK. Projekt zahŕňa ŠC ESO4.5 aj ESO4.6, pričom časť pripadajúca na ESO4.5 (pozícia digitálneho koordinátora) sa MRK netýka; MRK-relevantná je preto len časť alokácie viazaná na pozície pomáhajúcich profesií v ESO4.6, čo zodpovedá príznaku „čiastočne“. Zástupcovia SO si z vlastnej iniciatívy pre potreby interného monitoringu sledujú aj ako sa alokácia pre MRK implementuje. Takýto monitoring a podrobný reporting týkajúci sa implementácie alokácie určenej pre MRK si RO, ÚSVRK ani EK doposiaľ nežiadali, nie je to ani v žiadnych dokumentoch definované.

Pre projekty s príznakom MRK „áno“ (**PPV, PVP, NP PUŠD**) platí rovnaká logika ako pri NP Zdravé komunity – príznak v ITMS21+ automaticky spôsobuje, že celá alokácia projektu je evidovaná ako vynaložená na podporu MRK. V prípade PPV sa toto nastavenie javí ako odôvodnené, keďže intervencie priamo v lokalitách ARK sú jednoznačne zamerané na desegregáciu rómskych žiakov. V prípade PVP je opodstatnenosť celej alokácie ako MRK-relevantnej o niečo menej priamočiara, keďže projekt sa zameriava aj na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia mimo MRK a na žiakov z majority – ide o zmiešanú sekundárnu cieľovú skupinu. MRK žiaci sú však nespochybniteľne skupinou s najvyšším podielom nesprávnych diagnóz, čo projektu dáva silné odôvodnenie pre príznak „áno“. Rovnaká logika je aplikovaná aj pre NP PUŠD – je preukázateľné, že u osôb z MRK je vyššie riziko predčasného ukončenia školskej dochádzky, pričom tento trend je rastúci. Táto problematika je detailne opísaná aj v ŽoNFP v rámci popisu východiskovej situácie, pričom orientácia na vyriešenie tohto problému je plne v súlade so Stratégiou rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 a jej Akčnými plánmi.

Pre projekt s príznakom MRK „čiastočne“ (**POP3**) neexistuje v ITMS21+ mechanizmus, ktorý by automaticky prepočítaval MRK podiel alokácie. Na úrovni Programu Slovensko sa monitoruje aj spoločný ukazovateľ EECO15 (Menšiny), ktorý sa získava z údajov evidovaných v kartách

účastníka. Tento ukazovateľ sa preto vzťahuje výlučne na účastníkov projektov a nemožno ho využívať na určovanie finančného podielu alokácie projektu POP3 určenej pre MRK ani na odhad počtu osôb ovplyvnených intervenciou s príslušnosťou k MRK. Tento ukazovateľ je však viazaný na dobrovoľnú sebaidentifikáciu účastníkov, čo systematicky podhodnocuje skutočný dosah intervencií na MRK a takisto zachytáva širšie spektrum menšín, nielen MRK. Metodické usmernenie č. 10 (verzia 2.1) definuje postupy vykazovania MU, neobsahuje však metodiku pre výpočet finančného podielu projektov s príznakom „čiastočne“, ktorý by bolo možné vykazovať ako alokáciu výlučne pre MRK. Zástupcovia SO (MŠVVaM SR) v tejto súvislosti tiež uviedli, že príznak MRK („áno“/„čiastočne“) môže v niektorých prípadoch pôsobiť čiastočne umelo, keďže inkluzívne intervencie prospeievajú celej triede či škole a znižujú riziko stigmatizácie MRK detí.

Pre projekt **POP3**, ktorého alokácia dosahuje 259,3 mil. EUR a tvorí dominantnú časť portfólia MŠVVaM SR v ŠC ESO4.6, je otázka finančnej atribúcie obzvlášť metodicky náročná. Pomáhajúce profesie pôsobia v školách s rôznym zastúpením žiakov z MRK – od škôl v lokalitách s intenzívnou prítomnosťou MRK, až po školy bez takéhoto zastúpenia. Údaje o podiele zapojených žiakov z MRK nie sú systematicky zbierané na úrovni projektu. Jediný údaj z dostupných dokumentov, ktorý určuje výšku alokácie na podporu MRK, je informácia z Výzvy č. PSK-MSVVS-001-2023-NP-ESF+ pre NP POP3, ktorá explicitne uvádza indikatívnu alokáciu pre MRK vo výške 65 272 000 EUR zo zdrojov EÚ. V poznámke pod čiarou sa ďalej dopĺňa, že výška tejto alokácie sa môže počas realizácie projektu meniť v závislosti od viacerých faktorov (počet podporených škôl, výška štandardnej stupnice jednotkových nákladov, dĺžka podpory pridelených pozícií, a pod.).

Osobitným rizikom finančnej atribúcie je podľa zástupcov SO nepredvídateľnosť alokácie, ktorú na stretnutí ilustrovali príkladom presunu 12,5 mil. EUR. V súlade s uznesením vlády SR č. 117/2024 bola predmetná suma zo ŠC ESO4.7 presunutá na výzvu „Miestne občianske a preventívne služby“. MŠVVaM SR presunulo v rámci tejto revízie alokáciu s príznakom MRK. Podobné nepredvídané presuny alokácie znižujú predvídateľnosť finančnej alokácie a komplikujú dlhodobé plánovanie.

2.3.4 MZ SR

Na základe Uznesenia vlády SR č. 641 z dňa 3. novembra 2021 bolo MZ SR určené v rámci Programu Slovensko 2021 – 2027 ako SO pre intervencie financované z ESF+ v oblasti verejného zdravia, podpory zdravia a zlepšovania prístupu k zdravotnej starostlivosti. V kontexte podpory MRK zohráva MZ SR kľúčovú úlohu pri implementácii opatrení zameraných na znižovanie nerovností v oblasti zdravia a zlepšovanie prístupu k službám zdravotnej starostlivosti pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva.

V gescii MZ SR je relevantný ŠC v rámci Priority 4P5 Aktívne začlenenie a dostupné služby, konkrétne ŠC ESO4.11, zameraný na zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám, vrátane zdravotnej starostlivosti, s osobitným dôrazom na znevýhodnené skupiny, najmä MRK⁵³.

V rámci ŠC ESO4.11 je v P SK špecificky vyčlenená a určená alokácia zameraná na podporu aktivít MRK v celkovej výške 55 000 000 EUR zo zdrojov EÚ⁵⁴, ktorá predstavuje hlavný finančný rámec pre intervencie zamerané na podporu MRK v oblasti zdravia⁵⁵. Táto alokácia je implementovaná prostredníctvom NP Zdravé komunity, ktorého celková zazmluvnená suma (zdroje EÚ + štátny rozpočet) dosahuje 58 155 634,56 EUR.^{56 57}

Okrem NP zdravé komunity bola v rámci ŠC ESO4.11 vyhlásená aj dopytovo-orientovaná výzva zameraná na preventívne očkovanie⁵⁸ s indikatívnou alokáciou 5,02 mil. EUR zo zdrojov EÚ. Vzhľadom na termín vyhlásenia nie je táto výzva predmetom hodnotenia.

2.3.4.1 Špecifický cieľ ESO4.11: Podpora MRK v oblasti zdravia

2.3.4.1.1 Popis ŠC a podporovaných aktivít

ŠC ESO4.11 je zaradený do priority 4P5 – **Aktívne začlenenie a dostupné služby** a je zameraný na zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane zdravotnej starostlivosti, ako aj na zvyšovanie účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej a sociálnej starostlivosti. V rámci implementácie v gescii MZ SR je dôraz kladený predovšetkým na oblasť podpory zdravia, prevencie a znižovania nerovností v oblasti zdravia u znevýhodnených skupín, najmä MRK.

2.3.4.1.2 Finančná alokácia na ŠC ESO4.11

⁵³ Celé znenie ŠC ESO4.11 v súlade s P SK je: Zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaní a individualizovanú starostlivosť vrátane zdravotnej starostlivosti; modernizácia systémov ochrany, vrátane podpory prístupu k sociálnej ochrane, s osobitným zameraním na deti a znevýhodneného skupiny; zlepšovanie prístupnosti, a to aj pre osoby so zdravotným postihnutím, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti.

⁵⁴ Túto výšku alokovaných finančných prostriedkov na tento účel potvrdzuje aj Jednotný metodický dokument tvorby MU a dimenzií intervencií vo verzii 2.0 (tabuľka č. 18) a tiež príloha č. 1 Zmluvy o poverení na vykonávanie časti úloh RO sprostredkovateľským orgánom a o zodpovednostiach súvisiacich s týmto poverením č. 691/2023 medzi MIRRI SR a MZ SR zo dňa 24. apríla 2023.

⁵⁵ Program Slovensko. Dostupné online na: <https://eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2026/04/sfc2021-PRG-2021SK16FFPR001-4.1-1.pdf>.

⁵⁶ Pre MRR tvoria zdroje EÚ – ESF+ 85 % a zdroje štátneho rozpočtu 15 %. Pre VRR tvoria zdroje EÚ – ESF+ 40 % a zdroje štátneho rozpočtu 60 %. Zdroj: Výzva PSK-MZ-001-2023-NP-ESF+

⁵⁷ Zmluva o poskytnutí NFP pre NP Zdravé komunity číslo Z-401405DUQ8-16/2024

⁵⁸ Preventívne očkovanie ako opatrenie na predchádzanie vzniku a šíreniu prenosných ochorení vo vybraných skupinách marginalizovaných komún a znevýhodnených skupinách populácie.

Celková alokácia EÚ zdroja určená v P SK na podporu MRK v rámci ŠC ESO4.11 predstavuje 55 mil. EUR. K referenčnému dátumu boli zazmluvnené prostriedky zo zdrojov EÚ vo výške 48,59 mil. EUR, čo predstavuje 88,34 % tejto alokácie. Celková zazmluvnená výška NFP projektu NP Zdravé komunity vrátane zdrojov EÚ a štátneho rozpočtu dosahuje 58,16 mil. EUR.

2.3.4.1.3 Počet a typy projektov

K referenčnému dátumu bola implementácia alokácie v rámci ŠC ESO4.11 zabezpečená jedným NP – Zdravé komunity. Realizuje ho štátna príspevková organizácia Zdravé regióny v partnerstve s MZ SR.

Dňa 23. marca 2026 bola v rámci ŠC ESO4.11 vyhlásená aj spomínaná dopytovo-orientovaná výzva zameraná na preventívne očkovanie⁵⁹, ktorá vzhľadom na termín vyhlásenia nie je predmetom hodnotenia.

NP Zdravé komunity je kľúčovým nástrojom realizácie ŠC ESO4.11 v gescii MZ SR. Zameriava sa na komunitnú zdravotnú osvetu, prevenciu ochorení, zvyšovanie zdravotnej gramotnosti a zlepšovanie prístupu k zdravotným službám pre MRK a ďalšie znevýhodnené skupiny. Realizuje ho štátna príspevková organizácia Zdravé regióny^[6] v partnerstve s MZ SR najmä prostredníctvom terénnych a nemocničných asistentov podpory zdravia (APZ, APZ senior APZN) a ďalších odborných kapacít. Ide o centralizovaný model jednej komplexnej intervencie s celoslovenským pokrytím, nadväzujúci na overené postupy z predchádzajúceho obdobia.

Projekt nadväzuje na intervencie z programového obdobia 2014 – 2020 v rámci OPLZ, v ktorom boli realizované národné projekty Zdravé komunity zamerané na terénnu zdravotno-osvetovú činnosť v MRK. Využíva existujúce kapacity, skúsenosti a dátové výstupy, čím zabezpečuje pokračovanie, rozšírenie a kvalitatívne posilnenie komunitného modelu podpory zdravia v aktuálnom období.

Hlavnou aktivitou projektu je komunitná zdravotná osвета v rámci programu zdravotnej mediácie realizovaného APZ, APZ senior a APZN. Projekt systematicky poskytuje podporu zdravia a prevencie na individuálnej, komunitnej, regionálnej a čiastočne aj štrukturálnej úrovni, a to najmä formou osvetu, asistencie, mediácie, motivácie a podpory v zdravotníckych zariadeniach. Súčasťou intervencie je aj rozvoj a stabilizácia ľudských zdrojov z prostredia MRK prostredníctvom dlhodobého zamestnávania, kontinuálneho vzdelávania a aktivít zameraných na vybrané komunitné determinanty zdravia.

2.3.4.1.4 Geografický dosah a zameranie intervencie

Miesto realizácie projektu je schválené v rámci ŽoNFP na územia 8 krajov, avšak z predchádzajúcej správy vyplýva, že doteraz bol projekt realizovaný len na území 7 krajov SR (s výnimkou Žilinského samosprávneho kraja). Intervencia je zameraná na MRK a ďalšie znevýhodnené skupiny, pričom kombinuje komunitnú a nemocničnú podporu zdravia.

2.3.4.1.5 Teória zmeny na úrovni ŠC ESO4.11

Grafické znázornenie a popis teórie zmeny spolu s vyhodnotením sú uvedené v prílohe.

2.3.4.1.6 Smerujú investície vykazované v rámci alokácie MRK skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK?

Teoretické východiská

Zodpovedanie podotázky 3.1 Podporuje implementačný mechanizmus MRK?

⁵⁹ Preventívne očkovanie ako opatrenie na predchádzanie vzniku a šíreniu prenosných ochorení vo vybraných skupinách marginalizovaných komunit a znevýhodnených skupinách populácie.

NP Zdravé komunity, ktorý sa implementuje v rámci Priority 4P5 a ŠC ESO 4.11 štátnou príspevkovou organizáciou Zdravé regióny v partnerstve s MZ SR, sa explicitne zameriava na MRK, čo vyplýva z viacerých projektových dokumentov vrátane výzvy.

Tabuľka č. 23: Národný projekt Zdravé komunity

Názov výzvy na predkladanie ŽoNFP
<i>Vykonávanie komunitnej osvetu zdravia najmä pre príslušníkov MRK a znevýhodnené skupiny na podporu zdravia a prevenciu ochorení</i>
Cieľová skupina
Obyvatelia MRK
Územná oprávnenosť vo vzťahu k MRK
Celé územie SR (MRR + VRR) Spôsob overenia cez zoznam obcí, kde sa vykonáva intervencia (príloha č. 8 výzvy) a ARK.
Oprávnená akcia podľa výzvy
Vykonávanie komunitnej osvetu zdravia najmä pre príslušníkov MRK a znevýhodnené skupiny na podporu zdravia a prevenciu ochorení.
Špecifická podmienka súladu
Aktivity projektu musia prispievať k plneniu základných podmienok dokumentu P SK, Stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 a jej Akčných plánov.

Zdroj: Autori

Samotné nastavenie výzvy a podmienky vymenované v nej preukázateľne vytvárajú nevyhnutný predpoklad pre naplnenie ŠC a smerovanie vyčlenených finančných prostriedkov na podporu MRK.

Tieto predpoklady a podmienky boli splnené v ŽoNFP a následne sa premietli aj do Zmluvy o poskytnutí s prijímateľom NFP – štátnou príspevkovou organizáciou Zdravé regióny v partnerstve s MZ SR. Hlavnou aktivitou je komunitná osvetu zdravia pre príslušníkov MRK na podporu zdravia a prevenciu ochorení a vykonávanie osvetu zdravia v prostredí nemocníc prostredníctvom APZ, APZ senior a APZN a ďalších odborných kapacít. Všetky aktivity a zodpovedajúce činnosti, ktoré sa viažu na podciele, a ktoré sú detailne opísané v ŽoNFP, sa jednoznačne sústreďujú na zlepšenie situácie MRK v oblasti zdravia a zdravotnej starostlivosti, čo je plne v súlade so ŠC, ale aj so Stratégiou pre Rómov do 2030 a s P SK.

Implementácia NP Zdravé komunity je zo strany opýtaných zástupcov MZ SR hodnotená pozitívne, a to najmä z pohľadu vykonávanej terénnej práce, reálneho dopadu na komunitu a aktívnej účasti pracovníkov pôsobiacich v daných lokalitách.

V rámci monitorovania priebehu a progresu implementácie alokovaného rozpočtu je zo strany opýtaných zástupcov MZ SR pozitívne vnímaná aj možnosť zúčastniť sa výjazdových rokovaní, kde môžu navštíviť konkrétne lokality a vidieť prácu zamestnancov NP priamo v teréne a overiť tak reálne fungovanie aktivít a z menšej časti aj ich dopad na cieľovú skupinu. Kontroly sa vykonávajú v súlade so štandardizovanými postupmi, obvykle na základe žiadostí o platbu po vyhodnotení analýzy rizík, pričom je možné na základe podnetu vykonať aj neohlásenú kontrolu v prípade potreby. Opýtaní respondenti MZ SR ocenili aj prehľadné vykazovanie organizácie ZR v podobe veľmi podrobných výročných správ, či informovanie verejnosti na svojom webe a sociálnych sieťach.

Aplikácia v praxi

Zodpovedanie podotázky 3.2 Sú výstupy využívané MRK?

Transformácia teórie do praxe je evidentná vo všetkých dôležitých aspektoch NP. Klientom intervencií je fyzická osoba z MRK, ktorej je poskytovaná osвета zdravia, asistencia alebo mediácia, či iná oprávnená aktivita.

V predchádzajúcich obdobiach pokrýval NP ZK cca 260 obcí s viac ako 420 MRK osídleniami, čo predstavuje ~75 % všetkých MRK na Slovensku⁶⁰. Podľa výročnej správy organizácie Zdravé regióny za rok 2025 prebiehali projektové aktivity vo viac ako 280 obciach a mestách a v 16 nemocniciach v siedmich krajocho SR (s výnimkou Žilinského samosprávneho kraja)⁶¹, ktoré zodpovedajú rozmiestneniu MRK podľa ARK. To svedčí o tom, že pomoc bola smerovaná v súlade s účelom poskytnutia vyčlenených finančných prostriedkov zo zdrojov EÚ a že okrem podpory lokalít, v ktorých boli implementované predchádzajúce NP v tejto oblasti, sa podarilo rozšíriť projekt o nové obce/mestá, a tiež nemocničné zariadenia.

ARK je priamym operačným nástrojom projektu – výber lokalít, nasadzovanie APZ, APZ senior a APZN a geografické cielenie intervencií vychádza z ARK. Oprávnenosť cieľovej skupiny je posudzovaná v kontexte zaradenia obce/lokality do ARK. Projekt je teda naviazaný na ARK nielen formálne, ale aj operačne.

Z hľadiska overenia využívania výstupov sú relevantné najmä výročné správy Zdravých regiónov, ktoré obsahujú podrobný opis aktivít, presné počty vykonaných intervencií a údaje o implementácii vrátane evidencie a zberu údajov.

Využívanie výstupov MRK je **štrukturálne zabudované do modelu projektu**. Intervencie APZ a APZ senior sú poskytované priamo v teréne – v klientovom prirodzenom prostredí, a teda v lokalite MRK, čo takisto prispieva k naplneniu deklarovaných cieľov. Výber nemocničných zariadení zaradených do projektu je takisto naviazaný na ARK tak, aby sa vybrané zariadenia nachádzali v spádovej oblasti MRK. V prípade APZN nie je možné tvrdiť, že v praxi sú ich klientmi výlučne osoby z MRK vzhľadom k tomu, že APZN poskytujú svoje služby *sociálne znevýhodnenému obyvateľstvu SR, najmä MRK*, čo je plne v súlade s výzvou aj so zámerom projektu. Prioritné zameranie je síce na osoby z MRK, avšak prax v niektorých lokalitách ukazuje potrebu a priestor na asistenciu aj iným zraniteľným skupinám obyvateľstva. Z pohľadu podpory inklúzie MRK je možné vyzdvihnúť, že pomoc a asistencia APZN (ktorí prevažne pochádzajú z MRK) osobám mimo MRK je výrazným pozitívnym prvkom vo vzťahu k prekonávaniu bariér medzi MRK a majoritnou spoločnosťou smerom k inklúzii a odstraňovaniu predsudkov a prekonávaniu stereotypov.

Podmienky a spôsob výberu uchádzačov na pracovné pozície v teréne je vysoko priaznivý aj z pohľadu zvyšovania efektívnosti implementácie projektu, čo sa týka aj skutočného využívania výstupov projektu. Pracovné pozície APZ, APZ senior a APZN sú prioritne obsadzované osobami z prostredia MRK, čo napomáha dosahovaniu cieľov projektu a k vyššiemu využívaniu jeho výstupov z dvoch zásadných hľadísk: i. zvyšovanie podielu zamestnaných osôb z prostredia MRK prispieva k viacerým dlhodobým dopadom a k celkovému zlepšeniu kvality života a inklúzii MRK a ii. osoby z MRK zamestnané na týchto pozíciách pomáhajú klientom účinnejšie prekonávať bariéry vrátane jazykovej/komunikačnej a kultúrnej. Práve tento mechanizmus odstraňovania bariér a vytvárania vhodných podmienok pre zapojenie MRK ako

⁶⁰ Zámer NP Zdravé komunity

⁶¹ [Vyrocna-sprava-ZR_2025_online.pdf](#)

zraniteľnej skupiny obyvateľstva má za cieľ zabezpečiť, že pomoc a podpora je adresná a že bude doručená MRK v súlade so zámerom projektu.

Prínos pre MRK je z pohľadu opýtaných zástupcov SO – MZ SR evidentný vo viacerých oblastiach, z ktorých vyzdvihli najmä:

- zlepšenie komunikačných zručností MRK, ich orientácie v systéme poskytovania zdravotnej starostlivosti v SR a celkovo zdravotnej gramotnosti,
- prekonávanie jazykových a kultúrnych bariér vďaka úlohe APZ, APZ senior a APZN,
- prevenciu šírenia ochorení rôzneho typu,
- prekonávanie predsudkov a stereotypov zo strany majoritnej spoločnosti.

Zároveň však pri rozhovore uviedli, že nejde podľa nich o komplexné systémové riešenie, ktoré si oblasť zdravia v MRK vyžaduje, vytvára však podmienky nevyhnutné na celkové zlepšenie situácie MRK.

Z výročných správ ZR vyplýva, že k dispozícii sú konkrétne prínosy pre MRK, napr. počty zaočkovaných na hepatitídu typu A v dôsledku krízovej situácie, ktorá nastala v konkrétnom regióne, čo znamená, že projektové aktivity výrazne prispeli k zvládaniu priebehu ochorenia, ale aj k preventívnym opatreniam. Evidentný je ich prínos pre evidovanie a monitorovanie výskytu infekčných ochorení a zabráneniu ich šírenia, čo má pozitívny dopad opäť aj na majoritnú spoločnosť. Prevádzková evidencia Zdravých regiónov prostredníctvom vlastnej webovej aplikácie zachytáva na dennej báze jednotlivé intervencie a osvetové aktivity vykonané APZ a APZ senior. Za rok 2025 bolo evidovaných vyše 1,7 milióna záznamov o činnostiach APZ, pričom vyše 200 tisíc záznamov súviselo s priamou asistenciou klientom a viac ako 1 milión s osvetovými aktivitami. Ide o počet evidovaných činností, nie o počet unikátnych osôb. Počet osôb, ktorým boli poskytnuté služby APZ, APZ senior a APZN, sa vykazuje samostatne prostredníctvom MU PSKPR108 a PSKPR109 na základe karty účastníka.⁶²

K overovaniu reálneho využívania výstupov cieľovou skupinou MRK, pre ktorú je intervencia určená, slúži evidencia účastníkov bližšie opísaná v bode 2.3.4.1.7.

2.3.4.1.7 Akým spôsobom SO evidujú počty osôb MRK zapojených do jednotlivých aktivít?

Mechanizmus evidence v rámci NP Zdravé komunity sa uskutočňuje cez dvojúrovňový systém zberu údajov.

Úroveň 1 – merateľné ukazovatele projektu

NP Zdravé komunity využíva dva MU projektu vykazované v ITMS cez monitorovacie správy ZR, ktorých názov explicitne obsahuje odkaz na MRK:

Tabuľka č. 24: NP Zdravé komunity – merateľné ukazovatele

Kód MU	Názov merateľného ukazovateľa	Cieľová hodnota	Zdroj dát
PSKPR108	Počet osôb z MRK, ktorým boli poskytnuté služby asistenta podpory zdravia	56 050 osôb	ITMS/monit. správy ZR
PSKPR109	Počet osôb z MRK, ktorým boli poskytnuté služby APZN v prostredí nemocnice	10 580 osôb	ITMS/monit. správy ZR

⁶² Výročná sprava ZR za rok 2025. Dostupné online na: [Vyrocna-sprava-ZR_2025_online.pdf](#)

Kód MU	Názov merateľného ukazovateľa	Cieľová hodnota	Zdroj dát
PSKPO161	Počet asistentov podpory zdravia (technický ukazovateľ)	355 osôb	ITMS/monit. správy ZR

Zdroj: Predmet podpory ITMS, bod 6.2 – Prehľad merateľných ukazovateľov projektu; Zmluva o NFP Z_401405DUQ8_16_2024

K referenčnému dátumu predstavovalo plnenie MU nasledovne: PSKPR108 bolo naplnené na úrovni cca 16 000 osôb z cieľových 56 050 osôb, PSKPR109 na úrovni 1 232 osôb z cieľových 10 580 osôb.

Pri interpretácii zistení je potrebné zohľadniť, že hodnotenie zachytáva stav implementácie NP Zdravé komunity k referenčnému dátumu 31. 12. 2025, pričom realizácia projektu pokračuje do roku 2029. Hodnoty merateľných ukazovateľov k referenčnému dátumu preto predstavujú priebežný stav plnenia a nemožno ich interpretovať ako konečnú mieru dosiahnutia cieľových hodnôt projektu. Osobitne pri MU PSKPR109 je potrebné zohľadniť, že zber údajov v nemocničnom prostredí sa začal až v januári 2025 a jeho plnenie je zároveň ovplyvnené dobrovoľnosťou informovaného súhlasu klientov.

Nižšie priebežné plnenie ukazovateľa PSKPR109 k 31. 12. 2025 je potrebné interpretovať v kontexte neskoršieho začiatku zberu údajov v nemocničnom prostredí a bariér spojených so získavaním informovaného súhlasu; nejde preto samo osebe o indikáciu nedostatočného výkonu projektu.⁶³

Podľa výročnej monitorovacej správy za rok 2025 dosahovalo kumulatívne plnenie k 31. 12. 2025 pri ukazovateli PSKPR108 hodnotu 16 530 osôb v MRR a 216 osôb v VRR (t. j. 30,05 %, resp. 20,57 % cieľovej hodnoty) a pri PSKPR109 hodnotu 1 232 osôb v MRR a 8 osôb v VRR (t. j. 12,32 %, resp. 1,38 %). Výstupový ukazovateľ PSKPO161 bol pritom naplnený na 96,21 % (MRR), resp. 91,67 % (VRR), čo zvýrazňuje výrazný odstup výsledkových ukazovateľov od výstupových a rozsah systematického podhodnotenia dosahu pri dobrovoľnej sebaidentifikácii.⁶⁴

Úroveň 2 – Intervenčná karta a Karta účastníka projektu

Zo Zmluvy o poskytnutí NFP k NP Zdravé komunity vypláva, že organizácia Zdravé regióny ako jej prijímateľ má povinnosť viesť o každom účastníkovi projektu údaje a zaznamenávať ich v tzv. **karte účastníka projektu**, a ďalej ich predkladať cez ITMS. Ide o štandardný ESF+ nástroj vyžadovaný pre každého účastníka, u ktorého sa vykazuje splnenie merateľného ukazovateľa. Postupy zberu dát a pravidiel vykazovania (vrátane ochrany osobných údajov podľa GDPR čl. 9) upravuje riadiaca dokumentácia vydaná MZ SR ako SO po posúdení RO MIRRI SR.

Pre každého klienta, osobu cieľovej skupiny, ktorej je poskytnutá služba osvedy zdravia zamestnancom prijímateľa (s jeho písomným informovaným súhlasom), je vedená **karta účastníka** s jedinečným osobným identifikátorom pre každého klienta, zaznamenávajúca poskytnuté intervencie, podmienky pre zdravie a identifikované udalosti. Okrem toho obsahuje aj základné osobné údaje vrátane miesta bydliska. Karty účastníka sú vedené APZ a APZ senior v digitálnom systéme organizácie Zdravé regióny a slúžia ako primárny zdroj pre vykazovanie

⁶³ Zápis zo stretnutia, respondent Ministerstvo zdravotníctva SR, 20. 5. 2026

⁶⁴ Výročná monitorovacia správa za rok 2025, NP Zdravé komunity, kapitola 1 – Stav plnenia MU k 31. 12. 2025 (Tabuľka 1)

PSKPR108 a PSKPR109. Ide o formálne potvrdenie, že výstupy smerujú ku konkrétnym osobám z MRK.

Intervenčná karta sa nevyužíva vzhľadom na požiadavky na objem sledovaných informácií o klientovi, ktoré predpokladá, a ktoré by z pohľadu prijímateľa nebolo možné reálne sledovať v takom rozsahu a ani by nemali vo vzťahu k cieľom projektu dostatočnú výpovednú hodnotu.

Výročné správy deklarujú, že zber údajov zabezpečujúci monitoring projektu sa uskutočňuje na dennej báze prostredníctvom internej webovej aplikácie, ktorú si za týmto účelom vytvorili z vlastnej iniciatívy, pričom sa tieto údaje následne (ku koncu mesiaca) nahrávajú do spoločnej databázy a vyhodnocujú.

Zvolený prístup sa javí ako vhodný, keďže využíva všetky dostupné spôsoby vykazovania cielennej podpory MRK, ktoré sú v súlade s programovými a metodickými dokumentami. Obmedzením tohto nastavenia zostáva dobrovoľnosť súhlasu klienta s evidenciou. Systém tak nemusí zachytiť všetky osoby, ktoré boli intervenciou zasiahnuté, a teda dosah projektu môže byť podhodnotený. Táto bariéra sa v praxi prejavuje najmä v nemocničnom prostredí, kde je získanie informovaného súhlasu a poskytnutie osobných údajov limitované nedôverou klientov a požiadavkami čl. 9 GDPR; asistentky podpory zdravia v nemocniciach (APZN) preto v niektorých prípadoch kartu účastníka nevypĺňajú, kým si s klientom nevybudujú dôveru, a v praxi nemajú prístup k zdravotnej dokumentácii. K referenčnému dátumu bolo v nemocničnom prostredí evidovaných 1 232 osôb oproti cieľovej hodnote 10 580 osôb (PSKPR109), čo poukazuje na rozsah tohto podhodnotenia.⁶⁵

2.3.4.1.8 Akým spôsobom SO určujú objem finančných prostriedkov z alokácie, ktoré boli využité na podporu MRK?

Vychádzajúc zo Zmluvy o NFP pre NP Zdravé komunity má projekt v ITMS2021+ príznak MRK „áno“. To znamená, že celá alokácia projektu je automaticky vykazovaná ako použitá na podporu MRK, a to bez potreby ďalšieho výpočtu alebo odhadovania podielu, čo by malo jednoznačne odstraňovať pochybnosti o využití finančných prostriedkov pre iné cieľové skupiny, resp. za iným účelom.

Zmluva o NFP zakotvuje celkovú výšku príspevku z fondov EÚ v rámci ESO4.11. Typ aktivity „*Vykonávanie komunitnej osvedy zdravia najmä pre príslušníkov MRK*“ je jedinou aktivitou projektu. Keďže neexistuje žiadna iná cieľová skupina ani paralelná aktivita bez MRK-relevancie, **otázka určovania objemu finančných prostriedkov z alokácie, ktoré boli využité na podporu MRK, tu nevzniká.**

V praxi však môžu vznikať čiastočné pochybnosti, keďže napĺňanie ŠC cez aktivity APZN sa netýka výlučne osôb z MRK – časť intervencií smeruje aj k iným sociálne znevýhodneným klientom v zdravotníckych zariadeniach (pozri bod 2.3.4.1.7 vyššie). Podľa záverov medzirezortného validačného stretnutia k hodnoteniu zo 24. júna 2026 je tento spôsob vykazovania, pri ktorom sa pri príznaku MRK „áno“ vykazuje celá alokácia projektu ako podpora MRK aj napriek čiastočnému presahu na iné cieľové skupiny, považovaný za akceptovateľný, keďže ide o systémovú investíciu smerujúcu k inklúzii MRK.⁶⁶

⁶⁵ Zápis z hodnotenia implementácie NP Zdravé komunity, respondent Zdravé regióny, 2. 6. 2026; Súhrnný zápis zo stretnutí k realizácii NP Zdravé komunity a NP Terénna sociálna práca v Plaveckom Štvrtku a Nemocnici Malacky, 26. 5. 2026; Výstup z validačného stretnutia, 24. 6. 2026, HO4

⁶⁶ Výstup z validačného stretnutia, 24. 6. 2026, HO5, Prístup 1: Projekty s príznakom MRK „áno“ (MZ SR, PPV, PVP, NP PÚŠD)

NP Zdravé komunity je jediným NP implementujúcim ŠC ESO4.11 v gescii MZ SR, s príznakom MRK „áno“ a s obyvateľmi MRK ako priamou, jedinou cieľovou skupinou. Intervencie APZ, APZ senior a APZN sú poskytované priamo v prirodzenom prostredí MRK a v spádových zdravotníckych zariadeniach, pričom výber lokalít aj zariadení je naviazaný na ARK. Zástupcovia MZ SR aj Zdravých regiónov hodnotia implementáciu vo všeobecnosti pozitívne, najmä z hľadiska terénnej práce, reálneho dopadu na komunitu a kontinuity s predchádzajúcimi programovými obdobiami.

Evidencia počtu osôb z MRK je v rámci NP Zdravé komunity v porovnaní s ostatnými hodnotenými SO najprepracovanejšia – kombinuje MU (PSKPR108, PSKPR109), kartu účastníka a vlastnú webovú aplikáciu prijímateľa. Aj napriek tomu ostáva obmedzením princíp dobrovoľnosti súhlasu, ktorý sa najvýraznejšie prejavuje v nemocničnom prostredí (plnenie PSKPR109 na úrovni cca 1 232 z 10 580 osôb oproti cca 16 000 z 56 050 osôb pri PSKPR108), keďže asistentky podpory zdravia v nemocniciach (APZN) pred vyplnením karty účastníka potrebujú najprv vybudovať dôveru klienta a nemajú prístup k zdravotnej dokumentácii.

Medzi hlavné prierezové zistenia z rozhovoru so zástupcami MZ SR (20. 5. 2026) patrí: (i) kapacita terénu (cca 350 – 400 asistentov) je nevyužitá vo vzťahu k možnému rozsahu (až 500 osôb); (ii) v nábehovej fáze implementácie predstavovala významnú bariéru oneskorená akreditácia vzdelávacieho programu pre asistentov v nemocniciach, ktorá viedla aj k neoprávnenosti časti výdavkov na lektorov; (iii) tlak na mzdy v dôsledku rýchlejšieho rastu minimálnej mzdy (~12 % ročne oproti plánovaným 8 %) a fluktuácia koordinátorov (nárast z 21 % v roku 2024 na 24 % v roku 2025) ohrozujú stabilitu personálu do konca projektu v roku 2029.

Vo vzťahu k bariére oneskorenej akreditácie je potrebné doplniť, že v priebehu roka 2025 v tejto oblasti nastal pokrok. Zdravé regióny získali certifikáciu vzdelávacej inštitúcie (č. RCVI_2025_000185), pripravili kartu povolania „Asistent podpory zdravia“ a podali žiadosť o akreditáciu vzdelávacieho programu. Súčasne bola v roku 2025 pilotne zavedená pracovná pozícia APZ senior s rozšírenou pracovnou náplňou (60 zamestnancov), čo predstavuje prvok postupnej profesionalizácie ľudských zdrojov projektu.⁶⁷

Z pohľadu prijímateľa (Zdravé regióny) predstavuje riziko súbeh troch rolí MZ SR (zriaďovateľ, SO a partner projektu), ktoré si vyžaduje jednoznačné vymedzenie rozhodovacích právomocí medzi útvarmi MZ SR; rovnaký záver potvrdzujú aj naprieč-rezortné zistenia hodnotenia. Ďalšími zisteniami sú nedostatočná flexibilita rozpočtu pri využití časti disponibilných prostriedkov⁶⁸ a riziko prekryvania aktivít s inými intervenciami zameranými na MRK (najmä rozvojové tímy ÚSVRK), ktoré sa v teréne rieši skôr neformálne, než na základe jednotného metodického usmernenia.⁶⁹

K uvedenému súbehu rolí je vhodné doplniť, že partnerská rola MZ SR sa v roku 2025 aj fakticky operacionalizovala. Na základe Zmluvy o partnerstve boli obsadené dve expertné pozície partnera (od 1. 10. a od 1. 11. 2025) a uskutočnili sa prvé pracovné stretnutia partnera s hlavným partnerom k vymedzeniu oblastí spolupráce. Zástupcovia prijímateľa však uviedli, že o predmete činnosti partnera projektu, ako aj jeho kompetencií, nie sú dostatočne informovaní,

⁶⁷ Výročná monitorovacia správa za rok 2025, NP Zdravé komunity, kapitola 5 – Vzdelávacie aktivity (akreditované vzdelávanie, certifikácia č. RCVI_2025_000185); kapitola 2 – Zavedenie pozície APZ senior

⁶⁸ Keďže projekt k referenčnému dátumu pokračoval v implementácii, ide o priebežnú otázku rozpočtového riadenia, nie o konečné nevyužitie alokácie.

⁶⁹ Zápis z hodnotenia implementácie NP Zdravé komunity, respondent Zdravé regióny, 2. 6. 2026; Výstup z validačného stretnutia, 24. 6. 2026, HO1 a HO2

čo iba zvyšuje pnutie medzi oboma stranami. Súbeh rolí sa tak prejavuje nielen formálne, ale aj v personálnom a odbornom zapojení SO do realizácie projektu.⁷⁰

⁷⁰ Výročná monitorovacia správa za rok 2025, NP Zdravé komunity, kapitola 1 – Úvod (zapojenie partnera MZ SR na základe Zmluvy o partnerstve)

2.4 Metódy a prístupy pre hodnotenie čistých efektov inklúzie MRK na úrovni projektov a aktivít (HO6)

Úvod a vymedzenie hodnotiacej otázky

HO6 má deskriptívny charakter – nesmeruje ku kvantifikácii samotných čistých efektov intervencií, ale k identifikácii metód a prístupov, ktorými je vhodné tieto efekty na úrovni projektov a ich aktivít hodnotiť. Čistým efektom (net effect) sa rozumie tá časť pozorovanej zmeny v postavení MRK, napríklad v zdravotnej gramotnosti, zaočkovanosti, školskej dochádzke či zamestnanosti, ktorú možno pripísať samotnej intervencii po odčítaní zmeny, ktorá by nastala aj bez nej. Kľúčovým metodickým problémom je preto konštrukcia kontrafaktuálneho scenára, teda odhadu toho, čo by sa stalo, keby intervencia neprebehla, keďže ten istý jednotlivec, komunita ani obec nemôže byť súčasne v intervenovanom aj neintervenovanom stave. Z toho dôvodu hodnotitelia v súlade s Hodnotiacou maticou uvedenou v Úvodnej správe pristúpili k tomu, že sa v rámci tejto otázky zamerali všeobecne na metódy vhodné na sledovanie a vykazovanie prínosov pre MRK, vrátane príkladov metód a prístupov na hodnotenie čistých efektov.

Táto kapitola je koncipovaná ako prierezová a metodická a zhŕňa (1) ako sa čisté efekty a prínosy pre MRK v Programe Slovensko aktuálne merajú a sledujú, (2) aké obmedzenia a limity pri tom vznikajú, najmä v súvislosti so sledovaním etnicity a so zberom a zdieľaním osobných údajov, a (3) aké metódy by bolo možné využiť na spoľahlivejšie sledovanie prínosov pre MRK, resp. na odhad čistých efektov. Príklady dobrej praxe sa uvádzajú aj za širšiu cieľovú skupinu, nie výlučne za MRK, vzhľadom na identifikované limity a obmedzenia. Kapitola vychádza primárne z desk research; zistenia z rozhovorov so SO a prijímateľmi slúžia na ich potvrdenie, spresnenie alebo doplnenie, pričom jednozdrojové tvrdenia z rozhovorov sa uvádzajú ako ilustratívne.

2.4.1 Časť 1 – Prehľad aktuálnej situácie: ako sa merajú a sledujú prínosy a čisté efekty pre MRK

2.4.1.1 Rámec merania na úrovni programu

MU a monitorovacie správy – Základnou vrstvou sledovania sú MU evidované v ITMS2021+ a agregované vo výročných monitorovacích správach. Reálny dosah na MRK sa sleduje v rámci projektov implementovaných MZ SR, MŠVVaM SR a MPSVR SR prostredníctvom MU iba v NP Zdravé komunity cez MU PSKPR108 a PSKPR109⁷¹. Príslušnosť k MRK sa neurčuje etnickým registrom, ale kombináciou dobrovoľnej sebaidentifikácie a geografického (proxy) zacielenia (pozri HO3).

Ukazovatele s odkazom na MRK v gescii ÚSVRK – Ako vyplýva z predchádzajúcich častí tejto hodnotiacej správy, osobitné postavenie má ÚSVRK, ktorý MRK sleduje viacerými ukazovateľmi s explicitným odkazom na MRK v názve, najmä PSKPO130 (zamestnanci z MRK poskytujúci asistenčné služby), PSKPO145 (obce s prítomnosťou MRK, v ktorých sa realizuje projekt), PSKPR126 (výsledkový – opatrenia podporujúce MRK), PSKPR138 (komunikácie smerujúce k MRK) a PSKPSOI18 (výstupový – inkluzívne opatrenia prispievajúce k desegregácii). Tieto ukazovatele však zachytávajú odlišné dimenzie dosahu – zamestnávanie príslušníkov MRK,

⁷¹ PSKPR108 Počet osôb z MRK, ktorým boli poskytnuté služby asistenta podpory zdravia a PSKPR109 Počet osôb z MRK, ktorým boli poskytnuté služby asistenta podpory zdravia v prostredí nemocnice

geografické pokrytie lokalít, systémové opatrenia či desegregačné výstupy – nie priamy počet osôb z MRK, ktorým bola služba poskytnutá; to spomedzi hodnotených intervencií zostáva ojedinelé (NP Zdravé komunity, PSKPR108/109). Pri infraštruktúrnych intervenciách financovaných z EFRR (napr. RSO2.6) MRK-špecifický výsledkový ukazovateľ absentuje. Pre všetky výzvy v gescii ÚV SR sú zavedené „iné údaje“, ktoré sa zbierajú tak isto ako MU prostredníctvom ITMS a vykazujú sa na konci projektu. Sú povinné pre každý investičný projekt, tematicky presne zacielené a udávajú počet obyvateľov z MRK, ktorí využívajú výstupy a výsledky každého projektu.

Proxy zacielenie cez ARK – Tam, kde nemožno evidovať etnicitu na úrovni jednotlivca, sa dosah odhaduje na úrovni priestorových jednotiek – prostredníctvom ARK a nadväzujúcich profilov lokalít. Zapojenie MRK sa tak odvodzuje od toho, či sa škola, obec alebo lokalita nachádza v evidencii ARK, čo umožňuje cieľiť a vyhodnocovať podporu v súlade s ochranou osobných údajov.

Popri projektovom monitorovaní existuje aj strategická rovina sledovania – Plnenie Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov a jej akčných plánov sa monitoruje a hodnotí samostatným metodickým rámcom koordinovaným ÚSVRK, ktorý vychádza zo súboru ukazovateľov Agentúry EÚ pre základné práva (FRA) členených na štrukturálne, procesné a výsledkové – pričom výsledkové ukazovatele sú etnicky členené štatistiky, resp. socioekonomické proxy dáta tam, kde etnické dáta nemožno zbierať. Sledovanie prebieha formou výročných monitorovacích tabuliek za jednotlivé tematické oblasti, tematických kvalitatívnych správ a externých hodnotení podľa kritérií OECD DAC, pričom pravidelný zber dát v prostredí MRK a ARK zabezpečuje osobitný NP. Keďže opatrenia akčných plánov sú z veľkej časti napĺňané intervenciami Programu Slovensko, táto strategická rovina dopĺňa projektové monitorovanie a poskytuje preň širší referenčný rámec.⁷²

2.4.1.2 Nástroje a metódy sledovania v hodnotených projektoch

MZ SR – NP Zdravé komunity – Prijímateľ (Zdravé regióny) kombinuje kvantitatívne a kvalitatívne metódy od denného digitálneho monitoringu až po vedecký výskum. Asistenti podpory zdravia zaznamenávajú každú intervenciu a osvetovú aktivitu na dennej báze prostredníctvom vlastnej webovej aplikácie, ktorá sleduje päť základných skupín intervencií a 41 tém osvetových aktivít a umožňuje riadiť terénnu prácu podľa potrieb lokality a aktuálnej epidemiologickej situácie.

Nad rámec bežného monitoringu projekt realizuje vedecký výskum zdravotnej gramotnosti doplnený o kontrolnú vzorku lokalít bez pôsobenia NP ZK, čím vzniká domáci kvázi kontrafaktuálny prvok; zber v roku 2025 nadväzoval na vstupné meranie z roku 2019. Dátová báza Profily lokalít obsahuje vyše 300 kvantitatívnych údajov o sociálnych determinantoch zdravia pre každú cieľovú obec a slúži zároveň ako vstupné meranie s charakterom sociologického výskumu, ktoré sa má na konci projektu zopakovať. Dopad vzdelávania zamestnancov sa vyhodnocuje Kirkpatrickovým modelom (vrátane zmeny správania v praxi) a vnímaná hodnota vzdelávacích aktivít cez Net Promoter Score.⁷³

72

Metodický dokument „Hodnotenie a monitorovanie Stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 (ÚSVRK). Pravidelný štandardizovaný zber dát v prostredí MRK zabezpečuje samostatný NP Monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík zameraných na rómsku populáciu, predovšetkým marginalizované rómske komunity.

⁷³ Výročná monitorovacia správa za rok 2025, NP Zdravé komunity, rozhovor so zástupcami prijímateľa – Zdravé regióny, 2. 6. 2026

MŠVVaM SR – Projekty rezortu školstva sledujú dosah kombináciou proxy identifikácie a diagnostických nástrojov. Podpora pomáhajúcich profesií 3 (POP3) explicitne nesleduje príslušnosť jednotlivcov (žiacov) k MRK, ale využíva geografickú identifikáciu cez ARK a proxy príznaky (sociálno-ekonomické znevýhodnené prostredie a špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby cez rodné čísla). PVP využíva testovanie cez RR Screening na rediagnostiku detí a sledovanie ich preradenia do hlavného vzdelávacieho prúdu; PPV meria zmenu postojov pedagógov dotazníkmi pred školením a po ňom; NP PUŠD identifikuje prediktory predčasného ukončenia školskej dochádzky v rezortných systémoch (RIS, CVTI) a dopĺňa ich terénnym výskumom.⁷⁴

Naprieč týmito projektmi funguje RIS ako centrálny referenčný register slovenského školstva. Obsahuje individuálne údaje o žiakoch, vrátane vyučovacieho jazyka, špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb a znevýhodneného sociálno-ekonomického prostredia, ktoré školy naplňajú exportom zo svojich školských informačných systémov (napr. aScAgenda), a slúži ako podklad pre adresné financovanie vrátane pridelovania prostriedkov na podporné opatrenia pre žiakov. RIS neeviduje etnický údaj; príslušnosť k MRK sa aj tu odvodzuje z proxy príznakov a z geografického zaradenia podľa ARK.⁷⁵

MPSVR SR – DOP aj NP rezortu práce sa opierajú o individualizované nástroje a priebežný zber dát. Objavujú sa tu prvky, ktoré majú blízko k hodnoteniu čistých efektov – analýza sociálnej návratnosti investícií (SROI) pri NP Bezplatné dlhové poradenstvo, komparatívna analýza „vstup/výstup“ pri NP Poradenstvom k zamestnaniu, sledovanie udržateľnosti 12 a 24 mesiacov po skončení podpory (NP Finančné stimuly), online diagnostika a psychometria (NP Aktivácia mladých NEET, DOP Vlna stability II), metóda SMART a dedikované dopadové štúdie (NP Ľudia a hrady, NP Šanca na návrat 2). Osobitne relevantné je, že NP Finančné stimuly sa pri nastavení opiera o externé hodnotenie čistého účinku predchádzajúcich opatrení.⁷⁶

ÚSVRK – Ako podrobnejšie dokladajú predchádzajúce časti tejto hodnotiacej správy, SO ÚSVRK pri ŠC ESO4.10 uplatňuje najrozvinutejší proxy systém evidencie dosahu na MRK spomedzi hodnotených SO, ktorý kombinuje niekoľko vrstiev. Prvou sú MU s explicitným odkazom na MRK v názve (napr. PSKPO130, PSKPO145) doplnené o geografickú podmienku oprávnenosti cez zaradenie obce do ARK. Druhou je karta účastníka naplňajúca spoločný ukazovateľ COEEO15 (Menšiny vrátane marginalizovaných komún) na základe dobrovoľnej sebaidentifikácie; využíva sa nerovnomerne – pri NP Rozvojové tímy I. je vyplnená približne na 99 %, pri dopytovo-orientovaných projektoch MOPS sa systematicky nevyužíva. Treťou je identifikácia zamestnancov z MRK pri ukazovateli PSKPO130 kombináciou písomného čestného vyhlásenia pracovníka a potvrdenia starostu, ktorá však nie je kodifikovaná vo formálnom metodickom dokumente. Štvrtou je funkcionalita „iné údaje“ v ITMS2021+, cez

⁷⁴Podklady MŠVVaM SR: ŽoNFP PPV (NFP401402A173, sekcia 7.3); verejne dostupný záznam k NP POP3 (ITMS kód 401402DLC8); priebežné aktuality projektov na stránke <https://www.minedu.sk/39814-sk/narodne-projekty/>; zápis zo stretnutia so zástupcami SO – MŠVVaM SR z 22. 5. 2026

⁷⁵Písomná informácia poskytnutá SO – MŠVVaM SR (júl 2026): RIS ako centrálny referenčný register školstva, naplňaný exportom zo školských informačných systémov (napr. aScAgenda) a slúžiaci ako podklad pre adresné financovanie vrátane podporných opatrení pre žiakov; a Plán hodnotenia vzdelávania Inštitútu vzdelávacej politiky v rámci NP Podpora tvorby vzdelávacích politík s pravidelne sledovanými indikátormi (miera zaškolenosti detí so ŠVVP/zo SZP pri nástupe do ZŠ; podiel 15-ročných z dolného socio-ekonomického kvartilu s výsledkami PISA na úrovni 4 a vyššej aspoň v jednej oblasti; počet škôl v riziku segregácie podľa Monitoringu rizika segregácie využívajúceho podiel obyvateľov obce z MRK podľa ARK; úspešnosť žiakov so ŠVVP pri prechode na strednú školu)

⁷⁶ŽoNFP jednotlivých projektov MPSVR SR (napr. Aktivácia mladých NEET, Bezplatné poradenské činnosti, Poradenstvom k zamestnaniu, Finančné stimuly pre zamestnanosť, Ľudia a hrady, Šanca na návrat 2, Vlna stability II, DOMov na dosah). Údaj o externom hodnotení čistého účinku príspevku podľa § 51 (zvýšenie zamestnanosti o 6 p. b. oproti kontrolnej skupine) v predchádzajúcom programovom období pochádza zo ŽoNFP projektu Finančné stimuly pre zamestnanosť

ktorú SO štatisticky sleduje aktivity nezachytené štandardnými ukazovateľmi (napr. krízové intervencie, dobrovoľnícke aktivity). Pri bytových projektoch (RSO4.3) pristupuje ex-post nástroj – uzavretie nájomných zmlúv s domácnosťami z MRK ako podmienka ukončenia projektu, ktorý ako jediný v portfóliu SO viaže vykázanie výstupu na overenie obsadenia. Spoločným limitom uvedených nástrojov je, že príslušnosť k MRK sa v konečnom dôsledku opiera o posúdenie obce alebo o dobrovoľnú sebadeklaráciu bez jednotnej písomnej metodiky.

2.4.1.3 Príklady dobrej praxe

Nasledujúce príklady ilustrujú nielen prínos intervencií, ale predovšetkým spôsob, akým bol tento prínos zachytený alebo preukázaný, teda dobrú prax v meraní a dokladovaní efektov. Z hľadiska dôkaznej sily je pritom potrebné odlišovať tri roviny: (1) dôkaz čistého efektu, ktorý sa v hodnotených intervenciách približne napĺňa jedine v prieskume zdravotnej gramotnosti NP Zdravé komunity vďaka kontrolnej vzorke lokalít; (2) meranie zmeny pred intervenciou a po nej či odhad návratnosti (napr. komparatívna analýza „vstup/výstup“ alebo SROI), ktoré dokumentujú posun alebo hodnotu vo vzťahu k nákladom, no bez kontrafaktuálu ich nemožno stotožniť s čistým efektom; a (3) dokumentovanie výstupov a prínosov, ktoré vecne dokladá rozsah a dosah podpory (počty intervencií, krízová pomoc, desegregačné zmeny), no neizoluje podiel pripísateľný samotnej intervencii.

Domáci kvázi-kontrafaktuál (prieskum zdravotnej gramotnosti) – Doplnenie interného prieskumu o kontrolnú skupinu lokalít bez pôsobenia NP ZK je bezprostredne využiteľným základom pre odhad čistého efektu na zdravotnú gramotnosť a najviac sa svojím dizajnom približuje meraniu čistého efektu spomedzi hodnotených intervencií.⁷⁷

Presah na verejné zdravie (zvládnutie epidémií) – Pri epidémiách hepatitídy typu A (napr. Nitra, Hurbanovo, Dobšiná) APZ v spolupráci s regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva (RÚVZ) zabezpečili osvetu, skrining a zaočkovanie vrátane osôb bez lekára či kartičky poistenca, vďaka čomu sa podarilo včas podchytiť prípady; evidovanie a trasovanie ochorení predstavuje merateľný prínos pre verejné zdravie nad rámec MRK.⁷⁸

Materiálne determinanty zdravia (lína Regionálnych manažérov podpory zdravia RMPZ) – Obnova prerušeného prístupu k pitnej vode v obci Bijacovce (približne 90 osôb) je príkladom dobrej praxe s priamym, podloženým dopadom na zdravie; línia regionálnych manažérov podpory zdravia bola za tento prínos nominovaná na ocenenie Roma Spirit 2025.⁷⁹

Desegregačný dopad (MŠVVaM SR) – Presun 36 žiakov z Malého Slivníka do piatich škôl v Prešove, VZN v Detve stanovujúce maximálne 10 % podiel žiakov z MRK v triede a odstránenie separátneho vchodu a šatní vo Vyškovciach nad Ipľom sú konkrétnymi, dokladovanými príkladmi štrukturálnej desegregačnej zmeny.⁸⁰

Sústavné sledovanie indikátorov (IVP – Plán hodnotenia vzdelávania⁸¹) – Inštitút vzdelávacej politiky MŠVVaM SR v rámci NP Podpora tvorby vzdelávacích politík založených na dôkazoch zavádza pravidelné sledovanie rôznorodých indikátorov, z ktorých viaceré sú priamo relevantné pre MRK, napríklad miera zaškolenosti detí so ŠVVP a zo znevýhodneného prostredia pri nástupe do ZŠ, podiel 15-ročných z dolného socio-ekonomického kvartilu s dobrými výsledkami PISA, počet škôl v riziku segregácie a úspešnosť žiakov so ŠVVP pri prechode na strednú školu. Indikátor rizika segregácie vychádza z Monitoringu rizika segregácie, ktorý využíva podiel obyvateľov obce z MRK podľa ARK – ide o systémové, opakované meranie s explicitnou väzbou na MRK a s rozčlenením podľa znevýhodnenia, teda o dobrú prax vo výsledkovo orientovanom monitorovaní na úrovni systému.⁸²

⁷⁷Výročná monitorovacia správa za rok 2025, NP Zdravé komunity

⁷⁸Tamže

⁷⁹Tamže

⁸⁰<https://www.minedu.sk/39814-sk/narodne-projekty/>

⁸¹ Plán hodnotenia vzdelávania dostupný na: <https://www.minedu.sk/data/att/Od7/36654.7a1d60.pdf>

⁸² Písomná informácia poskytnutá SO – MŠVVaM SR (júl 2026)

Priama zdravotná asistencia v číslach (MZ SR) – Rozsah priamej pomoci ilustruje vyše 104 000 meraní krvného tlaku a vyše 54 000 asistencií pri zabezpečení liekov za rok 2024; ide o objektívne, priebežne evidované výstupy, ktoré dopĺňajú výsledkové a osvetové ukazovatele.⁸³

Dostupnosť služieb a krízová pomoc (MZ SR) – Nemocničná mediácia (napr. upokojenie a tlmočenie na pôrodnej sále v Trebišove, ktoré umožnilo bezpečný priebeh pôrodu), vybavenie pravidelnej autobusovej linky v Parchovanoch a okamžitá pomoc rodinám postihnutým požiarom so zabezpečením liekov na predpis sú príkladmi prínosu v oblasti dostupnosti služieb a krízovej intervencie, ktoré štandardné ukazovatele výstupu nezachytávajú.⁸⁴

Rezort práce a sociálnych vecí ponúka viacero nástrojov s priamou väzbou na meranie prínosu, ktoré ilustrujú dobrú prax naprieč dopytovo aj národne orientovanými projektmi.

Sociálna návratnosť investícií (Bezplatné poradenské činnosti) – Projekt plánuje analýzu vplyvu dlhového poradenstva na štátny rozpočet metodikou SROI, ktorá porovnáva vynaložené náklady s počtom úspešne oddĺžených klientov a následnými efektmi (zvýšenie zamestnanosti, zlepšenie zdravia) – ide o kvantifikáciu spoločenského prínosu vo vzťahu k nákladom.⁸⁵

Komparatívna analýza „vstup/výstup“ (Poradenstvom k zamestnaniu) – Odborný poradca prostredníctvom dokumentu „Analýza situácie“ zaznamenáva východiskový stav klienta pri vstupe a pri záverečnom rozhovore vyhodnocuje posun v jednotlivých oblastiach; ide o jednoduché, no exaktné dokumentovanie individuálnej zmeny.⁸⁶

Sledovanie udržateľnosti a dopadové štúdie (Finančné stimuly, Ľudia a hrady, Šanca na návrat 2) – Úspešnosť sa hodnotí sledovaním účastníkov 12 a 24 mesiacov po skončení podpory (či zostali mimo evidencie úradov práce), doplneným o dedikované dopadové štúdie – uplatniteľnosti podporených zamestnancov z MRK na trhu práce (Ľudia a hrady) a nástrojov na hodnotenie rizika recidívy s pravidelným evaluačným podujatím (Šanca na návrat 2).⁸⁷

Nadväznosť na predchádzajúce dopadové štúdie (NP Spolu pre komunity) – Priebežný zber dát od poskytovateľov (demografické charakteristiky, počet intervencií) sa vyhodnocuje priamo v teréne a evaluácie zamerané na účinnosť, účelnosť a hospodárnosť nadväzujú na predchádzajúce dopadové štúdie z rokov 2016 – 2018, čím vzniká dlhší časový rad porovnateľných zistení.⁸⁸

Vlastné informačné systémy (Vlna stability II) – Žiadateľ využíva vlastnú platformu monitorujúcu celý životný cyklus klienta, ktorá automatizuje zber dát a priebežne vyhodnocuje kvantitatívne aj kvalitatívne ukazovatele v reálnom čase, pričom ciele definuje metódou SMART.⁸⁹

Dôstojné bývanie a medzigeneračná zmena (DOMov na dosah) – Model asistovanej svojpomocnej výstavby, v ktorom rodiny získavajú vlastné skolaudované a na inžinierske siete napojené rodinné domy, umožňuje sledovať udržateľnosť prínosu prostredníctvom splácania úverov a stability bývania; zapájanie pracovníkov priamo z komunity a pravidelná pracovná aktivita rodičov zároveň vytvárajú pozitívne vzory pre deti a majú potenciál prelomiť generačný

⁸³Výročná monitorovacia správa za rok 2025, NP Zdravé komunity

⁸⁴Výročná monitorovacia správa za rok 2025, NP Zdravé komunity

⁸⁵ŽoNFP projektu Bezplatné poradenské činnosti (plánovaná analýza sociálnej návratnosti investícií – SROI) a rozhovor so zástupcami prijímateľa zo 7. 7. 2026

⁸⁶ŽoNFP projektu Poradenstvom k zamestnaniu

⁸⁷ŽoNFP projektov Finančné stimuly pre zamestnanosť a Šanca na návrat 2

⁸⁸ŽoNFP projektu Spolu pre komunity

⁸⁹ŽoNFP projektu Vlna stability II

cyklus chudoby.⁹⁰ Všetky aktivity a intervencie sú zaznamenávané v spise klienta a je preto možné ich dlhodobo sledovať a dôsledne vyhodnocovať.

Komplexné sledovanie a zverejňovanie výsledkov v oblasti zamestnanosti (Rozvojové tímy I.) – NP priebežne eviduje výsledky klientov naprieč zamestnanosťou (trvalý pracovný pomer, dohody), rekvalifikáciou a dlhým poradenstvom vrátane počtu oddlžených, ako aj zloženie vlastných tímov vrátane zamestnávania Rómov v režime dočasného vyrovnávacieho opatrenia (DVO), a tieto výsledky sprístupňuje vo verejne dostupnom výstupe. Ide o dobrú prax v systematickom dokumentovaní a diseminácii výstupov a výsledkov; nepredstavuje však dôkaz čistého efektu, keďže chýba kontrafaktúal.⁹¹

Z rozhovorov s prijímateľmi vyplynuli ďalšie príklady merania prínosu na úrovni projektov. V bezplatných dlhových poradniach sa interne sleduje objem dlhu a výška splátok klienta pri vstupe a po ukončení poradenstva, doplnené o následný kontakt po troch až šiestich mesiacoch, z čoho sa odvodzuje orientačný odhad návratnosti vložených prostriedkov. Projekt Domov na dosah vedie klienta vo vlastnej aplikácii podľa fázy zapojenia (od náboru po skolaudovaný dom) a periodicky ho hodnotí interným ratingovým systémom vo viacerých kategóriách (napríklad kvalita bývania a zamestnanosť). V NP Spolu pre komunity bol metodicky zavedený údaj miera ohrozenia klienta, ktorého postupný pokles v čase môže indikovať prínos nadviazanej spolupráce; ročné mapovanie komunity zároveň poskytuje aktuálnejší obraz než ARK z roku 2019.⁹²

2.4.2 Časť 2 – Obmedzenia a limity

2.4.2.1 Sledovanie a vykazovanie etnicity účastníkov

Dobrovoľná sebaidentifikácia a čl. 9 GDPR – Etnický pôvod je podľa čl. 9 nariadenia GDPR osobitnou kategóriou osobných údajov. Jeho evidencia je založená na dobrovoľnom informovanom súhlase a neexistuje etnický register. To výrazne sťažuje presné vymedzenie cieľovej populácie a konštrukciu kontrafaktúalu na individuálnej úrovni a pravdepodobne systematicky prispieva k podhodnoteniu dosahu cez spoločný ukazovateľ EECO15.

Limity proxy zacielenia – Geografické zacielenie cez ARK je legislatívne priechodné, no nezachytí Rómov, ktorí nežijú v zmapovaných osídleniach, ale sú rozptýlení v bežnej zástavbe, hoci môžu čeliť chudobe. Kombinácia sebaidentifikácie a proxy prístupu tak reálny dosah skôr podhodnocuje než nadhodnocuje.

Rozhovory naprieč SO tieto obmedzenia jednoznačne potvrdzujú. Zástupcovia SO aj prijímateľov opakovane uvádzali, že príslušnosť k MRK nemožno evidovať na úrovni jednotlivca a že karta účastníka obsahuje nanajvýš dobrovoľný údaj o znevýhodnení, ktorý nemožno „vyčistiť“ len na MRK. V rezorte školstva sa identifikácia opiera o proxy ukazovatele (sociálne znevýhodnené prostredie, špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby) a o polohu školy podľa ARK, pričom vizuálne či situačné posúdenie príslušnosti k MRK samotní respondenti označili za

⁹⁰ ŽoNFP projektu DOMov na dosah (model asistovanej svojpomocnej výstavby) a rozhovor so zástupcom prijímateľa z 3. 7. 2026

⁹¹ Zdroj: <https://romovia.vlada.gov.sk/narodne-projekty/narodny-projekt-rozvojove-timy-i/>

⁹² Rozhovory a stretnutia so SO – MPSVR SR a s prijímateľmi jeho projektov (jún – júl 2026): MPSVR SR (30. 6. a 2. 7. 2026), Bývanie na dosah (14. 7. 2026), Ľudia a hrady (14. 7. 2026), Krok za krokom (14. 7. 2026), ESI – Cesta neaktívnych osôb za zamestnaním (9. 7. 2026), Cesta za lepším životom (13. 6. 2026), Spolu pre komunity (8. 7. 2026), Bezplatné poradenské činnosti (7. 7. 2026) a Domov na dosah (3. 7. 2026)

metodicky neukotvený nástroj, ku ktorému sa pristupuje len tam, kde zlyhávajú oficiálne dáta.⁹³ V rezorte zdravotníctva sa podhodnotenie prejavuje najvýraznejšie v nemocničnom prostredí, kde je zber citlivých údajov pre nedôveru a ochranu údajov obmedzený; prijímateľ NP Zdravé komunity zároveň označil detailné meranie zdravotného posunu jednotlivca cez intervenčnú kartu za nereálne, a preto sa prínos sleduje prevažne cez záznamy vykonané vo vlastnej webovej aplikácii.⁹⁴ Vykazované počty navyše podľa zástupcov MPSVR SR ovplyvňuje samotná metodika – prechod z pôvodného prístupu (osoba zo sídla v ARK sa započítavala ako celá osoba MRK) na koeficient incidencie výskytu MRK v obci výrazne znížil vykazované počty, najmä vo väčších sídlach.⁹⁵

2.4.2.2 Zber, prepájanie a zdieľanie údajov

Dátová fragmentácia – V rámci jednotlivých rezortov existujú centralizované registre – v školstve napríklad RIS, ktorý vďaka evidencii cez rodné čísla v princípe umožňuje sledovať vzdelávacie trajektórie (napr. prechod zo základnej na strednú školu). Fragmentácia je preto predovšetkým medzirezortná: ITMS2021+, systémy ÚPSVaR, NCZI a školské registre nie sú vzájomne prepojené, a bez pilotného prepojenia administratívnych dát nie je možné longitudinálne rekonštruovať dosah na úrovni jednotlivca naprieč oblasťami (zamestnanosť, zdravie, vzdelávanie).

Právne a organizačné bariéry zdieľania – Prepájanie registrov rôznych rezortov naráža na prísne výklady ochrany osobných údajov a na byrokratické prekážky; zdieľanie celých databáz medzi inštitúciami je preto obmedzené. Práca s citlivými údajmi zraniteľnej skupiny navyše vyžaduje spracovanie prevažne na agregovanej (lokalitnej), nie individuálnej úrovni.

Z rozhovorov vyplynuli aj praktické limity zberu a kvality dát. Opakovane sa uvádzalo nekonzistentné manuálne zadávanie názvov sídiel a obcí (preklepy, chýbajúca diakritika, staré alebo neoficiálne názvy), ktoré si napr. pri jednom z odpočtov vyžiadalo ručnú opravu veľkej časti z približne 17 000 záznamov; ako riešenie sa navrhuje povinné používanie jedinečných kódov obcí (napr. SMARK 2025, ktorý určuje obce aj lokality podľa kódu⁹⁶). Časť prijímateľov nedisponuje jednotným softvérom na zber dát a vykazuje v tabuľkových procesoroch, ktoré plnohodnotné sledovanie neumožňujú. Zdieľanie údajov medzi aktérmi je zároveň obmedzené ochranou osobných údajov – napríklad medzi dlhovými poradňami a úradmi práce k výmene informácií o klientovi nedochádza.⁹⁷

2.4.2.3 Metodologické a kontextové obmedzenia

Chýbajúci kontrafaktuál a selektívny výber lokalít – Spravidla nie je k dispozícii porovnateľná nepodporená skupina. Cielenie intervencií na najznevýhodnenejšie, alebo naopak najreformnejšie obce vytvára výberové skreslenie (selection bias), ktoré narúša

⁹³ Zápis zo stretnutia so zástupcami SO – MŠVVaM SR z 22. 5. 2026 a súvisiace podklady rezortu školstva k identifikácii žiakov z MRK (proxy ukazovateľa a poloha školy podľa ARK)

⁹⁴ Rozhovor so zástupcami prijímateľa – Zdravé regióny z 2. 6. 2026 a záznam zo stretnutia so SO – MZ SR z 20. 5. 2026

⁹⁵ Rozhovor so SO – MPSVR SR z 30. 6. 2026; prechod z pôvodnej metodiky vykazovania (osoba zo sídla v ARK ako celá osoba MRK) na koeficient incidencie výskytu MRK v obci

⁹⁶ [Sociografické mapovanie rómskych komunít 2025 - SMARK 2025 | Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity](#)

⁹⁷ Rozhovory so SO – MPSVR SR (30. 6. 2026) a s prijímateľmi (jún – júl 2026): kvalita a manuálne zadávanie údajov o obciach (návrh jedinečných kódov), absencia jednotného softvéru na zber dát a obmedzenia zdieľania osobných údajov medzi aktérmi

predpoklad podmienenej nezávislosti aj predpoklad paralelného trendu, na ktorých stoja kvázi-experimentálne metódy.

Malé populácie, súbeh intervencií a časový horizont – Malé a nerovnomerne rozložené populácie znižujú štatistickú silu odhadov. Tá istá komunita môže byť súčasne zapojená vo viacerých intervenciách (napr. terénna sociálna práca, komunitné centrum, MOaPS, NP Zdravé komunity, Bývanie na dosah), čo sťažuje atribúciu efektu konkrétnemu projektu. Mnohé dlhodobé efekty sa navyše prejavajú až po skončení programového obdobia, pričom následné (follow-up) štúdie chýbajú.

Kapacity a dostupnosť literatúry – Analytické kapacity SO na prácu s dátami nad rámec monitorovacích povinností sú obmedzené a pokročilé metódy vyžadujú externú štatistickú expertízu. Dostupnosť kvalitatívnej odbornej literatúry k hodnoteniu čistých efektov inklúzie MRK je v slovenskom kontexte obmedzená.⁹⁸

Rozhovory poukázali aj na to, že štandardné monitorovacie ukazovatele nemusia verne odrážať skutočný efekt intervencie na jednotlivca – raz ho podhodnocujú, inokedy nadhodnocujú. Pri DOP Poradenstvom k zamestnaniu, resp. Krok za krokom sa výsledok vo forme zamestnania preukazuje pracovnou zmluvou konkrétnej osoby. Ak klient po nástupe do práce preruší kontakt alebo zmluvu neposkytne, nemožno ho vykázat, hoci reálne k umiestneniu došlo – ukazovateľ tak skutočný efekt podhodnocuje. Naopak, pri podpore sociálnych podnikov je osoba vykázaná ako zamestnaná už zo samotného zapojenia, bez ohľadu na jej predchádzajúci dlhodobý stav mimo trhu práce, takže ukazovateľ nemusí odrážať skutočnú zmenu.

2.4.2.4 Etické aspekty

Uplatnenie kontrafaktuálnych metód v prostredí zraniteľnej skupiny si vyžaduje osobitné etické zaobchádzanie. Čisto experimentálny dizajn s randomizovaným odopretím podpory je spravidla neetický a nerealizovateľný. Tam, kde sa randomizácia zvažuje, prichádza do úvahy len eticky prijateľná forma postupného nasadzovania. Zber dát v teréne by mal rešpektovať princípy „nеспôsobenia škody“ (Do No Harm) vrátane traumatologicky citlivého prístupu, keďže samotný proces hodnotenia môže respondentov retraumatizovať alebo stigmatizovať. Osobitným rizikom je mocenská asymetria. Ak sú členovia komunity existenčne závislí od lokálnych autorít, ich spätná väzba môže byť skreslená.

Rozhovory priniesli aj zistenie o nejednoznačnosti samotnej definície úspechu. Pri riešení zadĺženia formou osobného bankrotu dochádza k zániku časti záväzkov klienta, čo mu umožňuje návrat na trh práce, no pre veriteľov predstavuje stratu pohľadávok – jednotlivé prípady preto nemožno jednoznačne označiť za úspešné či neúspešné. Stigmatizácia navyše ovplyvňuje aj samotný zber údajov – pôvodný názov „dlhové poradenstvo“ pôsobil na časť klientov odrádzajúco a nedôveru vzbudzovala aj samotná karta účastníka, čo ďalej znižuje ochotu k dobrovoľnej sebaidentifikácii.⁹⁹

Viacero prijímateľov projektov tiež uviedlo, že to, čo klient, resp. zamestnanec, ktorý s ním pracuje, považuje za úspech a výrazný posun v živote, by mohol bežný človek vnímať inak a nepripisovať tomu istému javu rovnakú dôležitosť (napr. zriadenie emailovej adresy,

⁹⁸Úvodná správa hodnotenia

⁹⁹ Rozhovor so zástupcami prijímateľa projektu Bezplatné poradenské činnosti zo 7. 7. 2026: nejednoznačnosť definície úspechu pri osobnom bankrote a vplyv stigmy (premenovanie „dlhového poradenstva“) na dôveru klientov a ochotu k sebaidentifikácii

napísanie životopisu, a pod.). Vnímanie úspechu a prínosu pre MRK je teda veľmi individuálne a záleží aj na východiskovej pozícii klienta.

2.4.3 Časť 3 – Príklady metód vhodných na sledovanie prínosov a čistých efektov

Nasledujúci prehľad zoraďuje vhodné metódy do šiestich skupín – od kvantitatívnych kontrafaktuálnych prístupov, cez teóriu riadené a distribučné prístupy, až po dátovú architektúru, participatívne a etické (Do No Harm) prístupy. Voľba metódy závisí od dostupnosti porovnateľných lokalít, dĺžky časových radov a kvality dát. Uvádzané aplikačné príklady v podmienkach SR majú tam, kde nejde o realizované meranie, ilustratívny charakter. Metódy uvedené nižšie neplnia rovnakú funkciu a je potrebné ich odlišovať podľa toho, čo dokážu preukázať. Odhad čistého efektu, teda tej časti zmeny, ktorú možno pripísať samotnej intervencii, umožňujú predovšetkým kvantitatívne kontrafaktuálne (kvázi-experimentálne) prístupy a, v obmedzenej miere a za predpokladu explicitnej teórie zmeny, teóriou riadené prístupy. Ostatné metódy plnia doplnkovú, no odlišnú úlohu – meranie zmeny pred intervenciou a po nej dokumentuje posun v čase, no bez kontrafaktuálu ho nemožno stotožniť s čistým efektom; bežné monitorovanie výstupov a výsledkových ukazovateľov zachytáva rozsah a bezprostredné výsledky podpory; analýza sociálnej návratnosti investícií (SROI) vyčísluje spoločenský prínos vo vzťahu k nákladom; a kvalitatívne a participatívne metódy osvetľujú mechanizmy, kontext a neplánované dopady. **Spoľahlivé hodnotenie preto spravidla kombinuje viacero z týchto vrstiev**, pričom čistý efekt zostáva samostatnou metódou, ktorú väčšina bežne používaných nástrojov sama osebe nepreukazuje.

2.4.3.1 Kvantitatívne kontrafaktuálne (kvázi-experimentálne) prístupy

Párovanie a dvojité rozdiely (PSM + DiD) – Párovanie na základe skóre sklonu (Propensity Score Matching) vytvorí z neintervenovaných jednotiek porovnateľnú kontrolnú skupinu podľa pozorovateľných charakteristík (veľkosť obce, miera nezamestnanosti, podiel MRK, vzdelanostná úroveň), pričom metóda dvojitých rozdielov (Difference-in-Differences) porovná zmeny výsledkov medzi skupinami pred intervenciou a po nej. Ide o v EÚ štandardne akceptovanú metodiku hodnotenia ESF+ intervencií; v SR je aplikovateľná pri dostupnosti dát z ITMS a ARK.

Ilustratívne – obce s rozvojovými tímami by sa spárovali s obcami s podobným podielom MRK, počtom obyvateľov a mierou chudoby, pričom výsledkovou premennou by bola napríklad školská dochádzka detí z MRK.¹⁰⁰

Metóda syntetickej kontroly (SCM) – Pri malom počte intervenovaných obcí vytvorí vážený priemer viacerých podobných neintervenovaných obcí (transparentne priradené váhy) ako „syntetickú“ porovnávaciu jednotku. Je vhodná práve tam, kde klasická kontrolná skupina nie je dostupná. Vyžaduje si však oveľa väčšie vstupy, čo sa týka dát, odborných kapacít aj finančných prostriedkov.

Prerušované časové rady (ITS/CITS) – Analýza vývoja výsledkového ukazovateľa pred intervenciou a po nej na dostatočne dlhom rade pozorovaní; s kontrolnou sériou (CITS) umožňuje odlíšiť efekt intervencie od všeobecného trendu. Vhodná pre zdravotné indikátory, nezamestnanosť či kriminalitu s dostupnými mesačnými alebo štvrťročnými dátami.

¹⁰⁰Ilustratívny príklad aplikácie metódy; nejde o realizované meranie, ale o modelové znázornenie postupu v podmienkach SR podľa analytického metodického dokumentu vypracovaného hodnotiteľmi

Analýza dávky a odozvy (Dose-Response) – Skúma vzťah medzi intenzitou podpory a veľkosťou efektu; doplnkovo vhodná pri rozvojových tímoch a komunitných centrách na určenie optimálnej intenzity intervencie.

Smerovanie ku kontrafaktuálnemu hodnoteniu potvrdzuje aj samotný rezort školstva ako SO, ktorý kontrafaktuálne metódy, s ktorými doteraz nemal skúsenosti, označil za vhodné pre budúce programové obdobie, doplnené o hĺbkové prípadové štúdie konkrétnych lokalít, resp. škôl a o posun od čisto kvantitatívneho vykazovania ku kvalitatívnemu zhodnocovaniu zmien priamo v rodinách a komunitách.¹⁰¹

2.4.3.2 Teóriu riadené prístupy

Kontribučná analýza (Contribution Analysis) – Posudzuje vierohodnosť kauzálneho príspevku intervencie na základe reťazca predpokladov teórie zmeny a systematického vylúčenia alternatívnych vysvetlení. Je uplatniteľná tam, kde experimentálny kontrafaktál nie je možný, a umožňuje budovať „príspevkový príbeh“ naprieč SO.

Realistické hodnotenie (CMO konfigurácie) – Neodpovedá na otázku „či to funguje“, ale „čo funguje, pre koho, za akých podmienok a prečo“, a to skúmaním vzťahu medzi kontextom (C), mechanizmom (M) a výsledkom (O). Je zásadné pre heterogenitu rómskych komunít v SR – odhalí, prečo rovnaká intervencia môže excelovať v integrovanej obci a zlyhávať v izolovanom osídlení s rómskou populáciou.

Teóriu riadený prístup sa v domácom programe už čiastočne uplatňuje. Pri výzvach v oblasti sociálnych inovácií (mimo hodnotených projektov) sa k žiadosti prikladá teória zmeny a logický rámec a požiadavky na meranie spoločenského vplyvu sa komunikujú už pri predložení žiadosti. Rozšírenie tohto prístupu do ďalších priorít označil zástupca SO za potenciálne prínosné, keďže uľahčuje rekonštrukciu intervenčnej logiky a uľahčuje hodnotenie výsledkov a dopadov.¹⁰²

Typológia prínosov (klasifikácia predpokladaného a reálneho prínosu) – Ide o štruktúrovanú kvalitatívnu metódu, ktorá systematicky triedi prínosy intervencie podľa vecného zamerania, úrovne, na ktorej sa prejavujú, a podľa toho, či ide o prínos predpokladaný intervenčnou logikou (teóriou zmeny) alebo reálne doložený implementáciou a príkladmi dobrej praxe. Dôsledné odlíšenie predpokladaného a reálneho prínosu zviditeľňuje medzery medzi zámerom a skutočnosťou a bráni tomu, aby sa očakávaný prínos vykazoval ako dosiahnutý; tam, kde reálne výsledky nie sú k dispozícii, sa medzera uvádza explicitne namiesto domnienky. Metóda je prenositeľná naprieč intervenciami a SO. Nasledujúca zovšeobecnená typológia zosúladzuje tieto tri prístupy do podoby využiteľnej pre ďalšie intervencie.¹⁰³

Tabuľka č. 25: Všeobecná typológia prínosov podľa hodnotených projektov

Typ prínosu	Úroveň	Charakter	Ilustračný príklad
Priame výsledky v cieľovej oblasti	Jednotlivec, komunita	Predpokladaný aj reálny	Zaočkovanosť; preradenie žiakov do bežného prúdu; zamestnanosť; príjem z medzitru práce (Ľudia a hrady)

¹⁰¹ Zápis zo stretnutia so zástupcami SO – MŠVVaM SR z 22. 5. 2026

¹⁰² Rozhovor so zástupcom SO – MPSVR SR (Bývanie na dosah, 14. 7. 2026)

¹⁰³ Vlastné spracovanie typológie prínosov na základe predpokladaných prínosov uvádzaných v jednotlivých ŽoNFP a na základe reálnych prínosov identifikovaných z rozhovorov so SO a prijímateľmi, prípadne z podporných dokumentov, ako sú napr. výročné správy, analýzy, a pod.

Vedomosti, postoje a správanie	Jednotlivec, rodina	Predpokladaný aj reálny	Zdravotná gramotnosť s kontrolnou vzorkou; zmena postojov pedagógov (PPV); odborné, digitálne a mäkké zručnosti
Prístup k službám a prekonávanie bariér	Jednotlivec	Predpokladaný aj reálny	Jazyková a kultúrna mediácia (APZN); sprevádzanie a navigácia v systéme; asistencia pri vybavovaní dokladov a nárokov
Krízová a záchranná intervencia	Jednotlivec, komunita	Reálny (nad rámec cieľa)	Zvládnutie epidémií hepatitídy; pomoc pri požiaroch a záplavách
Sociálno-ekonomická stabilizácia a inklúzia	Jednotlivec, systém	Predpokladaný aj reálny	Oddĺženie a finančná gramotnosť; legálne bývanie (DOMov na dosah); resocializácia po výkone trestu (Šanca na návrat 2); vysporiadanie pozemkov ako predpoklad legálneho bývania (JPÚ, ESO4.10); podpora vstupu na trh práce, rekvalifikácia a oddĺženie klientov (Rozvojové tímy I.)
Materiálne a environmentálne determinanty	Komunita, región	Reálny	Obnova prístupu k pitnej vode (Bijacovce); dostupnosť dopravy (Parchovany); vodovody, kanalizácia a prístupové cesty v osídleniach; infraštruktúra v obciach s MRK (RSO2.5, RSO4.3)
Systémový, inštitucionálny a dátový prínos	Systém	Predpokladaný aj reálny	Desegregačné pravidlá (VZN Detva); dátové bázy (Profily lokalít, POP3); lokálni lídri z komunity (peer pracovníci); scitlivovanie samospráv; nájomné zmluvy ako ex-post overenie obsadenia bytov pre MRK (RSO4.3); hliadky MOPS z komunity (ESO4.10); zamestnávanie Rómov v tímoch v režime DVO a verejné vykazovanie výsledkov (Rozvojové tímy I.)
Presah na verejné zdravie a kohéziu	Spoločnosť	Reálny	Trasovanie ochorení s RÚVZ; destigmatizácia a sociálny zmier; medzigeneračné vzory a prelomenie cyklu chudoby

Typy 1 – 3 tvoria jadro pôvodne predpokladaného prínosu; typy 4 – 6 zachytávajú prínos, ktorý sa v praxi ukázal ako významný, hoci nebol vždy primárnym cieľom; typy 7 – 8 vyjadrujú systémový a spoločenský presah intervencie. Priradenie charakteru (predpokladaný/reálny) k jednotlivým typom zároveň slúži ako jednoduchý nástroj na identifikáciu dátových medzier v hodnotení.

2.4.3.3 Distribučné a na spravodlivosť zamerané prístupy

Analýza incidencie prínosov (Benefit Incidence Analysis) – Spája rozpočtové výdavky s príjmovými kategóriami obyvateľstva a vyčísluje, aká časť investície reálne prítiekla k najchudobnejším skupinám – teda či prostriedky určené pre MRK skutočne končia u cieľovej skupiny.

Index viacrozmernej chudoby na úrovni projektov (Project-Level MPI) – Namiesto príjmu meria prekrývajúce sa deprivácie domácnosti v oblasti zdravia, vzdelania a životnej úrovne pred intervenciou a po nej; vhodný ako štandardná metodika pri projektoch s priamym kontaktom s domácnosťami.

Hodnotenie zamerané na spravodlivosť (Equity-Focused Evaluation) – Pri každom ukazovateli povinne skúma, či sa zmenšila priepasť medzi najzraniteľnejšími a majoritou, s dôsledným delením dát podľa podskupín (rod, vek, typ lokality). Bráni „vyberaniu ľahkých cieľov“ a smeruje pozornosť na najizolovanejšie lokality.

2.4.3.4 Dátová architektúra a longitudinálne sledovanie

Prepojenie administratívnych dát a ITMS s ARK – Pilotné prepojenie ITMS2021+ s kódmi ARK a s registrami ÚPSVaR či NCZI (na úrovni lokality, nie jednotlivca) by umožnilo konštruovať objektívne výsledkové ukazovatele a porovnávať intervenované a neintervenované lokality. Ide o investíciu do budúcich programových období.

Longitudinálne trasovanie cez anonymné kódy – Každý účastník mákkého projektu dostane zašifrovaný kód, ktorý sa sleduje naprieč registrami ďalších 12 až 36 mesiacov, čím sa zisťuje reálna udržateľnosť výsledku (napr. či si účastník udržal zamestnanie). V školskom sektore takýto substrát čiastočne existuje – RIS eviduje žiakov cez rodné čísla, takže sledovanie prechodov (napr. zo základnej na strednú školu) je v rámci rezortu technicky uskutočniteľné; hlavnou prekážkou zostáva medzirezortné prepojenie registrov.

Potrebu takéhoto prepojenia potvrdzujú aj prijímatelia. Z rozhovorov opakovane zaznela požiadavka prepojiť údaje so Sociálnou poisťovňou a daňovou správou, aby bolo možné overiť reálny nástup do zamestnania, platenie odvodov a dlhodobú ekonomickú aktivitu aj po zmene zamestnávateľa; respondenti si zároveň uvedomujú citlivosť týchto údajov a riziko nadmerného sledovania klientov. S tým súvisí aj požiadavka na širšie výsledkové ukazovatele než samotné zamestnanie – samostatnú zárobkovú činnosť, zníženie závislosti od sociálnych dávok a dlhodobú návratnosť verejnej investície (koľko stojí začlenenie jednej osoby a čo sa vráti cez dane a odvody).¹⁰⁴

2.4.3.5 Participatívne a komunitné prístupy

Komunitná hodnotiacia správa (Community Scorecard) – Zástupcovia komunity a poskytovatelia služieb nezávisle oznámujú fungovanie projektu a na spoločnom stretnutí vytvoria akčný plán nápravy; poskytuje rýchlu spätnú väzbu a posilňuje hlas cieľovej skupiny, treba však ošetriť mocenskú asymetriu.

Zber výsledkov a najvýznamnejšia zmena (Outcome Harvesting, MSC) – Prístupy, ktoré identifikujú výsledky spätne od pozorovaných zmien, resp. systematicky zbierajú príbehy najvýznamnejších zmien vrátane komplikácií a zlyhaní; humanizujú dáta a odhaľujú efekty, ktoré štandardný dotazník nezachytí.

Z rozhovorov vzišli aj konkrétne návrhy kvalitatívnych indikátorov pre multidisciplinárne projekty – spätná väzba klienta viazaná na cieľ, ktorý si sám stanovil (čo zvyšuje jeho motiváciu a stotožnenie sa s procesom), spätná väzba zamestnancov a náklady na hodinu jednotlivých typov poradenstva v kombinácii s počtom hodín na klienta ako podklad pre výpočet návratnosti vložených prostriedkov.¹⁰⁵

2.4.3.6 Prístupy „nespôsobenia škody“ (Do No Harm)

Sledovanie neplánovaných negatívnych externalít a deliacich/spájajúcich línií – Do hodnotiaceho dizajnu sa zámerne vkladá meranie neželaných dopadov (napr. nárast napätia

¹⁰⁴ Rozhovory s prijímateľmi (ESI – Cesta neaktívnych osôb za zamestnaním, 9. 7. 2026; DOP Krok za krokom, 14. 7. 2026)

¹⁰⁵ Rozhovor so zástupcami prijímateľa projektu Bezplatné poradenské činnosti zo 7. 7. 2026

medzi majoritou a minoritou) a mapovanie faktorov, ktoré komunity spájajú alebo rozdeľujú, aby výsledná správa nebola nekritickou prezentáciou úspechov, ale validnou analýzou reálnych dopadov.

2.4.3.7 Komparatívny prehľad a odporúčaný metodický mix

Nasledujúca matica zhŕňa vhodnosť hlavných metodík pre podmienky SR (počet hviezdíčiek vyjadruje celkovú vhodnosť).

Tabuľka č. 26: Prehľad navrhnutých metód podľa ich typu, dátovej náročnosti a vhodnosti v podmienkach SR

Metóda	Typ evidencie/logika	Dátová náročnosť	Vhodnosť pre SR
PSM + DiD	Kvantitatívna kontrafaktuálna	Vysoká	★★★★★
Syntetická kontrola (SCM)	Kvantitatívna kontrafaktuálna	Vysoká	★★★★☆
Prerušované časové rady (ITS/CITS)	Kvantitatívna kontrafaktuálna	Stredná	★★★★★
Dose-Response	Kvantitatívna (intenzita)	Stredná	★★★★☆
Kontribučná analýza	Teóriu riadená	Stredná	★★★★★
Realistické hodnotenie (CMO)	Teóriu riadená	Vysoká	★★★★★
Prepojenie admin. dát (ADL)	Infraštruktúrna	Veľmi vysoká	★★★☆☆
Benefit Incidence Analysis	Distribučná	Stredná	★★★★☆
Project-Level MPI	Viacrozmerná deprivácia	Stredná	★★★★★
Equity-Focused Evaluation	Distribučná/inkluzívna	Stredná	★★★★★

Zdroj: Autori

Tieto smerovania potvrdzujú aj rozhovory. Prijímatelia za ideálne označili meranie na začiatku aj na konci intervencie naviazané na akčné plány (kombinujúce číselné sledovanie s detailným popisom zmeny) a sústredenie sa na menší počet nosných, dobre merateľných tém s reálnym dosahom namiesto rozdrobenia do drobných opatrení s nízkym samostatným prínosom. Viaceré prvky odporúčaného rámca sa navyše v teréne už uplatňujú v pilotnej podobe – od interných ratingových systémov a dynamických indikátorov rizika cez odhady návratnosti v poradniach až po vlastné digitálne aplikácie s unikátnymi kódmi, na ktoré možno pri ďalšom hodnotení nadviazať.

Tabuľka č. 27: Prehľad navrhnutých metód a konkrétnych podmienok, za ktorých sú v podmienkach SR vhodné

Metóda	Podmienky vhodnosti v podmienkach SR
PSM + DiD	Dostupnosť dát z ITMS a ARK a dostatočný počet porovnateľných neintervenovaných lokalít
Syntetická kontrola (SCM)	Malý počet intervenovaných obcí; náročná na dáta, kapacity a financie
Prerušované časové rady (ITS/CITS)	Dostatočne dlhé mesačné/štvrt'ročné rady (zdravie, nezamestnanosť,...)
Dose-Response	Merateľná intenzita podpory (rozvojové tímy, komunitné centrá)
Kontribučná analýza	Uplatniteľná bez experimentálneho kontrafaktuálu; vyžaduje explicitnú teóriu zmeny
Realistické hodnotenie (CMO)	Heterogénne komunity; náročné na kvalitatívne dáta a kapacity
Prepojenie admin. dát (ADL)	Podmienené medzirezortným prepojením registrov pri rešpektovaní čl. 9 GDPR
Benefit Incidence Analysis	Dostupnosť výdavkových a príjmových dát podľa skupín
Project-Level MPI	Priamy kontakt s domácnosťami a meranie pred/po
Equity-Focused Evaluation	Prierezový princíp; vyžaduje delenie dát podľa podskupín

Zdroj: Autori

3 Závery

HO1: Má ÚV SR – ÚSVRK dostatočné kompetencie/kapacity pre koordináciu inklúzie MRK v oblasti implementácie P SK?

ÚSVRK disponoval v hodnotenom období silným a jasne definovaným koordinačným mandátom na viacerých úrovniach. Zákon 575/2001 jednoznačne určoval ÚSVRK ako kľúčový orgán pre koordináciu inklúzie MRK na úrovni ústrednej štátnej správy. Štatút splnomocnenca tento mandát ďalej konkretizoval – vrátane koordinácie využívania zdrojov EÚ, spolupráce s rezortmi a prípravy, monitorovania a vyhodnocovania relevantných programov. Na úrovni Partnerskej dohody bola ÚSVRK priradená formálna zodpovednosť za koordináciu celej alokácie 907 mil. EUR určenej na inklúziu MRK. Napriek tomuto silnému formálnemu základu existuje zásadný nesúlad medzi legislatívnym mandátom a mechanizmom na jeho výkon. Zmluva o poverení SO neobsahuje explicitné úlohy a kompetencie v oblasti koordinácie inklúzie MRK – zameriava sa výlučne na implementačné úlohy SO. Organizačný poriadok ÚSVRK orientuje funkciu sekcie strategických politík prevažne na koordináciu štátnych politík, resp. regionálnu a miestnu úroveň, nie na koordináciu naprieč SO na národnej úrovni. Na úrovni P SK nie sú koordinačné kompetencie ÚSVRK vo vzťahu k ostatným SO bližšie vymedzené. Výsledkom je, že ÚSVRK vstupuje do implementácie P SK s legislatívne silným, ale obsahovo a funkčne nejednoznačným koordinačným mandátom.

Koordinačné mechanizmy, ktoré mali v rámci P SK zabezpečiť integrovaný prístup k inklúzii MRK, mohli na programovej úrovni fungovať účinnejšie. Vo fáze programovania bol výber intervencií ovplyvnený záujmom EK na navýšenie alokácie, čo viedlo k dodatočnému zahrnutiu sektorových intervencií do alokácie pre MRK. Tieto intervencie však neboli od počiatku navrhnuté na sledovanie prínosov pre MRK, čo sa negatívne prejavuje v implementačnej fáze. Do určitej miery sa prejavila aj oneskorená delimitácia SO z Ministerstva vnútra SR (až od 1. januára 2024), ktorá oslabil nastavenie implementačných mechanizmov alokácie. V implementačnej fáze ÚSVRK účinne koordinuje iba tú časť alokácie, ktorá je v jeho priamej gescii, a to prostredníctvom integrovaných výziev v rámci vlastnej alokácie. Vo vzťahu k ostatným SO je koordinácia obmedzená na posudzovanie súladu dopytových výziev s princípmi 3D. Formálne platformy, ktoré mali koordináciu zabezpečiť na programovej úrovni, neboli dostatočne využité. Komisia pri MV pre MRK sa sústreďí len na intervencie v kompetencii ÚSVRK a zasadala v hodnotenom období len štyrikrát. Rada vlády pre inklúziu MRK vznikla až koncom roku 2025 a nemala priestor výraznejšie prispieť ku koordinácii. Na úrovni P SK absentuje mechanizmus na systematické sledovanie a vyhodnocovanie pokroku v implementácii celej alokácie 907 mil. EUR. Táto funkcia nie je zastrešená ani RO, ani ÚSVRK. Výsledkom je, že koordinácia inklúzie MRK v rámci P SK funguje skôr reaktívne a parciálne, než ako systémový mechanizmus zodpovedajúci deklarovanému záväzku v Partnerskej dohode.

Kapacity ÚSVRK pre koordináciu a implementáciu P SK sa v hodnotenom období výrazne posilnili. Z 53 miest na konci roku 2023 na 134 miest v roku 2024 a v roku 2025 sa stabilizovali na úrovni 128 miest s nižšou fluktuáciou. Implementačné kapacity sekcie európskych programov (SO) s obsadenosťou 84 % v roku 2024 a stabilizáciou v roku 2025 sú vedúcimi zamestnancami hodnotené ako postačujúce na výkon zverených úloh SO. Poddimenzovaný je naopak odbor programovej jednotky, ktorý nesie koordinačnú funkciu vo vzťahu k ostatným SO – overovanie súladu dopytových výziev s princípmi 3D a príprava nového programového

obdobia. Plánovaný stav odborných kapacít programovej jednotky definovaný v cestovnej mape P SK (7 – 12 miest) nebol v hodnotenom období naplnený.

HO2: Je implementácia aktivít v rámci alokácie MRK naprieč viacerými SO efektívna? Má vyčlenenie špecifickej alokácie MRK v rámci CP2 a CP3 merateľný prínos pre rómske komunity?

Rozdelenie alokácie MRK v celkovej výške 907 mil. EUR medzi štyri SO je vecne odôvodnené a z hľadiska implementačných kapacít nevyhnutné. Alokácia však nebola od začiatku programovaná ako koherentný celok, ale vychádzala (s výnimkou ŠC v gescii ÚSVRK) zo sektorovej orientácie. Intervencie v rámci CP2 a CP3 boli včlenené do alokácie dodatočne. To je jedným z dôvodov, že nebol vytvorený ucelený rámec pre monitorovanie prostredníctvom súboru merateľných ukazovateľov, ktorý by umožnil systematické sledovanie pokroku vo finančnej a fyzickej implementácii celej podpory inklúzie MRK. Deliace línie medzi súbežnými intervenciami rôznych SO v tej istej lokalite nie sú metodicky ukotvené a ich fungovanie závisí od kvality osobných vzťahov na lokálnej úrovni. Na tejto úrovni sa prejavujú aj rozdiely v mzdovej politike SO pri implementácii NP a prispievajú k fluktuácii odborného personálu do projektov s vyšším platovým ohodnotením.

Vyčlenenie špecifickej alokácie MRK v rámci CP2 a CP3 hodnotíme ako opodstatnené. Vyčleňuje prostriedky pre obce z ARK, chráni ich pred realokáciou a vnáša do mainstreamových intervencií záväzné mechanizmy smerovania pomoci (podmienka ARK, lokalizačná príloha, metodológia 3D). Spolu so 100% financovaním sprístupňuje investície aj obciam, ktoré by v mainstreamových výzvach neuspeli. Slabinou nie je prínos, ale jeho preukázateľnosť – MU nenesú etnickú ani lokalizačnú dimenziu a uplatňované spôsoby preukazovania prínosu pre MRK majú nesystémový charakter.

HO3: Smerujú investície vykazované v rámci alokácie MRK skutočne do podpory inklúzie a kvality života MRK?

Investície v gescii ÚSVRK smerujú do podpory inklúzie a kvality života MRK. Implementačné mechanizmy ŠC v gescii ÚSVRK vytvárajú preukázateľné predpoklady pre inklúziu MRK, no ich účinnosť je diferencovaná a na výstupe systémovo neoverená.

Spoločným silným prvkom naprieč investičnými ŠC je vstupné zacielenie – podmienka geografickej oprávnenosti viazaná na ARK, mapová príloha s trasovaním infraštruktúry, záväzná príloha k metodológii 3D a 100% financovanie ako absorpčný stimul. Spoločnou štrukturálnou slabinou je asymetria medzi vstupným zacielením a výstupným overením – väzba na MRK sa posudzuje pred zazmluvnením, no po dokončení projektu sa reálne využívanie infraštruktúry populáciou MRK záväzne nesleduje. Táto medzera je prítomná pri RSO2.5, RSO2.6 aj RSO3.2.

Medzi jednotlivými ŠC sú relevantné rozdiely. Pri ESO4.10 je dosah na MRK najlepšie doložený. Služby MOPS sú doručované priamo v osídleniach, sú komunitou akceptované a ich výpadok má okamžité pozorovateľné negatívne dôsledky. Nízke napĺňanie ukazovateľa pri projektoch JPÚ (8,3 %) má štrukturálne príčiny v právnej zložitosti pozemkových konaní – prvé úspešne ukončené konania funkčnosť modelu preukazujú. Kritickým rizikom nie je dizajn intervencie, ale diskontinuita financovania medzi programovými obdobiami.

Pri RSO2.6 stojí reálny environmentálny dosah na MRK predovšetkým na sanáciách skládok, ktorých väzba na MRK lokalitu je najsilnejšia. Paradoxom je, že práve táto aktivita bola obmedzujúcim nastavením podmienok výzvy utlmená najviac. Zberné dvory k referenčnému dátumu nie sú v prevádzke a ich budúci prínos pre MRK bude navyše limitovaný tým, že prijímajú kategóriu odpadu, ktorú osídlenia produkujú len okrajovo. Nastavenie RSO3.2 predstavuje vedomý kompromis medzi prísny lokalizačným cieľom a politickou

priechodnosťou projektov na obecných zastupiteľstvách. Systém MU pritom na otázku inkluzívneho dosahu nedokáže odpovedať. Výstupové MU merajú kilometre infraštruktúry a výsledkový MU predstavuje kumulatívny odhad prejazdov bez akejkoľvek väzby na MRK.

Čiastočnou výnimkou je RSO4.3, kde kombinácia podmienky ARK, odstupňovaného minimálneho percenta bytov pre MRK a podmienky uzavretia nájomnej zmluvy vytvára najkomplexnejší systém priamej väzby na MRK spomedzi všetkých investičných ŠC. Slabým miestom nie je nastavenie mechanizmu, ale fázový posun – tri štvrtiny portfólia tvoria projekty projektovej dokumentácie, ktorých prínos sa zhmotní až v nadväzujúcich výzvach. Pri RSO4.2, napriek najdôslednejšiemu naprojektovaniu mechanizmu, zostáva hodnotenie obmedzené minimálnym uplatnením v praxi. K referenčnému dátumu existuje jediný zazmluvnený projekt a mechanizmus zostával nevyužitý práve na území s najvyššou koncentráciou MRK na Slovensku.

K referenčnému dátumu nebola fyzicky dokončená žiadna stavba v rámci RSO2.5, RSO3.2, RSO4.2, ani RSO4.3, čo definitívne hodnotenie reálneho dosahu na MRK zatiaľ znemožňuje. Systémy následného overovania existujú a ex-post posúdenie bude dátovo podložené po dokončení stavieb, ktorých ťažisko SO očakáva v rokoch 2026 – 2027.

Investície v rámci ŠC v gescii MPSVR SR smerujú, s určitými výhradami, do podpory inklúzie a kvality života MRK. Zacielenie na MRK, resp. na prostredie s prítomnosťou MRK, je preukázateľne zakotvené v dokumentácii od úrovne výziev a ŽoNFP, aj keď intenzita výskytu sa v konkrétnych projektoch líši (oprávnené cieľové skupiny zahŕňajúce MRK, väzba na ARK, princíp 3D a Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030). Je možné konštatovať, že intervencie vytvárajú predpoklady pre inklúziu. Prevažne mainstreamové nastavenie (príznak „čiastočne“, MRK ako súčasť širších znevýhodnených skupín) však znamená, že špecifický podiel MRK je odvodený a reálny dosah je podmienený územným rozložením služieb. To sa týka predovšetkým juhovýchodných regiónov s najvyšším zastúpením MRK, kde sú prínosy pravdepodobne systémovo podhodnotené.

Špecifiká podľa ŠC:

- **ESO4.1.** – Priame zacielenie na MRK je zakotvené len pri NP Ľudia a hrady (dočasné vyrovnávacie opatrenie formou zamestnávania osôb z MRK, s odporúčanou hodnotou 60 % v lokalitách ARK, hoci príznak MRK zostáva „čiastočne“); pri DOP v území s vysokou prítomnosťou MRK je reálny dosah pravdepodobne podstatne vyšší, než naznačuje príznak „čiastočne“, no vzhľadom na spôsob evidencie ho nemožno priamo preukázať. Robustné výsledkové dáta sú doložené len pre NP Ľudia a hrady aj vďaka analýze realizovanej partnerom projektu ÚSVRK.
- **ESO4.8.** – Portfólio tvoria len dva NP bez DOP; MRK sú vo väčšine aktivít vedľajšou cieľovou skupinou. Najvýraznejšiu vecnú a územnú relevanciu má NP Spolu pre komunity (MU zahŕňa lokality MRK), zatiaľ čo NP Šanca na návrat 2 má k MRK len nepriamu väzbu (osoby vo výkone a po výkone trestu).
- **ESO4.12.** – Jediný projekt celého SO s príznakom „áno“ (DOP DOMov na dosah) je vymedzený priamo na príslušníkov MRK a rieši prístup k bývaniu asistovanou svojpomocnou výstavbou. Výhrady sa tu koncentrujú do obmedzenej samostatnej účinnosti intervencií bez nadväzujúcich služieb a infraštruktúry a do závislosti dlhodobého efektu od udržateľnosti, legislatívneho ukotvenia (dlhové poradenstvo) a od koordinácie so súbežnými intervenciami. NP Spolu pre komunity, ktoré tiež spadá do tohto ŠC, má takisto výrazné priame prepojenie na príslušníkov z MRK.

S určitými výhradami môžeme konštatovať, že investície v gescii MŠVVaM SR smerujú do inklúzie MRK. Zacielenie na MRK je v dokumentácii zachované od úrovne výziev a ŽoNFP (kritériá výberu lokalít a škôl, väzba na ARK, princíp 3D) až po realizáciu priamo v prostredí s prítomnosťou MRK; investície tak vytvárajú predpoklady pre inklúziu a znižovanie segregácie. Nejde však o uzavreté systémové riešenie. Dlhodobý efekt závisí od udržateľnosti pomáhajúcich pozícií (prechod na štátny rozpočet), od ich legislatívneho ukotvenia a od koordinácie s ostatnými intervenciami zameranými na MRK.

Alokácia, za ktorej implementáciu zodpovedá MZ SR, skutočne smeruje do podpory inklúzie a kvality života MRK. NP Zdravé komunity je jedinou aktivitou realizovanou v rámci ŠC ESO4.11 v gescii MZ SR, s príznakom MRK „áno“ a s obyvateľmi MRK ako výlučnou cieľovou skupinou už na úrovni výzvy. Intervencie APZ, APZ senior a APZN sú poskytované priamo v teréne a vo vybraných zdravotníckych zariadeniach naviazaných na ARK, čím je zacielenie na MRK zachované od úrovne programových dokumentov až po realizáciu. Výhradou zostáva, že v prípade APZN nejde o výlučne uzavretú intervenciu pre MRK, keďže služby sú poskytované sociálne znevýhodnenému obyvateľstvu SR všeobecne (čo hodnotitelia aj účastníci validačného stretnutia považujú za akceptovateľné vzhľadom na destigmatizačný efekt), a že dlhodobý systémový dopad závisí aj od faktorov mimo priamej kontroly SO, najmä nadrezortnej koordinácie a stability personálu.

Nad rámec priamej terénnej a nemocničnej práce (APZ, APZ senior, APZN) rozšíril NP Zdravé komunity od roku 2024 pôsobenie o novú intervenčnú líniu regionálnych manažérov podpory zdravia (RMPZ), zameranú na materiálne determinanty zdravia v MRK, teda na prístup k pitnej vode, kanalizácii, elektrine, dopravnej obslužnosti a k zdravotnej starostlivosti. Táto línia posilňuje smerovanie intervencií ku kvalite života nad rámec samotných zdravotníckych výstupov. Reálny dosah zacielenia dokladá aj koordinovaná reakcia na epidémiu vírusovej hepatitídy typu A vo východoslovenských lokalitách v roku 2024, vrátane trasovania kontaktov v spolupráci s RÚVZ, hromadných očkovaní a preukázateľného zvýšenia zaočkovanosti detí vo viacerých lokalitách.¹⁰⁶

Línia RMPZ zároveň prehĺbuje medziinštitucionálnu a medzisektorovú spoluprácu nad rámec zdravotného rezortu. V roku 2025 pôsobila v súčinnosti so samosprávami, Prešovským a Košickým samosprávnym krajom, ÚSVRK, regionálnymi centrami MIRRI a so ZMOS. Spoluprácu s ÚSVRK v roku 2025 formalizovalo aj Memorandum o spolupráci, čo je relevantné vo vzťahu k odporúčaniam posilniť nadrezortnú koordináciu prostredníctvom ÚSVRK.¹⁰⁷

HO4: Akým spôsobom SO evidujú počty osôb MRK zapojených do jednotlivých aktivít?

Evidencia zapojenia MRK v rámci hodnotených ŠC ÚSVRK funguje v maximálnom rozsahu prípustnom európskym právnym rámcom, no jej analytická sila sa medzi jednotlivými ŠC výrazne líši. Najrozvinutejší systém evidencie má ESO4.10. Kombinácia podmienky zaradenia do ARK, MU špecificky zameraných na MRK, karty účastníka s dobrovoľnou sebadeklaráciou a funkcionality „iné údaje“ v ITMS2021+ nemá u ostatných SO ekvivalent. Kľúčovou medzerou zostáva absencia kodifikácie zaužívaného postupu identifikácie

¹⁰⁶ Výročná monitorovacia správa za rok 2024, NP Zdravé komunity, kapitola 4 – Činnosť regionálnych manažérov podpory zdravia a kapitola 2 – Činnosť asistentov podpory zdravia v teréne (zdravotná mediácia).

¹⁰⁷ Výročná monitorovacia správa za rok 2025, NP Zdravé komunity, kapitola 4 – Činnosť regionálnych manažérov podpory zdravia; kapitola 5 – Spolupráce a členstvá (Memorandum o spolupráci s ÚSVRK).

zamestnancov z MRK – čestné vyhlásenie v kombinácii s potvrdením starostu funguje v praxi, no nie je zakotvené vo formálnom metodickom dokumente.

Pri investičných ŠC financovaných z EFRR sa evidencia MRK dosahu opiera o iné nástroje, keďže povinnosť evidovať individuálnych účastníkov sa na ne nevzťahuje. Situácia je tu diferencovaná. RSO2.5 disponuje priamym výsledkovým ukazovateľom PSKPSRI06, ktorý sleduje počet príslušníkov MRK napojených na vodovod. Jeho limitom je absencia podmienky fyzického napojenia MRK domácností zakotvenej priamo v zmluve o NFP a absencia štandardizácie následného overenia ako záväznej podmienky ukončenia projektu. RSO4.2 disponuje porovnateľne silnými prvkami (PSKPSOI18, PSKPSRI18), no kľúčovou otvorenou otázkou zostáva metodika verifikácie inkluzívnych opatrení a skutočnosť, že ich užívateľmi sú žiaci z MRK.

RSO2.6 a RSO3.2 sa nachádzajú v analyticky slabšej pozícii. RSO2.6 nemá výsledkový MU zachytávajúci priamy dosah na MRK. Dôvodom je, že opatrenie bolo pôvodne v kompetencii rezortu životného prostredia a prevzaté ukazovatele na sledovanie dimenzie MRK jednoducho nie sú nastavené. Geografická väzba sanácií skládok na lokality s populáciou MRK je argumentačne presvedčivá, no bez priameho MU zostáva neoverená. RSO3.2 disponuje ex-ante vecným hodnotením trasy pri posudzovaní žiadostí, ktoré v terénne overenom prípade preukázateľne fungovalo.

Pri RSO4.3 je kľúčovým nástrojom evidencie podmienka nájomnej zmluvy viazaná na ukončenie projektu – priama odpoveď na skúsenosti z minulých programových období, keď byty v ARK obciach v praxi slúžili iným skupinám obyvateľov. Limitom mechanizmu je, že identifikácia nájomníkov ako príslušníkov MRK stojí na posúdení obce bez písomnej metodiky, čo ho robí analyticky zraniteľným obdobne ako identifikácia zamestnancov pri MOPS. Pri projektoch projektovej dokumentácie je dosah na MRK z povahy veci odložený do realizačnej fázy.

Spoločným odporúčaním naprieč investičnými ŠC je systémové doplnenie evidencie o výstupnú dimenziu – štandardizácia nástrojov následného overenia ako záväznej podmienky ukončenia projektu a kodifikácia zaužívaných postupov identifikácie MRK príjemcov do formálnych metodických dokumentov.

MPSVR SR eviduje počty osôb MRK zapojených do aktivít prevažne nepriamo a na dobrovoľnom základe. Etnická príslušnosť sa v karte účastníka (resp. karte klienta) ani v MU systematicky nesleduje; príslušnosť k MRK je nepovinný, dobrovoľne poskytovaný údaj v zmysle spoločného ukazovateľa EECO15 (menšiny vrátane MRK, bez cieľovej hodnoty). Reálny podiel osôb z MRK sa preto určuje odvodene – priradením trvalých pobytov účastníkov k obciam evidovaným v ARK a pre násobením koeficientom incidencie výskytu MRK. Jediným vlastným MRK-špecifickým ukazovateľom rezortu je PSKPSRI32 (lokalita, v ktorých sa vykonávajú intervencie v prospech obyvateľov MRK), naviazaný na komponent NP Spolu pre komunitu v ESO4.8. Spoľahlivosť odvodennej evidencie je podmienená kvalitou manuálne zadávaných geografických údajov (preklepy, chýbajúca diakritika, neúplné názvy sídiel) a limituje ju absencia jednotného kľúča na prepojenie databáz; spolu s obmedzeniami ochrany osobných údajov to vedie k systematickému podhodnocovaniu skutočného dosahu.

Špecifiká podľa ŠC:

- **ESO4.1.** – Výnimkou z pravidla je NP Ľudia a hrady, ktorý ako jediný sleduje zapojenie osôb z MRK v lokalitách ARK (evidenciu príslušnosti k MRK zabezpečuje partner projektu ÚSVRK); pri podpore sociálnych podnikov sa podľa SO vykazuje približne 70% podiel osôb z MRK.

- **ESO4.8.** – Ukazovateľ PSKPSRI32 je vlastný ukazovateľ rezortu naviazaný na činnosť komunitných centier; v NP Šanca na návrat 2 sa počty osôb z MRK neevidujú vôbec.
- **ESO4.12.** – Na rozdiel od mainstreamových vzdelávacích intervencií sú klienti prevažne priamou cieľovou skupinou sledovanou kartou účastníka, resp. kartou klienta, príznak MRK však ani tu nie je jej systematickou súčasťou; MRK-špecifický ukazovateľ PSKPSRI32 je technicky evidovaný na komponente NP Spolu pre komunity v ESO4.8, čo komplikuje čisté priradenie MRK-špecifického výstupu k ESO4.12. Pri NP BDP bolo uvedené, že v predchádzajúcom projekte dlhového poradenstva sa k MRK dobrovoľne identifikovalo 1 912 z približne 18 000 klientov.

MŠVVaM SR nerealizuje individuálnu etnickú evidenciu prostredníctvom karty účastníka

(rodné čísla sa v niektorých projektoch spracúvajú na interné účely, nie na vykazovanie MU MRK) a uplatňuje ekosystémový prístup – sleduje ukazovatele ako počet ovplyvnených osôb a FTE pomáhajúcich profesií, pričom príslušnosť k prostrediu MRK sa určuje proxy nástrojmi (SZP, ŠVVP) a priestorovo cez ARK. Údaje sa overujú cez RIS a dáta CVTI SR bez duplicitného zberu. Spoločným obmedzením je absencia legislatívnej definície príslušnosti k MRK a zákonné limity ochrany osobných údajov, ktoré vedú k tomu, že skutočný dosah na MRK možno odhadovať len nepriamo.

MZ SR využíva dvojúrovňový systém, ktorý je v porovnaní s ostatnými hodnotenými SO najprepracovanejší – MU PSKPR108 a PSKPR109 explicitne pomenované vo vzťahu k MRK, doplnené kartou účastníka a vlastnou webovou aplikáciou prijímateľa na dennú evidenciu. Spoločným obmedzením prístupov naprieč SO je princíp dobrovoľnosti súhlasu s evidenciou; pri NP Zdravé komunity sa najvýraznejšie prejavuje v nemocničnom prostredí, kde si APZN musia najprv vybudovať dôveru klienta a nemajú prístup k zdravotnej dokumentácii, čo sa premieňa do podstatne nižšieho plnenia PSKPR109 (cca 1 232 z 10 580 osôb) v porovnaní s PSKPR108 (cca 16 000 z 56 050 osôb).

Časový priebeh evidencie v roku 2024 zároveň ilustruje príčinu nízkeho východiskového plnenia oboch ukazovateľov – usmernenie ku karte účastníka pre Program Slovensko vydal RO prostredníctvom MPSVR SR až koncom júna 2024, v dôsledku čoho sa zber kariet v teréne rozbehol až od 1. augusta 2024 a prvý polrok 2024 nebol cez kartu účastníka vykázaný vôbec. Ukazovateľ PSKPR109 mal preto k 31. decembru 2024 nulovú hodnotu, keďže zber v nemocniciach sa začal až v januári 2025 po získaní súhlasov jednotlivých zdravotníckych zariadení; naproti tomu denné záznamy APZ a APZ senior cez vlastnú webovú aplikáciu ako prevádzková vrstva evidencie zachytili za rok 2024 vyše 1,3 milióna intervencií a osvetových aktivít. Rozdiel medzi prevádzkovou vrstvou a vrstvou MU je tak dôsledkom kombinácie dobrovoľnosti súhlasu a oneskoreného spustenia zberu, nie nedostatočného výkonu v teréne.¹⁰⁸

HO5: Akým spôsobom SO určujú objem finančných prostriedkov z alokácie, ktoré boli využité na podporu MRK?

ÚSVRK určuje objem výdavkov na MRK prostredníctvom transparentného a auditovateľného mechanizmu priradovania príznakov MRK v ITMS2021+. Analytická sila tohto mechanizmu sa však medzi jednotlivými ŠC líši a pri niektorých z nich zostáva 100% atribúcia výdavkov MRK vecne nedostatočne podložená. Najrobustnejšie je vykazovanie pri

¹⁰⁸ Výročná monitorovacia správa za rok 2024, NP Zdravé komunity (Zdravé regióny, MZ SR), kapitola 1 – Úvod a Tabuľka 1 (stav plnenia MU k 31. 12. 2024).

ESO4.10 – všetky projekty sú výhradne ciele na MRK, plnenie zmluvy o NFP je priamo podmienené zapojením príslušníkov MRK a 100% atribúcia je vecne správna a obhájitelná. Porovnateľne dobre podložené je vykazovanie pri RSO4.2 a RSO4.3, kde mechanizmus pri bytových projektoch zahŕňa podmienku percenta bytov pre MRK a nájomné zmluvy ako podmienku ukončenia projektu. Ide o najkomplexnejší systém podpory pre MRK v celom portfóliu ÚSVRK. Dve metodické medzery tu pretrvávajú – celá suma bytového projektu sa vykazuje v prospech MRK napriek záväzne určenému podielu pre majoritu a prínos projektov projektovej dokumentácie (7,5 mil. EUR) je podmienený budúcou realizáciou.

Pri RSO2.5 a RSO3.2 je 100% vykazovanie formálne správne, no reálnosť atribúcie je podmienená overením, ktoré zatiaľ neprebíha systematicky. Pri RSO2.5 bude možné posúdiť reálny dosah až po fyzickom dokončení projektov a overení napojenia osídlení s populáciou MRK. Pri RSO3.2 vykazovanie je postavené na hodnotení trasovania komunikácie pri posudzovaní žiadostí. Analyticky najslabšie je vecné podloženie atribúcie pri RSO2.6 – 100% vykazovanie pri sanáciách skládok obostojí – skládka je definovaná polohou pri osídlení MRK, zberné dvory slúžia celej obci a na zber druhov odpadu, ktoré sú pre MRK okrajové.

MPSVR SR určuje objem finančných prostriedkov využitých na podporu MRK odvodené a alikvótne, nie priamym meraním. Z odvodeného počtu osôb z MRK ($ARK \times \text{koeficient incidencie}$) sa vykazuje príslušný podiel celkových výdavkov projektu ako výdavky v prospech MRK; nesleduje sa „MRK euro“ na jednotlivca. Indikatívna alokácia sa určuje na úrovni kategórie regiónu a SO ju z opatrnosti indikuje len v minimálnom nevyhnutnom rozsahu (bez zvyšovania nahor), aby ju po sprísnení metodiky, prechode na koeficient incidencie, nebolo potrebné dodatočne znižovať; vykázaný objem preto predstavuje skôr spodný odhad. Konečná hodnota je známa až po ukončení projektu, keďže vykazovanie zapojených osôb pre systém zálohových platieb a časový posun zúčtovania (rádovo 6 – 12 mesiacov) predbieha čerpanie. Metodické usmernenie RO č. 10 pritom nedefinuje metodiku výpočtu finančného podielu pre projekty s príznakom „čiastočne“. Po presune gescie prostriedkov s indikáciou MRK pod ÚSVRK MPSVR SR v rámci EFRR prostriedky s indikáciou MRK nevykazuje; tie zostávajú evidované iba v rámci ESF+, do ktorého patria všetky tri hodnotené ŠC. Presné určenie objemu prostriedkov využitých na MRK je pri súčasnom nastavení evidencie metodicky nedosiahnuteľné.

Špecifiká podľa ŠC:

- **ESO4.1.** – Alokácia zdroja EÚ 130 500 000 EUR (120 500 000 EUR v prioritě 4P1, 10 000 000 EUR v prioritě 4P4); všetky projekty s príznakom „čiastočne“, objem sa určuje výlučne alikvótnym dopočtom.
- **ESO4.8.** – Alokácia zdroja EÚ 50 000 000 EUR (priorita 4P5); objem výlučne odvodený, „MRK euro“ na jednotlivca sa nesleduje.
- **ESO4.12.** – Alokácia zdroja EÚ 140 000 000 EUR (5 000 000 EUR v prioritě 4P4, 135 000 000 EUR v prioritě 4P5). Osobitosťou je odlišný režim podľa príznaku – pri DOP DOMov na dosah (príznak „áno“) sa celá alokácia projektu vykazuje ako podpora MRK, kým pri štyroch NP s príznakom „čiastočne“ sa podiel dopočítava analyticky.

MŠVVaM SR pri určovaní objemu finančných prostriedkov využitých na podporu MRK aplikuje rôzne pristupy. Pri projekte s úplným zacielením na MRK (NP PUŠD, príznak „áno“) sa celá alokácia vykazuje ako dedikovaná podpora MRK. Pri mainstreamových projektoch s príznakom „čiastočne“ (najmä POP3) sa MRK-relevantná časť stanovuje analyticky – porovnaním zoznamu zapojených škôl s dátami ARK a vynásobením jednotkovým nákladom na pozíciu (pri POP3 indikatívne 65,3 mil. EUR zo zdrojov EÚ), pričom časť viazaná na ESO4.5

(digitálny koordinátor) sa do MRK nezapočítava. Exaktné oddelenie výdavkov na MRK na projektovej úrovni naráža na to, že podiel zapojených žiakov z MRK sa systematicky nezberia; finančná atribúcia preto čiastočne prebieha implicitne na programovej úrovni (cez EECO15) a je citlivá na nepredvídateľné presuny alokácie.

Keďže projekt Zdravé komunity má príznak MRK „áno“ a jedinou aktivitou je komunitná osвета zdravia pre príslušníkov MRK, **celá alokácia v gescii MZ SR sa automaticky vykazuje ako podpora MRK bez potreby výpočtu podielu**. Určenie výšky samotnej alokácie navyše nebolo v kompetencii SO, ale vychádza z rozhodnutia RO na úrovni ŠC. Námietky, ktoré by sa mohli týkať toho, že časť intervencií smeruje aj k cieľovej skupine zraniteľných občanov mimo MRK, sú z pohľadu hodnotiteľov neopodstatnené, keďže ide o zanedbateľné počty v konkrétnych lokalitách a keďže je to v súlade s nastavením projektu a jeho cieľov. Tento prístup pri projektoch s príznakom „áno“ je považovaný za akceptovateľný vzhľadom na charakter intervencie ako systémovej investície do inklúzie MRK.

HO6: Akými metódami a prístupmi je vhodné hodnotiť čisté efekty inklúzie MRK na úrovni projektov a ich aktivít v rámci špecificky vyčlenenej a určenej alokácie zameranej na podporu aktivít MRK?

Pre hodnotenie čistých efektov inklúzie MRK na úrovni projektov a aktivít je najvhodnejší zmiešaný, na teórii založený dizajn, ktorý kombinuje kontribučnú analýzu, kvázi-experimentálne porovnania (vrátane kontrolnej vzorky a merania pred/po), priebežný monitoring výsledkov a determinantov a prepojenie administratívnych dát v medziach GDPR, doplnený o kontextové rámce EÚ. Čisto experimentálne dizajny spravidla nie sú v tomto kontexte realizovateľné, ani etické. Pri interpretácii všetkých ukazovateľov je nevyhnutné explicitne zohľadňovať pravdepodobné podhodnotenie dosahu vyplývajúce z dobrovoľnosti súhlasu.

Napriec hodnotenými intervenciami už existujú využiteľné stavebné kamene – domáci kvázi-kontrafaktuál v prieskume zdravotnej gramotnosti NP Zdravé komunity, ako aj dynamické indikátory rizika, interné ratingové systémy a odhady návratnosti, ktoré si prijímatelia zaviedli z vlastnej iniciatívy. Na tieto prvky možno nadviazať bez budovania dátovej infraštruktúry od začiatku.

4 Odporúčania

HO1

Odporúčania pre ÚSVRK

- **Komplexná príprava intervencií v novom programovom období.** Od začiatku procesu prípravy NRPP zabezpečiť, aby boli všetky intervencie na podporu inklúzie MRK programované koordinovaným spôsobom a s dostatočnou finančnou alokáciou. Takýmto spôsobom eliminovať nedostatky z programovania P SK, ktoré sa prejavujú v implementačnej fáze.
- **Vytvoriť rámec pre koordináciu a systematické sledovanie pokroku.** V programovom období 2028 – 2034 odporúčame posilnenie koordinačného mandátu ÚV SR/ÚSVRK pri príprave, implementácii a monitorovaní alokácie pre inklúzie MRK. Rozsahu úloh prispôbiť administratívne kapacity. Na úrovni NRPP vytvoriť funkčnú platformu pre efektívne riadenie a sledovanie implementácie alokácie, vrátane pravidelného zberu a spracovania údajov z monitorovania (finančný a fyzický pokrok).

HO2

Odporúčania pre ÚSVRK

- **Sústrediť opatrenia MRK v novom programovom období pod jednu prioritu.** Investičné ŠC v CP2 a CP3 prevzali sektorovo-orientované MU, ktoré dimenzie MRK nesledujú. Pre nové programové obdobie odporúčame sústrediť opatrenia pre MRK pod jednu prioritu s ukazovateľmi nastavenými cielene pre sledovanie prínosov pre MRK.
- **Harmonizovať mzdové podmienky v NP implementovaných v komunitách MRK.** Rozdiel v odmeňovaní vytvára nežiaduce konkurenčné prostredie, v ktorom kvalifikovaní pracovníci odchádzajú k lepšie plateným projektom. Odporúčame nadrezortnú harmonizáciu mzdových podmienok porovnateľných pozícií, napríklad prostredníctvom spoločného mzdového rámca dohodnutého medzi SO a reflektovaného v podmienkach výziev nového programového obdobia.

HO3 – HO5

Odporúčania pre ÚSVRK

- **Nastaviť základné princípy vykazovania objemu prostriedkov využitých na inklúziu MRK.** Aktuálne každý SO používa vlastnú metodiku. Pre nové programové obdobie odporúčame vypracovať a definovať princípy výpočtu podielu výdavkov na podporu inklúzie MRK. Takýto postup by na jednej strane definoval základné rámce pre vykazovanie a zároveň by zabezpečil špecifiká tematických cieľov a projektov.
- **Zaviest' záväzné overenie dosahu na MRK ako podmienku ukončenia investičných projektov.** Odporúčame štandardizovať nástroje následného overenia a zaviesť ich ako záväznú podmienku ukončenia projektu, napríklad pri RSO2.5 dokladovanie podielu napojených MRK domácností cez zmluvy o pripojení s lokalizáciou, pri RSO3.2 overenie účelnosti trasovania komunikácie.
- **Prepojiť investičné výzvy s neinvestičnými intervenciami.** Odporúčame preferovať obce s ukončeným JPÚ v investičných výzvach (RSO3.2, RSO4.3), prepojiť financovanie investičných projektov so sprievodnými „mäkkými“ aktivitami (zberné dvory a MOPS,

bývanie a Rozvojové tímy) a formalizovať nadväznosť medzi infraštruktúrnymi projektmi (RSO4.2) a napr. intervenciami MŠVVaM SR.

- **Metodicky spresniť vykazovanie výdavkov na MRK pri projektoch s čiastočným zacielením.** Odporúčame zaviesť diferencovaný podiel namiesto paušálnych 100 % pri projektoch s mechanizmom 1:1 a pri bytových projektoch RSO4.3.
- **Prehodnotiť nastavenie podmienok vo výzvach s nedostatočným záujmom žiadateľov.** Náročnosť splnenia podmienok získania NFP v niektorých výzvach znižuje záujem oprávnených žiadateľov a čerpanie alokovaných zdrojov. Pri vzniku takejto situácie odporúčame analyzovať podmienky a posúdiť možnosti ich úpravy s cieľom zabezpečiť implementáciu aktivít určených na zlepšenie životných podmienok MRK.

Odporúčania pre MPSVR SR

- **Kvalita územných dát** – Zaviesť jednotné kódy a jednotnú metodiku zápisu názvov sídiel a obcí a harmonizovať údaje, aby sa odstránila chybovosť manuálneho zadávania, od ktorej priamo závisí spoľahlivosť odvodeného vykazovania podielu MRK.
- **Deliace línie a lokálna koordinácia** – Metodicky „zhora“ vymedziť deliace línie medzi terénnymi a poradenskými intervenciami financovanými rôznymi SO (najmä medzi rozvojovými tímami ÚSVRK a projektmi MPSVR SR) a premietnuť ich do textu výziev; posilniť formálnu lokálnu koordináciu aktérov v tej istej lokalite.
- **Stabilita a financovanie pomocných profesií** – Systémovo ukotviť a predvídateľne financovať pomocné profesie (terénna sociálna práca, komunitné centrá) a riešiť stabilitu a ohodnotenie odborného personálu (valorizácia miezd, prestíž profesií), aby sa znížila závislosť od projektových cyklov EÚ a fluktuácia skúsených pracovníkov.
- **Prepojenie na registre a meranie dopadu** – Umožniť preukazovanie zamestnania a dosahu prepojením na existujúce registre (Sociálna poisťovňa) a rozšíriť meranie dopadu (samostatná zárobková činnosť, udržanie sa v zamestnaní, spoločenský vplyv) vrátane jednotného informačného systému na zber dát pre terénnu sociálnu prácu a komunitné centrá so schopnosťou evidovať príznaky cieľovej skupiny, čím by sa znížila závislosť od neaktuálneho ARK (2019).
- **Koncentrácia na nosné témy** – Sústrediť intervencie na menší počet dobre merateľných tém s reálnym dosahom namiesto rozdrobenia do množstva drobných opatrení s nízkym samostatným a ťažko preukázateľným prínosom.

Odporúčania špecifické podľa ŠC

- **ESO4.1.** Prehodnotiť udržateľnosť nákladovo náročných a sezónnych modelov (NP Ľudia a hrady) posunom k udržateľnejšiemu modelu cez sociálnu ekonomiku a investičnú podporu, aby sa obmedzila cyklická fluktuácia podporených osôb a znížila cena za pracovné miesto.
- **ESO4.12.** Posilniť nadväznosť služieb – previazať terénnu sociálnu prácu a komunitné centrá na bytové, infraštruktúrne a pracovné intervencie a poradenstvo na konkrétne pracovné miesta; pri budúcich výzvach zvážiť požiadavku na teóriu zmeny a logický rámec projektov už v prípravnej fáze a na dáta využiteľné pre monetizáciu aktivít a meranie spoločenského vplyvu.

Odporúčania pre MŠVVaM SR

- Zabezpečiť včasné systémové ukotvenie a financovanie pomáhajúcich profesií zo štátneho rozpočtu po skončení financovania z EÚ zdrojov (POP3), aby sa zachovala kontinuita podpory v školách;
- Posilniť nadrezortnú spoluprácu a spolupracovať pri tvorbe a nastavovaní deliacich línií v teréne (voči rozvojovým tímom ÚSVRK, projektom MOPS a ďalším intervenciám), a predchádzať duplicitám
- Riešiť nedostatok psychológov, špeciálnych pedagógov a ďalších odborníkov na trhu práce (ktorý prispel k predĺženiu realizácie projektu PVP), napr. podporou ich prípravy a náboru;
- Pri interpretácii MU zohľadniť systematické podhodnocovanie dosahu na MRK vyplývajúce z absencie individuálnej etnickej evidencie a z limitov ochrany osobných údajov a do budúcnosti doplniť kvalitatívne a, kde to bude možné, kontrafaktuálne metódy hodnotenia dopadov.

Odporúčania pre MIRRI SR/RO

- Zvýšiť predvídateľnosť alokácie pre MRK a transparentnosť jej vykazovania – ustáliť pravidlá pre presuny prostriedkov a zachovanie príznaku MRK a zvážiť jednotný reporting o implementácii MRK alokácie, ktorý napr. SO MŠVVaM SR už vedie z vlastnej iniciatívy;
- Harmonizovať mzdové podmienky porovnateľných pozícií naprieč projektmi a rezortmi s cieľom znížiť fluktuáciu zamestnancov v rámci implementovaných projektov s cieľom stabilizovať odborný personál v komunitách a znížiť jeho fluktuáciu
- Zabezpečiť včasné vydanie riadiacej dokumentácie k zberu údajov o účastníkoch (karta účastníka) už pri štarte implementácie, keďže jej oneskorené vydanie v roku 2024 spôsobilo nenávratnú stratu vykázania dosahu za prvý polrok 2024 a nulové východiskové plnenie ukazovateľa PSKPR109;¹⁰⁹

Prierezové odporúčania

- **Jednotné vykazovanie MRK naprieč rezortmi** - zaviesť jednotnú metodiku preukazovania príslušnosti k MRK rešpektujúcu zákonné limity ochrany osobných údajov (proxy ukazovateľa SZP a ŠVVP, priestorové zacielenie cez ARK, ekosystémový prístup) a eliminovať tak metodicky neukotvené posudzovanie a jednoznačne prepojiť akčné plány s konkrétnymi akciami Programu Slovensko; zjednodušiť a zjednotiť systém vykazovania.
- **Preukazovanie príslušnosti k MRK a prepojenie databáz** – Zaviesť jednotnú metodiku preukazovania príslušnosti k MRK rešpektujúcu čl. 9 GDPR a pokračovať v hľadaní jednotného kľúča na prepojenie databáz na úrovni medzirezortnej pracovnej skupiny pre etnické dáta; pri interpretácii dôsledne rozlišovať EECO15 (menšiny) od skutočného počtu osôb z MRK a zohľadniť systematické podhodnotenie.

Odporúčania pre MZ SR

- Jasne rozdeliť kompetencie a rozhodovacie právomoci v rámci súbehu troch rolí MZ SR (zriaďovateľ, SO, partner projektu);
- Posilniť nadrezortnú koordináciu, najmä prostredníctvom ÚSVRK, s cieľom vyjasniť deliace línie voči iným intervenciám zameraným na MRK (napr. rozvojové tímy ÚSVRK);

¹⁰⁹ Výročná monitorovacia správa za rok 2024, NP Zdravé komunity, kapitola 1 – Úvod (usmernenie ku karte účastníka vydané koncom júna 2024; zber v teréne spustený od 1. 8. 2024, v nemocniciach až od januára 2025)

- Pri interpretácii priebežného plnenia MU PSKPR109 zohľadňovať fázu životného cyklu projektu, neskorší začiatok zberu údajov v nemocničnom prostredí a systematické podhodnotenie dosahu vyplývajúce z dobrovoľnosti súhlasu a potreby budovania dôvery klienta. Zvážiť rozšírenie zmluvného rámca tak, aby umožňoval obmedzené kapitálové výdavky (napr. modernizácia technického vybavenia APZ) a prehodnotiť nastavenie flexibility rozpočtu, aby bolo možné efektívne reagovať na potreby projektu počas jeho ďalšej implementácie s cieľom eliminovať nevyužívané finančné prostriedky;
- Využiť dátový potenciál vlastnej webovej aplikácie a databáz Zdravých regiónov (napr. výskum zdravotnej gramotnosti, profily lokalít) na strategické riadenie na úrovni MZ SR a ÚSVRK, keďže ide o príklad dobrej praxe v zbere dát naprieč hodnotenými SO;
- Zabezpečiť včasné vydanie dokumentácie nadväzujúcej na vydanie celoprogramovej metodiky (karta účastníka);
- Detailnejšie a dôkladnejšie identifikovať riziká a obmedzenia v prípravnej fáze projektu a tiež prostriedky na ich elimináciu, aby bolo možné predchádzať neočakávaným situáciám, aká nastala pri akreditácii vzdelávacieho programu.

HO6

Odporúčania pre programové obdobie 2027+ – ukotviť kontrafaktuálny rámec už pri dizajne intervencie (východiskové meranie a vopred definované porovnávacie lokality podľa ARK a profilov lokalít); zaviesť MU výsledku umožňujúce kontrafaktuálne hodnotenie; pilotne prepojiť administratívne dáta na úrovni lokality pri plnom rešpektovaní čl. 9 GDPR; a inštitucionalizovať spoluprácu s akademickými partnermi pri dizajne a realizácii hodnotenia čistých efektov.

5 Prílohy

Príloha 1 – Teória zmeny na úrovni ŠC

Príloha 2 – Prípadová štúdia pre CP2

Príloha 3 – Prípadová štúdia pre CP3

Príloha 4 – Prehľad stretnutí so zástupcami SO

Príloha 5 – Zápisy zo stretnutí so zástupcami SO

Príloha 6 – Prehľad stretnutí s prijímateľmi

Príloha 7 – Zápisy zo stretnutí s prijímateľmi

Príloha 8 – Zápis z validačného stretnutia

Príloha 9 – Prezentácia výsledkov v Power Pointe

Príloha 10 – Postup pri výbere vzorky projektov